ALEXANDRE DUMAS

ALEXANDRE DUMAS

Cele două Diane

Vol. 1

CUPRINS: PARTEA I 5

Capitolul I Un fiu de conte şi o fiică de rege 6
Capitolul II O mireasă care se joacă cu păpuşa 18
Capitolul III În tabără 29
Capitolul IV Iubita unui rege 43
Capitolul V Camera copiilor Franţei 52
Capitolul VI Diana de Castro 56
Capitolul VII Rugile domnului conetabil 63
Capitolul VIII O serbare plăcută 74
Capitolul IX Poţi să treci pe lângă soartă fără s-o cunoşti 79
Capitolul X Elegie în timpul comediei 84
Capitolul XI Pace sau război 98
Capitolul XII Un dublu pungaş 104
Capitolul XIII Culmea fericirii 109
Capitolul XIV Diana de Poitiers 118
Capitolul XV Caterina de Medicis 128
Capitolul XVI Iubit sau frate? 135
Capitolul XVII Horoscopul 143
Capitolul XVIII Neplăcerile unei cochete 154
Capitolul XIX Cum Henric al II-lea începu, încă de pe când trăia tatăl său, să-l moştenească 160
Capitolul XX Despre utilitatea prietenilor 164
Capitolul XXI În care se demonstrează că gelozia a putut aboli titlurile înainte de Revoluţia Franceză 170
Capitolul XXII Care este dovada cea mai izbitoare pe care poate s-o dea o femeie că un bărbat nu este iubitul ei 179
Capitolul XXIII Un devotament inutil 186
Capitolul XXIV Petele de sânge nu se şterg niciodată de tot 193

Capitolul XXV Răscumpărarea eroică 201
Capitolul XXVI Jean Peuquoy, ţesătorul 213
Capitolul XXVII Gabriel la treabă 220
Capitolul XXVIII Unde Martin-Guerre nu este isteţ 224
Capitolul XXIX Martin-Guerre este neîndemânatic 228
Capitolul XXX Vicleşugurile războiului 235
Capitolul XXXI Lista lui Arnauld du Thill 242
Capitolul XXXII Teologie 248
Capitolul XXXIII Sora Benie 254
Capitolul XXXIV O înfrângere victorioasă 266
Capitolul XXXV Arnauld du Thill face din nou mici afaceri 272
Capitolul XXXVI Urmarea onorabilelor negocieri ale jupânului Arnauld du Thill 285
Capitolul XXXVII Lordul Wentworth 289
Capitolul XXXVIII Temnicerul îndrăgostit 297
Capitolul XXXIX Casa armurierului 303
Capitolul XL În care numeroase evenimente sunt adunate cu multă artă 310
Capitolul XLI Cum Arnauld du Thill face să fie spânzurat Arnauld du Thill la Noyon 319
Capitolul XLII Visele bucolice ale lui Arnauld du Thill 332
Capitolul XLIII Armele lui Pierre Peuquoy, frânghiile lui Jean Peuquoy şi lacrimile Babettei Peuquoy 343
Capitolul XLIV Urmarea întâmplărilor lui Martin-Guerre 354
Capitolul XLV Unde virtutea lui Martin-Guerre începe să se reabiliteze 363
Capitolul XLVI Un filosof şi un soldat 370
Capitolul XLVII Graţia Mariei Stuart trece prin acest roman la fel de fugară ca şi prin istoria Franţei 382
Capitolul XLVIII Cealaltă Diana 388
Capitolul XLIX O idee mare pentru un om mare 395
Capitolul L Diverse chipuri de ostaşi 402
Capitolul LI Dibăcie şi neîndemânare 415
Capitolul LII 31 decembrie 1557 422

PARTEA I Capitolul I Un fiu de conte şi o fiică de rege ERA ÎN 5 MAI, ANUL 1551. UN băiat de optsprezece ani şi o femeie de patruzeci, ieşind dintr-o căsuţă cu aspect modest, străbăteau satul Montgommery, situat în ţinutul Auge.

Tânărul se trăgea din acea frumoasă spiţă normandă, cu părul castaniu, cu ochii albaştri, cu dinţii albi şi buze trandafirii. Avea tenul proaspăt şi catifelat al oamenilor din nord, care uneori profită de pe urma frumuseţilor aproape feminine. Mai era, deasupra şi minunat clădit, cu trup unduios şi totodată puternic, având ceva din vigoarea stejarului, dar şi din supleţea trestiei. Era îmbrăcat simplu, însă elegant, cu o vestă scurtă de postav violet închis cu broderii aplicate, de aceeaşi culoare. Pantalonii bufanţi erau din acelaşi postav şi aveau aceleaşi ornamente ca şi vesta; cizmele de piele neagră erau înalte până peste genunchi, cum purtau pajii şi valeţii; o tocă de catifea, uşor înclinată într-o parte, umbrită de o pană albă, acoperea o frunte pe care se puteau lesne recunoaşte semnele calmului şi fermităţii. Calul său, al cărui frâu şi-l petrecuse pe sub braţ, îi urmă ridicând din când în când capul, adulmecând aerul şi nechezând la miasmele pe care i le aducea vântul.

Femeia părea să aparţină, dacă nu clasei de jos a societăţii, celei situate între această şi burghezie. Costumul îi era simplu, dar atât de curat, încât această curăţenie extremă părea să-i dea o notă de eleganţă. Tânărul o rugase de mai multe ori să se sprijine de braţul lui, dar ea îl refuzase mereu, ca şi cum această cinste ar fi fost mai presus de condiţia ei.

Pe măsură ce străbăteau satul, pe potecă ce ducea spre castelul ale cărui turnuri masive se vedeau dominând burgul, era de remarcat un lucru şi anume că nu numai tinerii, dar chiar şi cei vârstnici îl salutau, plecându-se adânc, pe tânărul de optsprezece ani, care răspundea

fiecăruia cu un semn prietenos din cap. Toţi păreau să-l recunoască de stăpân pe acest adolescent care, cum se va vedea în curând, nu ştia încă nimic despre sine.

Ieşind din sat, o luară pe poteca râpoasă pe coasta muntelui, pe care cei doi abia o puteau străbate alături.

Aşa că, după multe piedici şi după ce tânărul îi spuse tovarăşei sale de drum că ar fi primejdios pentru ea să meargă în urmă, femeia se hotărî să treacă înainte. Tânărul o urmă fără să scoată o vorbă. Fruntea să se plecase sub povara unei adânci îngândurări. Castelul către care se îndreptau cei doi pelerini, atât de diferiţi ca vârsta şi condiţie socială, era frumos şi totuşi de temut. În patru secole, zece generaţii ridicaseră această masă de piatră din temelii şi până la creneluri; ea însăşi un munte, domina muntele pe care fusese clădită.

Ca toate edificiile din acea vreme, castelul conţilor de Montgommery nu era o clădire unitară. Părinţii îl lăsaseră moştenire fiilor şi fiecare nou proprietar adăugase câte ceva uriaşului de piatră, după nevoia sau capriciul său. Donjonul pătrat, fortăreaţa principală, fusese clădit sub ducii de Normandia. Pe urmă, nişte turnuleţe elegante cu creneluri şi câteva ferestre dantelate fuseseră adăugate severului donjon, care-şi înmulţea podoabele de piatră pe măsură ce trecea timpul, ca şi cum acesta ar fi făcut să rodească bogată vegetaţie de granit. Spre sfârşitul domniei lui Ludovic al XII-lea şi începutul celei a lui Francisc I, o lungă galerie cu ferestre în ogivă completase seculara construcţie.

Din această galerie, dar mai ales din înălţimea donjonului, cuprindeai cu privirea multe leghe din dropiile bogate şi înverzite ale Normandiei. Căci, după cum am mai spus, comitatul de Montgommery, cu cele opt sau zece baronii ale sale, era situat în ţinutul Auge, astfel încât cele o sută cincizeci de fiefuri depindeau de tribunalele senioriale din Argentan, Caen şi Alencon.

În sfârşit cei doi ajunseră la marea poartă a castelului.

Ciudat lucru! De mai bine de cincisprezece ani măreţul şi puternicul donjon n-avea stăpân. Un bătrân intendent continua să strângă arenzile; slujitorii, care şi ei îmbătrâniră în această singurătate, continuau să aibă grijă de castelul ce-şi deschidea zilnic porţile ca şi cum stăpânul urma să se întoarcă şi care şi le închidea în fiecare seară ca şi cum stăpânul urma să vină a doua zi.

Intendentul îi primi pe cei doi vizitatori cu aceeaşi prietenie pe care fiecare o arăta femeii şi cu acelaşi respect pe care toţi păreau să-l acorde tânărului.

— Jupâne Elyot, spuse femeia care, după cum am văzut, mergea înainte, vrei să ne laşi să intrăm în castel? Am ceva de spus domnului Gabriel (şi arătă spre tânăr) şi nu i-o pot spune decât în sala de onoare.

— Treci, doamnă Aloyse, zise Elyot şi spune-i ceea ce ai de spus acestui tânăr unde vrei dumneata. Ştii că din nenorocire, nu va veni nimeni să vă deranjeze.

Străbătură sala armelor. Altădată, doisprezece bărbaţi crescuţi pe pământurile comitatului vegheau, fără încetare, în această sală. În cincisprezece ani, şapte dintre aceşti oameni muriseră şi nu mai fuseseră înlocuiţi. Mai rămăseseră cinci care continuau să îndeplinească acelaşi serviciu pe care-l făcuseră şi pe vremea contelui, aşteptându-şi, la rândul lor, sfârşitul.

Străbătură galeria şi intrară în sala de onoare.

Era mobilată ca în ziua în care ultimul conte o părăsise. Numai că, în această sală unde se aduna odinioară, ca într-un salon al unui senior suzeran, toată nobilimea din Normandia, de cincisprezece ani nu mai intraseră decât slugile ce făceau curăţenie şi un câine, câinele favorit al ultimului conte, care, de fiecare dată când intra acolo, îşi chema jalnic stăpânul; până într-o zi când, nemaivoind să iasă din cameră, se culcase la picioarele baldachinului, unde-l găsiseră mort în dimineaţa următoare.

Nu fără oarecare emoţie, Gabriel – să ne amintim că acesta era numele tânărului – intră în acest salon plin de

vechi amintiri. Totuşi, impresia pe care i-o făcuseră acei pereţi sumbri, acel baldachin majestuos, acele ferestre atât de adânc tăiate în zid încât, cu toate că era ceasul zece dimineaţa, ziua părea că se opreşte afară, impresia aceasta – zic – nu fu atât de puternică încât să-l distrugă măcar un singur moment de la motivul care-l adusese acolo, aşa încât, de îndată ce uşa se închise în urma sa, spuse:

— Haide, Aloyse, buna mea doică, deşi pari mai emoţionată ca mine, n-ai nici un motiv să amâni mărturisirea pe care mi-ai făgăduit-o. Acum, Aloyse, trebuie să-mi vorbeşti fără teamă şi mai ales fără întârziere. N-ai şovăit destul, doică – şi, fiu ascultător, nu te-am aşteptat îndeajuns? Când te întrebam ce nume am dreptul să port, din ce familie mă trag, ce fel de gentilom fusese tata, tu îmi răspundeai: „Gabriel, îţi voi spune toate astea în ziua când vei împlini optsprezece ani, vârsta la care un tânăr are dreptul să poarte spadă.” Or, astăzi, 5 mai 1551, când am împlinit cei optsprezece ani, am venit, doică, să te rog să-ţi ţii făgăduiala; numai că tu mi-ai spus, cu o solemnitate care aproape m-a speriat: „Nu în această umilă casă de văduvă a unui biet scutier, trebuie să-ţi arăt cine eşti, ci în castelul conţilor de Montgommery şi anume în sala de onoare a acestui castel.” Am urcat cu greu muntele Aloyse, am trecut pragul castelului, ne aflăm, în sfârşit, în sala de onoare, deci vorbeşte!

— Aşează-te, Gabriel, căci îmi vei îngădui să te mai numesc încă o dată astfel. Aşează-te, reluă ea, dar nu pe acest scaun şi nu pe acest fotoliu.

— Dar unde vrei să mă aşez, doică?

— Sub acest baldachin, spuse Aloyse, cu o voce din care nu lipsea o anumită solemnitate. Şi acum, ascultă-mă!

— Aşează-te şi tu, zise Gabriel.

— Îmi îngădui?

— Glumeşti, doică?

Femeia se aşează pe treptele baldachinului, la picioarele tânărului care îndreptase spre ea o privire plină de

bunăvoinţă şi de curiozitate.

— Gabriel, spuse doica, hotărâtă în sfârşit să vorbească – aveai doar câţiva ani când ţi-ai pierdut tatăl şi când mi-am pierdut soţul. Ai fost ca şi copilul meu, căci mama ta a murit aducându-te pe lume. Din ziua aceea, eu, sora de lapte a mamei tale, te-am iubit ca pe propriul meu copil. Văduva şi-a închinat viaţa orfanului. Aşa cum ţi-a dat laptele, ţi-a dat şi sufletul şi vei recunoaşte, nu-i aşa, că niciodată gândul meu n-a încetat să vegheze asupra ta.

— Dragă Aloyse, spuse tânărul, multe mame adevărate vor fi fost mai puţin bune decât tine şi ţi-o jur că niciuna nu mi-ar fi putut face mai mult bine decât mi-ai făcut tu.

— Toţi cei din jurul tău, reluă doica, s-au îngrijit de tine cu aceeaşi atenţie cu care te-am îngrijit eu. Don Jannet de Croisé, capelanul acestui castel, care a murit acum trei luni, te-a învăţat literele şi ştiinţele şi nimeni, după cum spunea el, nu te putea întrece în ceea ce privea scrisul, cititul şi cunoaşterea istoriei vremurilor trecute, mai ales a marilor familii ale Franţei. Enguerrand Lorien, prietenul cel mai bun al răposatului meu soţ, Perrot Travigny şi bătrânul scutier al conţilor de Vimoutiers, vecinii noştri, te-au învăţat să mânuieşti armele, lancea şi sabia, să călăreşti, în sfârşit, tot ce ţine de cavalerie şi cu prilejul serbărilor şi întrecerilor de la Alencon, date în cinstea nunţii şi încoronării regelui nostru Henric al II-lea, ai dovedit – sunt doi ani de atunci – că ai profitat din plin de lecţiile lui Enguerrand. Eu, biata neştiutoare, nu puteam decât să te iubesc şi să te învăţ să-l slujeşti pe Domnul; asta am încercat să fac întotdeauna. Cerul m-a ajutat şi astăzi ai optsprezece ani, iată-te un creştin cucernic, un senior atotştiutor un soldat curajos şi nădăjduiesc că vei fi demn de strămoşii tăi, monsenioare Gabriel, senior de Lorge conte de Montgommery.

Gabriel se ridică scoţând un strigăt.

— Conte de Montgommery, eu! Apoi reluă cu un surâs superb: Ei bine, nădăjduiam, deşi mă îndoiam: ştii, Aloyse,

în visele mele de copil, i-am spus-o într-o zi Dianei. Dar ce faci la picioarele mele, doică? Ridică-te şi vino în braţele mele, măicuţă bună! Nu vrei să mă mai recunoşti de fiu, fiindcă sunt moştenitorul familiei Montgommery? Moştenitorul familiei Montgommery repetă el fără să vrea, îmbrăţişându-şi doica. Moştenitorul neamului Montgommery! Dar înseamnă că port unul dintre cele mai vechi şi mai glorioase nume din Franţa! Da! Don Jannet m-a învăţat, domnie cu domnie, generaţie cu generaţie, istoria nobililor mei strămoşi… A străbunilor mei! Îmbrăţişează-mă încă o dată, Aloyse! Ce-o să zică Diana de toate acestea? Godengrand, episcop de Suez şi Opportune, sora sa, care trăiau sub Carol cel Mare, mi-au fost străbuni. Robert de Montgommery a comandat una dintre armatele lui Wilhelm Cuceritorul, Wilhelm de Montgommery a purtat o cruciadă pe cheltuiala sa. Ne-am aliat de mai multe ori cu casele regale ale Scoţiei şi Franţei şi primii lorzi ai Londrei şi cei mai iluştri gentilomi ai Parisului îmi sunt veri, în sfârşit tata… Tânărul se opri abătut. Apoi reluă: Vai, cu toate astea, Aloyse, sunt singur pe lume. Acest mare senior este un biet orfan, acest urmaş al atâtor strămoşi regali n-are tată! Bietul tată! Vezi, Aloyse, acum plâng! Şi mama! Morţi şi unul şi celălalt… Vorbeşte-mi despre, ei, ca să aflu cum erau, acum când ştiu că sunt fiul lor. Iată, să începem cu tata… Cum a murit? Povesteşte-mi.

Aloyse tăcu. Gabriel o privi cu mirare.

— Te întreb, doică, reluă el, cum a murit tata!

— Monseniore, numai Dumnezeu ştie, spuse ea. Într-o zi contele de Jacques de Montgommery şi-a părăsit palatul în care locuia, pe strada Jardins-Saint-Paul din Paris şi nu s-a mai întors. Prietenii, verii l-au căutat în zadar. A dispărut, monseniore! Regele Francisc I a poruncit o anchetă care n-a avut nici un rezultat. Duşmanii săi, dacă a pierit victimă a vreunei trădări, au fost într-adevăr abili şi puternici. Nu mai aveţi tată, monseniore şi totuşi trupul lui Jacques de

Montgommery lipseşte din capela castelului vostru, căci nu l-au mai regăsit nici viu, mei mort.

— Fiindcă nu l-a căutat însuşi fiul său, strigă Gabriel. Ah! Doică, de ce-ai tăcut atâta vreme? Mi-ai ascuns originea fiindcă aveam de răzbunat sau de salvat un tată?

— Pentru că trebuia să te salvez pe însuţi domnia-ta, monseniore! Ascultă-mă… Ştii care au fost ultimele cuvinte ale soţului meu, Perrot Travigny, care avea pentru neamul domniei-tale o adevărată evlavie, monseniore? „Femeie, mi-a spus el cu câteva minute înainte de a-şi da ultima suflare, nu aştepta până mă vor îngropa, închide-mi doar ochii şi părăseşte Parisul, împreună cu copilul. Du-te la Montgommery, dar nu la castel, ci la căsuţa pe care o avem din mila seniorului… Acolo să-l creşti pe moştenitorul stăpânilor noştri, fără mare taină, dar şi fără zarvă. Oamenii noştri din ţinut îl vor respecta şi nu-l vor trăda. Ascunde-i mai ales lui însuşi originea. Dacă se va afla cine este va fi pierdut. Să ştie numai că este gentilom, e destul pentru demnitatea şi conştiinţa sa. Apoi, când vârsta îl va face prudent şi grav, când va avea, de pildă, optsprezece ani, spune-i cine e şi din ce neam se trage, Aloyse. Va judeca el însuşi ce trebuie şi ce poate să facă. Dar ai grijă pină atunci; duşmanii de temut, urî de neînvins îl vor urmări dacă e descoperit şi cei care au atins şi au lovit vulturul nu vor cruţa nici puiul.”

Mi-a spus asta murind, monseniore şi eu. Ascultându-i porunca, te-am luat, biet orfan de câţiva ani, care abia îl văzuseşi pe tatăl domniei-tale şi te-am adus aici. Se şi ştia despre dispariţia contelui şi se bănuia că duşmani cumpliţi şi neîndurători ameninţau pe oricine purta numele său. Cei din sat te-au văzut, te-au recunoscut fără îndoială, dar, printr-o înţelegere mută, niciunul nu m-a întrebat niciunul nu s-a mirat de tăcerea mea. La puţin timp după asta, unicul meu fiu, fratele de lapte al domniei-tale, bietul meu Robert, a murit de friguri. Domnul voise, se vede, să fiu cu totul supusă domniei-tale. Toţi se prefăcură a crede că fiul

meu supravieţuise şi totuşi toţi te tratau cu vădit respect, din pricină că semănai cu tatăl domniei tale şi la chip şi la inimă. Instinctul leului se deştepta în domnia-ta. Copiii din împrejurimi aveau obiceiul să se strângă în cete sub comanda domniei-tale; în toate jocurile lor erai în frunte şi niciunul n-ar fi cutezat să-ţi refuze această cinste. Tânăr rege al ţinutului, ţinutul e cel care te-a crescut şi te-a admirat, uitându-se cum te înalţi mândru şi frumos. Dijma celor mai de soi fructe, a recoltei venea acasă fără ca eu s-o fi cerut vreodată. Ţi-era rezervat totdeauna cel mai frumos cal. Don Jannet, Enguerrand, toţi copiii din casă şi slugile de la castel stăteau gata să-ţi îndeplinească poruncile şi domnia-ta le acceptai ca pe un lucru cuvenit. Erai plin de vitejie, de îndrăzneală, Făceai să se vadă în cele mai mici lucruri spiţa din care te trăgeai. Se mai povesteşte uneori, seara, cum într-o zi ai schimbat cu un paj două vaci de-ale mele pe un şoim. Dar aceste instincte şi aceste elanuri nu te trădau decât faţă de cei credincioşi şi ai rămas ascuns şi necunoscut celor răuvoitori. Zarvă mare a războiului cu Italia, Spania şi Franţa împotriva împăratului Carol Quintul a contribuit şi ea, slavă Domnului, să te apere şi iată-te, în sfârşit, ajuns sănătos şi la această vârstă la care Perrot mi-a îngăduit să mă mândresc cu judecată şi înţelepciunea domniei-tale. Dar, deşi atât de socotit şi de prudent, iată că primele vorbe pe care le rosteşti cer răzbunare şi gâlceavă.

— Răzbunare da, gâlceava nu! Aloyse, crezi deci că duşmanii tatălui meu mai trăiesc?

— Monseniore, nu ştiu; e mai bine s-o presupunem şi socot că odată ajuns la Curte, încă necunoscut, dar cu un nume atât ţie strălucit care va atrage privirile asupra domniei-tale, brav, dar fără experienţă, însufleţit de intenţii bune şi de dreptatea cauzei domniei-tale, dar fără prieteni, fără aliaţi, fără reputaţie personală, e lesne de presupus ce se va întâmpla. Cei care te urăsc te vor vedea venind, în timp ce domnia-ta nu-i vei vedea. Te vor lovi şi nu vei şti de unde

pleacă lovitura şi nu numai că tatăl domniei-tale nu va fi răzbunat, dar şi domnia-ta monseniore, vei fi pierdut.

— Într-adevăr, Aloyse, iată de ce regret că n-am avut timpul să-mi fac prieteni şi puţină glorie… Ah, dac-aş fi ştiut de toate astea acum doi ani, de pildă… Dar, la urma urmei, nu-i decât o mică întârziere şi voi recâştiga eu zilele pierdute. Dealtfel, din anumite motive mă fericesc că am rămas în aceşti ultimi doi ani aici la Montgommery; mă voi duce la Paris, Aloyse şi, fără să ascund că sunt un Montgommery, pot foarte bine să nu spun că sunt fiul contelui Jacques; fiefurile şi titlurile nu-s mai puţin numeroase în neamul nostru decât în neamul regelui şi avem rude destul de sus puse atât în Anglia, cât şi-n Franţa, pentru ca să nu fiu recunoscut. Pot să iau numele de vicontele d'Exmčs, Aloyse ţi nu va fi nevoie nici să mă ascund, nici să mă arăt… Apoi aş putea găsi… Chiar ce-aş putea găsi la Curte? Mulţumită lui Enguerrand cunosc locurile şi oamenii. Să mă adresez conetabilului de Montmorency, acelui crud fariseu? Nu, aici sunt de aceeaşi părere cu tine, Aloyse… Mareşalului de Saint-Andrč? Nu-i destul de tânăr, nici destul de întreprinzător… Mai curând lui François de Guise… Da, asta e… la Montmedy, Saint-Didier, Bologhe a arătat din plin de ce e în stare. La el mă voi duce şi sub ordinele sale îmi voi câştiga prieteniile. La adăpostul numelui său îl voi cuceri pe al meu.

— Monseniorul îmi va îngădui să-i atrag atenţia, spuse Aloyse, că cinstitul şi credinciosul de Elyot a avut vreme să pună nişte sume bunicele deoparte pentru moştenitorul stăpânilor săi. Vei putea să ţii un echipaj regal, monseniore şi tinerii săteni, cu care pe vremuri te jucai de-a războiul, au datoria, ba vor fi chiar bucuroşi să te urmeze la război. E dreptul domniei tale de a apela la cei din jur, ştii doar, monseniore…

— Şi ne vom folosi, Aloyse, de acest drept, ne vom folosi…

— Monseniorul ar vrea acum să-i primească pe servitorii, slugile şi oamenii fiefurilor şi baroniilor sale, care ard de

dorinţa de a-l saluta?
— Nu încă, buna mea Aloyse; dar spune-i lui Martin-Guerre să pună şaua pe un cal şi să mă însoţească. Am, înainte de orice, de făcut un drum prin împrejurimi.
— Nu cumva spre Vimoutiers, spuse Aloyse, surâzând cu oarecare maliţie.
— Da, poate… Nu-i sunt dator bătrânului meu Enguerrand o vizită de mulţumire?
— Şi odată cu salutările lui Enguerrand, monseniorul le va primi şi pe cele ale unei frumoase copile, numită Diana, nu-i aşa?
— Da, răspunse râzând Gabriel, această frumoasă copilă este soţioara mea şi eu îi sunt, chipurile, soţ de aproape trei ani, adică de pe când aveam cincisprezece ani şi ea nouă.
Aloyse căzu pe gânduri.
— Monseniore, spuse ea, dacă n-aş şti cât eşti de serios şi de sincer, cu toată tinereţea domniei-tale, m-aş feri de vorbele pe care cutez să ţi le spun. Dar ceea ce pentru alţii este un joc, pentru domnia-ta este adesea lucru serios. Gândeşte-te, monseniore, că nu se ştie a cui fiică este Diana. Nevasta lui Enguerrand, care îşi urmase cu ani în urmă, la Fontainebleau, stăpânul, contele de Vimoutiers, a găsit în casă un copil de leagăn şi pe masă o pungă grea cu aur. În pagă era o sumă destul de serioasă, jumătatea unui inel gravat şi o hârtie cu acest singur cuvânt: Diana. Berta, nevasta lui Enguerrand, n-avea copii; a acceptat cu bucurie să îngrijească de fetiţa. Dar, după ce s-a întors la Vimoutiers femeia s-a prăpădit şi tot pe atunci mi s-a prăpădit şi mie bărbatul: şi iată că o femeie te-a crescut pe domnia-ta, orfanul, în vreme ce un bărbat a crescut-o pe Diana şi ea orfană. Enguerrand şi cu mine, având amândoi de făcut o treabă asemănătoare, ne-am asumat grija voastră, eu încercând s-o fac pe Diana bună şi miloasă, în vreme ce Enguerrand te-a făcut pe domnia-ta curajos şi deştept. Fireşte că ai cunoscut-o pe Diana şi fireşte că te-ai ataşat de ea. Dar domnia-ta eşti contele de Montgommery,

recunoscut ca atare prin hrisoave şi de către toţi cei din jur, în vreme ce pe Diana n-a venit nimeni s-o ceară cu cealaltă jumătate de inel de aur. Ia seama, monseniore, ştiu că Diana e o copilă, abia are doisprezece ani, dar fata va creşte, va fi de o frumuseţe încântătoare şi, cu o fire ca a domniei-tale, repet, lucrul devine serios. Ia seama, monseniore, Diana s-ar putea să rămână pentru totdeauna ceea ce este astăzi, adică un copil găsit, iar domnia-ta eşti un senior prea mare ce să te însori cu ea şi prea nobil ca s-o seduci.

— Dar, doică, voi pleca la Paris şi vă voi părăsi şi pe tine şi pe Diana, spuse Gabriel gânditor.

— Aşa e, du-te s-o vezi, dacă-ţi face plăcere, pe această dulce şi gingaşă copilă pe care o numeşti în glumă soţioara domniei-tale. Dar aminteşte-ţi că te aştept cu nerăbdare aici. Pe curând, nu-i aşa, domnule conte?

— Pe curând şi mai îmbrăţişează-mă o dată, Aloyse; te rog să mă numeşti şi de acum încolo fiul tău şi fii binecuvântată, buna mea dădaca.

— Fii binecuvântat de mii de ori, copilul şi stăpânul meu.

Jupânul Martin-Guerre îl aştepta pe Gabriel la poartă şi amândoi urcară pe cai.

Capitolul II O mireasă care se joacă cu păpuşa CA SĂ AJUNGĂ MAI REPEDE, Gabriel o luă pe poteci cunoscute doar de el. Şi totuşi îşi lăsa deseori calul să meargă la paS. Ba chiar s-ar putea spune că-şi lăsa frumosul animal să meargă după cum îl purtau pe el însuşi visurile. Într-adevăr, simţăminte diferite, când pătimaşe, când triste, când pline de încredere, când apăsătoare, treceau rând pe rând prin inima tânărului, La gândul că este conte de Montgommery, privirea îi strălucea şi dădea calului pinteni, parcă ameţit, de aerul care-i şuiera pe la tâmple; apoi îşi spunea: „Tata a fost ucis şi n-a fost răzbunat”... Şi slăbea frâul din mână. Dar când se gândea că se va duce să se bată, să-şi facă nume de temut, să-şi plătească toate datoriile de onoare şi de cinste, o lua la galop de parcă ar fi alergat, spre glorie,

până când îi venea în minte că va trebui s-o părăsească pe mica Diana cea atât de veselă şi de frumoasă şi atunci recădea brusc în melancolie, mergând din nou la pas ca şi cum ar fi putut să întârzie astfel clipa crudă a despărţirii. Dar îşi revenea, îi vedea în închipuire pe duşmanii tatălui său şi pe părinţii Dianei… Atunci, dând pinteni calului, zbura la fel de iute ca şi speranţa să. Ajunsese şi, hotărât lucru, din acest suflet tânăr, dornic de fericire, bucuria alungase tristeţea.

Peste gardul ce înconjura livada bătrânului Enguerrand, Gabriel zări, printre pomi, rochia albă a Dianei. Îşi lega repede calul de trunchiul unei sălcii şi, sărind gardul, fericit şi triumfător, căzu la picioarele fetei. Dar Diana plângea.

— Ce ai, scumpa mea soţioara, spuse Gabriel şi de unde această amărăciune? Oare să ne fi ocărât Enguerrand că ne-am rupt rochiţa, ori nu ne-am spus cum trebuie rugăciunea? Ori căldăruşul nostru şi-a luat zborul din colivie? Vorbeşte, draga mea Diana! Iată-l aici, ca să te mângâie pe credinciosul tău cavaler…

— Vai, nu, Gabriel, tu nu poţi fi cavalerul meu şi ăsta-i motivul pentru care sunt tristă şi plâng…

Gabriel crezu că Diana aflase de la Enguerrand de spiţa nobilă a tovarăşului ei de joc şi voia să-l pună la încercare. Reluă:

— Şi care e deci, Diana, necazul sau bucuria care m-ar putea face să renunţ pentru totdeauna la plăcutul titlu pe care mi l-ai dat şi pe care sunt atât de bucuros şi de mândru să-l port? Iată-mă, sunt la picioarele tale!

Dar Diana nu putu să înţeleagă şi, plângând mai tare ca niciodată, ascunzându-şi fruntea la pieptul lui Gabriel, strigă suspinând:

— Gabriel! Gabriel! Va trebui să nu ne mai vedem niciodată!

— Şi ce anume ne va împiedica? Reluă el cu însufleţire.

Ea îşi ridică blondul şi încântătoru-i cap cu ochii scăldaţi în lacrimi; apoi cu o mutrişoară totodată solemnă şi gravă

răspunse suspinând adânc:

— Datoria!

Frumosul ei chip avu o expresie atât de dezolată şi totodată atât de comică, încât Gabriel, fermecat, nu se putu abţine, cu toate gândurile lui, să nu râdă; luând între mâinile sale fruntea copilei, o sărută de mai multe ori, dar ea se îndepărtă repede.

— Nu, nu, prietene, spuse ea, mai puţine intimităţi… De-acum încolo ne sunt interzise.

„Ce poveşti i-o fi spus Enguerrand?” îşi zise Gabriel persistând în eroarea sa, apoi rosti:

— Deci nu mă mai iubeşti, draga mea Diana!

— Eu! Să nu te mai iubesc! Strigă Diana. Cum poţi să bănuieşti şi să spui astfel de lucruri, Gabriel? Nu eşti tu prietenul meu din copilărie şi fratele meu dintotdeauna? Nu m-ai tratat totdeauna cu bunătate şi dragoste… De mamă? Când râdeam sau când plângeam, pe cine găseam eu veşnic lângă mine ca să-mi împărtăşească bucuria sau necazul? Pe tine, Gabriel… Cine mă ducea în braţe când eram obosită? Cine mă ajuta să-mi învăţ lecţiile?

Cine lua asupră-şi greşelile şi împărţea cu mine pedepsele când nu izbuteam să le ispăşesc singura? Tu! Cine inventa pentru mine mii de jocuri? Cine-mi făcea buchete frumoase pe câmp? Cine lua, în pădure, sticleţii din cuib pentru mine? Tu, numai tu! Te-am aflat în orice loc, pe orice vreme, bun, drăguţ şi devotat mie, Gabriel. Nu te voi uita niciodată şi, cât timp îmi va bate inima, tu, numai tu vei sălăşlui în ea; aş fi voit să-ţi dăruiesc fiinţa şi sufletul meu şi niciodată n-am visat la fericire decât gândindu-mă la tine. Dar toate astea nu ne împiedică, vai! Să ne despărţim şi mai mult ca sigur, nu ne vom mai vedea niciodată.

— Şi de ce? Întrebă Gabriel.

Ea se ridică şi, lăsându-şi capul să-i cadă pe piept şi braţele de-a lungul trupului, zise:

— Pentru că sunt soţia altuia.

Gabriel nu mai râdea şi o tulburare ciudată îi strânse inima. Reluă cu o voce emoţionată:

— Ce înseamnă asta, Diana?

— Nu mă mai numesc Diana, răspunse ea, mă numesc doamna ducesa de Castro, pentru că soţul meu se numeşte Horace Farnese, duce de Castro.

Şi fetiţa nu se putu abţine să nu surâdă printre lacrimi, rostind cuvintele „soţul meu”, la doisprezece ani! Părea în adevăr ciudat acest „doamna ducesă”! Dar durerea o cuprinse din nou văzând durerea lui Gabriel.

Tânărul stătea în picioare, în faţa ei, palid şi cu ochii rătăciţi.

— E un joc! O închipuire? Spuse el.

— Nu, nu, bietul meu prieten, e tristă realitate. Nu te-ai întâlnit pe drum cu Enguerrand? A plecat la Montgommery acum o jumătate de ceas…

— Am venit pe un drum ocolit, mai scurt. Dar spune-mi tot.

— De ce, Gabriel, n-ai mai venit de patru zile? Asta nu s-a mai întâmplat niciodată şi, vezi tu, ne-a purtat ghinion. Alaltăieri seară abia am putut adormi. Nu te văzusem de două zile, eram neliniştită şi l-am pus pe Enguerrand să-mi făgăduiască cum că, dacă n-ai să vii a doua zi, o să mergem noi la Montgommery. Şi apoi, ca un fel de presimţire, am vorbit, Enguerrand şi cu mine, despre trecut şi despre viitor, despre părinţii care păreau să mă fi uitat, vai! Nu-i frumos ce spun, dar aş fi fost poate mult mai fericită dacă mă uitau într-adevăr! Toată acea discuţie m-a întristat şi m-a obosit puţin şi de aceea, după cum ţi-am spus, mi-a trebuit multă vreme până să adorm, din care pricină ieri dimineaţa m-am trezit mai târziu că de obicei. M-am îmbrăcat în grabă, mi-am spus rugăciunea şi tocmai mă pregăteam să cobor când am auzit larmă mare în faţa porţii. Erau nişte cavaleri măreţi, Gabriel, urmaţi de scutieri, de paji şi de copii de casă şi în urma cavalcadei o călească aurită, sclipind de-ţi lua ochii. Cum priveam curioasă alaiul acela, mirându-mă că se oprise în faţa bietei noastre locuinţe,

Antoine bătu la uşă şi mă ruga, din partea lui Enguerrand, să cobor de îndată. Nu ştiu de ce, mi se făcu frică, dar trebuia totuşi să mă supun şi m-am supus. Când am intrat, sala cea mare era plină de acei domni minunaţi pe care-i văzusem de la fereastra mea. Am început să mă înroşesc şi să tremur mai speriată ca niciodată, pricepi, Gabriel?

— Da, răspunse Gabriel cu amărăciune. Continuă, căci lucrul devine într-adevăr interesant.

— La intrarea mea, continuă Diana, unul dintre seniori, cel mai plin de aurării, veni la mine şi, întinzându-mi mâna înmănuşată, mă conduse în faţa altui gentilom, nu mai puţin împodobit decât el şi înclinându-se spuse:

— Monseniore duce de Castro, am cinstea să v-o prezint pe soţia domniei-voastre. Doamnă adăugă el întorcându-se către mine, domnul Horace Farnese, duce de Castro, soţul domniei-voastre.

Ducele mă salută cu un surâs. Dar eu, încurcată şi disperată, m-am aruncat în braţele lui Enguerrand pe care l-am zărit într-un colţ.

— Enguerrand! Enguerrand! Acest prinţ nu-i soţul meu, eu n-am alt soţ în afară de Gabriel! Spune-le asta acestor domni! Enguerrand, te implor!

Cel care mă prezentase ducelui îşi încruntă sprâncenele.

— Ce înseamnă copilăriile astea? Îl întrebă al pe Enguerrand cu voce severă.

— Nimic, monseniore, într-adevăr copilării, răspunse Enguerrand, foarte palid. Şi adresându-mi-se în şoaptă: „Eşti nebună, Diana? Ce înseamnă răzvrătirea asta? Refuzi să-ţi asculţi părinţii care te-au regăsit şi care te cer?”

— Unde sunt părinţii mei? Am spus eu cu glas tare. Vreau să le vorbesc.

— În numele lor am venit, domnişoară, reluă domnul cel sever. Sunt reprezentantul lor. Dacă nu credeţi vorbele mele, iată ordinul semnat de Henric al II-lea, regele nostru, citiţi…

Îmi înfăţişă un pergament sigilat cu ceară roşie, pe care începui să-l citesc cu glas tare: „Noi, Henric, prin graţia lui Dumnezeu…” şi jos semnătura regală: Henric. Eram orbită, năucită, pierdută. Ameţeam şi-mi venea leşin. Şi toată lumea aceea care era cu ochii pe mine! Până şi Enguerrand mă părăsise! Gândul la părinţii mei, numele regelui, toate astea erau prea mult pentru bietul meu cap! Şi tu, Gabriel, tocmai tu, lipseai!

— Dar mi se pare că prezenţa mea nu prea ţi-ar fi fost de folos! Zise Gabriel.

— Ba da, cu tine de faţă, poate că aş fi rezistat: aşa, neavându-te acolo, nu m-am putut opune; când gentilomul care părea că organizase totul a spus: „Haidem e şi-aşa destul de târziu: doamnă de Leviston, v-o încredinţez pe doamna de Castro; vă aşteptăm ca să ne ducem la capelă”, vocea lui, atât de poruncitoare, părea să nu îngăduie nici un semn de nesupunere, aşa că m-am lăsat dusă. Gabriel, iartă-mă, eram zdrobită, nu mai aveam nici un gând…

— Ei, dar asta se înţelege de la sine, spuse Gabriel cu un surâs maliţios.

— Am fost condusă în camera mea. Acolo, acea doamnă de Leviston, ajutată de două sau trei femei, a scos din nişte cufere o rochie albă de mătase şi lenjerie. Apoi cu toată ruşinea mea, m-au dezbrăcat şi m-au îmbrăcat din nou. Abia dacă îndrăzneam să păşesc îmbrăcată în acele frumoase veşminte. Apoi mi-au pus în urechi perle şi un colier, tot de perle, în jurul gâtului; lacrimile îmi curgeau şiroaie peste perle. Dar acele doamne nu făceau decât să râdă de încurcătura mea şi poate şi de durerea mea. După o jumătate de ceas eram gata; ele mărturisiră că eram încântătoare împodobită astfel cred că era adevărat, Gabriel, dar nu mă puteam opri din plâns. Până la urmă mi-am spus că probabil visăm, un vis strălucitor, dar în acelaşi timp groaznic. Mergeam fără voia mea, mă duceam şi veneam maşinal. Totuşi caii nechezau în faţa porţii, scutierii, pajii şi copiii de casă aşteptau în picioare. Coborârăm.

Privirile întregii adunări se îndreptară asupra mea. Seniorul cu voce aspră îmi oferi din nou mâna şi mă conduse la o litieră, toată numai satin şi aur, în care a trebuit să mă aşez pe nişte perne aproape la fel frumoase ca şi rochia mea. Ducele de Castro mergea călare, lângă portieră şi astfel cortegiul urcă încet spre capela Vimoutiers. Preotul era în altar. Nu ştiu ce cuvinte se rostiră în jurul meu, ce cuvinte îmi porunciră să spun, dar, la un moment dat, am simţit, în acest vis straniu, că ducele îmi punea un inel în deget. Apoi, după douăzeci de minute sau douăzeci de ani, nu-mi mai dădeam seama, un aer mai proaspăt mă izbi în faţă. Ieşisem din capelă, mă numeam doamna ducesă; eram măritată! Pricepi, Gabriel, eram măritată!

Gabriel nu răspunse decât cu un hohot sălbatic de râs.

— Zău, Gabriel, reluă Diana, îmi ieşisem până într-atâta din pielea mea, încât abia reintrând în casă, m-am gândit să-mi privesc soţul. Până atunci îl văzusem, dar nu-l privisem. Ah, bietul meu Gabriel! E mult mai puţin frumos decât tine! E de statură mijlocie şi, în straiele-i bogate, pare mai puţin elegant decât tine în simpla ta vestă cafenie. Şi apoi, are un aer obraznic şi semeţ, în vreme ce tu arăţi blând şi curtenitor. Adaugă la toate astea un păr şi o barbă de un blond roşcat. După ce discută o vreme cu cel care se dădea drept reprezentantul regelui, ducele se apropie de mine şi luându-mă de mână, îmi spuse cu un surâs fin:

— Doamnă ducesă, iartă-mi greaua situaţie în care sunt pus de a te părăsi atât de repede. Dar ştii, ori nu ştii, că suntem în toiul războiului cu Spania şi soldaţii mei cer să fiu prezent pe câmpul de bătălie. Nădăjduiesc să am bucuria să te revăd peste câtva timp la Curte, unde te vei duce să locuieşti, alături de majestatea-sa, încă în această săptămână. Te rog să primeşti câteva daruri pe care mi-am îngăduit să le las aici pentru dumneata. Pe curând, doamnă. Păstrează-ţi veselia şi farmecul potrivite vârstei dumitale şi

distrează-te, joacă-te după pofta inimii, în timp ce eu mă voi arunca în vârtejul luptelor.

Spunând acestea, m-a sărutat familiar pe frunte, înţepându-mă cu barba lui lungă: nu-i ca a ta, Gabriel. Apoi, toţi acei domni şi toate acele doamne m-au salutat şi au plecat, Gabriel, lăsându-mă în sfârşit singură cu părintele meu, Enguerrand. Nu pricepuse nici el mai mult decât mine din toată acea tărăşenie. I se dăduse să citească pergamentul regelui care-mi poruncea, după cât se părea, să mă mărit cu ducele de Castro. Seniorul care-l reprezenta pe majestatea-sa se numea contele de Humieres. Enguerrand l-a recunoscut pentru că-l văzuse odinioară cu monseniorul de Vimoutiers. Tot ceea ce ştie Enguerrand în plus faţă de mine e tristă veste că acea doamnă de Leviston, care mă îmbrăcase atunci şi care locuia la Caen, va veni zilele astea aici, ca să mă însoţească la Curte şi că eu trebuie să fiu pregătită. Iată ciudata şi dureroasă mea poveste, Gabriel. Ah, uitasem. Reîntoarsă în camera mea, am găsit într-o cutie mare, nu vei ghici niciodată ce: o păpuşă minunată, cu un trusou complet, lenjerie şi trei rochii: una de mătase albă, alta de damasc roşu şi alta de brocat verde. Mă simt jignită, Gabriel, astea sunt deci darurile soţului meu? M-a tratat ca pe-o fetiţă! Dealtfel, roşul îi vine cel mai bine păpuşii, pentru că are chipul foarte colorat…

— Da. Eşti un copil, Diana, răspunse Gabriel, a cărui minie făcu pe nesimţite loc tristeţei, un copil! Nu te învinuiesc că ai doisprezece ani, ar fi nedrept şi absurd. Văd numai că am făcut rău să mă leg cu un sentiment atât de pătimaş şi de profund de un suflet tânăr şi nestatornic. Căci simt, în durerea mea, cât te iubesc, Diana. Îţi repet totuşi că nu te învinuiesc. Dar dacă erai mai tare, dacă ai fi găsit în tine energia necesară ca să rezişti unei porunci nedrepte, dacă ai fi ştiut măcar să câştigi puţin timp, am fi fost fericiţi, fiindcă văd că ţi-ai regăsit părinţii şi fiindcă par să fie de neam mare. Eu, la rândul meu, tocmai veneam să-ţi

destăinuiesc un secret care abia astăzi mi-a fost dezvăluit. Dar la ce bun acum? Slăbiciunea ta a rupt firul soartei mele pe care credeam, în sfârşit, că pusesem stăpânire. Voi mai putea oare vreodată să-l înnod? Prevăd că toată viaţa mea îmi voi aminti de tine, Diana şi că tânăra mea dragoste vei lăsa o urmă de neşters în inima mea. Totuşi, Diana, în strălucirea Curţii, în focul serbărilor, îl vei uita repede pe cel care te-a îndrăgit atâta în zilele tale întunecate.

— Niciodată! Strigă Diana. Gabriel, acum când eşti aici ai putea să mă încurajezi şi să mă ajuţi; uite, dacă vrei, refuz să plec cu oamenii aceia când vor veni după mine am să rezist tuturor rugăminţilor, stăruinţelor, poruncilor, ca să rămân pentru totdeauna cu tine, vrei?

— Nu, Diana, draga mea, vezi, atât în faţa oamenilor, cât şi în faţa lui Dumnezeu, tu aparţii altuia. Să ne urmăm deci datoria şi soartă. Să mergem, aşa cum ţi-a spus ducele de Castro, fiecare pe drumul lui, tu spre bucuriile Curţii, eu spre tabere şi bătălii. Deie Domnul să te revăd totuşi într-o zi!

— Gabriel, ne vom revedea şi te voi iubi întotdeauna! Strigă biata Diana, aruncându-se plângând m braţele prietenului ei.

Chiar în acel moment, Enguerrand apăru de pe o alee vecină, mergând înaintea doamnei de Leviston.

— Iat-o, doamnă spuse el arătându-i-o pe Diana. Ah! Dumneata eşti, Gabriel, făcu el zărindu-l pe tânărul conte, tocmai mă duceam la Montgommery să te văd, când am întâlnit trăsura doamnei de Leviston şi a trebuit să mă întorc.

— Doamnă îi spuse Dianei doamna de Leviston, regele i-a mărturisit soţului meu că doreşte să te vadă mai repede, aşa că am grăbit plecarea noastră. Cu voia dumneavoastră, vom porni la drum cam peste un ceas. Pregătirile domniei-voastre îmi închipui că nu vor fi prea lungi, nu-i aşa?

Diana se uită la Gabriel.

— Curaj, îi spuse acesta.

— Am bucuria să vă anunţ, reluă doamna de Leviston, că domnul Enguerrand, părintele dumneavoastră adoptiv, poate, ba chiar trebuie să ne însoţească la Paris; ne vom întâlni deci cu el mâine la Alisncon, dacă acest lucru vă convine.

— Dacă-mi convine! Strigă Diana. Ah! Doamnă, nu mi-aţi spus încă cine sunt părinţii mei adevăraţi, dar lui îi voi spune întotdeauna tată.

Şi Diana îi întinse mâna lui Enguerrand, numai ca să-l mai poată privi încă puţin, prin vălul lacrimilor, pe Gabriel, gânditor şi trist, ar resemnat şi hotărât.

— Să mergem, doamnă, spuse doamna de Leviston, căci, întârziind atâta pentru a vă lua rămas bun, vom trezi nelinişte. Gândiţi-vă că trebuie să fiţi la Caen înainte de miezul nopţii.

Atunci Diana, hohotind de plâns, se îndepărtă repede pentru a se urca în camera ei, nu însă fără să-i fi făcut semn lui Gabriel s-o aştepte. Enguerrand şi doamna de Leviston o urmară. Gabriel aşteptă.

După un ceas, timp în care se încărcară în trăsură lucrurile pe care Diana voia să le ia cu sine, apăru şi faţa, îmbrăcată de călătorie, îi ceru doamnei de Leviston. Care o urmărea ca o umbră, îngăduinţa de a face pentru ultima oară înconjurul grădinii în care se jucase atâţia ani, fericită şi fără griji. Gabriel şi Enguerrand o urmară. Diana se opri în faţa unui trandafir cu flori albe pe care ea şi cu Gabriel îl sădiseră cu un an în urmă. Culese două nori, îşi prinse una în păr, o mirosi pe a doua şi i-o întinse lui Gabriel. Tânărul simţi cum i se strecoară în mână o hârtie pe care se grăbi s-o ascundă în vestă.

După ce Diana îşi luă adio de la toate aleile, de la toate boschetele şi de la toate florile, veni vremea să plece. În faţa trăsurii care urma s-o ducă, ea strânse mâna slugilor casei şi a câtorva oameni de treabă din târg care o cunoşteau şi o iubeau. Cum biata copilă nu mai avea putere să vorbească, făcu fiecăruia câte un mic semn prietenesc

din cap. Apoi îi îmbrăţişă pe Enguerrand, pe urmă pe Gabriel, fără să fie deloc stânjenită de prezenţa doamnei de Leviston. În braţele prietenului ei, ea îşi coborî vocea şi în timp ce el îi spuse: „Adio! Adio!”. Ea îi răspunse: „Nu, pe curând!”

Urcă apoi în trăsură şi, deşi proaspăt măritată, cum copilăria nu-şi pierduse încă drepturile asupra ei, Gabriel o auzi întrebând-o pe doamna de Leviston:

— Aţi pus deasupra şi păpuşa cea mare?

Trăsura porni în galop.

Gabriel desfăcu hârtia pe care i-o dăduse Diana. Găsi în ea o buclă din acel păr blond-cenuşiu pe care-i plăcea atâta să-l sărute.

O lună mai târziu, Gabriel, sosit la Paris, se anunţă, la palatul de Guise, ducelui François de Guise, sub numele de vicontele d'Exmčs.

Capitolul III În tabără

— DA, DOMNILOR, SPUSE INTRÂND în cortul său ducele de Guise, seniorilor care-l înconjurau; da, astăzi, 24 aprilie 1557, seara, după ce ne-am întors pe data de 15 pe teritoriul Neapolelui, după ce am luat în patru zile Câmpii, vom asedia Civitetta; la 1 mai, stăpâni pe Civitetta ne vom aşeza tabăra în faţa Aquilei. La 10 mai vom fi la Arpino, la 20 la Capua, unde nu vom dormi, ca Hannibal. La 1 iunie, domnilor, am să vă fac să vedeţi Neapole, dac-o vrea Dumnezeu…

— Şi pe Papa, dragul meu frate, spuse ducele d'Aumale. Sanctitatea sa, care ne-a tot făgăduit sprijinul soldaţilor săi pontificali, ne-a lăsat până acum să ne descurcăm singuri, mi se pare şi armata noastră nu e deloc atât de puternică încât să se aventureze astfel în ţara duşmană.

— Paul al II-lea, spuse François, e prea interesat de succesul armatelor noastre pentru a ne lăsa fără ajutor. Ce frumoasă noapte, domnilor! Biron, ştii cumva dacă italienii, a căror răscoală ne-a anunţat-o Caraffa, în Abruzzi, au început să dea vreun semn de viaţă?

— Nu încă, monseniore.

— Muschetele noastre au să-i trezească, spuse ducele de Guise. Domnule marchiz d'Elboeuf, reluă el, aţi auzit vorbindu-se despre convoaiele cu hrană şi despre muniţiile pe care trebuia să le primim la Ascoli şi care, îmi închipui, ni se vor alătura aici?

— Da, am auzit vorbindu-se despre asta, dar la Roma, monseniore. Şi de atunci...

— O simplă întârziere, îl întrerupse ducele de Guise, cu siguranţă nu-i decât o simplă întârziere; la urma urmelor nu stăm chiar atât de prost cu hrană. Cucerirea oraşului Câmpii ne-a mai întremat puţin şi dacă, peste un ceas, aş intra în cortul fiecăruia dintre voi, pun rămăşag, domnilor, că aş găsi câte o masă bună şi cu voi la masă, câte o biată văduvă sau vreo orfană frumoasă din Câmpii pe care aţi fi pe cale s-o consolaţi. Nimic mai bun, domnilor. Dealtfel, astea sunt îndatoririle învingătorilor, nu-i aşa? Duceţi-vă deci să vă conformaţi obiceiului, nu vă mai reţin; mâine, în zori, vă voi chema ca să aflăm împreună mijlocul prin care să tăiem această căpăţână de zahăr care e Civitetta; până atunci, domnilor, poftă bună şi noapte bună.

Ducele îi conduse, râzând, pe şefii armatei, până la uşa cortului său; dar când draperia care-l închidea căzu după ultimul dintre ei şi când François de Guise rămăsese singur, chipul lui bărbătesc luă dintr-o dată o expresie îngrijorată; aşezându-se în faţa unei mese şi sprijinindu-şi capul în mâini murmură cu nelinişte: „Oare n-ar fi mai bine să renunţ la orice ambiţie personală, să rămân doar un simplu general al lui Henric al II-lea, să mă mărginesc să recâştig Milanul şi să eliberez Sienna? Iată-mă pe acest pământ al Neapolului unde năzuiam să fiu rege; dar mă aflu aici fără aliaţi, în curând şi fără hrană şi toţi aceşti şefi ai trupelor mele, în primul rând fratele meu, spirite lipsite de energie şi forţă se lasă în voia descurajării, văd eu bine.

În acel moment ducele de Guise auzi pe cineva intrând în cort. Se întoarse brusc, supărat pe temerarul care-l

întrerupse din gânduri. Dar când îl văzu, în loc să-l certe, îi întinse mâna.

— Dumneata, nu-i aţa, viconte d'Exmčs, spuse el, dumneata, dragul meu Gabriel, nu vei ţovăi să mergi înainte pentru că pâinea e prea puţină şi duşmanul prea numeros? Dumneata, care ai ieşit ultimul din Metz şi ai intrat primul în Valenza şi Câmpii… Ai venit să-mi anunţi ceva nou, prietene?

— Da, monseniore, a venit un curier din Franţa, răspunse Gabriel; este cred, purtătorul unei scrisori de la ilustrul domniei-voastre frate, monseniorul cardinal de Lorena. Să-i spun să intre?

— Nu, să-ţi dea dumitale mesajul cu care a fost însărcinat şi adu-le încoace, te rog.

Gabriel se înclină, ieşi şi se întoarse repede, aducând o scrisoare pecetluită cu însemnele casei de Lorena.

Cei şase ani care trecuseră nu-l schimbaseră prea mult pe vechiul nostru prieten Gabriel; doar trăsăturile căpătase un aspect mai viril şi mai hotărât; ghiceai acum în el un bărbat care şi-a încercat şi măsurat propria sa valoare. Dar avea aceeaşi frunte pură şi gravă, aceeaşi privire loială, aceeaşi inimă plină de tinereţe şi de iluzii. Ca şi cum n-ar fi împlinit douăzeci şi patru de ani!

Ducele de Guise număra treizeci şi şapte; şi măcar că avea o fire generoasă şi mare, zbuciumul îi încercănase ochii şi-i pleşuvise tâmplele. Totuşi înţelegea şi iubea firea cavalerească a lui Gabriel şi o irezistibilă simpatie îl atrăgea pe omul încercat către tânărul său confident.

Luă din mâinile sale scrisoarea fratelui său şi, înainte de a o deschide, spuse:

— Ascultă, viconte d'Exmčs, secretarul meu, pe care-l cunoţteai, Herve de Thelen, a murit sub zidurile Valenzei; fratele meu, d'Aumale, e un soldat viteaz şi-atât; am nevoie de un om de încredere care să-mi fie confident şi ajutor. Or, de când ai bătut, la Paris, la uşa palatului meu, acum cinci sau şase ani cred, am putut să mă conving că eşti un spirit

superior şi mai mult decât atât, o inimă credincioasă. Nu-ţi cunoşteam decât numele, nu mi-ai fost recomandat de nimeni şi totuşi mi-ai plăcut de la început; te-am luat cu mine la apărarea Metzului şi această apărare va fi una dintre cele mai frumoase pagini din istoria vieţii mele, căci după şaizeci şi cinci de atacuri am reuşit să alungăm de sub zidurile oraşului o armată care număra o sută de mii de soldaţi şi un general care se numea Carol Quintul; îmi amintesc cum curajul dumitale, întotdeauna fără margini şi inteligenţa dumitale, întotdeauna trează, au contribuit din plin la acest rezultat. Anul trecut ai luat parte, alături de mine, la victoria de la Renty şi dacă acest măgar de Montmorency… Dar. Mă rog, decât să-mi înjur duşmanul, mai bine să-mi laud prietenul, pe vicontele d'Exmčs, neam demn al domnilor de Montgommery; vreau să-ţi spun, Gabriel, că-n orice ocazie şi de când am păşit în Italia mai mult ca niciodată, te-am socotit un ajutor de seamă, bun sfătuitor şi bun prieten; n-am decât un reproş să-ţi fac, că eşti prea rezervat şi prea discret faţă de generalul dumitale. Există în viaţa dumitale un sentiment sau un gând pe care mi-l ascunzi. Dar, mă rog, mi-l vei spune într-o zi, important este că ştiu că ai ceva de realizat în viaţă. Şi eu am ceva de îndeplinit Gabriel şi dacă vrei să ne unim destinele, ajută-mă şi te voi ajuta. Când vei avea vreun lucru important şi dificil de poruncit, te voi chema. Când vei avea nevoie de un protector puternic, voi fi prezent. Ce zici?

— Ah, monseniore, răspunse Gabriel, sunt cu trup şi suflet al domniei-voastre. Ceea ce am urmărit de fapt încă de la început a fost să am încrederea în mine şi să-i fac şi pe alţii să aibă. Or, acum am căpătat încredere în mine şi domnia-voastră binevoiţi să-mi arătaţi o oarecare prietenie; mi-am atins deci, până-n prezent, scopul. S-ar putea ca viitorul să mă determine să-mi aleg un altul, pe măsura puterilor mele şi atunci, monseniore, pentru că aţi binevoit să-mi propuneţi o atât de frumoasă învoială, voi fi cu totul al

domniei-voastre aşa încât puteţi conta pe mine şi în viaţă şi în moarte.

— Să fie într-un ceas bun! Per Bacco, cum spun aceşti beţivi de cardinali italieni, fii liniştit, Gabriel. François de Lorena, ducele de Guise, te va sluji cu căldura atât în dragostea, cât şi în ura dumitale, căci există în fiecare dintre noi şi unul şi celălalt din aceste sentimente, nu-i aşa?

— Şi unul şi celălalt, monseniore!

— Ah! Da? Şi când ai sufletul atât de plin nu simţi nevoia să ţi-l uşurezi destăinuindu-te unui prieten?

— Vai, monseniore dar nu ştiu decât pe cine iubesc, încă n-am aflat pe cine trebuie să urăsc.

— Dacă duşmanii dumitale sunt din întâmplare şi ai mei? Spune-mi, printre ei se numără şi acest bătrân desfrânat de Montmorency?

— S-ar putea să se numere, monseniore şi dacă îndoielile mele au temei… Nu despre mine e vorba acum, ci despre domnia-voastră şi despre marile proiecte… la care s-ar putea să vă fiu de ajutor şi eu, monseniore…

— Dar, mai întâi, citeşte-mi scrisoarea de la fratele meu, cardinalul de Lorena.

Gabriel rupse pecetea şi desfăcu plicul, apoi, după ce-şi aruncă privirea pe ea, o înmână ducelui:

— Iertaţi-mă, monseniore, această scrisoare este scrisă cu litere deosebite şi nu pot. S-o citesc.

— Ah! Zise ducele, deci cel care mi-a adus-o e curierul lui, Jean Panquet… E o scrisoare confidenţială după câte văd, o scrisoare cifrată. Aşteaptă, Gabriel…

Deschise un cufăr de fier cizelat, scoase o hârtie decupată pe care o suprapuse peste scrisoarea cardinalului şi, prezentându-i-o lui Gabriel, îi spuse:

— Acum citeşte…

Gabriel păru să ezite. François îi luă mâna, i-o strânse şi-i zise cu o privire plină de încredere şi loialitate:

— Citeşte, prietene.

Vicontele d'Exmčs citi: „Domnule (când oare voi putea să vă numesc cu un cuvânt alcătuit doar din patru litere: sire… Prea onoratul şi ilustrul meu frate…”

Gabriel se opri din nou; ducele începu să surâdă.

— Eşti mirat, Gabriel, dar nădăjduiesc că mă bănuieşti de ceva rău. Ducele de Guise nu este conetabilul de Bourbon; păstreze-i Domnul regelui nostru, Henric al II-lea, coroana şi viaţa! Dai nu există pe lume numai tronul Franţei! Pentru ca întâmplarea m-a pus pe drumul unei încrederi totale faţă de dumneata, nu vreau să-ţi ascund nimic, ci dimpotrivă, vreau să te fac să cunoşti toate planurile şi visurile mele. Cred că nu sunt ale unui suflet mediocru.

Ducele se ridicase şi începuse să se plimbe prin cort cu paşi mari.

— Casa noastră, Gabriel, aproape regală, poate să aspire, după mine, la orice măriri. Dar numai să aspire nu înseamnă nimic. Vrea să şi obţină. Sora noastră, mama Măriei Stuart, este regina Scoţiei, nepoata noastră, Maria Stuart, este logodită cu Delfinul Franţei; nepotul nostru cel mic, ducele de Lorena, va fi în curând ginerele regelui. Dar asta nu e tot. Mai suntem şi reprezentanţii casei de Anjou, din care descindem prin mamele noastre. Avem deci pretenţii ori drepturi, e acelaşi lucru asupra Provenţiei şi Neapolelui. Pe moment ne mulţumim cu Neapole. Oare această coroană să nu-i vină mai bine unui francez decât unui spaniol? Or, ce-am venit eu să fac în Italia? S-o iau! Suntem aliaţi cu ducele de Ferrara, uniţi cu Caraffa, nepotul Papei. Paul al V-lea este bătrân; îi va urma fratele meu, cardinalul de Lorena. Tronul Neapolelui se clatină şi eu mă voi urca pe el. Iată de ce-am lăsat în spatele meu Sienna şi Milanul pentru a mă năpusti până-n Abruzzi. Visul e splendid, dar mi-e frică să nu rămână doar vis. Gândeşte-te, Gabriel, n-aveam nici douăsprezece mii de oameni când am forţat Alpii. Dar ducele de Ferrara mi-a făgăduit şapte mii de oameni; îi păstrează în spatele lui Paul al V-lea şi familia Caraffa s-au lăudat că vor ridica în regatul

Neapolelui o facţiune puternică şi s-au angajat să facă rost de soldaţi, bani şi alimente, n-au trimis nici un om, nici un furgon, nici un scud. Ofiţerii mei ezită, trupele murmură; dar n-are importanţă! Voi merge până la capăt. Nu voi părăsi decât în caz extrem acest pământ pe care-l străbat, iar dacă va trebui totuşi să-l părăsesc, mă voi întoarce, jur că mă voi întoarce!

Ducele bătu cu piciorul în pământ, ca pentru a-l lua în stăpânire; privirea îi scânteia; era măreţ şi frumos.

— Monseniore, strigă Gabriel, cât sunt de mândru că m-aţi ales drept tovarăş pentru a realiza nişte ambiţii atât de glorioase:

— Şi acum, Gabriel, reluă ducele, dându-ţi din capul locului cheia acestei scrisori a fratelui meu, cred că poţi citi şi înţelege. Continuă deci, te ascult.

— Ilustrul meu frate…„ Aici am rămas, reluă Gabriel. „Am să-ţi dau două veşti proaste şi una bună. Vestea bună este că nunta nepoatei Maria Stuart s-a fixat definitiv în 20 ale lunii următoare şi va fi celebrată în mod solemn la Paris în acea zi. Una dintre veştile proaste a sosit din Anglia. Filip al II-lea al Spaniei a debarcat acolo şi atâta zilnic pe regina Maria Tudor, soţia sa, care îl ascultă cu atâta supunere pătimaşă, să declare război Franţei. Nimeni nu se îndoieşte de reuşită lui, în ciuda intereselor şi dorinţei naţiunii engleze. Se şi vorbeşte de o armată care se adună la graniţele Ţărilor de Jos şi pe care o va comanda ducele Philibert Emmanuel de Savoia. Atunci, scumpul meu frate, în lipsa de oameni în care ne aflăm aici, regele Henric al II-lea te va rechema din Italia; planurile noastre dinspre partea asta vor fi amânate. Dar, în sfârşit, gândeşte-te, François, e mai bine să le amâni decât să le compromiţi; nici temeritate, nici fapte necugetate. Sora noastră, regina Scoţiei, oricât ar ameninţa s-o rupă cu Anglia, îndrăgostită cum e, până peste cap, de bărbatul ei, n-o să facă asta…”

— Ei, drăcie! Îl întrerupse ducele de Guise izbind violent cu pumnul în masă, fratele meu are dreptate, e o vulpe

şireată care ştie să adulmece bine. Da, Maria, mironosiţa asta, se va lăsa cu siguranţă ademenită de bărbatul ei; şi sigur că nu mă voi putea opune regelui care-mi va cere înapoi soldaţii într-o situaţie atât de disperată; aşa că va trebui să mă retrag repede din toate regiunile cucerite; deci încă un obstacol în calea acestei blestemate expediţii. Căci nu-i blestemată, vin eu şi te întreb, Gabriel, cu toată binecuvântarea sfântului părinte? Acum, fie vorba între noi, spune-mi cinstit, nu ţi se pare şi dumitale că situaţia e disperată?

— N-aş voi, monseniore, spuse Gabriel, să fiu trecut de domnia-voastră printre cei care se descurajează şi totuşi, fiindcă faceţi apel la sinceritatea mea…

— Te înţeleg şi sunt de aceeaşi părere cu dumneata. Cu toată această lovitură, prevăd că noi doi vom realiza aici lucruri, pe care le vom pune în curând la cale, prietene: jur că petrecerea nu va fi decât amânata şi a-l bate pe Filip al II-lea va însemna de fapt a învinge Neapolul; dar continuă, Gabriel; dacă am memorie bună, mai avem încă o veste proastă de aflat.

Gabriel reluă lectura: „O altă treabă supărătoare pe care sunt nevoit s-o anunţ nu-i mai puţin gravă; dar fără îndoială că mai avem încă timp s-o prevenim, lucru pentru care mă şi grăbesc să-ţi dau de veste; află că, după plecarea dumitale, domnul conetabil de Montmorency a rămas la fel de mohorât şi de înverşunat împotriva noastră şi nu încetează să ne duşmănească şi să ne vorbească de rău din pricina bunăvoinţei regelui faţă de familia noastră. Apropiata căsătorie a scumpei noastre Maria cu Delfinul nu-i menită, să-i schimbe dispoziţia. Echilibrul pe care regele se străduie să-l menţină între cele două case, de Guise şi de Montmorency, se rupe, datorită acestei nunţi în favoarea noastră şi bătrânul conetabil cere sus şi tare o compensaţie; dealtfel ea va consta în căsătoria fiului său François cu…”

Tânărul viconte nu putu isprăvi. Vocea i se schimbă şi o paloare ciudată îi acoperi fruntea.

— Ce ai, Gabriel? Întrebă ducele. Cât eşti de palid şi de lipsit de putere! Ce rău te-a cuprins aşa, deodată?

— N-am nimic, monseniore, absolut nimic, poate puţină oboseală, un soi de năuceală… Dar mi-a trecut şi dacă vreţi, reiau lectura. Unde am rămas? Unde spunea cardinalul că există un leac… Ah, nu, mai departe… Aici: „. Şi ea va consta în căsătoria fiului său François cu doamna Diana de Castro, fiica legitimă a regelui şi doamnei Diana de Poitiers. Îţi aminteşti, frate, că doamna de Castro, văduvă la treisprezece ani după ducele Horace Farnese, care a fost ucis la şase luni după căsătorie în asediul de la Hesdin, a stat cinci ani la mănăstirea Filles-Dieu din Paris. Regele, la rugămintea conetabilului, a rechemat-o la Curte. Frate, e o frumuseţe şi ştii doar că mă pricep la asemenea lucruri. Graţia ei a cucerit încă de la început toate inimile şi, înainte de toate, inima paternă. Regele, care o înzestrase odinioară cu ducatul de Cantellerault, i l-a dat acum şi pe cel de Angouleme. Nici nu sunt două săptămâni de când e aici şi influenţa ei asupra spiritului regal e un fapt recunoscut. În sfârşit, lucrurile au ajuns la un asemenea punct, încât doamna de Valentinois, care nu ştiu de ce, a socotit că e mai bine să se prezinte oficial că fata are altă mamă, mi se pare cam geloasă pe această nouă putere care se ridică. Afacerea ar fi deci bună pentru conetabil dacă ar izbuti să se încuscrească cu această puternică aliată. Între noi fie vorba, ştii că Diana de Poitiers nu mai are mare lucru de refuzat acestui bătrân desfrânat. Regele, pe de altă parte, este dispus să contrabalanseze puterea prea mare pe care vede că o căpătăm în consiliile şi în armata sa. Această căsătorie blestemată are deci toate şansele să se săvârşească…”

— Iată că din nou ţi se schimbă vocea Gabriel, îl întrerupse ducele; odihneşte-te, prietene şi lasă-mă să termin singur această scrisoare care mă interesează în cel mai înalt grad. Căci, de fapt, conetabilul va căpăta asupra noastră un

avantaj periculos. Dar ştiam că nătărăul de François e însurat cu o de Fiennes. Haide, dă-mi scrisoarea, Gabriel…

— Mă simt foarte bine, monseniore, spuse Gabriel, care citise un pic mai departe şi aş putea să continui cele câteva paragrafe care mi-au mai rămas…

„Această căsătorie blestemată are deci toate şansele să se săvârşească. Ne rămâne un singur lucru. François de Montmorency este angajat într-o căsătorie secretă cu domnişoara de Fiennes; e necesar un divorţ. Dar pentru aceasta trebuie asentimentul Papei şi François s-a dus la Roma ca să-l obţină. Treaba dumitale, deci, scumpe frate, este de a i-o lua înainte pe lângă sanctitatea sa şi, prin prietenii noştri Caraffa cât şi prin propria dumitale influenţă, să faci în aşa fel încât cererea de divorţ să fie respinsă, deşi este sprijinită, te previn, de o scrisoare a regelui. Poziţia atacată este destul de importantă ca să depui toate eforturile s-o aperi aşa cum ai fi făcut la Saint-Didier şi la Metz. În ce mă priveşte, voi face uz în acelaşi timp de toată energia mea, căci văd că e necesar. Şi, cu asta, îl rog pe Dumnezeu, dragul meu frate, să-ţi dea fericire şi viaţa lungă”.

— Haide! Nu-i încă nimic pierdut, spuse ducele de Guise, când Gabriel isprăvi scrisoarea cardinalului. Papa, care-mi refuză soldaţi, va putea să-mi facă o bulă cadou…

— Deci, reluă Gabriel tremurând nădăjduiţi că sanctitatea să nu va accepta acel divorţ al Jeannei de Fiennes şi se va opune la această căsătorie a lui François de Montmorency?

— Da, da, nădăjduiesc. Dar cât eşti de emoţionat, prietene! Cu câtă pasiune participi la treburile casei noastre! Acum, Gabriel, haide să vorbim un pic despre dumneata; şi pentru că în această expediţie, din care nu văd nici o ieşire, nu vei putea, probabil, să adaugi noi fapte succeselor strălucite pe care le-ai repurtat şi pentru care-ţi sunt obligat, ce-ar fi dacă aş începe prin a-mi plăti la rândul meu datoria? N-aş vrea să rămân de căruţa, prietene. N-aş putea să-ţi fiu de folos cu ceva? Hai, spune-mi-o deschis, nu te sfii…

— Oh! Monseniorul este prea bun, zise Gabriel şi nu văd…

— În cei aproape şase ani, câţi se vor împlini în cu rând, de când lupţi eroic alături de ostaşii mei, spuse ducele, n-ai acceptat un ban de la mine. Ar trebui să ai nevoie de bani, ce dracu! Toată lumea are nevoie de bani. Nu-i un dar, nici o plată ceea ce-ţi ofer, e o restituire. Aşa că, fără scrupule zadarnice şi cu toate că nu-mi pot îngădui să fiu atât de darnic pe cât aş vrea…

— Da, ştiu, monseniore, că mijloacele, prea mărunte, nu pot fi uneori la înălţimea gândurilor mari ale domniei-voastre; în ce mă priveşte, am atât de puţină nevoie de bani încât aş vrea chiar să vă propun câteva mii de scuzi care vor prinde foarte bine armatei şi care nu-mi sunt de nici un folos.

— Şi pe care eu îi primesc bucuros, căci sosesc la vreme, trebuie să ţi-o mărturisesc; dar nu pot, într-adevăr, să fac nimic pentru dumneata, tinere fără dorinţe? Ah, stal adăugă el coborându-şi vocea, acel vesel Thibaud, îl ştii, valetul meu, alaltăieri, după jaful de la Câmpii, a luat-o prizonieră pe tânăra nevastă a procurorului oraşului, socotită a doua frumuseţe după nevasta guvernatorului, pe care însă n-a putut pune mâna. Dar, eu am alte griji pe cap şi părul a început să-mi albească. Hai, Gabriel, fără mofturi, ţi-o fac cadou! Pe legea mea. Eşti destul de bine clădit încât s-o poţi despăgubi din plin de pierderea procurorului. Hm, ce zici?

— Zic, monseniore, că pe nevasta guvernatorului, despre care vorbiţi şi pe care soldaţii n-au dibuit-o, am întâlnit-o eu în învălmăşeală şi am luat-o cu mine, dar nu ca să fac uz de drepturile mele cum aţi putea crede. Am avut, dimpotrivă, intenţia să feresc o nobilă şi fermecătoare doamnă de violenţele soldăţeşti. Am văzut însă, după aceea, că frumoasei nu-i era deloc silă să stea alături de învingători şi să strige ca şi soldatul gal: „Vae victis!” Dar cum sunt mai puţin dispus ca niciodată să-i ţin isonul, pot. Dacă doriţi,

monseniore, s-o aduc aici, în faţa unei aprecieri mai demne de farmecele şi de rangul ei.

— Oh! Oh! Strigă ducele râzând, iată o austeritate aproape demnă de un hughenot, Gabriel. Ai cumva vreo înclinare pentru cei din tagma asta? Bagă de seamă, prietene! Sunt şi. Din convingere şi datorită politicii, un catolic înflăcărat. Te-aş arde fără milă. Dar, lăsând glumă la o parte de ce dracu nu eşti mai libertin?

— Pentru că sunt îndrăgostit, spuse Gabriel.

— Ah, da, îmi amintesc: o ură, o iubire… Ei bine, not să te ajut să te apropii fie de duşmani, fie de iubita dumitale? Ţi-ar trebui poate nişte titluri?

— Mulţumesc, monseniore, de asta nu duc lipsă, v-am spus-o de la început, ceea ce doresc nu sunt nişte onoruri vagi, ci puţină glorie personală. Aşa că, dacă presupuneţi că nu mai am mare lucru de acut aici şi hu vă mai sunt de folos, ar fi pentru mine o mare bucurie dacă m-aţi însărcina să-i duc regelui, la Paris, cu prilejul căsătoriei nepoatei voastre regale, steagurile pe care le-aţi câştigat în Lombardia şi în Abruzzi. Fericirea mea ar fi deplină dacă o scrisoare a domniei-voastre ai binevoi să arate majestăţii sale şi curţii că unele din aceste steaguri au fost luate de mine şi nu chiar fără nici o primejdie.

— Ei bine, asta-i uşor şi pe deasupra mai e şi drept, spuse ducele de Guise. Regret totuşi că mă părăseşti, deşi nu pentru multă vreme dacă, aşa cum totul pare s-o prevestească, va izbucni războiul din Flandra; ne vom revedea acolo, nu-i aşa, Gabriel? Locul dumitale, află de la mine, e pe câmpul de luptă; iată de ce vrei să pleci de aici, unde acum te plictiseşti atât de tare. Drace! Dar o să ne distrăm mai bine în Ţările-de-Jos şi doresc, Gabriel, să ne distrăm împreună.

— Voi fi cât se poate de fericit să vă urmez, monseniore.

— Până atunci, spune, când vrei să pleci ca să-i duci regelui darurile de nuntă?

— Cât mai curând cu putinţă, cu atât mai bine, monseniore, mai ales dacă nunta are loc în 20 mai, aşa cum vă anunţă monseniorul cardinal.

— Adevărat. Ei bine, chiar dacă ar fi să pleci mâine, Gabriel şi abia dacă ai avea vreme să ajungi. Du-te şi te odihneşte, prietene, eu în vremea asta o să scriu scrisoarea de recomandare către rege şi răspunsul către fratele meu căruia te însărcinez să-i spui şi prin viu grai că nădăjduiesc să duc cu bine la capăt treaba pe care mi-a încredinţat-o pe lângă Papă.

— Şi poate, monseniore, prezenţa mea la Paris va contribui şi ea ca aceasta treabă să aibă un sfârşit bun şi astfel absenţa mea să vă fie într-un fel de folos.

— Mereu misterios, viconte d'Exmčs, dar m-am obiţnuit cu asta. Adio deci ţi somn uţor în ultima noapte pe care o vei petrece aici…

— Voi veni mâine dimineaţă să iau scrisorile şi binecuvântarea domniei-voastre. Ah, las în seama domniei-voastre oamenii care m-au urmat în toate campaniile. Vă cer doar îngăduinţa ca, pe lângă doi dintre ei, să-l iau şi pe scutierul meu Martin-Guerre; el mi-e de ajuns; îmi este devotat şi acest brav soldat nu se teme de nimic pe lume decât de două lucruri: de nevastă-sa şi de umbra lui.

— Cum asta? Făcu ducele râzând.

— Monseniore, Martin-Guerre a fugit din ţinutul său Arigues, aproape de Rieux, ca să scape de nevastă-sa, Bertrande, care-i adora, dar care-l bătea. Aşa că, înainte de Metz, a intrat în slujba mea; dar diavolul sau nevastă-sa, ca să-l tulbure ori să-l pedepsească, îi apare din când în când sub forma soţiei sale. Da, vede deodată alături de el un alt Martin-Guerre, aidoma lui, întocmai ca imaginea sa din oglindă şi, drace! Asta-l înspăimânta cumplit. Dar, cu toate astea, îşi bate joc de gloanţe şi va cuceri singur o redută. La Renty şi la Valenza mi-a salvat de două ori viaţa.

— Ia-l cu dumneata pe acest viteaz fricos, Gabriel; strânge-mi încă o dată mâna şi mâine în zori să fii gata;

scrisorile mele te vor aştepta.

A doua zi Gabriel fu într-adevăr gata în zori; îşi petrecuse noaptea visând, dar fără să doarmă. Veni, pentru ultimele instrucţiuni la ducele de Guise şi, în ziua de 26 aprilie, la ora şase dimineaţa, plecă cu Martin-Guerre şi cu doi din oamenii săi la Roma şi de acolo la Paris.

Capitolul IV Iubita unui rege SUNTEM ÎN 20 MAI, ÎN PARIS, la Luvru, în camera doamnei mare seneşal de Brézé, ducesa de Valentinois, numită în mod obişnuit Diana de Poitiers. Orologiul castelului sună nouă dimineaţa. Doamna Diana, toată în alb, într-o toaletă nu mai puţin cocheta, leneveşte pe jumătate culcată într-un pat îmbrăcat în catifea neagră. Regele Henric al II-lea, împodobit cu un costum măreţ, stă alături de ea, pe un scaun. Să privim puţin decorul şi personajele.

Camera Dianei de Poitiers străluceşte de acea luxuriantă şi frumoasă „artă a Renaşterii" abia apărută şi care ar putea împodobi chiar şi odaia unui rege. Picturile semnate de Primatice1 înfăţişează diversele episoade ale unei vânători în care Diana, zeiţa vânătorii, a pădurilor şi a codrilor, e, fireşte, eroina principală. Pe medalioanele şi panourile aurite şi colorate se zăresc pretutindeni armele împreunate ale lui Francisc I şi Henric al II-lea. Tot la fel, în inima frumoasei Diana se împletea amintirea tatălui cu cea a fiului. Emblemele nu sunt mai puţin semnificative şi în peste douăzeci de locuri semiluna Dianei-Phoebe se face remarcată între salamandra învingătorului de la Marignan şi Belerofon zdrobind o himeră, simbol adoptat de Henric al II-lea după câştigarea bătăliei de la Boulogne împotriva englezilor. Această schimbătoare semilună o întâlneşti în nenumărate combinaţii de forme şi litere care fac cinste imaginaţiei decoratorilor vremii: ici, de pildă, o vezi în coroana regală; colo, patru litere HV., patru flori de crin şi patru coroane o înconjoară triumfătoare; dincolo, semiluna se triplează, iar mai departe capătă forma unei stele. Devizele nu sunt nici ele mai puţin diverse şi în cea mai

mare parte sunt redactate în latină: Diana regnum venatrix. Obrăznicie sau linguşeală? Donec totum impleat orbem. Dublă tălmăcire: Semiluna va deveni lună plină; gloria regelui va umple universul. Cum plena est, fit oemula solis. Versiune liberă: Frumuseţea şi regalitatea sunt surori.

Să ne aruncăm acum privirea asupra regelui.

Istoria ne învaţă că era înalt, suplu şi puternic. Era nevoit să combată, printr-o dietă severă şi printr-un exerciţiu zilnic, o anumită tendinţă spre îngrăşare şi totuşi îi depăşea la alergări pe cei mai sprinteni şi-i doborî în lupte şi-n turnire pe cei mai viguroşi bărbaţi. Avea pletele şi barba neagră şi tenul brun; ceea ce, spun Memoriile, îl înfrumuseţa şi mai mult. Purta în acea zi, ca de obicei, culorile ducesei de Valentinois: haină de satin verde, cu dungi albe scoase în relief de lameuri şi de broderii de aur; tocă cu pană albă. Scânteind de perle şi diamante; lanţ dublu de aur de care atârna un medalion cu chipul Sfântului Mihail; sabie cizelată de Benvenuoto2; guler alb lucrat în punct veneţian; o mantie de catifea înstelată cu crini de aur fâlfâia graţios pe umerii săi. Costumul era de b rară bogăţie şi cavalerul de o minunată elegantă.

Am spus în două vorbe că Diana era îmbrăcată într-o rochie de casă simplă, albă, de o transparenţă şi o subţirime ireale; n-ar fi prea uşor să-i zugrăveşti divina frumuseţe, căci n-ai şti să spui ce anume, perna de catifea neagră pe care îşi sprijinea capul sau rochia de o albeaţă strălucitoare care o învăluia, scotea mai bine în relief neaua şi trandafiriul feţei sale. Şi apoi formele-i delicate erau de o perfecţiune care l-ar fi dus la disperare până şi pe Jean Goujon3. Nu exista statuie mai desăvârşită şi statuia aceea era însufleţită şi încă prea bine, după cât se spune. Cât despre gratia acelor braţe fermecătoare, nici să nu mai încercăm să vorbim. Diana părea fără vârstă. Asemănătoare din acest punct de vedere, ca şi din multe altele, cu imortelele, alături de ea până şi cele mai proaspete şi mai tinere femei păreau bătrâne şi ridate. Protestanţii vorbeau

de filtre şi de băuturi de leac cu ajutorul cărora rămânea mereu la vârsta de şaisprezece ani. Catolicii spuneau doar că făcea zilnic baie rece şi se spăla pe faţă, chiar şi iarna, cu apă cu gheaţă Reţetele Dianei s-au păstrat; dar dacă e adevărat că Diana cu cerbul a lui Goujon a fost sculptată după acest model regal, statuia aceasta nu-i reproduce fidel frumuseţea. Era într-adevăr demnă de dragostea a doi regi, pe care i-a năucit unul după altul. Căci, deşi povestea domnului de Saint-Vallier pare apocrifă, suntem aproape convinşi că datorită frumoşilor ei ochi Diana a fost iubita lui Francisc înainte de a deveni a lui Henric.

„Se zice, menţionează Le Laboureur, că regele Francisc, care a iubit-o primul pe Diana de Poitiers, arătând într-o zi oarecare nemulţumire, după moartea fiului său, Delfinul Francisc, din pricina puţinei însufleţiri pe care o vedea la prinţul Henric, ea îi spuse că acesta ar trebui să se îndrăgostească şi că ar voi să-l facă deci cavalerul ei…”

Când femeia vrea ceva, apoi vrea şi Dumnezeu şi Diana a fost timp de douăzeci de ani iubita, singura iubită a lui Henric.

Dar după ce i-am privit pe rege şi pe favorită, oare nu-i vremea să-i şi ascultăm?

Henric, ţinând un pergament în mână, citeşte cu voce tare versurile următoare, nu fără a-şi pigmenta lectura cu întreruperi şi comentarii pe care nu le putem reproduce aici: „Dulce şi frumoasă gurişoară, Mult mai proaspătă, mai roşioară Ca bobocii de măcieşi în zori, Mai înfloritoare, mai nurlie Decât imortela purpurie Şi mai gingaşă de mii de ori Decât trandafirii-ncântători Când pământu-n juru-le-i udat Strop cu strop, întruna, ne-ncetat…

Mă sărută, dulce inimioară, Mă sărută, scumpa mea comoară, Strânge-mă, iubito-n braţe tare Într-o îmbrăţişare Până când ţi-oi spune:

— Hai, mă lasă, Lasă-mă, iubita mea frumoasă, Lasă-mă că nu mai pot să-ndur…

Când guriţa dulce ţi-o retragi Mor dup-ale tale buze dragi; Apoi iar îmi dai o sărutare.

Dragă, scumpa mea răzbunătoare, Inima, lumina, viaţa mea…

Împreună-alături să trăim, Să ne sprijinim Pe cărările plăcute-ale juneţii, Cât amarul trist al bătrâneţii Care încovoaie şi îndoaie Nu şi-a pus pecetea lui cea hâdă Ori prin boala, ori prin moartea crudă…”

Şi cum se numeşte gentilul poet care ne spune atât de bine ce trebuie să facem? Întrebă Henric când îşi isprăvi lectura.

— Se numeşte Rémy Belleau4, sire şi făgăduieşte, cred, să devină un rival al lui Ronsard. Ei bine! Continuă ducesa, pregătiţi, ca şi mine, la cinci sute de scuzi această poezie plină de dragoste?

— Protejatul tău îi va avea, frumoasa mea Diana.

— Dar să nu-i uitaţi nici pe cei vechi, sire. Aţi semnat brevetul de pensie pe care l-am făgăduit, în numele vostru, lui Ronsard, prinţul poeţilor?… Da, nu-i aşa? Atunci nu mai am să vă cer decât abaţia vacantă din Recouls pentru bibliotecarul vostru, Mellin de Saint-Gelais, Ovidiul nostru, al Franţei.

— Ovidiu va fi abate; ce zici, drăguţul meu Mecena? Spuse regele.

— Ah, cât sunteţi de fericit, sire, că puteţi dispune după bunul plac de atâtea recompense şi funcţii. Dacă aş avea eu măcar un ceas puterea, voastră…

— N-o ai tot timpul, ingrat-o?

— Într-adevăr, sire? Iată că au şi trecut două minute de când nu m-aţi sărutat. Bravo! Spuneţi că am putere? Nu mă ispitiţi, sire! Vă previn că mă voi folosi de ea ca să-mi achit datoria pe care mi-o tot cere Philibert Delorme sub pretextul că palatul meu, d'Anet, a fost terminat. Palatul acesta vă va face cinste, sire, dar un sărut e mult mai de preţ.

— În schimbul acestui sărut, Diana, îţi dăruiesc, pentru Philibert Delorme al tău, sumele care vor rezulta din vânzarea funcţiei de guvernator în Picardia.

— Sire, credeţi că-mi vând sărutările? Le dăruiesc… Cred că guvernământul din Picardia valorează două sute de mii de livre… Ei, bine, din ce-mi rămâne voi putea să-mi iau acel faimos colier de perle cu care doresc să mă împodobesc astăzi, la nunta iubitului vostru fiu Francisc. O sută de mii lui Philibert, o sută de mii pentru colier…

— Numai că slujba aia nu face decât jumătate din cât spui tu…

— Cum? Nu valorează decât o sută de mii de livre? Ei bine, e foarte simplu, atunci renunţ la colier.

— Ei, nici aşa, reluă râzând regele, mai avem pe undeva trei sau patru funcţii vacante cu care vom putea să-ţi plătim acel colier, Diana.

— Oh, sire, sunteţi cel mai generos dintre regi, după cum sunteţi cel mai iubit dintre iubiţi.

— Mă iubeşti într-adevăr aşa cum te iubesc eu, Diana?

— Mai întrebaţi?

— Pentru că eu, vezi tu, te ador din ce în ce mai mult, căci eşti din ce în ce mai frumoasă. Ah! Dulcele tău surâs, gingaşa ta privire! Lasă-mă, lasă-mă la picioarele tale! Pune-ţi mâinile tale pe umerii mei. Cât eşti de frumoasă, Diana! Cât te iubesc! Aş sta astfel să te admir, ceasuri, ani în şir… Aş uita de Franţa, aş uita de lume…

— Şi chiar de solemna căsătorie a Delfinului, spuse Diana râzând, care se va celebra astăzi, peste două ceasuri. Şi dacă domnia-ta eşti gata, sire, eu nu-s! Cred că e vremea să-mi chem femeile să mă îmbrace. Într-o clipă o să sune ceasul zece!

— Zece! Reluă Henric, am o întâlnire la zece…

— O întâlnire, sire? Nu cumva cu o femeie?

— Cu o femeie.

— Desigur frumoasă…

— Da, Diana, foarte frumoasă.

— Atunci, nu e regină.

— Răutăcioaso! Caterina de Medicis îşi are frumuseţea ei, o frumuseţe severă şi rece, dar totuşi o frumuseţe. Dar nu pe regină o aştept. Nu ghiceşti?

— Nu, sire.

— Pe cealaltă Diană, amintirea vie a iubirii noastre din tinereţe, pe fiica noastră, pe fiica noastră scumpă, Diana!

— Repetaţi prea des şi prea tare acest lucru, sire, zise Diana încruntând din sprâncene, cu un aer îmbufnat. S-a convenit totuşi ca doamna Diana de Castro să treacă drept fiica alteia, nu a mea. Am nădăjduit să am de la dumneavoastră copii legitimi. Am fost amanta dumneavoastră pentru că v-am iubit; dar nu voi îndura să declaraţi pe faţă că sunt concubina dumneavoastră.

— Va fi aşa cum doreşte mândria ta, Diana, spuse regele, dar o iubeşti totuşi pe copila noastră, nu-i aşa?

— O iubesc fiindcă o iubiţi dumneavoastră.

— Oh, da, scumpa mea… E atât de încântătoare, de spirituală, de bună… Şi apoi, ea îmi aminteşte de anii tinereţii, de vremea când te iubeam nu mai profund decât astăzi, dar când te iubeam totuşi… Până la crimă.

Regele căzu dintr-o dată într-o sumbră aducere-aminte, apoi ridicând capul spuse:

— Oh, acel Montgommery… Nu l-ai iubit totuşi, nu-i aşa, Diana? Nu-i aşa că nu l-ai iubit?

— Ce întrebare! Zise cu un surâs dispreţuitor favorită. După douăzeci de ani, aceeaşi gelozie.

— Da, eram gelos, sunt, voi fi întotdeauna gelos pe tine, Diana. Deci nu l-ai iubit. Dar el te iubea, el, nenorocitul, cuteza să te iubească!

— Dumnezeule, sire, prea daţi crezare calomniilor cu care mă urmăresc protestanţii. Asta nu-i demn de un rege catolic. În orice caz, dacă acel om m-a iubit, ce importanţă are din moment ce inima mea n-a încetat o secundă să fie a voastră? Şi apoi contele de Montgommery e mort de mult…

— Da, e mort, spuse regele cu voce surdă.

— Să nu întristăm cu astfel de amintiri o zi de sărbătoare, continuă Diana. I-aţi văzut pe Francisc şi pe Maria? Sunt tot atât de îndrăgostiţi copiii ăştia? Iată că marea lor nerăbdare va fi în curând satisfăcută. În sfârşit peste două ceasuri vor fi unul al celuilalt, bucuroşi, nu însă atât de bucuroşi că familia de Guise, care prin această legătură pare să-şi îndeplinească o veche şi arzătoare dorinţă.

— Da şi cine turbează? Spuse regele; bătrânul meu Montmorency bietul conetabil are motive să turbeze cu atât mai mult cu cât teamă mi-e că Diana noastră nu va fi sortită fiului său.

— Da, sire, i-aţi făgăduit căsătoria asta ca o despăgubire.

— Sigur, numai că se pare că doamna de Castro are unele repulsii…

— O copilă de optsprezece ani, care abia ieşise de la mânăstire… Ce repulsii să aibă?

— Tocmai ca să mi le mărturisească o aştept la zece la mine.

— Duceţi-vă şi vă întâlniţi cu ea, sire; între timp, eu am să mă, fac frumoasă ca să vă plac şi mai mult.

— După ceremonie voi veni la paradă. Voi rupe şi astăzi câteva lănci în cinstea ta, ca să te fac regina turnirului.

— Regină? Şi cealaltă?

— Nu există decât una, Diana şi tu ştii bine asta. Acum te las… Cu bine.

— Cu bine, sire şi mai ales nici un fel de curaj imprudent în acest turnir uneori chiar mă speriaţi, zău aşa.

— Din păcate, nu exista nici un pericol, vai! Uneori chiar aş vrea să fie ca să am un pic de merit în ochii tăi. Dar ceasul trece şi cele două Diane ale mele devin nerăbdătoare. Mai spune-mi totuşi încă o dată că mă iubeşti…

— Sire, vă iubesc cum v-am iubit întotdeauna, cum. Vă voi iubi întotdeauna.

Înainte de a lăsa să cadă draperia în urma lui, regele îi trimise iubitei sale un ultim sărut din vârful degetelor.

— Adio, Diana mea!

În aceeaşi clipă un panou ascuns după o tapiserie se deschise în peretele opus.

— Ce dracu aţi sporovăit atâta astăzi? Spuse cu brutalitate conetabilul de Montmorency, intrând.

— Prietene, zise Diana, care se ridicase, ţi-am dat întâlnire la ora zece şi am încercat totul ca să-i fac vânt. Sunt la fel de necăjită ca şi tine crede-mă.

— Ca şi mine! Ei, nu, zău! Scumpa mea, dacă-ţi închipui că discuţia voastră amuzantă… Şi apoi ce-i toana asta de a-i refuza fiului meu Francisc mâna fiicei tale Diana după ce mi-a promis-o în mod atât de solemn? Pe legea mea! Cât pe ce să crezi că bastarda asta face un mare hatâr casei de Montmorency, catadicsind să intre în ea! Ascultă-mă, Diana, căsătoria asta trebuie totuşi să aibă loc; aranjează lucrurile cum ştii tu. Este singurul mijloc care ne rămâne ca să restabilim oarecum echilibrul între noi şi familia de Guise, lua-i-ar dracu să-i ia! Cu toată împotrivirea regelui, a Papei, a oricui, nunta asta trebuie să se facă!

— Dar, prietene…

— Vreau, strigă conetabilul, vreau să se facă!

— Se va face, prietene, se grăbi să spună speriată Diana.

Capitolul V Camera copiilor Franţei ÎNTORCÂNDU-SE LA EL, REGELE n-o mai găsi pe fiica sa. Uşierul de serviciu îl înştiinţă că, după ce aşteptase vreme îndelungată, doamna Diana trecuse în apartamentul copiilor Franţei, rugind să fie anunţată de îndată ce majestatea-sa se va fi întors.

— Foarte bine, spuse Henric, mă voi duce eu însumi după ea. Lasă-mă, vreau să merg singur…

Traversă o sală mare, o luă de-a lungul unui coridor, apoi deschise încetişor o uşă şi se opri să privească din dosul unei draperii înalte. Ţipetele şi râsetele copiilor îi acoperiseră zgomotul paşilor şi Henric putu să admire, fără să fie văzut, cel mai fermecător şi mai graţios tablou.

În picioare, în faţa ferestrei, stătea Maria Stuart, tânăra şi încântătoarea mireasă, avându-le alături pe Diana de

Castro, pe Elisabeta şi Margareta de Franţa; toate trei, grăbite şi vorbăreţe, dădeau toaletei proaspetei mirese acel ultim retuş pe care numai femeile ştiu să-l dea, ba aranjându-i o buclă, ba netezindu-i o cută a rochiei. În cealaltă parte a camerei, prinţul Carol, Henric şi cel mai mic, Francisc, râzând şi strigând cât îi ţinea gura, împingeau cu toată puterea o uşă pe unde încerca în zadar să intre Delfinul, tânărul mire căruia zburdalnicii nu-i dădeau voie s-o vadă pe nevastă-sa.

Jacques Amyot, preceptorul prinţilor, discuta grav într-un colţ cu doamna de Coni şi cu lady Lennox, guvernanta prinţeselor.

Într-un spaţiu pe care-l puteai cuprinde dintr-o privire era strânsă laolaltă toată istoria Franţei fericiri şi nenorociri, pasiuni şi glorie. Delfinul Francisc al II-lea, Elisabeta care avea să se mărite cu Filip al II-lea şi să devină regină a Spaniei, Carol care avea să devină Carol al IX-lea, Henric, viitorul Henric al III-lea, Margareta de Valois ajunsă regină şi nevasta lui Henric al IV-lea, mezinul Francisc ajuns duce de Alencon, de Anjou şi de Brabant şi în sfârşit Maria Stuart, de două ori regină şi în plus şi martiră.

Ilustrul traducător al lui Plutarh urmarea, cu un ochi melancolic şi atent în acelaşi timp, jocurile acestor copii şi se gândea la destinele lor strâns legate de soarta Franţei.

— Nu, nu, Francisc nu va intra, striga cu violenţă sălbaticul Carol-Maximilian, care nu peste mult avea să poruncească măcelărirea hughenoţilor în noaptea Sfântului Bartolomeu. Şi, ajutat de fraţii săi reuşi să tragă zăvorul şi să facă astfel imposibilă intrarea bietului Delfin care, prea firav ca să ţină piept până şi unor copii, nu putea decât să tropăie din picioare şi să implore de dincolo de uşă.

— Dragul meu Francisc, cum îl mâi necăjesc, spuse Maria Stuart cumnatelor sale.

— Staţi aşa, doamnă Delfină, să vă pot prinde măcar acul ăsta, spuse râzând micuţa Margareta. Ce minunată invenţie acele astea de siguranţă, adăugă ea.

— Şi acul odată prins, zise tandra Elisabeta, am să-i dau drumul bietului Francisc, în ciuda acestor drăcuşori, căci mă doare să-l văd necăjindu-se astfel.

— Da, Elisabeta, tu înţelegi acest lucru, spuse suspinând Maria Stuart, căci te gândeşti la dragul tău don Carlos, fiul regelui Spaniei, care ne-a distrat atâta la serbările de la Saint-Germen…

— Taci! Strigă înciudată, bătând din picior, Margareta. Elisabeta se roşise… Căci era frumos şi galant castilianul ei.

— Haide, haide, interveni matern Diana de Castro, sora mai mare, nu-i frumos să te porţi astfel cu sora ta, Margareta.

Într-adevăr, nimic nu era mai încântător decât înfăţişarea acestor patru frumuseţi atât de fericite şi atât de perfecte: Diana, pură şi dulce; Elisabeta, gravă şi tandră; Maria Stuart, melancolică; Margareta, fremătând de nerăbdare; emoţionat şi încântat, Henric nu-şi putea lua ochii de la acest spectacol.

Trebuia totuşi să se hotărască să intre.

— Regele! Strigă o voce şi toţi şi toate se ridicară alergând spre rege, spre tată. Numai Maria Stuart, rămasă un pic mai în urmă, se duse să tragă încetişor zăvorul care-l ţinea pe Francisc captiv. Delfinul intră repede şi tânăra familie fu astfel completă.

— Bună ziua, copii, spuse regele, sunt mulţumit să vă găsesc pe toţi sănătoşi şi veseli. Te-au ţinut afară, Francisc, îndrăgostitule? Dar vei avea de-acum tot timpul s-o vezi întruna pe micuţa ta mireasă. Vă iubiţi, copiii mei?

— O, da, sire, o iubesc pe Maria! Şi pătimaşul băiat depuse un sărut fierbinte pe mâna celei care urma să-i fie soţie.

— Monseniore, spuse cu severitate Lady Lennox, nu se sărută astfel, în mod public, mâna doamnelor şi mai ales în prezenţa majestăţii-sale. Ce va gândi regele despre Doamna Maria şi despre guvernanta ei?

— Dar mâna asta nu-i a mea? Spuse Delfinul.

— Nu încă, monseniore, răspunse guvernanta şi înţeleg să-mi fac datoria până la capăt.

— Fii liniştit, îi spuse Maria încet soţului ei, care se bosumflase, când se va uita în altă parte, am să-ţi înapoiez sărutul.

Regele surâse în barbă.

— Sunteţi prea severă, milady; dar aveţi dreptate, adăugă el corectându-se. Nici dumneavoastră, domnule Amyot, nu sunteţi nemulţumit, nădăjduiesc, de elevii dumneavoastră. Să-l ascultaţi pe savantul vostru preceptor, domnilor, el trăieşte în apropierea marilor eroi ai antichităţii. Domnule Amyot, e multă vreme de când nu mai aveţi veşti de la Pierre Danoy, maestrul nostru al amândurora şi de la Henri Etienne, codiscipolul nostru…

— Şi bătrânul şi tânărul o duc bine, sire şi vor fi fericiţi şi mândri de amintirea pe care majestatea-voastră a binevoit să le-o păstreze.

— Haideţi, copii, spuse regele, am vrut să vă văd înainte de ceremonie şi sunt bucuros că v-am văzut. Acum, Diana, sunt al tău, micuţa mea, aşa că fă bine şi urmează-mă.

Diana se înclină adânc şi porni după rege.

Capitolul VI Diana de Castro DIANA DE CASTRO AVEA ACUM aproape optsprezece ani. Frumuseţea ei, aşa cum făgăduia de mică, sporise cu anii; chipul ei, dulce şi fin, era de o candoare virginală. Diana de Castro rămăsese, ca spirit şi ca fire, copila pe care-o cunoaştem. N-avea nici treisprezece ani când ducele de Castro pe care nu-l mai văzuse din ziua măritişului, fusese ucis la asediul de la Hesdin. Regele o trimise pe văduva-copilă să-şi petreacă doliul la mânăstirea Filles-Dieu din Paris şi Diana găsise acolo afecţiune şi tabieturi atât de plăcute, încât îi ceruse tatălui ei îngăduinţa de a rămâne cu acele călugăriţe de treabă şi cu tovarăşele ei până când el va binevoi să se ocupe din nou de ea. Nu puteai decât să respecţi o intenţie atât de cucernică şi Henric n-o scoase pe Diana din mânăstire decât după ce conetabilul de Montmorency, gelos

pe autoritatea căpătată de familia de Guise în guvern, ceruse şi obţinuse pentru fiul său mâna fetei regelui şi a favoritei sale.

În timpul acestei luni pe care o petrecuse la Curte, Diana ştiuse să-şi atragă repede respectul şi admiraţia tuturor: „Căci – zice Brantôme, în Cartea doamnelor ilustre – ea era foarte bună şi nu făcea nimic care să displacă cuiva, pe lângă faptul că avea o inimă fiare şi aleasă şi sufletul foarte generos, înţelept şi foarte virtuos", n această virtute, care se detaşa, atât de pură şi atât de plăcută, din mijlocul corupţiei generale nu se amestecau nici asprimea şi nici viclenia. Cum, într-o zi, cineva spusese în faţa Dianei că o fiică a Franţei trebuie să fie vitează şi că timiditatea ei prea aducea a călugăriţă, învăţă în câteva zile să meargă călare şi rar cavaler care să fi fost mai îndrăzneţ şi mai elegant decât ea. De atunci îl însoţea cu regularitate pe rege la vânătoare şi Henric se lăsa din ce în ce mai captivat de această graţie care căuta, tară afectare, cel mai mic prilej ca să-i fie pe plac. Diana avea de asemenea privilegiul de a intra lă orice oră la tatăl ei şi era oricând binevenită. Farmecul mişcător, atitudinea castă, acea mireasmă feciorelnică şi inocentă pe care o respirai în jurul ei, chiar şi surâsul puţin trist, alcătuiau chipul cel mai minunat şi mai încântător poate de la acea Curte care număra totuşi atâtea frumuseţi strălucitoare.

— Ei bine, zise Henric, te ascult, micuţo. Iată că sună ceasul unsprezece. Ceremonia nunţii de la Saint-Germain-L'Auxerrois e la prânz. Am o jumătate de ceas care ţi-o pun la dispoziţie şi regret că n-am mai mult, căci momentele pe care le petrec cu tine sunt cele mai fericite din viaţa mea.

— Sire, cât sunteţi de drăguţ de bun…

— Aş vrea din toată inima să fac ceva care să-ţi fie pe plac, cu condiţia să nu contravină intereselor grave pe care un rege trebuie să le ia în consideraţie înaintea oricărei afecţiuni. Şi ca să-ţi dovedesc asta, vreau mai întâi să-ţi vorbesc despre cele două rugăminţi pe care mi le-ai făcut.

Monica, sora care te-a îndrăgit şi te-a îngrijit la mânăstirea Filles-Dieu, a fost numită, la dorinţa ta, stareţă la mânăstirea Benedictinelor din Saint-Quentin.

— Oh, mii de mulţumiri, sire!

— În ce-l priveşte pe bravul Antoine, servitorul tău preferat de la Vimoutiers, îi va fi acordată o pensie pe viaţă. Regret, Diana, că jupânul Enguerrand nu mai trăieşte. Am fi vrut să-i arătăm recunoştinţa noastră regească celui care a crescut-o într-un mod atât de fericit pe scumpa noastră Diana. Dar s-a prăpădit anul trecut, mi se pare şi n-a lăsat nici un moştenitor.

— Sire, prea multă generozitate şi bunătate…

— În plus, iată scrisorile oficiale care-ţi conferă titlul de ducesă de Angouleme. Şi asta nu e decât un sfert din ceea ce am de gând să fac pentru tine. Căci te văd deseori visătoare şi tristă şi iată de ce m-am grăbit să discut cu tine; doresc să te mângâi sau să te vindec dacă ai necazuri. Spune-mi, micuţa mea, eşti cumva nefericită?

— Ah, sire, cum să fiu nefericită când sunt înconjurată astfel de afecţiunea şi binefacerile voastre? Nu cer decât un lucru şi anume ca prezentul, atât de plin de bucurie, să continue. Viitorul, oricât de frumos şi glorios ar putea fi, nu-l va compensa niciodată.

— Diana, spuse grav Henric, ştii că te-am adus de la mânăstire ca să te dau lui Francisc de Montmorency. E o partidă strălucită şi totuşi această căsătorie care, nu ţi-o ascund, ar servi intereselor coroanei mele, nu pare să-ţi fie pe plac. Spune-mi care sunt motivele acestui refuz ce mă necăjeşte atâta.

— Nu ţi le voi ascunde, tată. Mai întâi, spuse Diana oarecum încurcată, ara fost informată că Francisc de Montmorency este căsătorit în secret cu domnişoara de Fiennes, una dintre doamnele de onoare ale reginei.

— E adevărat, reluă regele, dar această căsătorie contractată pe ascuns, fără consimţământul conetabilului şi al meu, este nulă de drept şi dacă Papa pronunţă divorţul,

n-ai să poţi tu să te arăţi mai exigentă decât sanctitatea sa… Deci ăsta-i tot necazul?

— Mai este unul, tată.

— Care, ia să vedem… Mă întreb cum o alianţă care ar onora pe cele mai nobile şi mai bogate moştenitoare ale Franţei te face pe tine atât de nefericită?

— Ei bine, tată, mă face nefericită pentru că… Pentru că iubesc pe un altul, spuse Diana încurcată şi amărâtă, aruncându-se în braţele tatălui ei.

— Iubeşti pe altul, Diana? Se miră Henric şi cum se numeşte cel pe care-l iubeşti?

— Gabriel, sire.

— Gabriel şi mai cum? Spuse regele surâzând.

— Nu ştiu, tată.

— Cum asta! Ia fă bine şi explică-te!

— Sire, v-am spus tot. E o dragoste din copilărie. Îl vedeam pe Gabriel zilnic. Era atât de drăguţ, atât de curajos, de frumos, de deştept şi de tandru… Îmi spunea soţioara lui. Ah, sire nu râdeţi, era o afecţiune atât de serioasă, prima care mi s-a întipărit în inima; or să i se adauge altele, dar niciuna nu o va şterge. Şi totuşi m-am lăsat măritată cu ducele de Castro, sire, m-am supus ca o fetiţă din pricină că nu-mi dădeam seama ce fac, din pricină că am fost constrânsă. De atunci, am văzut multe, am crescut şi am înţeles de ce trădare m-am făcut vinovată faţă de Gabriel. Bietul Gabriel! Când l-am părăsit, nu plângea, dar ce durere era în privirea lui! Mi-am amintit în timpul anilor solitari pe care i-am petrecut la mânăstire, de vremea minunată a copilăriei mele. Astfel că am trăit de două ori zilele petrecute alături de Gabriel, în fapt şi în gând, în realitate şi în vis, sire. De la sosirea mea la Curte, printre aceşti gentilomi desăvârşiţi care alcătuiesc o a doua coroană a voastră n-ara văzut unul care să poată rivaliza cu Gabriel şi tocmai un Francisc oarecare, fiul supus al trufaşului conetabil să mă facă să-l uit pe blândul şi mândrul meu tovarăş din copilărie? Acum, când pot să-mi

dau seamă pe deplin de urmările faptelor mele, atâta timp cât mă veţi lăsa liberă, îi voi rămâne credincioasă lui Gabriel, sire.

— După ce-ai părăsit Vimoutiersul, l-ai mai revăzut, Diana?

— Vai nu, tată.

— Dar cel puţin ai veşti de la el?

— Nici atâta. Am auzit doar de la Enguerrand că, după plecarea mea, a părăsit şi el ţinutul; i-a spus Aloysei, doica sa, că nu se va întoarce decât încărcat de glorie şi că ea să nu-şi facă griji din pricina lui.

— Familia lui n-a mai auzit de atunci vorbindu-se despre el?

— Familia lui? Repetă Diana. Nu-i cunosc altă familie decât pe Aloyse şi niciodată nu i-am văzut părinţii, când mă duceam cu Enguerrand în vizită la Montgommery.

— La Montgommery! Strigă Henric pălind. Diana Diana, trag nădejde că nu-i un Montgommery! Spune-mi că nu face parte din neamul Montgommery!

— Oh. Nu sire; pe câte ştiu, stătea doar la castel şi locuia în casa doicei sale Aloyse. Dar ce v-au făcut conţii de Montgommery ca să vă neliniştiţi astfel, sire? Sunt duşmanii voştri? În ţinut nu se vorbeşte despre ei decât cu veneraţie…

— Ah! Într-adevăr? Zise regele cu un surâs de dispreţ. Dealtfel, nu mi-au făcut nimic, absolut nimic, Diana. Ce-ai vrea tu să facă un Montgommery unui Valois? Dar să revenim la Gabriel al tău… Ori nu-i spui Gabriel…

— Ba da…

— Şi alt nume n-are?

— După câte ştiu, nu, sire: era orfan ca şi mine şi niciodată n-a vorbit despre tatăl lui în faţa mea.

— Şi în ceea ce priveşte căsătoria proiectată între tine şi Montmorency n-ai altă obiecţie de ridicat decât vechea ta afecţiune pentru acest tânăr?

— Asta ajunge credinţei şi inimii mele, sire.

— Foarte bine, Diana, n-aş încerca să-ţi înving împotrivirea dacă prietenul tău ar fi aici ca să-l putem cunoaşte şi aprecia, dar aşa, bănuind că e de un neam nu prea ales…

— Nu există o linie şi pe stema mea, majestate?

— Cel puţin ai o stemă, doamnă şi familia de Montmorency, ca şi cea de Castro, ţine la cinstea de a se înrudi cu mine prin fiica mea legitimă, fă bine să-ţi aminteşti asta! Gabriel al dumitale dimpotrivă… Dar nu despre asta e vorba. Ceea ce mă intrigă e că de şase ani n-a mai apărut; cred că te-a uitat, Diana, că iubeşte pe alta…

— Sire, nu-l cunoaşteţi pe Gabriel, e o inimă sălbatică şi credincioasă care se va stinge iubindu-mă.

— Bine, Diana! În ce te priveşte, văd că necredinţa ţi-e necunoscută şi poate că ai dreptate. Deci eşti îndemnată să crezi că acest tânăr a plecat la război. Ei bine, nu-i posibil să fi murit? Te necăjesc, copila mea; căci iată frumoasa ta frunte păleşte şi ochii ţi se împânzesc de lacrimi. Da, văd că eşti stăpânită de un sentiment profund şi, măcar că n-am avut prilejul să întâlnesc unul asemănător şi că m-am obişnuit să mă îndoiesc de marile pasiuni, nu râd de a ta şi doresc să ţi-o respect. Şi totuşi, micuţa mea, e vorba de o dragoste de copilă, al cărei erou nu mai e decât o amintire, o umbră; gândeşte-te în ce încurcătură mă va pune refuzul tău. Conetabilul, dacă-mi retrag în mod grosolan cuvântul, se va supăra şi pe bună dreptate; poate că va părăsi serviciul; şi atunci nu voi mai fi eu rege, ci ducele de Guise. Să-i luăm pe doi din fraţii cu acest nume: ducele de Guise, care are în mâna lui toate forţele militare din Franţa şi cardinalul de Guise, stăpân pe finanţe; urî al treilea stăpâneşte galerele mele din Marsilia, un al patrulea comandă în Scoţia şi un al cincilea îl va înlocui pe de Brissac în Piemont. Eu, regele, nu pot dispune în regatul meu de un soldat, de un scud fără asentimentul lor. Îţi vorbesc cu blândeţe, Diana, să-ţi explic aceste lucruri când aş putea să-ţi poruncesc. Dar prefer să te fac pe tine judecător şi tatăl, nu regele, să fie cel care să obţină de la fiica lui

consimţământul. Şi-l voi obţine, căci eşti bună şi devotată. Această căsătorie mă salvează, copila mea; ea dă familiei de Montmorency autoritatea pe care o ia familia de Guise. Cumpăneşte cele două talere ale balanţei în care puterea mea e un fleac. De Guise-ii vor deveni astfel mai puţin plini de ei, iar Montmorency-ii mai devotaţi. Ei bine, nu-mi răspunzi nimic, Diana? Rămâi surdă la rugăminţile tatălui tău care nu te sileşte, nu te bruschează, care e de partea ta şi care nu-ţi cere decât să nu-i refuzi primul serviciu prin care ai putea să răsplăteşti ceea ce a făcut şi ceea ce mai are de gând să facă pentru fericirea şi pentru onoarea ta? Diana, fata mea, hai spune da!

— Sire, zise Diana, sunteţi de o mie de ori mai puternic când vocea domniei-voastre imploră, decât atunci când ordonă. Sunt gata să mă sacrific pentru interesele voastre, dar totuşi cu o condiţie, sire.

— Care, copil răsfăţat?

— Această căsătorie nu va avea loc decât peste trei luni; până atunci voi cere Aloysei veşti despre Gabriel, mă voi informa pretutindeni să aflu dacă n-a murit, iar dacă trăieşte, să pot cel puţin să-mi iau cuvântul înapoi.

— Sunt de acord, spuse Henric şi te-aş sfătui chiar să nu pui prea mult preţ pe aceste copilării… În sfârşit, îl vei căuta pe Gabriel al tău şi la nevoie te voi ajuta şi eu, iar peste trei luni te vei căsători cu Francisc de Montmorency, oricare ar fi rezultatul informaţiilor noastre, fie prietenul tău e viu, fie e mort.

— Acum, spuse Diana, scuturând îndurerată din cap, nici eu nu ştiu ce să-i doresc mai mult, moartea sau viaţa…

Regele se pregătea tocmai să deschidă gura, gata să rostească o teorie prea puţin paternă şi o consolare destul de nepotrivită. Dar fu de ajuns să întâlnească privirea candidă şi profilul pur al Dianei, ca să se oprească la timp şi să nu-şi trădeze gândurile decât printr-un surâs.

„Din fericire sau din nenorocire, viaţa de la Curte o va forma” îşi spuse el. Apoi, cu glas tare, rosti:

— A sosit ora să mergem la biserică, doamnă; iată mâna mea până În marea galerie; te voi revedea la carusel şi la jocurile de după-amiază şi dacă nu te-a deranjat prea mult tirada mea, binevoieşte să-mi aplauzi loviturile de lance şi pasele de spadă.

Capitolul VII Rugile domnului conetabil ÎN ACEEAŞI ZI, DUPĂ-AMIAZĂ, ÎN timp ce la Tournelle se desfăşurau paradă şi serbările, conetabilul de Montmorency interoga la Luvru, în cabinetul Dianei de Poitiers, pe unul dintre oamenii săi de încredere.

Spionul, de talie mijlocie, cu chipul brun, avea ochii şi părul negru, nasul acvilin, barba despicată, buza inferioară ieşită în afară şi spatele uşor curbat. Semăna izbitor cu Martin-Guerre, fidelul scutier al lui Gabriel. Cine i ar fi văzut separat l-ar fi luat pe unul drept celălalt. Cine i-ar fi văzut împreuna ar fi crezut că are de-a face cu doi fraţi gemeni. Aveau aceleaşi trăsături, aceeaşi vârstă, aceeaşi înfăţişare.

— Şi cu acel curier ce-ai făcut, jupâne Arnauld?

— Monseniore, l-am suprimat. Trebuia. Noaptea în pădurea de la Fontainebleau. Omorul va fi pus în seama hoţilor. Sunt prudent.

— N-are a face, lucrul e grav şi te ţin de rău că te-ai slujit necugetat de cuţit.

— Nu dau îndărăt din faţa nici unei situaţii dificile când e vorba de slujirea monseniorului.

— Da, dar află o dată pentru totdeauna, jupâne Arnauld, că dacă te laşi prins, nu voi interveni în favoarea dumitale şi vei fi spânzurat, spuse pe un ton sec şi oarecum dispreţuitor conetabilul.

— Fiţi liniştit, monseniore, sunt precaut.

— Acum să vedem scrisoarea.

— Iat-o monseniore.

— Deschide-o fără să strici pecetea şi citeşte. La dracu, doar nu-ţi închipui că pot să citesc…

Jupânul Arnauld du Thill scoase din buzunar un fel de daltă ascuţită dezlipi cu grijă pecetea şi desfăcu scrisoarea. Se uită mai iuţii la semnătură.

— Monseniorul vede că nu mă înşel. Scrisoarea adresată cardinalului de Guise este într-adevăr de la cardinalul Caraffa, cum dealtfel acel nenorocit curier a avut slăbiciunea să-mi mărturisească.

— Citeşte-o odată! Strigă Anne de Montmorency.

Jupânul Arnauld citi: „Monseniore şi drag aliat, doar trei cuvinte importante. Primul, la cererea voastră, Papa va tărăgăna afacerea divorţului şi-l va retrimite din congregaţie în congregaţie pe Francisc de Montmorency, sosit ieri la Roma, cu scopul de a i se accepta dispensele pe care le cere…”

— Paret noster… Murmură conetabilul… Arde-le-ar focul satanei pe toate acele sutane roşii.

— Al doilea, reluă Arnauld, continuându-şi lectura, domnul de Guise, ilustrul vostru frate, după ce a luat oraşul Campli, ţine în frâu Civitetta. Dar, ca să izbutim să-i trimitem oamenii şi proviziile pe care le cere, ceea ce înseamnă un mare sacrificiu pentru noi, ar trebui să fim siguri că nu-l veţi rechema pentru războiul din Flandra, cum se aude pe aici. Faceţi în aşa fel încât să rămână aici şi sanctitatea sa, cu toate că timpurile sunt grele, va emite un mare număr de indulgenţe ca să-l ajute pe monseniorul François de Guise să-i pedepsească pe ducele de Alba şi pe stăpânul său arogant.”

— Adveniat regum tuum… Mormăi Montmorency. Îi vom înştiinţa despre asta, îi vom înştiinţa, chiar dacă ar trebui să-i chemăm pe englezi în Franţa; continuă, Arnauld!

— În al treilea rând, citi spionul, vă anunţ, monseniore, ca să vă încurajez şi să vă sprijin în eforturile voastre, sosirea apropiată la Paris a unui trimis al fratelui vostru, vicontele d'Exmes, care-i va aduce lui Henric steagurile cucerite în această campanie din Italia. Va sosi, fără îndoială, odată cu scrisoarea mea, pe care prefer s-o încredinţez curierului

nostru obişnuit; prezenţa sa şi glorioasele prăzi pe care le va oferi regelui vă vor fi cu siguranţa de un real ajutor pentru a dirija negocierile voastre în sensul în care trebuie.”

— Fiat voluntas tua! Strigă conetabilul furios. Vom merge să-l primim pe acest ambasador al iadului. Ţi-l recomand, Arnauld. S-a sfârşit scrisoarea aia blestemată?

— Da, monseniore, urmează salutările şi semnătura.

— Bun. Vezi dar că vei avea de lucru, jupâne.

— Nu cer decât atâta, monseniore şi câţiva bani pentru a duce treaba la bun sfârşit.

— Caraghiosule! Iată o sută de ducaţi. Cu tine trebuie să ai întotdeauna bani la îndemână.

— Cheltuiesc atâta pentru serviciul monseniorului…

— Viciile tale te costă, nu serviciul meu, ticălosule.

— Ah, cum se înşeală monseniorul în ceea ce mă priveşte! Visul meu este să trăiesc liniştit şi fericit într-un colţ de ţară, înconjurat de nevastă şi de copii şi să-mi duc acolo, în pace, zilele ca un cinstit tată de familie.

— Eşti virtuos şi totodată bucolic. Ei bine, schimbă-te, pune deoparte câţiva dubloni, însoară-te şi-ţi vei putea realiza planurile de fericire domestică. Cine te împiedică?

— Ah, monseniore, sunt cam pătimaş! Şi apoi ce femeie m-ar vrea?

— În concluzie, până când ai să te însori, jupâne Arnauld, ascunde cu grijă scrisoarea asta şi du-i-o cardinalului. Să te deghizezi, pricepi? Şi să-i spui că ai fost rugat de camaradul tău pe moarte…

— Monseniorul poate să aibă încredere în mine. Scrisoarea închisă la loc şi curierul înlocuit vor fi mai adevăraţi decât însuşi adevărul.

— Ah! Drace! Am uitat să notăm numele acelui trimis al ducelui de Guise. Cum se numea?

— Vicontele d'Exmčs, monseniore.

— Da, ăsta e, puşlamaua. Să-i reţinem numele… Ei, cine vine să mă deranjeze din nou?

— Monseniorul să mă ierte, spuse intrând furierul conetabilului. E vorba de un gentilom sosit din Italia, care cere să-l vadă pe rege din partea ducelui de Guise şi am crezut că e de datoria mea să vă previn, mai ales că ţine cu tot dinadinsul să vorbească cu cardinalul de Lorena. Se numeşte vicontele d'Exmčs.

— Ai făcut foarte bine, Guillaume, spuse conetabilul. Pofteşte-l pe acest senior aici. Iar tu, jupâne Arnauld, ascunde-te după draperia aceea şi nu pierde ocazia de a-l vedea pe cel cu care vei avea fără îndoială de a face. Pentru tine îl primesc aici, aşa că fii atent…

— Părerea mea, monseniore, e că l-am şi întâlnit în călătoriile mele. Dar n-are importanţă… Mai bine să fiu sigur…

Spionul se strecură în spatele draperiei. Guillaume îl introduse pe Gabriel.

— Iertaţi-mă, spuse tânărul salutându-l pe bătrân, cu cine am cinstea să vorbesc?

Sunt conetabilul de Montmorency, domnule, ce doriţi?

— Încă o dată iertaţi-mă, reluă Gabriel, dar ceea ce ara de spus nu-i pot spune decât regelui.

— Ştiţi că majestatea-sa nu e la Luvru? Şi că-n lipsa sa…

— Mă voi duce acolo unde e sau o voi aştepta pe majestatea sa aici, îl întrerupse Gabriel.

— Majestatea sa se află la serbările de la Tournelle şi nu se va înapoia decât deseară. Nu ştiţi că astăzi se celebrează căsătoria monseniorului Delfin?

— Nu, monseniore, am auzit asta abia pe drum. Am venit pe Drumul Universităţii şi pe Podul de Schimb, n-am trecut pe strada Saint-Antoine.

— Atunci ar fi trebuit să vă ţineţi după mulţime. Ea v-ar fi condus la rege.

— N-am avut încă cinstea de a fi fost văzut de majestatea-sa. Sunt străin la Curte. Nădăjduiam să-l găsesc la Luvru pe monseniorul cardinal de Lorena. La eminenţa sa am cerut

să fiu dus şi nu ştiu de ce, monseniore, am fost adus la dumneavoastră.

— Domnului de Lorena îi plac simulacrele de luptă, spuse conetabilul, fiind om al bisericii, dar eu, care sunt un om al spadei, nu iubesc decât luptele adevărate, deci iată de ce eu mă aflu la Luvru, în vreme ce domnul de Lorena se află la Tournelle.

— Mă voi duce deci, cu voia dumneavoastră, monseniore, să-l întâlnesc acolo.

— Dumnezeule! Odihniţi-vă puţin, domnule, se pare că veniţi de departe, din Italia, desigur, din moment ce aţi intrat în oraş pe Drumul Universităţii…

— Din Italia, într-adevăr, monseniore. N-am nici un motiv să v-o ascund.

— Veniţi poate din partea ducelui de Guise? Ei bine, ce face el acolo?

Îngăduiţi-mi, monseniore, să i-o spun mai întâi majestătii-sale şi să vă părăsesc pentru a mă duce să-mi îndeplinesc această datorie.

— Du-te, domnule, dacă eşti atât de grăbit. Sigur, adăugă el cu o blândeţe prefăcută, eşti nerăbdător să revezi pe vreuna dintre frumoasele noastre doamne. Pun rămăşag că eşti grăbit, dar ţi-e şi frică totodată. Eh, nu-i aşa, tinere?

Dar Gabriel îşi reluă aerul lui rece şi grav, nu răspunse decât printr-un salut şi plecă.

— Pater noster… Mormăi conetabilul când uşa se închise în urma lui Gabriel. Blestematul ăsta şi-o fi închipuit că vreau să-i fac avansuri, să-l atrag, sau cine mai ştie ce, poate să-l şi corup. Noroc că ştiu atât de bine ca şi el ce vrea să-i spună regelui. N-are importanţă, dacă-l întâlnesc, îmi va plăti scump aerele lui cumplite şi neîncrederea obraznică. Hei, jupâne Arnauld! Ei bine, unde-i caraghiosul ăla? A zburat? La naiba! Şi-au dat astăzi întâlnire la mine toţi. Tâmpiţii! Dracu să-i pieptene… Parter noster…

În timp ce conetabilul îşi exterioriza proasta dispoziţie prin înjurături şi rugăciuni după obiceiul său, Gabriel,

străbătând, pentru a ieşi dun Luvru, o galerie destul de întunecată, văzu, spre marea sa uimire, în picioare lângă uşă, pe scutierul său Martin-Guerre, căruia îi poruncise să aştepte în curte.

— Tu eşti, jupâne Martin? Spuse el. Ai venit să mă întâmpini? Ei bine, ia-o înainte cu Jerome şi duceţi-vă să mă aşteptaţi, cu steagurile înfăşurate strâns, în locul unde se întretaie strada Sainte-Catherine cu Saint-Antoine. Monseniorul cardinal va voi poate să le înfăţişăm de îndată regelui, în faţa Curţii adunate la serbare. Christophe îmi va ţine calul şi mă va însoţi. Du-te! Ai priceput?

— Da, monseniore, acuma ştiu ceea ce voiam să ştiu, răspunse Martin-Guerre. Şi începu să cotoare scările, cu o promptitudine rar întâlnită în ceea ce priveşte îndeplinirea misiunii sale. Aşa că Gabriel, care ieşi din Luvru agale şi visător, fu foarte surprins să-l mai găsească în curte pe scutierul său, foarte speriat şi foarte palid.

— Ei bine, Martin, ce ai? Îl întrebă el.

— Ah, monseniore, l-am văzut, a trecut pe lângă mine, chiar acum, ba mi-a şi vorbit…

— Cine?

— Cine? Dacă nu-i dracu, fantomă, năluca, monstrul, atunci e celălalt Martin-Guerre.

— Din nou nebunia asta, Martin. Visezi de-a-n-picioarele?

— Nu, nu, n-am visat. Mi-a vorbit, monseniore, zău aşa; s-a oprit în faţa mea m-a ţintuit cu privirea ţi, râzând cu râsul lui infernal, mi-a zis: „Ei bine, suntem deci în serviciul contelui d'Exmčs?” Remarcaţi pluralul: suntem, monseniore! „Şi am adus din Italia steagurile cucerite în campanie de domnul de Guise?” Eu răspund „da” din cap, fără să vreau, căci mă fascină. Cum de ştia toate astea, monseniore? Apoi a spus: „Să nu ne temem. Nu suntem prieteni şi fraţi?” Apoi a auzit zgomotul paşilor domniei-voastre, monseniore şi a adăugat, cu ironia lui ce face să mi se ridice părul în cap: „Ne vom revedea, Martin-Guerre, ne

vom revedea”. Şi a dispărut pe uşiţa asta, dacă nu cumva direct prin zid.

Nebun ce eşti! Zise Gabriel. Când a avut timp să spună şi să facă toate astea, de când ne-am despărţit, acolo, în galerie?

— Eu, monseniore, nu m-am mişcat din locul ăsta unde mi-aţi poruncit să vă aştept.

— Deci nu ţie ţi-am vorbit mai adineauri?

— Cu siguranţă că altuia, monseniore.

— Bietul meu Martin, zise Gabriel cu milă, ţi-e cumva rău? Poate că te doare capul. Poate că am mers prea mult prin soare.

— Da, spuse Martin-Guerre, vă închipuiţi că aiurez, nu-i aşa? Dar o dovadă, monseniore, că nu mă înşel, e că nu ştiu o iotă din acele porunci pe care, după cât se pare, mi le-aţi dat.

— Le-ai uitat, Martin, spuse cu blândeţe Gabriel. Ei bine, am să i le repet, prietene. Ţi-am spus să te duci să mă aştepţi cu steagurile n colţul străzii Sainte-Catherine. Jerome te va însoţi, eu voi rămâne cu Christophe, acum îţi aduci aminte?

— Iertare, monseniore, cum vreţi să-mi aduc aminte de ceea ce n-am habar?

— În sfârşit, spuse Gabriel, acum ştii, Maritn. Ia caii din cămăruţele unde trebuie să-i ţină oamenii noştri şi repede la drum, spre Tournelle!

— Ascult, monseniore. În concluzie, asta înseamnă că aveţi doi scutieri? Cel puţin eu sunt fericit că n-am decât un singur stăpân.

Arena destinată serbărilor fusese ridicată începând din strada Saint-Antoine şi până la grajdurile regale. Ea alcătuia un dreptunghi lung, mărginit de tribune pline cu spectatori; la una din extremităţi şedea regina cu toată Curtea; în partea cealaltă era intrarea în arenă unde aşteptau combatanţii luptei cu lancea. Mulţimea se înghesuia în celelalte două tribune.

Când, după ceremonia religioasă şi odihna care urmă, regina şi curtea veniră, către ceasurile trei după-amiază, să-şi ocupe locurile care le erau rezervate, urările şi aclamaţiile de bucurie izbucniră din toate părţile.

Dar aceste strigăte zgomotoase făcură că sărbătoarea să înceapă printr-o nenorocire. Calul domnului d'Avallon, unul dintre căpitanii gărzilor, speriat de acest tumult, se cabră, ţâşni în arenă şi cavalerul său, azvârlit din şa, se lovi cu capul de una din barierele grele de lemn care înconjurau arena; fu scos pe jumătate mori şi încredinţat chirurgilor într-o stare mai mult decât disperată.

Regele fu afectat de acest neplăcut accident, dar pasiunea sa pentru jocuri şi serbări îi abătu gândul de la această mâhnire.

— Acest sărman domn d'Avallon, spuse el, e unul dintre slujbaşii cei mai devotaţi. Poruncesc să fie bine îngrijit. Şi adaugă: Haidem! Să înceapă alergările inelului.

Jocul inelului era în vremea aceea puţin mai complicat şi mai dificil decât cel pe care-l cunoaştem. Stâlpul de care spânzura inelul se afla cam la două treimi din înălţimea arenei. Trebuia să parcurgi repede prima treime, în galop a doua, apoi să apuci, din fugă calului, inelul cu vârful lancei. Dar coada lancei nu trebuia să-ţi atingă trupul, crai obligat s-o ţii orizontal, iar cotul trebuia să-l ţii sus, deasupra capului. După ce terminai de parcurs arena la trap, urma răsplata: un inel cu diamant oferit de regină.

Henric al II-lea, pe calul său cu valtrapuri de aur şi de catifea, era cel mai elegant şi cel mai dibaci cavaler care se putea vedea. Îşi ţinea lancea şi o mânuia cu o graţie şi o siguranţă admirabile şi, de obicei, nu scăpa inelul. Totuşi domnul de Vieilleville rivaliza cu el şi există chiar un moment în care se crezu că victoria va aparţine acestuia. Avea două curse în plus faţă de rege şi nu-i mai rămâneau decât trei, dar domnul de Vieilleville, ca om de curte, le rată pe toate trei, aşa că regele ieşi în cele din urmă învingător.

Primind inelul, el şovăi un moment şi-şi plimbă cu regret privirea spre Diana de Poitiers, dar darul era oferit de regină, aşa că se duse să-l prezinte Delfinei, proaspăt măritată, Maria Stuart.

— Ei bine, întrebă el în pauza care urmă acestei prime curse, e vreo speranţă de a-l salva pe domnul d'Avallon?

— Sire, încă respiră, dar nu sunt deloc şanse de a-l scăpa.

— Vai! Făcu regele, să trecem dar la jocul gladiatorilor. Acest joc al gladiatorilor era un soi de luptă cu diverse pase, foarte nou şi foarte rar în acea vreme, dar care nu l-ar mai entuziasma câtuşi de puţin pe spectatorul din zilele noastre. Îi trimitem deci la Brantôme pe cei care ar fi curioşi să cunoască marşul şi contra-marşul celor doisprezece gladiatori „îmbrăcaţi, şase din ei în satin alb şi ceilalţi în satin roşu-aprins ca pe vremea romanilor”.

Această frumoasă luptă terminându-se în mijlocul aplauzelor generale, se luară măsurile necesare pentru a începe cursa ţăruşilor.

La capătul arenei unde stătea Curtea fuseseră înfipţi din loc în loc, în pământ, mai mulţi ţăruşi de cinci până la şase picioare. Trebuia să treci cu calul în galop, să te întorci şi să te învârteşti în toate sensurile în jurul acestor arbori improvizaţi, fără să omiţi şi fără să depăşeşti vreunul. Premiul era o brăţară de o lucrătură întradevăr minunată.

După opt curse întortocheate onoarea a trei reveni regelui şi domnului colonel-general de Bonnivet. A noua şi ultima avea să decidă; dar domnul de Bonnivet nu era mai puţin respectuos decât domnul de Vieilleville; şi, cu toată bunăvoinţa calului său, colonelul-general ajunse al treilea aşa că şi de data asta Henric căpătă premiul.

Regele se aşează lângă Diana de Poitiers şi-i puse în văzul tuturor la mână brăţara pe care o cucerise. Regina păli de furie. Gaspard de Tavannes, care se afla în spatele ei, se aplecă la urechea Caterinei de Medicis.

— Doamnă, spuse el, urmăriţi-mă bine cu ochii unde mă duc şi priviţi-mă ce fac.

— Ce vrei să faci, dragul meu Gaspard? Spuse regina.

— Să-i tai nasul doamnei de Valentmois, răspunse cu răceală şi foarte serios de Tavannes.

Când să plece, Caterina, pe jumătate speriată, pe jumătate încântată, îl opri.

— Dar, Gaspard, vei fi pierdut, nu te gândeşti la asta?

— Ba mă gândesc, doamnă, dar îl voi salva pe rege şi Franţa.

— Îţi mulţumesc, Gaspard, zise Caterina, eşti un prieten tot atât de viteaz pe cât eşti de bun soldat. Dar îţi poruncesc să rămâi aici; să avem răbdare!

„Răbdare”! Acesta era într-adevăr cuvântul de ordine după care Caterina de Medicis învăţase să se călăuzească în viaţă. Aştepta. Era totuşi atunci în toată puterea unei frumuseţi despre care domnul Bourdeille ne-a lăsat amănunte dintre cele mâi intime, dar evita să se impună şi probabil că din pricina acestei modestii fusese scutită de bârfeala atâta vreme cât trăise bărbatul ei. Doar brutalul şi îndrăzneţul conetabil de Montmorency cutezase să-i deschidă regelui ochii şi să-i arate că, după ce zece ani fusese stearpă, cei zece copii pe care Caterina îi dăruise Franţei semănau prea puţin cu tatăl lor. Nimeni altul nu ar fi avut curajul să sufle un cuvânt împotriva reginei.

În ziua aceea, ca de obicei, Caterina păru să nu bage de seamă atenţiile cu care regele o înconjură pe Diana de Poitiers în văzul şi-n auzul Curţii. După ce potoli înflăcărată indignare a lui Gaspard că începu să discute cu doamnele sale despre cursele care avuseseră loc şi despre dibăcia de care dăduse dovadă Henric.

Capitolul VIII O serbare plăcută TURNIRELE URMAU SĂ AIBĂ LOC a doua zi şi în zilele următoare; dar mai mulţi seniori de la Curte veniră să ceară regelui îngăduinţa de a rupe câteva lănci în cinstea şi pentru plăcerea doamnelor.

— Fie, domnilor, răspunse ca de obicei regele; v-o acord cu dragă inimă, măcar că asta poate să-l deranjeze pe domnul cardinal de Lorena, care n-a avut când să descurce bogată

sa corespondenţă în cele două ceasuri de când suntem aici. Iată unul după altul două mesaje pe care le primeşte şi din pricina cărora pare foarte preocupat. Dar n-are importanţa, vom afla după asta despre ce e vorba, aşa că dumneavoastră, până una-alta, puteţi rupe câteva lănci... Şi iată aici răsplata pentru învingător, adăugă Henric, desprinzându-şi de la gât colierul de aur pe care-l purta. Facă-se voia dumneavoastră, domnilor; băgaţi totuşi de seamă că dacă partidă se încălzeşte aş putea să mă amestec şi eu şi să câştig ceea ce v-am oferit, cu atât mai mult cu cât îi datorez ceva doamnei de Castro. Notaţi de asemenea că la ora şase fix lupta se va sfârşi şi învingătorul, oricine-ar fi el, va fi încununat. Duceţi-vă, aveţi la dispoziţie un ceas ca să vă arătaţi frumoasa dumneavoastră iscusinţă. Aveţi totuşi grijă să nu se întâmple nimănui nimic rău. Şi, fiindcă veni vorba, cum îi mai este domnului d'Avallon?

— Vai, sire, a murit mai adineauri...

— Odihnească-se în pace, spuse Henric. Dintre toţi căpitanii mei de gardă era poate cel mai zelos şi cel mai brav. Cine mi-l va înlocui? Dar doamnele aşteaptă, domnilor şi arenă se deschide. Ia să vedem, cine va primi colierul din mâinile reginei?

Contele de Pommerive fu primul cavaler care începu lupta, dar trebui să cedeze în faţa domnului de Burie, al cărui loc fu la rându-i luat de îndată de mareşalul d'Amville. Mareşalul, care era foarte puternic şi abil, susţinu atacul a cinci călăreţi. Regele nu se mai putu abţine.

— Eh! Spuse el mareşalului, vreau să văd, domnule mareşal, dacă eşti ţintuit acolo pe vecie!

Se înarma şi chiar de la prima cursă domnul d'Amville căzu din şa. Apoi fu rândul domnului d'Aussun. După care nu se mai prezentă nici un asaltator.

— Cum, domnilor? Spuse Henric. Nimeni nu mai vrea să se măsoare eu mine? Nu cumva, din întâmplare, sunt menajat? Adăugă el încruntându-şi sprâncenele. Ah! La dracu, nu pot crede aşa ceva! Nu există alt rege aici decât învingătorul şi

alte privilegii, decât cele ale dibăciei. Deci atacaţi-mă, domnilor, cu tot curajul!

Dar niciunul nu cuteza să se măsoare cu regele, temându-se în aceeaşi măsură să fie şi învingător şi învins. Regele se impacientă, începea să aibă îndoieli gândindu-se dacă nu cumva în jocurile precedente adversarii îl lăsaseră să câştige din respect sau din teamă şi această idee, care-i diminua în propriii săi ochi victoria, îi umplu de nemulţumire.

În sfârşit, un nou asaltator trecu bariera, Henric, fără ca măcar să se uite cine era, se năpusti, spre el. Cele două lănci se rupseră şi regele, ca să nu cadă, fu obligat să se apuce de armătura şeii; celălalt rămase nemişcat.

În acest moment sună ceasul şase. Henric era învins.

Coborî uşor şi vesel de pe cal, aruncă hăţurile unui scutier şi veni să-l ia de mână pe învingător pentru a-i conduce la regină. Spre marea sa surpriză văzu un chip care-i era cu totul necunoscut. Cavalerul avea dealtfel o înfăţişare cât se poate de nobilă şi regina, trecând colierul în jurul gâtului tânărului îngenuncheat în faţă ei, băgă de seamă şi-i surâse.

Dar el, după ce se înclină profund, se ridică, făcu câţiva paşi spre estrada Curţii şi venind în faţa doamnei de Castro îi oferi colierul, răsplata învingătorului. Fanfarele se înteţiră într-atâta încât nu se mai auziră cele două strigăte, scoase în aceiaşi timp de cei doi tineri.

— Gabriel!

— Diana!

Diana palidă de bucurie şi de surpriză, luă colierul cu mâini tremurătoare. Fiecare crezu că acel cavaler necunoscut auzise pe rege făgăduind colierul doamnei de Castro şi nu voise s-o păgubească pe frumoasa doamnă. Se socoti chiar că fapta, galanta era a unui gentilom desăvârşit. Regele însuşi nu luă lucrurile altfel.

— Iată, spuse el, o curtoazie care mă mişcă. Dar eu, care-i cunosc după nume ne toţi gentilomii nobilimii mele, mărturisesc, domnule, că nu ştiu nici unde, nici când v-am

mai văzut; voi fi totuşi încântat să ştiu cine mi-a provocat mai adineauri acea zdravănă zdruncinătură care m-ar fi aruncat din şa, cred, dacă, slavă Domnului, n-aveam picioarele destul de solide.

— Sire, spuse Gabriel, este pentru prima oară când am onoarea de a mă afla în prezenţa majestăţii voastre. Am fost până acum în armată şi chiar în acest moment sosesc din Italia. Mă numesc vicontele d'Exmčs.

— Vicontele d'Exmčs, spuse regele. Bine! Îmi voi aminti de numele învingătorului meu.

— Sire, spuse Gabriel, nu există învingător acolo unde sunteţi dumneavoastră şi eu aduc dovada gloriei mejestăţii voastre.

Făcu un semn. Martin-Guerre şi doi soldaţi intrară în arenă cu steagurile italiene pe care le depuseră la picioarele regelui.

— Sire, zise Gabriel, iată steagurile cucerite în Italia de armata voastră şi pe care monseniorul duce de Guise le trimite majestăţii voastre. Eminenţa sa domnul cardinal de Lorena m-a asigurat că maiestatea voastră nu va socoti drept un lucru neplăcut faptul de a-i înfăţişa aceste steaguri în prezenţa Curţii şi a poporului Franţei, martori interesaţi ai gloriei voastre. Sire, am asemenea onoare de a vă înmâna scrisorile acestea din partea monseniorului duce de Guise.

— Mulţumesc, domnule d'Exmčs, spuse regele. Iată deci secretul întregii corespondenţe a domnului cardinal. Aceste scrisori vă acreditează pe lângă persoana noastră, viconte. Numai că dumneavoastră aţi avut un fel cu totul deosebit de a vă prezenta singur. A, dar ce citesc aici? Că aţi luat singur patru din aceste steaguri? Vărul nostru, ducele de Guise vă socoate unul dintre cei mai bravi căpitani ai săi. Domnule d'Exmčs, cereţi orice vreţi şi jur pe Domnul că veţi obţine totul pe loc.

— Sire, mă copleşiţii mă încredinţez bunătăţii majestăţii voastre.

— Sunteţi căpitan pe lângă domnul de Guise, domnule, spuse regele. Nu v-ar plăcea să fiţi în garda noastră? Eram mai adineauri încurcat fiindcă nu ştiam pe cine să numesc în locul domnului d'Avallon, care, din nenorocire, s-a prăpădit chiar astăzi, dar văd că va avea un demn succesor…

— Majestatea-voastră…

— Primiţi? Aşa să fie! De mâine veţi intra în slujba noastră. Acum noi trebuie să ne întoarcem la Luvru… Îmi veţi putea deci povesti acolo, pe larg, amănuntele acestui război din Italia.

Gabriel salută. Henric dădu ordinul de plecare. Mulţimea se risipi cu strigăte de „Trăiască regele!”. Diana, parcă fermecată, se găsi o clipă, înainte de plecare, alături de Gabriel.

— Mâine, în cercul reginei, îi spuse ea în şoaptă.

Apoi dispăru, luată de cavalerul ei, dar lăsând vechiului prieten o speranţă divină în inimă.

Capitolul IX Poţi să treci pe lângă soartă fără s-o cunoşti LA REGINĂ, LUMEA SE STRÂNGEA de obicei seara, după cină. Gabriel fu prevenit că, în noua sa calitate de căpitan al gărzilor, nu numai că era autorizat, ci că era chiar obligat să se ducă acolo. N-avea de gând să-şi neglijeze obligaţiile şi singurul lui necaz era că trebuia să aştepte douăzeci şi patru de ore ca să şi le îndeplinească. Se poate deci vedea că, în ceea ce privea zelul şi bravură, domnul d'Avallon avea un demn urmaş. Mai rămânea acum să găsească mijlocul de a ucide una după alta cele douăzeci şi patru de ore nesfârşite care-l despărţeau de momentul dorit. Tânărul, pe care bucuria îl copleşea şi care nu văzuse Parisul decât străbătându-l în goană dintr-un capăt într-altul, începu să bată oraşul împreună cu Martin-Guerre, căutând o locuinţă convenabilă. Avu fericirea, căci norocul îi surâdea în ziua aceea, să găsească liberă chiar locuinţa pe care tatăl său, contele de Montgommery, o ocupase odinioară. O închirie, măcar că era prea arătoasă pentru un simplu căpitan din

gardă. Dar Gabriel n-avea decât să-i scrie, la Montgommery, credinciosului Elyot să-i trimită nişte bani. O va ruga de asemenea pe bună sa doică Aloyse să vină să stea cu el. Deci primul său scop fusese atins. Acum nu mai era un copil, ci un viteaz, dovedise din plin acest lucru. Numelui ilustru, moştenit de la strămoşi, ştiuse să-i adauge o glorie care-i aparţinea numai lui. Singur, fără alt ajutor decât spada, fără astă recomandare decât curajul lui, ajunsese la douăzeci şi patru de ani într-o funcţie foarte mare. Putea în sfârşit să-şi dăruiască cu mândrie, inima celei pe care o iubea şi să-i înfrunte cu curaj pe cei care-l urau. Pe aceştia din urmă numai Aloyse îl putea ajuta să-i recunoască.

Gabriel adormi cu inima mulţumită şi dormi bine.

A doua zi trebuia să se prezinte la domnul de Boissv, marele scutier al Franţei, ca să-şi dovedească nobleţea. Domnul de Boissv, un om foarte cinstit, fusese pe vremuri prietenul contelui de Montgommery. Înţelese motivele pe care le avea Gabriel de a-şi ascunde numele adevărat şi-şi dădu cuvântul că-i va păstra secretul. Pe urmă, domnul mareşal d'Amviile îl prezentă pe viconte prietenilor săi. După care Gabriel îşi începu imediat serviciul prin vizitarea şi inspectarea închisorilor de Stat din paris, sarcină penibilă care, o dată pe lună, intra în atribuţiile sale. Începu cu Bastilia şi termină cu Châtelet. Guvernatorul îi înmâna lista deţinuţilor şi numi pe cei care muriseră, erau bolnavi, fuseseră transferaţi său puşi în libertate, apoi îi trecu pe ceilalţi în revistă, tristă privelişte mohorât spectacol. Tocmai credea că isprăvise, când guvernatorul de la Châtelet îi arătă în registru o pagină aproape goală unde nu se afla decât această însemnare ciudata care-l izbi pe Gabriel: „Nr. 21, X… deţinut la secret. Dacă la vizita guvernatorului sau a căpitanului gărzilor încearcă doar să deschidă gura, să fie dus într-o celulă şi mai adâncă şi mai rea.”

— Cine-i acest prizonier atât de important? Se poate şti? Îl întrebă Gabriel pe domnul de Salvoison, guvernatorul închisorii Châtelet.

— Nimeni nu ştie, răspunse guvernatorul. L-am primit de la predecesorul meu, după cum acesta l-a primit de la al său. Veţi vedea m registru că data întemniţării lui e lăsată în alb. Trebuie să fi fost adus sub domnia lui Francisc I. A încercat, mi s-a spus, de două ori sau de trei ori să vorbească. Dar, la primul cuvânt, guvernatorul a trebuit, sub pedeapsa cea mai gravă, să-i închidă uşa celulei şi să-l ducă într-o altă şi mai cumplită. În afară de asta, râu mai există decât o singură celulă unde-ar putea fi dus, dar celula asta înseamnă moartea. Sigur că acolo s-a urmărit să ajungă, dar acum prizonierul a învăţat să tacă. Trebuie să fie vreun criminal de temut. E cetluit tot timpul în lanţuri şi temnicerul său ca să prevină posibilitatea unei evadări, are sarcina să intre în celulă din minut m minut.

— Dar dacă i-ar vorbi temnicerului? Spuse Gabriel.

— Oh, nici o grijă, i s-a dat un surdomut, născut chiar în incinta închisorii şi care n-a ieşit niciodată afară de aici.

Gabriel se înfioră. Acest om atât de total despărţit de lumea celor vii, care trăia şi care gândea totuşi, îi inspiră o milă amestecată cu un sentiment de groază. Ce gânduri sau remuşcări, ce spaimă faţă. De iad sau ce credinţă faţă de cer puteau să împiedice o fiinţă atât de nenorocită să nu-şi sfarme capul de pereţii temniţei: o răzbunare sau o nădejde îl mai ţinea încă în viaţă?

Gabriel simţi o dorinţă nestăpânită de a-l vedea pe acest om. Inima îi bătea cum nu-i mai bătuse decât în momentul în care o revăzuse pe Diana. Vizitase o sută de prizonieri cu o compasiune oarecum indiferentă. Dar acesta îl atrăgea şi-l mişca mai mult decât ceilalţi şi spaima îi strângea inima când se gândea la această existenţă de mormânt.

— Haidem la numărul douăzeci şi unu, spuse el guvernatorului emoţionat.

Coborâră mai multe scări negre şi umede, străbătură mai multe bolţi aidoma bolţilor îngrozitoare din Infernul lui Dante. Apoi guvernatorul, oprindu-se în faţa unei uşi de fier, spuse:

— Aici este. Nu-l văd pe gardian, e, desigur, înăuntru. Dar ara şi eu chei. Să intrăm.

Descuie şi intrară la lumina unei lămpi prinsă lângă legătura de chei. Gabriel văzu un tablou înfricoşător, cum nu vezi decât în coşmarurile unei boli. Drept pereţi, peste tot numai piatră – piatra neagră, acoperită cu muşchi fetid, căci acest loc lugubru se afla sub nivelul Senei şi apele, când creştea, îl inundau pe jumătate. Pe aceşti pereţi groaznici se târau ii bărci mici şi vâscoase; în aerul îngheţat nu se auzea decât zgomotul unei picături de apă, care cădea regulat şi monoton din hidoasa boltă. Laolaltă cu această picătură de apă şi cu melcii nemişcaţi, trăiau aici două fiinţe omeneşti, una păzind-o pe cealaltă, mohorâte şi mute amândouă.

Temnicerul, un soi de idiot uriaş, cu ochii năuci, cu chipul palid, stătea în picioare în umbră, uitându-se cu o privire tâmpa la deţinutul culcat într-un colţ, pe o saltea mizerabilă de paie, având mâinile şi picioarele legate cu un lanţ fixat în perete. Era un bătrân cu barbă şi plete albe; părea că doarme; aşa nemişcat cum stătea, l-ai fi putut lua drept un cadavru sau o statuie.

Dar dintr-o dată se ridică în sus şi privirea i se agăţă de privirea lui Gabriel.

Îi era interzis să vorbească, dar această privire teribilă şi semeaţă totodată grăia de la sine. Gabriel fu fascinat. Guvernatorul cercetă toate colţurile temniţei. Gabriel, ţintuit locului, nu făcu un pas, nu se mişcă, ci rămase acolo, pironit de acei ochi de flăcări: nu-şi putea desprinde privirea de la. Ei, iar înlăuntrul său se agita o lume stranie şi inexprimabilă. Nici prizonierul nu părea să-şi contemple cu mai puţină indiferenţă vizitatorul şi există chiar un moment în care făcu un gest şi deschise gura, pregătindu-se să vorbească… Dar guvernatorul întorcându-se cu faţa, el îşi aminti la vreme de interdicţia care-i fusese prescrisă şi buzele sale nu schiţară decât un surâs amar. Reînchise ochii şi căzu în imobilitatea sa de piatră.

— Oh! Să ieşim de aici, spuse Gabriel guvernatorului. Te rog să ieşim! Simt nevoia să respir aer curat şi să văd soarele.

Nu-şi regăsi într-adevăr calmul decât când ajunse în stradă, în mijlocul mulţimii şi al zgomotului. Dar sumbra viziune rămăsese în el şi-l urmări toată ziua.

Ceva îi spunea că soarta acestui deţinut nenorocit era legată de a lui şi că trecuse pe lângă un mare eveniment din viaţa sa. Istovit de apăsarea acestor presentimente ciudate, se îndreptă, căci ziua era pe sfârşite, spre arenă din Tournelle. Turnirele, la care Gabriel nu voise să ia parte, se terminaseră. Gabriel o zări pe Diana şi fu zărit de ea şi acest schimb de priviri îi risipi umbra din inima aşa cum o rază de soare împrăştie norii. Uită de mohorâtul captiv pe care-l văzuse în cursul zilei ca să nu se mai gândească decât la strălucitoarea fată pe care urma s-o vadă seara.

Capitolul X Elegie în timpul comediei TRADIŢIA ACEASTA ŢINEA DE pe timpul lui Francisc I. Cel puţin de trei ori pe săptămână, regele, curtenii şi toate doamnele de la Curte se strângeau seara în camera reginei. Acolo se discuta despre evenimentele de peste zi, cu destulă libertate, uneori chiar cu totală necuviinţă. Apoi. De la discuţia generală se trecea la discuţii mai deosebite; şi „aflându-se aici, spune Brantôme, un pâlc de fiinţe omeneşti, fiecare senior şi gentilom discuta cu cea pe care o iubea cel mai mult”. Adesea aveau loc baluri ori spectacole.

La o adunare de acest fel trebuia să se ducă în acea seară prietenul nostru Gabriel şi, împotriva obiceiului său, se găti şi se parfumă ca să nu pară mai prejos în ochii celei pe care-o „iubea cel mai mult”, dacă e să vorbim şi noi ca Brantôme.

Bucuria lui Gabriel nu era lipsită dealtfel de o umbră de nelinişte, căci unele vorbe vagi şi răuvoitoare, murmurate în juru-i despre apropiata căsătorie a Dianei, îi tulburase până-n străfunduri. În fericirea pe care o simţea revăzând-o pe Diana şi crezând că regăseşte în privirile ei dragostea de

odinioară, la început aproape că uitase de scrisoarea cardinalului de Lorena, care-l determinase totuşi să plece atât de repede dar acele zvonuri care circulau, numele Dianei de Castro şi al lui François de Montmorency, puse alături, redară pasiunii sale memoria. Diana consimţea deci la această căsătorie odioasă? Îl iubea pe François? Îndoieli sfâşietoare pe care întrevederea din seara aceea nu vor izbuti poate să i le risipească.

În consecinţă, Gabriel se hotărî să-l întrebe despre asta pe Martin-Guerre, care avea mai multă experienţă şi care, în calitatea sa de scutier, trebuia să ştie mai multe decât stăpânul său. Căci printr-un efect acustic observat în general, zgomotele de orice fel se aud bine jos. Hotărârea contelui d'Exmčs era cu atât mai binevenită, cu cât la rândui său şi Martin-Guerre îşi propusese să-şi descoase stăpânul, a cărui preocupare nu-i scăpase şi care n-avea dreptul să ascundă niciuna din acţiunile şi niciunul din sentimentele sale unui servitor vechi de cinci ani şi mai ales unui salvator.

Din această hotărâre reciprocă şi din discuţia care urmă, rezultă pentru Gabriel că Diana de Castro nu-l iubea pe François de Montmorency şi pentru Martin-Guerre că Gabriel o iubea pe Diana de Castro. Această dublă concluzie îi bucură atâta şi pe unul şi pe celălalt, încât Gabriel ajunse la Luvru cu un ceas înaintea deschiderii porţilor, iar Martin-Guerre, pentru a face cinste iubitei regale a vicontelui, se duse de îndată la croitorul Curţii ca să-şi cumpere o haină din postav cafeniu-închis şi nădragi galbeni de lână. Plăti totul pe loc şi-şi îmbrăcă pe dată costumul ca să se fudulească cu el chiar în acea seară în antecamerele Luvrului, unde trebuia să-şi aştepte stăpânul.

Aşa că croitorul fu foarte mirat să-l vadă pe Martin-Guerre reapărând după o jumătate de ceas îmbrăcat cu alte haine. Îi şi spuse asta. Martin-Guerre îi răspunse că seara i se păruserăm răcoroasă şi ci socotise că e bine să se îmbrace mai călduros. Încolo, era atât de mulţumit de haină şi de

nădragi, încât venea să-l roage pe croitor să-i vândă sau să-i mai facă încă un rând din acelaşi postav şi cu aceeaşi croială. În zadar se străduí croitorul să-i explice că având două costume la fel ar părea că poartă mereu aceeaşi haină şi că mai bine şi-ar face de pildă o haină galbenă şi pantalonii cafenii, din moment ce-i plăceau atât de tare culorile astea; Martin-Guerre nu putu fi clintit din ideea lui şi croitorul trebui să-i făgăduiască cum că nu va schimba nici măcar nuanţa costumului, pe care i-l va coase cât mai repede cu putinţă. Numai că pentru cea de-a doua comandă Martin-Guerre ceru un pic de păsuială. O achitase pe prima, era scutierul vicontelui d'Exmčs, căpitan în garda regelui; croitorul fu mişcat de asemenea încredere (care a fost dintotdeauna apanajul, istoric al celor de teapa sa), consimţi şi făgădui că cel de al doilea costum va fi gata a doua zi.

Cum ora la care se putea prezenta la regină sosise Gabriel (împreună cu alţi seniori şi doamne) intră în apartamentul acesteia.

O zări pe Diana de la prima vedere era aşezată lângă regina-Delfină, cum se numea încă pe atunci Maria Stuart. Ca să discute de îndată cu ea ar fi fost o prea mare îndrăzneală pentru un nou venit şi, fără îndoială şi cam imprudent. Gabriel se resemnă să aştepte un moment, favorabil, când avea să se însufleţească şi să distragă spiritele. Aşteptând, începu să discute cu un tânăr senior palid cu o înfăţişare delicată, pe care întâmplarea îl aduse lângă el, Dar, după ce discută o vreme despre subiectele neinteresante, cum părea să fie şi persoana să, tânărul cavaler îl întrebă pe Gabriel:

— Deci, cui am onoarea să-i vorbesc, domnule?

— Mă numesc vicontele d'Exmčs, răspunse Gabriel. Pot îndrăzni, domnule, să vă adresez aceeaşi întrebare? Adăugă el.

Tânărul îl privi cu un aer mirat, apoi zise:

— Sunt François de Montmorency.

Dacă ar fi spus: sunt dracul, Gabriel s-ar fi îndepărtat cu mai puţină grabă şi spaimă. François, care n-avea o minte prea ascuţită rămase stupefiat; dar nu-i plăcea să-şi bată capul, lăsă nedezlegata această enigmă şi se duse să-şi caute în altă parte auditori mai puţin încrâncenaţi.

Gabriel avu grijă să-şi îndrepte paşii spre locul unde se afla Diana de Castro, dar fu oprit de larma din jurul regelui. Henric al II-lea anunţase că, voind să încheie acea zi printr-o surpriză făcută doamnelor, poruncise să se ridice un teatru în galerie, unde urma să se reprezinte o comedie în cinci acte în versuri a domnului Jean Antoine de Baif5, întitulată Viteazul; această veste fu, fireşte, primită cu aclamaţii şi mulţumiri de toţi. Gentilomii oferiră doamnelor braţul ca să treacă în sala vecină, unde fusese improvizată o scenă; dar Gabriel ajunse prea târziu lângă Diana, aşa că se aşeză prea departe de ea, în spatele reginei.

Caterina de Medicis îl zări şi-l chemă lângă ea.

— Domnule d'Exmčs, îi spuse ea, de ce nu te-am văzut la turnirul de astăzi?

— Doamnă, răspunse Gabriel, datoriile slujbei pe care majestaţea sa mi-a făcut cinstea să mi-o încredinţeze m-au împiedicat să iau parte.

— Cu atât mai rău, reluă regina, cu un surâs fermecător, căci dumneata eşti cu siguranţă unul dintre cei mai îndrăzneţi şi mai iscusiţi cavaleri ai noştri. L-ai făcut ieri pe rege să se clatine în şa, ceea ce e un lucru foarte rar. Mi-ar fi plăcut să fiu din nou martora bravurii dumitale.

Gabriel se înclină, încurcat de aceste complimente la care nu ştia ce să răspundă.

— Cunoşti piesa care ni se va prezenta? Continuă Caterina, evident plină de bunăvoinţă faţă de frumosul şi timidul tânăr.

— N-o cunosc decât în latină, răspunse Gabriel, căci este, mi s-a spus, o imitaţie la o piesă a lui Terenţiu.

— Văd, zise regina, că eşti tot atât de savant pe cât de viteaz, la fel de priceput în ale literaturii pe cât de iscusit în

loviturile de lance.

Toate acestea erau rostite în şoaptă şi însoţite de priviri care nu erau deloc neînduplecate. Fără îndoială că inima Caterinei era liberă în acel moment. Dar, sălbatic ca Hippolyt al lui Euripide, Gabriel nu privi aceste avansuri ale italiencei decât cu un aer încurcat şi cu sprâncene încruntate. Ingratul! Când începu prologul, care solicita, după obicei, indulgenţa auditoriului, Caterina îi spuse lui Gabriel:

— Aşează-te în spatele meu, printre doamnele acelea, domnule literat, pentru ca la nevoie să pot să recurg la cunoştinţele dumitale.

Doamna de Castro stătea chiar la capătul rândului; Gabriel, după ce o salută pe regină, luă cu modestie un taburet şi se duse să se aşeze lângă Diana, ca să nu mai deranjeze pe nimeni. Comedia începu. Era, aşa cum îi spusese Gabriel reginei, o imitaţie după Eunucul lui Terenţiu, scrisă în versuri de opt silabe şi redată cu toată pedanta naivitate a vremii. Ne vom abţine de a analiza piesa. Ar fi dealtfel un anacronism, critica şi articolele nu fuseseră încă inventate în acea epocă. Ne vom mulţumi să arătăm că personajul principal al piesei este un fals viteaz, un soldat fanfaron care se lăsa înşelat şi ocărit de un parazit.

Or, încă de la începutul piesei, numeroşi partizani ai familiei de Guise aşezaţi în sală văzură în bătrânul parazit ridicol pe conetabilul de Montmorency, iar partizanii lui Montmorency recunoscură în fantomele soldatului ambiţiile ducelui de Guise. Aşa că fiecare scenă fu o satiră şi fiecare glumă o aluzie.

În cele două tabere se râdea cu hohote: se arătau reciproc cu degetul şi, la drept vorbind, această comedie care se juca în sală nu era mai puţin amuzantă decât cea pe care actorii o reprezentau pe scenă.

Îndrăgostiţii noştri profitară de interesul pe care cele două tabere rivale de la Curte îl manifestau faţă de piesă, pentru

că în toiul exclamaţiilor şi râsetelor să-şi lase dragostea să vorbească. Îşi rostiră amândoi deodată în şoaptă numele.

— Diana!

— Gabriel!

— Deci te măriţi cu François de Montmorency?

— Deci eşti în graţiile reginei?

— Ai auzit doar, ea a fost cea care m-a chemat.

— Ştii că regele e cel care ţine la căsătoria asta.

— Şi tu consimţi. Diana?

— Dar tu o asculţi pe Caterina, Gabriel?

— Un cuvânt, unul singur! Zise Gabriel. Te mai interesează ce m-ar putea face să simt o altă femeie? Te mai interesează ce se petrece în inima mea?

— Mă interesează, spuse doamna de Castro; mă interesează să aflu dacă vrei să ştii şi ce se petrece în inima mea.

— Oh! Diana îngăduie-mi să-ţi spun că, dacă simţi ca mine, atunci eşti geloasă; dacă simţi ce simt eu, înseamnă că mă iubeşti cu patimă, nebuneşte.

— Domnule d'Exmčs, zise Diana, care voi o clipă să fie severă, domnule d'Exmčs. Nu uita că mă numesc doamna de Castro!

— Dar eşti văduvă, doamnă! Nu eşti liberă?

— Liberă, vai!

— Oftezi, Diana! Mărturiseşte că acel sentiment frumos din primii ani ai copilăriei a lăsat o oarecare urmă în inima tinerei de azi. Mărturiseşte că mă mai iubeşti puţin. Nu-ţi fie teamă că vei fi auzită; toţi cei din jurul nostru sunt atenţi la glumele de pe scenă; n-au nimic plăcut de auzit şi totuşi râd. Hai, Diana, zâmbeşte-mi şi răspunde-mi: mă mai iubeşti?

— Ssst! Nu vezi că actul s-a terminat? Spuse răutăcioasa copilă. Aşteaptă cel puţin să înceapă din nou piesa.

Pauza ţinu zece minute, zece veacuri! Din fericire, Caterina, prinsă într-o discuţie cu Maria Stuart, nu-l chemă pe Gabriel. Dacă l-ar fi chemat, tânărul ar fi fost în stare să

nu se ducă şi asta l-ar fi pierdut. Când comedia reîncepu, în toiul hohotelor de râs şi ai aplauzelor zgomotoase, Gabriel exclamă:

— Ei bine?

— Ce anume? Spuse Diana, prefăcându-se distrată. Ah, m-ai întrebat, mi se pare, dacă te mai iubesc. Ei bine, află că te iubesc aşa cum mă iubeşti şi tu.

— Ah, strigă Gabriel, Diana, îţi dai seama ce spui? Ştii până unde merge dragostea mea dacă şi a ta e la fel de puternică?

— Păi, spuse mica ipocrită, dacă vrei să ştiu, ar trebui să mi-o spui…

— Atunci ascultă… Ascultă şi ai să vezi, că, de şase ani de când te-am părăsit, toate ceasurile şi toate faptele vieţii mele au tins să mă apropie de tine. Abia sosit la Paris, la o lună după plecarea ta din Vimoutiers, am aflat că eşti fiica regelui şi a doamnei de Valentinois. Dar nu titlul tău de fiică a Franţei mă speria, ci acela de soţie a ducelui de Castro şi totuşi ceva îmi spunea: „N-are importanţă, apropie-te de ea, fă-ţi un hume, ca într-o zi ea să audă de tine şi să te admire tot atât pe cât te vor duşmăni alţii”. Iată ce gândeam, Diana; am intrat deci în slujba ducelui de Guise, singurul care mi se părea în stare să mă ajute să cuceresc gloria la care râvneam. Într-adevăr, în anul următor mă şi aflăm între zidurile Metzului, contribuind din toate puterile la rezultatul aproape de nesperat al înlăturării asediului. Mă aflam deci la Metz, unde ara rămas pentru a ridica din nou zidurile de apărare şi a repara dezastrele pricinuite de cele şaizeci şi cinci de zile de atac, când am auzit de luarea cetăţii Hesdin de către imperiali şi de moartea ducelui de Castro, soţul tău. Nu v-aţi mai văzut, Diana! Oh! L-am plâns, dar cum m-am bătut la Renty! Poţi să-l întrebi şi pe domnul de Guise. Am fost apoi la Abbeviile, la Dinant, la Bavay, la Cateau-Cambresis. Mă aflam pretutindeni unde răsuna salva de muschete şi pot spune că nu s-a întreprins nimic glorios sub această domnie la care eu să nu fi luat parte. Cu

prilejul armistiţiului de la Vaucelle am venit la Paris, continuă Gabriel, dar tu erai la mânăstire, Diana şi odihna mea mă deranja, când iată că armistiţiul fu rupt. Ducele de Guise, care începuse să-mi acorde oarecare stimă, mă întrebă dacă voiam să-l urmez în Italia. Străbăturăm Alpii în plină iarnă, traversarăm ţinutul Milano, luarăm Valenza, apoi Plesantinul şi Parmesanul ne deschiseră porţile şi, printr-un marş triumfal prin Toscana şi Statele Papale, ajunserăm în Abruzzi. Domnului de Guise îi lipseau însă banii şi trupele; cu toate acestea, cuceri Câmpii şi asedie Civitetta; dar armată era demoralizată La Civitetta, am aflat, Diana, dintr-o scrisoare a eminenţei sale cardinalul de Lorena către fratele său, despre căsătoria ta cu François de Montmorency. Nu mai aveam nimic de făcut de partea cealaltă a Alpilor. Domnul de Guise a fost şi el de aceeaşi părere şi, datorită bunătăţii sale. M-am putut întoarce în Franţa ca să-i aduc regelui steagurile cucerite. Dar singura mea dorinţă era să te văd, să-ţi vorbesc, să aflu de la tine dacă accepţi de bună voie această nouă căsătorie şi în sfârşit, după ce ţi-aş fi istorisit, aşa cum am făcut-o, luptele şi strădaniile mele în cei şase ani, să te întreb ceea ce te-am întrebat mai adineauri: Mă iubeşti aşa cum te iubesc şi eu?

— Gabriel, spuse cu blândeţe doamna de Castro, îţi voi răspunde la rându-mi, povestindu-ţi viaţa mea. Când am sosit, copilă de doisprezece ani la această Curte, după primele momente de mirare şi de curiozitate, plictiseala puse stăpânire pe mine, lanţurile aurite începură să mă apese şi m-am trezit că regret pădurile şi câmpiile noastre de la Vimoutiers. În fiecare seară adormeam plângând. Regele, tatăl meu, era totuşi bun cu mine şi mă străduiam să răspund afecţiunii sale prin dragostea mea. Dar unde-mi era libertatea? Unde era Aloyse? Unde erai tu, Gabriel? Nu-l vedeam pe rege cu zilele, doamna de Valentinois era rece şi reţinută faţă de mine, părea chiar să mă evite şi eu, eu simţeam nevoia să fiu iubită. 0, am suferit mult în aceşti primi ani...

— Biata de tine, spuse Gabriel emoţionat.

— Aşa că reluă Diana, în timp ce tu te luptai, eu lâncezeam. Bărbatul trudeşte şi femeia aşteaptă, asta le e soarta. Dar uneori e mai greu să aştepţi decât să trudeşti, Copilă încă, moartea ducelui de Castro mă lăsa văduvă şi regele mă trimise să-mi petrec perioada de doliu la mânăstirea Filles-Dieu. Viaţa pioasă şi liniştită de la mănăstire se potrivi mai bine firii mele decât intrigile şi agitaţiile continue de la Curte. Astfel, doliul odată încheiat, i-am cerut regelui îngăduinţa de a mai rămâne la mânăstire. Cel puţin acolo toată lumea ina iubea! Şi mai ales sora Monique, care mi-o amintea pe Aloyse. Îţi spun cum o cheamă, Gabriel, ca s-o îndrăgeşti şi tu. Şi apoi nu numai că eram iubită de toate surorile, dar puteam să şi visez. Eram liberă şi ce putea să-mi umple visele legate de trecut decât viitorul? Ghiceşti despre ce e vorba, nu-i aşa, Gabriel?

Gabriel, încântat, nu răspunse decât printr-o privire pătimaşă. Din fericire, comedia de pe scenă era din ce în ce mai interesantă, fanfaronul era făcut cu ou şi cu oţet şi familiile de Guise şi de Montmorency se prăpădeau de râs. Poate că cei doi tineri, Diana şi Gabriel, ar fi fost mai puţin singuri într-un pustiu.

— Trecură cinci ani de linişte şi de nădejdi, continuă Diana. N-am avut decât o durere, cu adevărat sfâşietoare, aceea de a-l fi pierdut pe Enguerrand, omul care mă crescuse. O altă durere nu se lăsa nici ea prea mult aşteptată. Regele mă chemă lângă el şi mi aduse la cunoştinţă că se hotărâse a mă mărita cu François de Montmorency. M-am opus, Gabriel, căci nu mai eram un copil care nu ştie ce face. Am rezistat. Atunci, tatăl meu mi-a arătat ce ar însemna această căsătorie pentru el şi pentru binele ţării. Tu mă uitaseşi… Aşa spunea şi regele. Şi apoi, unde să te găsesc? Pe scurt, regele a insistat, m-a implorat atâta, încât… Ei bine, ieri – da, ieri – am făgăduit să-i fac pe

plac, Gabriel, dar cu condiţia ea, mai întâi să se amâne cu trei luni de zile, iar apoi să aflu ce s-a întâmplat cu tine.

— În sfârşit, i-ai făgăduit? Spuse Gabriel pălind.

— Da, nu mai ştiam nimic despre tine şi nu-mi închipuiam că, în aceeaşi zi, apariţia ta neaşteptată va isca din nou în mine acel vârtej de sentimente dureroase şi plăcute totodată pe care l-am încercat când te-am cunoscut. Gabriel, mai frumos, mai mândru ca odinioară şi totodată acelaşi! Am simţit de îndată că făgăduiala pe care o făcusem regelui se spulberase, căsătoria devenise imposibilă, că viaţa mea îţi aparţine şi că dacă mă mai iubeşti… Ei bine, eu te voi iubi întotdeauna.

— Eşti un înger, Diana! Şi tot ceea ce am făcut ca să te merit nu preţuieşte nimic.

— Acum, Gabriel, pentru că soarta ne-a apropiat din nou, să cântărim totuşi piedicile care ne despart. Regele este ambiţios în privinţa fiicei sale şi familiile de Castro şi de Montmorency l-au făcut, din păcate, prea puţin îngăduitor!

— Fii liniştită, Diana, familia din care fac parte nu e cu nimic mai prejos decât ale lor şi nu va fi pentru prima oară când ea se va alia cu regii Franţei.

— Ah! Într-adevăr? Gabriel, mă copleşeşti spunându-mi asta. Sunt, cum bine îţi închipui, de-a dreptul neştiutoare în materie de blazoane. Nu cunoşteam familia d'Exmčs. Acolo, la Vimoutiers, îţi spuneam doar Gabriel şi inima mea nu simţea nevoia unui alt nume. Mie numele ăsta mi-e drag şi dacă socoţi că un altul îl poate satisface pe rege, totul va fi bine şi eu voi fi fericită. Că te numeşti de Guise sau d'Exmčs sau Montmorency… Din moment ce nu te numeţti Montgommery, totul va fi bine Ţi de ce, mă rog, să nu mă numesc Montgommery? Spuse Gabriel speriat.

— Oh! Familia Montgommery, vecinii noştri de-acolo de la ţară, se pare că i-au făcut regelui un râuţ căci n-are ochi să-i vadă.

— Într-adevăr? Spuse Gabriel, a cărui inimă se strânse. Dar oare Montgommery-ii sunt acei care i-au făcut regelui

vreun rău sau, dimpotrivă, regele e cel care le-a făcut rău Montgommery-ilor?

— Tata e prea bun ca să fi fost vreodată nedrept cu cineva, Gabriel.

— Bun faţă de fiica sa, spuse Gabriel, dar împotriva duşmanilor…

— Teribil poate, aşa cum eşti şi tu împotriva duşmanilor Franţei şi ai regelui. Dar ce importanţă are, ce ne privesc pe noi Montgommery-ii, Gabriel?

— Şi dacă totuşi aş fi un Montgommery, Diana?

— Ah, nu spune asta, te rog!

— Dar dacă totuşi ar fi aşa?

— Dacă ar fi aşa, zise Diana, dacă aş fi pusă să aleg între rege şi tine, m-aş arunca la picioarele celui jignit, oricare ar fi el, aş plânge şi atâta m-aş ruga încât tata te-ar ierta datorită mie, sau datorită mie îl vei ierta tu pe tata.

— Şi glasul tău va fi atât de puternic, Diana, încât cu siguranţă că cel jignit va ceda, dacă nu cumva s-o fi vărsat sânge; căci numai sângele spală un alt sânge. Diana!

— Mă sperii, Gabriel! Nu crezi că e destul de când prelungeşti încercarea asta, căci nu e decât o încercare, nu-i aşa?

— Da, Diana, o simplă încercare. Facă Domnul să nu fie decât o încercare, murmură el ca pentru sine.

— Şi nu există, nu poate exista ură între tatăl meu şi tine, nu-i aşa?

— Nădăjduiesc, Diana, nădăjduiesc; m-ar durea prea mult dacă ţi-aş pricinui necazuri…

— Fie cum spui tu, Gabriel dacă nădăjduieşti acest lucru, adăugă ea cu un surâs graţios, nădăjduiesc şi eu să-l conving pe tatăl meu să renunţe la căsătoria asta care va însemna moartea mea. Un rege puternic ca el trebuie să aibă la îndemână şi alte compensaţii de oferit acelor Montmorency…

— Nu Diana, toate comorile şi toată puterea să nu vor putea să-i despăgubească de pierderea ta.

— Fie cum vrei tu. Dar să ştii că Francjois de Montmorency nu gândeşte ca tine, slavă Domnului, în privinţa asta şi în locul bietei tale Diana va prefera bastonul de mareşal. În ce mă priveşte, acest glorios schimb odată acceptat, îl voi pregăti pe rege cu toată blândeţea. Îi voi aminti de alianţele regale ale casei d'Exmčs, despre faptele taie, Gabriel… Se întrerupse: An! Doamne, mi se pare că piesa s-a terminat!

— Cinci acte şi ce scurtă mi s-a părut, spuse Gabriel. Da, ai dreptate, Diana, iată că se recită epilogul…

— Din fericire, ne-am spus aproape tot ceea ce aveam să ne spunem.

— Eu nu ţi-am spus nici a mia parte, făcu Gabriel.

— Nici eu, la urma urmei şi avansurile reginei…

— Oh, răutăcioaso!

Răutăcioasă e ea care-ţi surâde şi nu eu care te cert, pricepi? Aş vrea să nu mai vorbeşti cu ea astă-seară…

— Vrei! O, cât eşti de bună! Nu, nu voi mai vorbi. Iată că s-a terminat şi epilogul! Adio! Şi pe curând, nu-i aşa, Diana? Spune-mi un ultim cuvânt care să mă încurajeze şi să mă mângâie!

— Pe curând şi, poate, pentru totdeauna, Gabriel, dragul meu soţ, şopti vesela copilă la urechea lui Gabriel.

Apoi dispăru în mulţimea zgomotoasă. Gabriel se eschivă la rândul lui, conform făgăduielii de o nouă întâlnire cu regina… Ieşi deci din Luvru socotind că Antoine de Baif era un mare artist şi că nu asistase niciodată la o reprezentare care să-i fi plăcut atâta. Îl luă în trecere, din vestibul pe Martin-Guerre, care-l aştepta toropit în hainele sale noi.

— Ei bine, monseniorul a văzut-o pe doamna de Castro? Întrebă scutierul când se află în stradă.

— Am văzut-o, spuse Gabriel visător.

— Şi doamna de Castro îl mai iubeşte pe domnul viconte? Continuă Martin-Guerre, care-l văzu pe Gabriel bine dispus.

— Puşlama! Strigă Gabriel, cine ţi-a spus asta? De unde ai scos că doamna de Castro mă iubeşte sau că eu aş iubi-o pe

doamna de Castro? Te rog să taci, caraghiosule!

— Bine, murmură jupânul Martin, monseniorul este iubit – altfel ar fi oftat şi nu m-ar fi ocărât – şi monseniorul este îndrăgostit, altfel ar fi băgat de seamă că am haină şi pantaloni noi.

— Ce-ţi veni să-mi vorbeşti despre haină şi despre pantaloni? Într-adevăr, parcă n-aveai haina asta înainte?

— Nu, monseniore, am cumpărat-o astă-seară ca să fac cinste stăpânului meu şi iubitei sale şi am plătit-o cu bani gheaţă – căci nevastă-mea Bertrande mi-a insuflat spiritul ordinei şi al economiei, al castităţii şi al tuturor virtuţilor. Trebuie să-i dau dreptate din acest punct de vedere şi dacă aş fi putut s-o formez şi eu în spiritul blândeţei, am fi fost perechea cea mai fericită.

— Bine, vorbăreţule, îţi voi da înapoi banii, pentru că pentru mine ţi i-ai cheltuit…

— Oh, monseniore, câtă generozitate! Dar dacă monseniorul vrea să-şi păstreze secretul, să nu-mi dea această nouă dovadă că este iubit pe cât este de îndrăgostit. Nu-ţi goleşti cu atâta plăcere punga decât atunci când ţi-e inima plină. Dealtfel, domnul viconte îl cunoaşte pe Martin-Guerre şi ştie că poate fi mândru de el. Credincios şi mut ca şi sabia pe care-o poartă!

— Fie, dar acum destul, Martin.

— Îl las pe monsenior să viseze…

Gabriel visa într-adevăr şi încă atât de puternic, încât odată intrat în casă, simţi o nevoie tiranică să-şi împărtăşească visele, aşa că-i scrise chiar în aceeaşi seară Aloysei: „Buna mea Aloyse, Diana mă iubeşte! Dar nu, nu cu asta am vrut să încep. Aloyse, vino încoace; după şase ani de absenţă simt nevoia să te îmbrăţişez. Temelia vieţii mele este acum aşezată; sunt căpitanul gărzilor regelui, unul dintre gradele militare cele mai invidiate şi numele pe care mi l-am luat mă va ajuta să sporesc onoarea şi gloria numelui strămoşilor mei. Dar pentru asta am nevoie de tine, Aloyse. Şi, în sfârşit, am nevoie de tine fiindcă sunt fericit,

fiindcă, ţi-o repet, Diana mă iubeşte – da, Diana cea de odinioară, sora mea din copilărie, care n-a uitat pe buna ei Aloyse, deşi îi spune regelui „tată”. Ei bine, Aloyse, află că fiica regelui şi a doamnei de Valentinois, văduva ducelui de Castro, într-un cuvânt Diana noastră, nu i-a uitat niciodată şi-i iubeşte din tot sufletul ei minunat pe oamenii simpli din Vimoutiers. Mi-a spus-o cu gura ei mai acum vreun ceas – şi glasul ei dulce încă îmi mai stăpâneşte inima.

Vino deci, Aloyse, căci sunt într-adevăr prea fericit ca să fiu fericit de unul singur.”

Capitolul XI Pace sau război ÎN ZIUA DE 7 IUNIE AVEA LOC şedinţa de Consiliu la rege şi Consiliul de Stat era în plenul lui. În jurul lui Henric al II-lea şi al prinţilor din casa să se aflau în ziua aceea Anne de Montmorency, cardinalul de Lorena, arhiepiscopul oraşului Reims, cancelarul Olivier de Lenville, preşedintele Bertrand, contele d'Aumale, Sedan, Humieres şi Saint-André cu fiul său.

Vicontele d'Exmčs, în calitate de căpitan al gărzilor, stătea, în picioare lângă uşă, cu sabia scoasă.

Adunarea se reducea, ca de obicei, la jocul ambiţiilor adverse ale caselor de Montmorency şi de Lorena, reprezentate în ziua aceea în Consiliu de însuşi conetabilul şi de către cardinal.

— Sire, spunea cardinalul de Lorena, pericolul e aproape, duşmanul se află la porţile noastre. În Flandra se organizează o armată de temut, mâine Filip al II-lea ne poate invada teritoriul, iar Maria a Angliei ne va declara război. Sire, aveţi nevoie de un general întreprinzător, tânăr şi puternic, care să lupte cu curaj, al cărui nume să fie un prilej de spaimă pentru spaniol şi să-i amintească de recentele-i înfrângeri.

— Ca de pildă numele fratelui dumitale, monseniorul de Guise, spuse Montmorency cu ironie.

— Că numele fratelui meu, într-adevăr, răspunse cardinalul; numele învingătorului de la Metz. De la Renty şi de 1a. Valenza. Da, sire, ducele de Guise trebuie să fie

chemat imediat din Italia, unde mijloacele îi lipsesc, unde a fost silit să renunţe la asediul de la Civitetta şi unde prezenţa sa şi a armatei sale, care vor fi utile în faţa invaziei, sunt acum de prisos acolo.

Regele se întoarse către domnul de Montmorency ca pentru a-i spune: „E rândul dumitale”.

— Sire, zise într-adevăr conetabilul, vreţi să chemaţi armata, fie! Fiindcă şi aşa această lăudată cucerire din Italia sfârşeşte, după cum am prevăzut, în mod ridicol. Dar ce nevoie aveţi de general? Iată ultimele veşti din nord: graniţa Ţărilor de Jos e liniştită; Filip al IIlea tremura, iar Maria a Angliei tace. Veţi putea să reînnodaţi armistiţiul, sire, sau să discutaţi condiţiile de pace. Nu un căpitan aventuros vă trebuie, ci un ministru experimentat şi înţelept, pe care înflăcărarea vârstei să nu-i vorbească, pentru care războiul să nu fie miza unei ambiţii lacome şi care să poată pune, cu cinste şi demnitate pentru Franţa, bazele unei păci durabile…

— Că dumneata, de. Exemplu, domnule conetabil, îl întrerupse supărat cardinalul de Lorena.

— Ca mine, reluă cu măreţie Anne de Montmorency şi-l sfătuiesc deschis pe rege să nu se mai ocupe de şansele unui război care nu va avea loc, decât dac-o vrea şi când o vrea el. Treburile interne, situaţia finanţelor, interesele religioase cer mai multă grijă din partea noastră şi un administrator prudent preţuieşte astăzi de o sută de ori mai mult decât cel mai întreprinzător general.

— Şi are drept de o sută de ori mai mult! A favorurile regelui, nu-i aşa? Spuse acru cardinalul de Lorena.

— Eminenţa sa mi-a completat ideea, urmă cu răceală Montmorency şi, pentru că tot a adus chestiunea asta în discuţie, ei bine, voi cuteza să cer majestăţii-sale dovada ca serviciile mele pacifiste i-au plăcut.

— Despre ce e vorba? Spuse regele oftând.

— Sire, o implor pe majestatea-voastră să declare în mod public cinstea pe care binevoieşte să mi-o facă acordând

fiului meu mâna doamnei de Castro. Am nevoie de această manifestare oficială şi de această făgăduială solemnă ca să merg ferm pe drumul meu, fără a mă teme de îndoielile prietenilor şi de bârfelile duşmanilor.

Această cerere îndrăzneaţă fu primită, în ciuda prezenţei regelui, cu exclamaţii de aprobare sau de dezacord, după cum consilierii aparţineau uneia sau celeilalte tabere.

Gabriel păli şi tremură. Dar îşi recăpătă puţin curajul auzindu-l pe cardinalul de Lorena răspunzând cu vioiciune:

— Bula Sfântului Părinte care să desfacă vechea căsătorie a lui François de Montmorency şi a Jeannei de Fiennes încă n-a sosit, după câte ştiu şi poate nici să nu sosească.

— Se va aranja totul, spuse conetabilul; un edict poate să declare nule căsătoriile clandestine.

— Dar un edict n-are efect retroactiv, spuse cardinalul.

— Îi vom da noi unul, nu-i aşa, sire? Spuneţi cu glas tare, vă conjur, că daţi celor care mă atacă şi mie însumi o dovadă sigură că sunteţi de acord cu părerile mele. Spuneţi-le că bunăvoinţa voastră regală va merge până la a da într-adevăr un efect retrospectiv acestui just edict.

— Sigur că i s-ar putea da, acceptă regele, a cărui voinţă slabă părea să cedeze în faţa acelui limbaj categoric.

Gabriel fu obligat să se sprijine în spadă ca să nu cadă. Privirea conetabilului scânteia de bucurie.

Dar chiar în acel moment în curte răsunară nişte trompete; cântecul pe care-l cântară părea străin; membrii Consiliului se priviră surprinşi; uşierul intră aproape imediat şi, după o plecăciune adâncă, spuse:

— Sir Edward Flaming, trimisul Angliei, solicită cinstea de a fi primit de majestatea-sa.

— Pofteşte-l pe trimisul Angliei, spuse regele surprins, dar calm.

Henric făcu un semn. Delfinul şi prinţii se ridicară în picioare, aşezându-se în jurul lui, iar în jurul prinţilor ceilalţi membri ai Consiliului regal. Trimisul, însoţit doar de doi oameni înarmaţi, intră. Îl salută pe rege care, din

fotoliul unde stătea, înclină uşor din cap. Atunci trimisul rosti:

— Maria, regina Angliei şi a Franţei, către Henric rege al Franţei: Pentru că aţi întreţinut relaţii de prietenie cu protestanţii englezi, duşmani ai regelui şi ai Statului nostru şi pentru că le-aţi oferit şi făgăduit ajutor şi protecţie împotriva dreptei urmăriri exercitate asupra lor, noi Maria a Angliei, declarăm război pe uscat şi pe mare lui Henric al Franţei. Şi, ca semn al acestei provocări, eu, Edward Flaming, trimisul Angliei, arunc aici mănuşa mea de luptă…

La un semn al regelui, vicontele d'Exmčs se duse să ridice mănuşa lui sir Flaming. Apoi, Henric spuse simplu şi rece trimisului:

— Mulţumesc. Pe urmă desprinzându-şi de la gât magnificul colier pe care-l purta, i-l înmâna, prin Gabriel, trimisului şi adăugă, cu un semn scurt din cap: Puteţi să vă retrageţi.

Trimisul salută profund şi ieşi. După o clipă trompetele engleze răsunară din nou şi abia atunci regele rupse tăcerea.

— Vere de Montmorency, îi spuse el conetabilului, mi se pare că te-ai cam grăbit să ne făgăduieşti pacea şi bunele intenţii ale reginei Maria. Această protecţie, pe care, chipurile, am acordat-o protestanţilor englezi, este un pretext cucernic care ascunde dragostea surorii noastre Maria pentru tânărul ei soţ Filip al II-lea. Deci războiul cu cei doi soţi, fie! Un rege al Franţei nu se teme de Europa şi dacă graniţa Ţărilor de Jos ne lasă puţin timp să ne venim în fire… Ei bine, ce mai este? Cine e iarăşi, Florimond?

— Sire, spuse uşierul, intrând din nou, un curier extraordinar al domnului guvernator din Picardia cu două mesaje urgenţe.

— Duceţi-vă şi vedeţi ce este, domnule cardinal de Lorena, spuse regele.

Cardinalul se întoarse cu mesajele pe care i le înmână regelui.

— Ah! Ah! Domnilor, spuse regele, după ce-şi aruncă privirea pe ele, iată alte veşti proaspete… Armatele lui Filip al II-lea se strâng la Givet şi domnul Gaspard de Coligny ne anunţă că ducele de Savoia e în fruntea lor. Un duşman de temut! Nepotul dumitale, Gaspard de Coligny, socoate că trupele spaniole se duc să atace Mezieres şi Rocroy ca să izoleze Marienburgul. Cere în grabă ajutoare ca să întărească aceste locuri şi să ţină piept primilor asediatori.

Întreaga adunare se sculase pe jumătate în picioare, emoţionată şi agitată.

— Domnule de Montmorency, reluă regele surâzând liniştit, n-ai fost prea fericit inspirat în prezicerile de azi. Maria a Angliei spuneai dumneta şi noi i-am auzit mai adineauri trâmbiţele răsunând. Lui Filip al II-lea îi e teamă şi Ţările de Jos sunt liniştite, ai adăugat. Or, regele Spaniei vezi cât de mult se teme, iar Flandra cât stă de liniştită. Prevăd că administratorii prudenţi trebuie să cedeze locul generalilor cutezători.

— Sire, spuse Anne de Montmorency, sunt conetabil al Franţei şi războiul mi-e mai familiar decât pacea.

— E drept, vere, reluă regele şi constat cu plăcere că-ţi aduci aminte de timpurile de la Bicoque şi Margnan şi că ţi-au revenit gândurile războinice. Trage-ţi deci spada din teacă, eu mă bucur. Tot ce-aş voi să-ţi spun e că nu trebuie să ne gândim decât la acest război, care trebuie să fie şi avantajos şi glorios. Domnule cardinal de Lorena, scrieţi fratelui dumneavoastră să se întoarcă de îndată. Cât despre treburile dinăuntrul tării şi cele de familie, suntem obligaţi să le mai amânăm; şi pentru căsătoria doamnei de Castro, domnule de Montmorency, ar fi mai bine să aşteptăm dispensa Papei.

Conetabilul făcu o mutră acră, cardinalul surâse, Gabriel răsuflă uşurat.

— Să mergem, domnilor, adăugă regele, care părea să se fi scuturat de toropeală sa. Trebuie să ne reculegem ca să ne gândim în mod serios la atâtea lucruri grave. Şedinţa se

ridică în dimineaţa asta! Dar deseară vă fi Consiliu. Pe deseară deci şi Dumnezeu să ocrotească Franţa!

— Trăiască regele! Strigară într-un glas toţi membrii Consiliului. După care se despărţiră.

Capitolul XII Un dublu pungaş CONETABILUL PLECĂ ÎNGRIJORAT de la rege. Jupânul Arnauld du Thill îi ieşi în cale şi-l strigă încetişor. Asta se petrecea în marea galerie de la Luvru.

— Monseniore, o vorbă…

— Cine e? Întrebă conetabilul. Ah, tu Arnauld… Ce vrei? Astăzi nu sunt câtuşi de puţin în stare să te ascult.

— Da, pricep, reluă Arnauld, monseniorul este contrariat de întorsătura pe care-o ia proiectul căsătoriei dintre doamna Diana şi monseniorul François…

— Cum ai aflat asta, caraghiosule? Dar la urma urmei n-are importanţă că ştii. Vântul va aduce ploaie şi celor din neamul de Guise, asta-i sigur.

— Dar vântul va aduce mâine timp frumos şi Montmorency-ilor, spuse spionul şi dacă astăzi regele e împotriva acestei căsătorii, mâine va fi de acord cu ea. Nu, noua piedică ce vă stă în cale, monseniore, este mai serioasă şi vine din altă parte.

— Şi de unde, mă rog, poate să vină o piedică mai mare decât din partea regelui?

— Păi, de exemplu, de la doamna de Angouleme, răspunse Arnauld.

— Ai mirosit ceva dinspre partea asta? Întrebă conetabilul, apropiindu-se vădit interesat.

— Dar în ce fel crede monseniorul că mi-am petrecut cele cincisprezece zile care au trecut?

— Într-adevăr, e cam mult de când n-am mai auzit vorbindu-se despre tine.

— Nici direct, nici indirect, monseniore, reluă cu mândrie Arnauld; deşi îmi reproşaţi că sunt prea des notat în rapoartele rondului de pază al poliţiei, mi se pare că două

săptămâni n-am făcut nici un tărăboi… Am lucrat pe tăcute, cum s-ar spune…

— Adevărat, mă miram chiar că n-a mai trebuit să intervin ca să te scot din încurcătură, ticălosule, care când nu joci, bei şi când nu te baţi, te destrăbălezi

— Eroul scandalelor din aceste ultime cincisprezece zile n-am fost eu, monseniore, ci un oarecare Martin-Guerre, scutierul noului căpitan al gărzilor, vicontele d'Exmčs.

— Într-adevăr, mi-l amintesc; numele de Martin-Guerre l-a înlocuit pe cel al lui Arnauld du Thill în raportul pe care trebuie să-l examinez în fiecare seară.

— Da, de pildă, ieri seară, n-a fost cules beat mort de paza de noapte? Întreba Arnauld.

— Martin Guerre…

— Da, pe urmă, într-un scandal la cărţi, de îndată ce şi-a dat seama că e păcălit, nu l-a lovit cu spada pe cel mai frumos jandarm al regelui?

— Da, tot Martin-Guerre…

— În sfârşit, ieri a fost surprins pe când încerca s-o răpească pe nevasta cumătrului Gorju, măcelarul.

— Mereu acest Martin-Guerre! Spuse conetabilul. Un ticălos bun de spânzurat. Iar stăpânu-său, vicontele d'Exmčs, pe care te-am poftit să-l supraveghezi, nu cred că preţuieşte mai mult decât el, căci îi ia mereu apărarea şi ne asigură ca scutierul lui este cel mai blând şi mai aşezat dintre oameni.

— Aţi avut adesea bunătatea să mi-o spuneţi, monseniore. Martin-Guerre se crede stăpânit de diavol. Adevărul este că eu sunt cel care-l stăpânesc.

— Cum? Ce spui? Doar tu nu eşti dracul? Strigă, închinându-se înfricoşat, conetabilul, care era ignorant ca un măgar şi superstiţios ca un călugăr.

Jupânul Arnauld nu răspunse decât printr-un rânjet drăcesc şi, când îi văzu pe monsenior destul de speriat, spuse:

— Ei nu, nu-s dracul, fiţi liniştit, monseniore. Ca să v-o dovedesc, iată, vă cer să-mi daţi cincizeci de pistoli. Oh, dacă eram drac, credeţi că aş fi avut nevoie de bani şi m-aş fi tras eu singur de coadă?

— E drept, spuse conetabilul, iată cei cincizeci de pistoli.

— Pe care i-am câştigat cinstit, monseniore, căpătând încrederea vicontelui d'Exmčs; dacă nu-s drac, sunt totuşi puţin vrăjitor, fiindcă n-am decât să mă îmbrac cu o anumită haina cafenie şi cu nişte pantaloni galbeni, pentru ca vicontele d'Exmčs să-mi vorbească întocmai ca unui vechi prieten şi unui confident încercat.

— Hm! Toate astea miros a ştreang, spuse conetabilul.

— Maestrul Nostradamus mi-a prezis-o, doar cât m-a văzut trecând pe stradă, uitându-se în treacăt la mutra mea, că voi muri atârnat între cer şi pământ. Deci, m-am resemnat cu soarta mea şi cu devotamentul faţa de interesele domniei-voastre, monseniore. Să ai soarta unui spânzurat e un lucru de nepreţuit; un om sigur de sfârşitul său nu se teme de nimic, nici chiar de ştreang. Ca să vă explic, aflaţi că l-am dublat pe scutierul vicontelui d'Exmčs. Vă voi mărturisi că am îndeplinit şi acest miracol; oh, nu ştiţi, nu ghiciţi, monseniore, ce-i cu zisul viconte?

— Drace! Un partizan înflăcărat al familiei de Guise.

— Şi mai rău. Îndrăgostitul iubit de doamna de Castro.

— Ce tot spui, ticălosule şi de unde ştii asta?

— Sunt confidentul vicontelui. Eu îi duc bileţele frumoasei sale şi-i aduc răspunsul. Mă am de bine cu camerista doamnei – şi fata se miră grozav că are un iubit atât de inegal, o dată îndrăzneţ ca un paj a doua zi timid ca o călugăriţă. Vicontele d'Exmčs ţi doamna de Castro se văd de trei ori pe săptămâna la regină şi-şi scriu zilnic. Totuşi, vă rog să mă credeţi, dragostea lor este curată. Pe cuvântul meu! Mă interesez de ei ca şi cum m-aş interesa de mine însumi. Se iubesc ca doi porumbei şi încă din copilărie, după cât se pare. Le deschid din când în când scrisorile şi răvaşele lor mă mişcă, zău aşa. Doamna Diana este geloasă,

ghiciţi pe cine, domnule! Pe regină! Dar n-are dreptate, sărmănică… Poate că regina se gândeşte uneori la viconte…

— Arnauld, îl întrerupse conetabilul eşti un calomniator.

— Surâsul dumneavoastră, domnule, vă da de gol, reluă ticălosul. Spuneam deci că s-ar putea ca regina să se gândească la viconte, dar că în mod sigur vicontele nu se gândeşte la regină. Există iubiri ireproşabile, ca, a lor şi care mă înduioşează ca un roman pastoral sau ca unul cavaleresc; ceea ce nu mă împiedică, Dumnezeu să mă ierte, să-i trădez pentru cincizeci de pistoli, sumă cu care m-am tocmit când m-am apucat de treabă şi pe care am câştigat-o pe merit.

— Fie, spuse conetabilul; dar mai spune-mi o dată, cum de eşti atât de bine informat?

— Ah iertare, monseniore, ăsta-i secretul meu pe care, dacă vreţi, n-aveţi decât să-l ghiciţi, însă nu vi-l pot destăinui. Dealtfel, sunt prea puţin importante pentru dumneavoastră mijloacele folosite de mine, care, la urma urmelor, mă privesc personal. Din moment ce vă slujesc cu credinţă…

— Bine, pungaşule; continuă să-l spionezi pe acest viconte afurisit.

— Voi continua, monseniore; dumneavoastră îmi veţi da nişte pistoli, eu vă voi da în schimb nişte informaţii şi vom fi mulţumiţi amândoi. Oh, dar intră cineva în galerie. O femeie! Drace, vă zic adio, monseniore.

— Cine e? Întrebă conetabilul în şoaptă.

— Chiar doamna de Castro, care se duce, desigur, la rege şi nu e bine să mă vadă cu dumneavoastră, monseniore, deşi nu mă cunoaşte în aceste straie. Se apropie, am şters-o.

Şi o şterse, într-adevăr, în direcţia opusă din care venea Diana. Conetabilul ezită un moment, apoi, luând hotărârea să se asigure el însuşi de adevărul celor spuse de Arnauld, o opri hotărât pe doamna de Castro din drum.

— Vă îndreptăţi spre cabinetul regelui, doamnă? Îi spuse el.

— Într-adevăr, domnule conetabil.

— Mă tem că n-o veţi găsi pe majestatea-sa dispusă să vă asculte, doamnă reluă Montmorency.

— Momentul este cum nu se poate mai potrivit pentru mine, monseniore.

— Dar nu şi pentru mine, nu-i aşa, doamnă? Căci îmi purtaţi o ură cumplită.

— Vai, domnule conetabil, eu nu urăsc pe nimeni.

— Nu nutriţi într-adevăr decât dragoste? Întrebă Anne de Montmorency, pe un ton atât de expresiv încât Diana roşi şi-şi plecă ochii. Sigur că din pricina acestei iubiri, adăugă conetabilul, rezistaţi dorinţelor regelui şi rugăminţilor fiului meu.

Diana, încurcată, tăcu. „Arnauld mi-a spus adevărul gândi conetabilul, îl iubeşte pe frumosul mesager al domnului de Guise.”

— Domnule conetabil, zise în sfârşit Diana, am datoria s-o ascult pe majestatea-sa, dar şi dreptul de a-mi implora tatăl.

— Aşa că, spuse conetabilul, insistaţi să vă duceţi la rege…

— Insist.

— Ei bine, eu mă duc s-o caut.pe doamna de Valentinois, doamnă.

— Cum doriţi, domnule.

Se salutară şi părăsiră galeria, luând-o fiecare în altă direcţie; şi în clipa în care, într-adevăr, Diana intră la rege, bătrânul Montmorency intră la favorită.

Capitolul XIII Culmea fericirii

— VINO ÎNCOACE, JUPÂNE MARTIN, spuse în aceeaşi zi şi aproape la aceeaşi oră Gabriel scutierului său sunt obligat să mă duc să-mi fac rondul şi nu mă voi întoarce acasă decât peste două ceasuri, Uite, Martin, peste un ceas te vei duce să te postezi la locul ştiut şi vei aştepta acolo o scrisoare importantă pe care ţi-o va înmâna ca de obicei Jacinthe. Să nu pierzi un moment şi să dai fugă să mi-o

aduci. Dacă mi-am isprăvit rondul, am să-ţi ies înainte, dacă nu, aşteaptă-mă aici. Ai înţeles?

— Am înţeles, monseniore, dar am să vă fac o rugăminte.

— Vorbeşte.

— Porunciţi să fiu însoţit de una din gărzi, monseniore, vă conjur!

— O gardă care să te însoţească, ce mai e şi această nouă sminteală? Ţi-e teamă?

— Mi-e teamă, răspunse Martin. Se pare, monseniore, că am făcut-o de oaie noaptea trecută. Până acum nu mă arătasem a fi decât beţiv, jucător şi duelgiu. Acum iată-mă şi desfrânat. Eu, care eram renumit în tot ţinutul Artigues pentru purtarea mea frumoasă, credeţi, monseniore, că am avut ticăloşia să încerc astă-noapte un rapt? Da un rapt! Am încercat s-o răpesc cu forţa pe nevasta măcelarului Gorju, o femeie zdravănă şi frumoasă după cât se pare. Din nenorocire, sau mai curând din fericire, m-au arestat şi dacă n-aş fi arătat cine sunt şi al cui sunt, îmi petreceam noaptea la puşcărie. Ceea ce-i cumplit de ruşinos.

— Haide, Martin, ai visat sau ai săvârşit într-adevăr această nouă nebunie?

— Visat, monseniore? Iată raportul. Numai cât îl citesc şi mă înroşesc până în vârful urechilor. Da, a fost o vreme în care credeam că toate aceste fapte condamnabile sunt nişte coşmaruri înfricoşătoare sau că dracul se amuză să ia înfăţişarea mea ca să se dedea, pe înnoptate, la lucruri îngrozitoare. Dar mi-aţi arătat că mă înşel şi dealtfel nici nu-l mai văd pe cel pe care-l luam altădată drept umbra mea. Un preot, căruia m-am spovedit, mi-a arătat şi el că mă înşel, iar cel care violează toate legile cereşti şi omeneşti, vinovatul, necredinciosul, sceleratul, după câte sunt asigurat, eu mi-s. Am început să crea şi eu de-acuma. Ca o găină care a clocit ouă de raţă, sufletul meu nutreşte gânduri cinstite care se preschimbă în fapte ticăloase şi toată virtutea mea nu duce decât la crimă. Nu îndrăznesc să vă spun decât dumneavoastră, monseniore, că sunt

posedat, ca să nu fiu ars de viu, dar cred, trebuie să cred, că în unele momente îl am într-adevăr, cum se spune, pe dracul în mine.

— Nu. Bietul meu Martin, spuse râzând Gabriel, doar că de la o vreme cred că bei cam mult şi când ai băut, gata, vezi dublu.

— Dar nu beau decât apă, monseniore, decât apă… Doar dacă apa asta din Sena nu ţi se urcă la cap…

— Totuşi, Martin, aseară nu te-ai aşezat beat mort în pridvor?

— Ei bine, monseniore, aseară m-am culcat şi am adormit încredinţându-mi sufletul Domnului: m-am sculat la fel de virtuos şi dumneavoastră singur v-am povestit viaţa pe care o duc. Din noaptea în care l-am rănit pe jandarmul acela, dm acea noapte în care am săvârşit cel mai ruşinos atentat… L-am rugat pe Jerome să mă încuie în camera mea; am închis şi obloanele cu un lanţ triplu… Degeaba! N-a folosit la nimic. Acum, când mă scol, mă întreb: „Oare ce-am mai făcut, Doamne, în timpul acestei nopţi?” Cobor să aflu de la dumneavoastră, monseniore, sau din raportul ofiţerului de pază şi mă duc repede să-mi descarc conştiinţa spovedindu-mă, dar mi se refuză iertarea, caci păcatele mele nu contenesc. Singura consolare este să postesc şi să mă încui în cameră.

— Crede, mai curând, Martin, spuse vicontele, că această nebunie ţi se va risipi şi că vei redeveni Martin cel înţelept; îndeplineşte-ţi cu punctualitate sarcina pe care ţi-am încredinţat-o. Cum să-ţi dau pe cineva care să te însoţească? Ştii bine că toate astea trebuie să rămână secrete şi că tu eşti singurul care te bucuri de încredere.

— Fiţi sigur, monseniore, că voi face tot ce e posibil ca să fiţi mulţumit. Dar nu răspund de mine, să ştiţi!

— Oh, Martin, e prea de tot! Şi de ce mă rog?

— Nu vă neliniştiţi din cauza smintelilor mele, monseniore? Alaltăieri, de pildă, având ca penitenţă treizeci de rugăciuni, am luat hotărârea să triplez pedeapsă şi am

rămas sau mai curând cred că am rămas în biserica Saint-Gervais. Răsucindu-mi mătăniile printre degete, două ceasuri şi ceva. Ei bine, reintrând aici, aflu că m-aţi trimis să duc un bilet, că v-am adus şi răspunsul, iar a doua zi, doamna Jacinthe – o altă femeie frumoasă, vai – mă ocărăşte că în ajun am fost prea îndrăzneţ cu ea. Şi asta s-a repetat de trei ori, monseniore şi mai vreţi să fiu sigur de mine după asemenea renghiuri ale închipuirii mele? Nu, nu… Nu sunt destul de stăpân pe mine şi măcar ca apa sfinţită nu-mi arde degetele, există totuşi în pielea mea şi un alt ins decât jupânul Martin.

— În sfârşit, mă expun acestui risc, spuse Gabriel nerăbdător şi cum până acuma, în definitiv, fie că ai fost la biserică ori în strada Froid-Manteau, te-ai achitat cu fidelitate de sarcinile pe care ţi le-am dat, o vei îndeplini şi pe cea de astăzi şi, dacă ai nevoie de ceva care să-ţi stimuleze zelul, află că în biletul pe care mi-l vei aduce stă fericirea ori deznădejdea mea.

— Oh, monseniore, devotamentul meu faţă de dumneavoastră n-are nevoie să fie stimulat, v-o jur şi fără aceste substituiri drăceşti…

— Haide! Iar începi? Îl întrerupse Gabriel, trebuie să plec, pleacă şi tu peste un ceas şi nu uita niciuna dintre poruncile mele. Un ultim cuvânt: ştii că de mai multe zile o aştept cu nerăbdare din Normandia pe Aloyse, doica mea; dacă vine în lipsa mea să-i dai odaia vecină cu a mea şi s-o primeşti ca la ea acasă. Ai să-ţi aduci aminte?

— Da, monseniore!

— Haide, Martin, iuţeală, discreţie şi mai ales prezenţă de spirit.

Martin nu răspunse decât scoţând un suspin şi Gabriel părăsi casa din strada Jardins-Saint-Paul.

Se înapoie, după cum spusese, peste două ceasuri, cu privirea distrată, cu un aer preocupat. Nu-l văzu, intrând, decât pe Martin alergând înaintea lui, care-i întinse scrisoarea cea mult aşteptată; îl concedie cu un gest şi citi:

— Să mulţumesc Domnului, Gabriel – spunea această scrisoare; regele s-a învoit, aşa că vom fi fericiţi. Cred că ai aflat de sosirea trimisului din Anglia, care a venit să ne declare război în numele reginei Maria şi vestea despre marea mişcare ce se pregăteşte în Flandra. Aceste evenimente ameninţătoare poate pentru Franţa sunt totuşi favorabile dragostei noastre, Gabriel, pentru că ele sporesc creditul tânărului de Guise şi-l scad pe cel al bătrânului de Montmorency. Regele totuşi ezita. Dar eu l-am rugat, Gabriel, i-am spus că te-am regăsit, că eşti nobil şi viteaz, i-am spus numele tău; fără să făgăduiască nimic, regele a spus că va reflectă, după ce interesele Statului vor deveni mai puţin presante, că ar socoti crud din partea lui să-mi sacrifice fericirea, că la urma urmelor ar putea să-i dea lui François de Montmorency o compensaţie cu care să se consoleze. Deşi n-a făgăduit nimic, îşi va ţine cuvântul, Gabriel. Oh! Până la urmă ai să-l iubeşti aşa cum îl iubesc şi eu pe acest tată bun, care ne va îndeplini astfel visele noastre ce ţin de şase ani. Am atâtea să-ţi spun şi aceste cuvinte scrise sunt atât de reci! Ascultă, Gabriel, vino astă-seară la ora şase, în timpul Consiliului, Jacinthe te va conduce la mine şi vom avea un ceas întreg la dispoziţie ca să discutăm despre viitorul minunat ce se deschide în faţa noastră. Prevăd ca în această campanie din Flandra va trebui să te duci şi tu, vai! Ca să-l slujeşti pe rege şi să mă meriţi, domnule, pe mine care te iubesc atâta. Căci te iubesc, Doamne, da! La ce bun să încerc acum să ţi-o mai ascund? Vino deci să văd dacă tu eşti tot atât de fericit ca şi Diana ta.”

— Oh! Da, într-adevăr fericit! Strigă Gabriel cu voce tare când isprăvi această scrisoare, ce-i mai lipseşte fericirii mele în prezent?

— Sigur că nu prezenţa bătrânei voastre doice, spuse dintr-o dată Aloyse, care rămăsese, nemişcată şi tăcută, în umbră.

— Aloyse! Strigă Gabriel alergând spre ea şi îmbrăţişând-o. Aloyse! 0ht buna mea doică, ce mult mi-ai lipsit! Ce mai faci? Nu te-ai schimbat deloc. Mai îmbrăţişează-mă o dată. Nici eu nu m-am schimbat cel puţin în ceea ce priveşte inima, această inimă care te iubeşte. Eram îngrijorat de întârzierea ta. Întreabă-l pe Martin… De ce te-ai lăsat aşteptată atâta?

— Ultimele ploi, monseniore, au desfundat drumurile şi dacă, aţâţată de scrisoarea domniei-tale, nu m-aş fi străduit să înfrunt toate piedicile, nici acuma n-aş fi ajuns.

— Ah, bine-ai făcut că te-ai grăbit, Aloyse, bine-ai făcut, pentru că într-adevăr la ce-ţi serveşte să fii fericit de unul singur? Vezi scrisoarea asta pe care-am primit-o? E de la Diana, celălalt copil al tău şi ea mă anunţă, ştii ce mă anunţă? Că piedicile care se opuneau dragostei noastre vor fi înlăturate, ca regele nu mai ţine la căsătoria ei cu François de Montmorency şi că Diana mă iubeşte. Mă iubeşte! Şi tu te afli aici ca să auzi asta, Aloyse. Spune, să nu fiu în culmea fericirii?

— Şi dacă, totuşi, monseniore, spuse Aloyse, fără să-şi părăsească trista-i gravitate, dacă totuşi o să trebuiască să renunţi la doamna de Castro?

— Imposibil, Aloyse, pentru că toate dificultăţile se vor stinge de la sine.

— Poţi întotdeauna învinge dificultăţile care vin de la oameni, spuse doica, dar nu pe cele care vin de la Dumnezeu, monseniore; ştiţi cât vă iubesc, ştiţi că mi-aş da viaţa ca să cruţ vieţii voastre fie şi umbra unei griji; ei, bine, dacă v-aş spune: fără să mă întrebaţi de ce monseniore renunţaţi la doamna de Castro, încetaţi s-o mai vedeţi, înăbuşiţi-vă această dragoste prin toate mijloacele care vă stau în putinţă… Un secret cumplit şi vă conjur în însuşi interesul domniei-voastre să nu-mi cereţi să vi-l dezvălui, există între domnia-voastră şi Diana. Dacă v-aş spune asta, rugătoare şi în genunchi, ce mi-aţi răspunde, monseniore?

— Dacă mi-ai cere să-mi pun capăt vieţii, Aloyse, te-aş asculta fără să te întreb nimic. Dar dragostea este peste puterea mea s-o zdrobesc, doică; şi ea vine tot de la Dumnezeu.

— Doamne! Strigă doica împreunându-şi mâinile, blestem! Dar nu ştie ce face, iartă-l, Doamne!

— Mă sperii, nu mă mai ţine astfel, Aloyse, în această spaimă de moarte şi orice ai avea de gând să-mi spui spune-mi, te rog!

— Vreţi, monseniore? Trebuie totuşi neapărat să vă dezvălui acest secret pe care am jurat în faţa lui Dumnezeu să-l păstrez, dar pe care astăzi Dumnezeu îmi porunceşte să nu-l mai tăinuiesc! Ei bine, monseniore, v-aţi înşelat; trebuie, înţelegeţi, e necesar să vă fi înşelat asupra felului de dragoste pe care v-o inspiră Diana. Nu este dorinţă şi pasiune, oh, nu, fiţi sigur, ci o afecţiune sinceră şi devotată, o nevoie de ocrotire frăţească, nimic mai plăcut şi mai frumos, monseniore.

— Dar este o greşeală, Aloyse şi frumuseţea încântătoare a Dianei…

— Nu este o greşeală, se grăbi să spună Aloyse şi trebuie să fiţi de aceeaşi părere cu mine. Ştiţi că, după toate probabilităţile, doamna de Castro – hai, curaj, copilul meu – doamna de Castro s-ar putea să fie sora dumneavoastră:

— Sora mea! Strigă Gabriel ridicându-se în picioare ca împins de un resort, sora mea! Repetă el aproape năucit. Cum ar putea fiica regelui şi a doamnei de Valentinois să fie sora mea?

— Monseniore, Diana de Castro s-a născut în 1539, nu-i aşa? Contele de Montgommery, tatăl dumneavoastră, a dispărut în ianuarie al aceluiaşi an şi ştiţi în urma cărei bănuieli? Ştiţi de ce l-au acuzat pe tatăl domniei-tale? Că a fost amantul fericit al doamnei Diana de Poitiers şi rivalul Delfinului, astăzi rege al Franţei. Acum compараţi datele, monseniore…

— Cer şi pământ! Strigă Gabriel; dar ia stai un pic, reluă el, adunându-şi toate puterile, tata a fost acuzat, dar ce dovedeşte că Diana nu este fiica regelui, care o iubeşte ca pe copilul lui?

— Regele se poate înşela, după cum şi eu mă pot înşela, monseniore; băgaţi de seamă că nu v-am spus: Diana este sora domniei-tale, ci că s-ar putea să fie. Datoria mea, cumplita mea datorie, era să-ţi fac această mărturisire, Gabriel, nu-i aşa? Pentru că fără această mărturisire n-ai fi renunţat la ea. Acum conştiinţa domniei-tale să judece dragostea, iar Dumnezeu să judece conştiinţa domniei-tale.

— Oh, dar această îndoială este de o mie de ori mai cumplită decât nenorocirea însăşi! Spuse Gabriel. Cine mă va scoate din această îndoială?

— Secretul n-a fost cunoscut decât de două persoane pe lumea asta, monseniore, spuse Aloyse şi numai două fiinţe v-ar putea răspunde: tatăl domniei-tale îngropat astăzi într-un mormânt neştiut de nimeni şi doamna de Valentinois care nu va mărturisi niciodată, socot, că l-a înşelat pe rege şt că fiica ei este şi fiica acestuia.

— Da şi în orice caz, dacă n-o iubesc pe fiica tatii, spuse Gabriel, o iubesc pe fiica ucigaşului taţii. Căci regele, acest Henric al II-lea, este cel care s-a răzbunat, cu moartea, pe tata, nu-i aşa, Aloyse?

— Cine ştie asta, în afară de Dumnezeu? Răspunse doica.

— Pretutindeni confuzie şi întuneric, îndoială şi groază! Spuse Gabriel. Oh! Am să înnebunesc, doică! Dar nu, reluă cu energie tânărul, încă nu vreau să înnebunesc; nu vreau! Voi încerca mai întâi toate mijloacele ca să aflu adevărul. Mă voi duce la doamna de Valentinois, îi voi cere să-mi dezvăluie taina, care-mi va fi sfânta. E catolică, evlavioasă, voi obţine de la ea un jurământ care să-mi ateste sinceritatea. Mă voi duce la Caterina de Medicis, care poate că ştie ceva, Mă voi duce de asemenea la Diana şi, ascultându-i inima, îmi voi întreba bătăile inimii mele. Unde nu mă voi duce? Mă voi duce la mormântul tatii, dacă aş şti

unde să-l găsesc, Aloyse şi-l voi implora fierbinte, cu o voce atât de puternică încât se va scula din mormânt mort ca să-mi răspundă.

— Biet copil! Murmură Aloyse. Atât de curajos şi atât de viteaz după această lovitură cumplită! Atât de puternic împotriva unui destin atât de crud!

— Şi nu voi pierde un minut ca să mă apuc de treabă, spuse Gabriel ridicându-se, însufleţit de un soi de febră a acţiunii. E ceasul patru, într-o jumătate de ceas voi fi la doamna seneşală; într-un ceas a regină; la ora şase la întâlnire cu Diana şi când mă voi întoarce deseară, Aloyse, poate că voi izbuti să ridic un colţ al acestui văi care-mi acoperă soarta. Pe deseară deci!

— Eu, monseniore, nu pot face nimic să vă ajut în această grea încercare? Spuse Aloyse.

— Roagă-te Domnului, Aloyse!

— Pentru domnia-ta şi pentru Diana, da, monseniore.

— Roagă-te şi pentru rege, Aloyse, spuse Gabriel cu un aer sumbru.

După care ieşi cu pas grăbit.

Capitolul XIV Diana de Poitiers CONETABILUL DE MONTMORENCY era încă la Diana de Poitiers şi-i vorbea cu voce trufaşă, cu atât mai aspră şi mai poruncitoare, cu cât ea se arăta mai dulce şi mai tandră cu el.

— Eh! Drace, la urma urmei e faţa dumitale, îi spunea el şi ai asupra ei aceleaşi drepturi şi aceeaşi autoritate ca şi regele. Cere-i să se mărite cu fiul meu!

— Dar, prietene, răspunse Diana, gândeşte-te că nutrind prea puţin până acum sentimente de mama iată de această fată, nu pot să-mi arăt dintr-o dată autoritatea şi să lovesc fără să fi mângâiat. Noi, doamna de Castro şi cu mine suntem destul de reci una faţă de cealaltă şi, în ciuda avansurilor de la început, am continuat să ne vedem doar la intervale foarte rare. Ea s-a priceput dealtfel să câştige o mare influenţă asupra regelui şi eu nu ştiu, într-adevăr, care dintre noi două este cea mai puternică la această oră.

Ceea ce-mi ceri este, deci, destul de dificil, ca să nu spun imposibil. Renunţă la această căsătorie şi înlocuieşte-o printr-o alianţă şi mai strălucitoare. Regele a logodit-o pe Jeanne cu Charles de Mayenne; o vom obţine de la el pentru fiu! Dumitale pe micuţa Margareta.

— Fiul meu doarme într-un pat şi nu într-un leagăn, răspunse conetabilul şi cum va putea o fetiţă, care abia a început să vorbească, să fie de vreun ajutor în ceea ce priveşte soarta neamului meu? Doamna de Castro are dimpotrivă, aşa cum ai constatat şi dumneata, o mare influenţă asupra regelui. Iată de ce o vreau pe doamna de Castro ca noră. Ei, drace! La urma urmelor e destui de ciudat ca un gentilom, care poartă numele primului baron al Creştinătăţii şi catadicseşte să se însoare cu o bastardă, să aibă de înfruntat atâtea piedici ca să obţină o simplă mezalianţă. Doamnă, nu eşti. Degeaba iubita regelui, cum eu nu-s degeaba amantul dumitale. În ciuda doamnei de Castro, în ciuda acestui tinerel care o adoră, chiar în ciuda regelui, vreau ca această căsătorie să se înfăptuiască, vreau!

— Bine, prietene, spuse cu dulceaţă Diana de Poitiers, mă angajez să fac tot ce pot, ba chiar şi ce nu pot ca să-ţi atingi scopul. Ce vrei să-ţi promit mai mult? Dar cel puţin fii un pic mai bun cu mine şi nu-mi mai vorbi cu vocea asta aspră, răutăciosule!

Şi cu buzele ei fine şi trandafirii, frumoasa ducesă atinse barba căruntă şi aspră a bătrânului Anne, care se lăsă sărutat, mormăind.

Era ciudată această pasiune a femeii idolatrizate de un rege tânăr şi frumos pentru un bătrân urât şi hirsut care o mai şi trata astfel, pasiune pe care n-o explica decât o depravare bizară a favoritei suveranului.

Brutalitatea lui Montmorency o atrăgea tot atât cât şi galanteria lui Henric al II-lea şi găsea un farmec nespus să fie brutalizată de unul pe cât era răsfăţată de celălalt. Capriciu monstruos al inimii femeieşti! Anne de

Montmorency nu era nici spiritual nici sclipitor şi trecea drept un ins rapace şi avar. Groaznicele chinuri la care supusese populaţia răsculată din Bordeaux îi aduseseră un soi de celebritate odioasă. Brav, e adevărat, însuşire dealtfel obişnuită în Franţa acelor vremuri, nu prea avusese însă parte de succese în bătălii. În victoriile de la Rabennes şi Marignan, unde nu apăruse încă în postură de comandant, nu se deosebi prin nimic de restul soldaţilor. La Bicoque, unde a fost colonelul unui regiment de elveţieni, a lăsat să i se nimicească aproape toţi oamenii, iar la Pavia a fost făcut prizonier. Situaţia lui militară nu depăşi niciodată această stare de lucruri pe care bătălia din ziua de Saint Laurent avea să i-o încununeze în mod jalnic. Fără favoarea lui Henric al II-lea, sugerată de Diana de Poitiers, ar fi rămas al doilea că rang în Consiliul de război şi totuşi Diana îl iubea, îl răsfăţa şi-l asculta în totyl, amantă a unui rege fermecător, sclavă a unui soldăţoi necioplit.

În acel moment cineva bătu discret la uşă şi, la permisiunea doamnei de Valentinois, un paj anunţă că vicontele d'Exmčs imploră cu insistentă favoarea de a fi admis o clipă în faţa ducesei pentru un motiv din cele mai grave.

— Îndrăgostitul! Strigă conetabilul. Ce vrea de la tine, Diana? Să vină cumva să-ţi ceară mâna fiicei tale?

— Să-l las să intre? Întrebă docilă favorită.

— Sigur, sigur, această vizită poate să ne ajute, dar să aştepte câteva clipe. Încă un cuvânt ca să ne înţelegem…

Diana de Poitiers transmise această poruncă prin paj, care ieşi.

— Dacă vicontele d'Exmčs vine la tine, Diana, relua conetabilul, o face fiindcă s-au ivit piedici neaşteptate şi cazul trebuie să fie într-adevăr disperat din moment ce a recurs la un mijloc disperat. Deci ascultă-mă bine şi, dacă vei urma întocmai instrucţiunile mele s-ar putea ca nici să nu mai fie nevoie de intervenţia ta hazardata pe lângă rege. Diana, orice-ţi va cere vicontele, refuză-l. Dacă te întreabă

pe ce drum să apuce indică-i direcţia contrară. Dacă vrea să-i spui da, răspunde-i nu. Fii faţă de el dispreţuitoare, trufaşă. Rea, demnă fiică a zânei Melusină din care se pare că se trage neamul de Poitiers. M-ai înţeles, Diana? Ai să faci ceea ce ţi-am spus?

— Punct cu punct, conetabile.

— Atunci trag nădejde că iţele galantului se vor încurca un pic. Naivul care se aruncă astfel în gură…

— Era să zică a lupoaicei, dar îşi luă seama – în gura lupilor. Te las, Diana şi străduie-te să-i vii de hac frumosului pretendent. Pe deseară.

O sărută pe frunte şi ieşi. Pe uşa cealaltă fu introdus vicontele d'Exmčs.

Gabriel o salută cât se poate de respectuos de Diana, care-i răspunse cu trufie. Dar Gabriel, înarmându-se în această luptă cu curajul pasiunii înflăcărate împotriva vanităţii glaciale, începu destul de calm.

— Doamnă, demersul pe care îndrăznesc să-l fac pe lângă dumneavoastră este într-adevăr cutezător, dacă nu chiar smintit. Dar există uneori în viaţă împrejurări nespus de grave, care te pun deasupra convenienţelor şi scrupulelor. Or, eu mă aflu tocmai întruna dm aceste împrejurări, doamnă. Omul care vine să vă vorbească îşi pune în mâinile dumneavoastră viaţa şi, dacă o veţi lăsa fără milă să cadă, ea se va zdrobi…

Doamna de Valentinois nu făcu nici cel mai mic semn de încurajare. Cu trupul aplecat în faţă, sprijinindu-şi bărbia în mână şi cotul pe genunchi, ea îl privea fix pe Gabriel cu un aer de mirare plictisită.

— Doamnă, reluă acesta încercând să înlăture influenţa neplăcută a acelei tăceri, ştiţi, sau nu ştiţi poate, că o iubesc pe doamna de Castro. O iubesc, doamnă, cu o dragoste profundă, înflăcărată, irezistibilă.

„Şi ce mă priveşte asta pe mine?” păru să spună surâsul dispreţuitor al Dianei de Poitiers.

— Vă vorbesc despre această dragoste care-mi umple sufletul, doamnă, pentru a vă putea spune că înţeleg, că scuz şi că admir oarbele fatalităţi ale pasiunii. Departe de a o blama, ca vulgul, de a o diseca precum filosofii şi de a o condamna că preoţii, eu îngenunchez în faţa ei şi o ador ca pe un dar al lui Dumnezeu. Ea face inima în care pătrunde mai pură, mai generoasă.

Diana de Poitiers îşi schimbă poziţia şi, cu ochii pe jumătate închişi, se întinse neglijent în fotoliu. „Unde vrea să ajungă cu mărturisirea lui?” gândi ea.

— Aşa că vedeţi, doamnă, dragostea pentru mine este sfânta, mai mult, este atotputernică. Soţul doamnei de Castro încă mai trăia când o iubeam pe doamna de Castro şi nici măcar nu încercam să-mi înving acest sentiment. Numai de iubirile false te poţi îndoi, dragostea adevărată nu se învinge şi nu se comandă. Dumneavoastră înşivă, doamnă, deşi aleasă şi iubită de cel mai mare rege al lumii, aţi putea să încercaţi o pasiune sinceră căreia să nu-i puteţi rezista…

Aceeaşi tăcere din partea doamnei de Valentinois. O mirare zeflemitoare fu singurul sentiment care i se zugrăvise pe chip. Gabriel reluă cu şi mai multă căldură, ca pentru a înmuia cu flacăra inimii lui acest suflet neîndurător.

— Un rege se îndrăgosteşte şi e foarte simplu, de frumuseţea voastră fără seamăn; sunteţi mişcată de această dragoste, dar inima voastră nu-i poate răspunde. Căci alături de rege, un gentilom frumos, viteaz şi devotat vă iubeşte şi această pasiune, mai modestă, dar nu mai puţin puternică vă mişcă, doamnă. Dar sunteţi totuşi regină, regina frumuseţii, după cum suveranul care vă iubeşte este regele puterii… Există deci între domniile-voastre egalitate deplină? Căci nu titlurile sunt cele care câştiga inimile! Cine vă poate condamna, doamnă, dacă în generoasa dumneavoastră bunătate, aţi preferat o zi, un ceas, pe supus stăpânului? În nici un caz eu, care aş da dovadă de

prea puţina înţelegere a unor nobile sentimente considerând drept crimă faptul că Diana de Poitiers, iubita lui Henric al II-lea, l-a iubit la rândul ei pe contele de Montgommery…

Diana făcu o mişcare bruscă, se ridică pe jumătate şi-şi deschise larg ochii verzi şi limpezi. Prea puţini îi cunoşteau secretul, pentru ca această vorbă neaşteptată a lui Gabriel să nu-i pricinuiască o oarecare surpriză.

— Aveţi dovezi materiale ale acestei iubiri? Spuse ea, cu o nuanţă de nelinişte.

— N-am decât o certitudine morală, doamnă, răspunse Gabriel, dar o am.

— Ah, făcu ea, reluându-şi expresia trufaşă. Ei bine, atunci mi-e perfect egal, domnule. Da, l-am iubit pe contele de Montgommery. Şi ce-i cu asta?

Gabriel continuă:

— L-aţi iubit pe Jacques de Montgommery, doamnă şi cutez să spun că încă vă mai e dragă amintirea lui, căci în sfârşit dacă a pierit, pentru dumneavoastră a pierit. Ei bine, în numele lui vin să vă conjur, să vă rog să-mi confirmaţi sau nu un lucru care vi se va părea îndrăzneţ. De acest răspuns atârna viaţa mea; dacă nu-mi veţi refuza acest răspuns, voi fi al dumneavoastră cu trup şi suflet şi căci şi cea mai straşnică putere din lume poate să aibă nevoie de o inimă şi de un braţ devotat, doamnă.

— Isprăveşte, domnule, spuse ducesă, să revenim la această întrebare cumplită.

— Vreau să mă aşez în genunchi ca să v-o adresez, doamnă, spuse Gabriel, aşezându-se într-adevăr în genunchi. Apoi reluă cu inima bătând şi cu vocea tremurătoare: Doamnă, l-aţi iubit pe contele de Montgommery în cursul anului 1538?

— Poate, spuse Diana de Poitiers.

— Contele a dispărut în anul 1539, în ianuarie şi în mai 1359 s-a născut doamna de Castro?

— Ei bine? Întrebă Diana.

— Ei bine, doamnă, zise Gabriel atât de încet încât ea abia îl auzi, ăsta-i secretul pe care vin să-l implor de la dumneavoastră, secretul de care depinde soarta mea şi care va muri credeţi-mă, în inima mea, dacă veţi binevoi să mi-l împărtăşiţi. În faţa crucifixului pe care-l văd deasupra capului domniei-voastre, v-o jur, doamnă; mai curând mi se va smulge viaţa decât. Mărturisirea domniei-voastre. Dealtfel, veţi putea oricând s-o dezminţiţi, o să fiţi crezută mai lesne decât aş fi crezut eu. Spuneţi-mi, doamnă, Jacques de Montgommery este tatăl Dianei de Castro?

— Ah! Ah! Strigă Diana izbucnind într-un râs zgomotos, întrebarea e într-adevăr îndrăzneaţă şi aţi avut dreptate s-o precedaţi de atâtea preambuluri. Totuşi, liniştiţi-vă, scumpe domn, nu mă supăr.

I-aţi interesat ca o enigmă şi încă mă mai interesaţi, căciula urma urmelor, nu pricep cu ce vă pot ajuta, domnule d'Exmčs, dacă doamna de Castro ar fi fiică regelui sau copila contelui? Regele trece drept tatăl ei, asta ar trebui să ajungă ambiţiei dumneavoastră, dacă sunteţi ambiţios. De ce vă amestecaţi şi ce înseamnă această pretenţie de a voi să dezgropaţi trecutul? Aveţi un motiv, desigur, dar care este acest motiv?

— Am un motiv, într-adevăr, doamnă, dar vă conjur să nu mi-l cereţi.

— Ei da, zise Diana. Vreţi să ştiţi secretele mele, dar le păstraţi cu străşnicie pe ale dumneavoastră.

Gabriel desprinse crucifixul de ivoriu de deasupra scaunului de rugăciune, din stejar sculptat, aflat în spatele Dianei.

— Juraţi, doamnă, să păstraţi tăcere asupra celor ce vă voi spune şi să nu abuzaţi în nici un fel de ele împotriva mea?

— Un asemenea jurământ! Spuse Diana.

— Da, doamnă, ştiu că sunteţi o catolică înflăcărată şi, dacă juraţi pe cruce, vă voi crede.

— Şi dacă refuz să jur?

— Voi tăcea, doamnă şi prin asta mă condamnaţi la moarte.

— Ştiţi, domnule, că-mi aţâţaţi într-un mod ciudat curiozitatea? Da, misterul de care vă înconjuraţi mă atrage şi mă ispiteşte, v-o mărturisesc. Aţi obţinut acest triumf asupra imaginaţiei mele, deşi nu credeam că mă poate intriga atâta. Dacă jur, o fac ca să ştiu cât mai multe în ceea ce vă priveşte, vă previn. Din pură curiozitate!

— Eu la fel, doamnă! Numai că această curiozitate a mea e cea a acuzatului care aşteaptă condamnarea la moarte. Amară şi cumplită curiozitate, după cum vedeţi. Vreţi să rostiţi acest jurământ, doamnă?

— Spuneţi cuvintele şi le voi repeta după dumneavoastră, domnule.

După ce Diana rosti jurământ ui, Gabriel urmă:

— Bine, doamnă şi vă mulţumesc pentru această primă dovadă de încredere. Acum veţi înţelege totul din două vorbe: mă numesc Gabriel de Montgommery şi Jacques de Montgommery a fost tatăl meu.

— Tatăl dumitale! Strigă Diana ridicându-se în picioare, emoţionată şi stupefiată.

— Aşa că, dacă Diana de Castro este faţa contelui, Diana de Castro, pe care o iubesc sau pe care credeam că o iubesc cu o dragoste pătimaşă, este sora mea!

— Ah, înţeleg, spuse Diana de Poitiers, liniştindu-se puţin. „Iată ce-l salvează pe conetabil”, gândi ea.

— Acum, doamnă, continuă Gabriel palid, dar hotărât, vreţi să-mi acordaţi bunăvoinţa de a jura? Ca mai adineauri pe acest crucifix, că doamna de Castro este fiica regelui Henric al II-lea? Nu-mi răspundeţi? Oh! De ce nu-mi răspundeţi, doamnă?

— Pentru că hu pot rosti acest jurământ, domnule.

— Deci Diana este faţa tatălui meu? Spuse Gabriel, clătinându-se.

— Nu spun asta! Nu voi fi niciodată de acord cu aşa ceva! Strigă doamna de Velentinois; Diana de Castro este într-

adevăr fiica regelui.

— Oh, doamnă, e adevărat? Oh, cât sunteţi de bună, spuse Gabriel. Dar, iertare! Poate că interesul vă porunceşte să spuneţi asta. Juraţi deci, doamnă, juraţi! În numele copilei voastre care vă va binecuvânta!

— Nu voi jura, spuse ducesă, de ce-aş jura?

— Dar, doamnă, mai adineauri aţi rostit un jurământ asemănător cu cel pe care vi-l cer, numai pentru a vă satisface o curiozitate banală, aţi mărturisit-o singură; şi acum, când e vorba de viaţa unui om, când cu câteva cuvinte aţi putea salva două destine, dumeavoastră întrebaţi: „De ce-aş jura?”

— În sfârşit, domnule, nu voi jura, spuse Diana cu răceală.

— Şi dacă totuşi mă însor cu doamna de Castro şi dacă doamna de Castro este sora mea, credeţi că crima nu va cădea asupra domniei-voastre?

— Nu, răspunse Diana, pentru că n-am jurat.

— Groaznic, groaznic! Strigă Gabriel. Dar gândiţi-vă, doamnă, că aş putea spune pretutindeni că i-aţi iubit pe contele de Montgommery, că l-aţi trădat pe rege, că eu, fiul contelui, am această certitudine.

— Certitudine morală, dar nu dovezi, spuse cu un surâs răutăcios Diana care-şi reluase nonşalanţa impertinentă şi trufaşă de la început. Dar voi dezminţi, domnule şi aşa cum mi-aţi spus-o singur, când voi nega, nu dumneavoastră veţi fi cel crezut. La urma urmelor n-am decât să-i spun regelui că mi-aţi declarat o dragoste jignitoare şi m-aţi ameninţat că dacă nu vă voi ceda, mă veţi calomnia. Atunci veţi fi pierdut, domnule Gabriel de Montgommery. Dar, iertaţi-mă, adaugă ea, ridicându-se, sunt obligată să vă părăsesc; mărturisesc că mi-aţi stârnit, într-o oarecare măsură, interesul, căci povestea dumneavoastră e destul de… Deosebită.

Sună dintr-un clopoţel ca să cheme pajul.

— Oh, infamie! Strigă Gabriel lovindu-se peste frunte cu pumnii strânşi. De ce sunteţi femeie şi de ce sunt gentilom?

Băgaţi totuşi de seamă, doamnă, nu vă veţi juca nepedepsită cu inima şi cu viaţa mea. Dumnezeu vă va plăti cu vârf şi îndesat pentru ceea ce faceţi, căci fapta dumneavoastră, o repet, este josnică!

— Găsiţi? Spuse Diana şi-şi însoţi cuvintele de un râs scurt şi batjocoritor.

În acel moment pajul, pe care ea îl chemase, ridică draperia de la uşă. Diana îi adresă lui Gabriel un mic salut ironic şi părăsi camera.

„Haide, îşi spuse ea, conetabilul meu are într-adevăr noroc. Fortuna face ca şi mine: îl iubeşte. De ce naiba l-om fi iubind?”

Gabriel ieşi pe urmele Dianei, năuc de furie şi de durere.

Capitolul XV Caterina de Medicis DAR GABRIEL AVEA O INIMĂ dârză şi bravă, era plin de hotărâre şi fermitate. După primul moment de consternare, îşi scutură deznădejdea, îşi înălţă fruntea şi ceru să fie anunţat la regină. Caterina de Medicis trebuia să fi auzit vorbindu-se despre această tragedie a rivalităţii dintre soţul ei şi contele de Montgommery; cine ştie chiar dacă nu jucase şi ea vreun rol în toată povestea asta. N-avea, peatunci, decât douăzeci de ani. Gelozia ei de femeie tânără, frumoasă şi neglijată n-ar fi trebuit oare să-i ţină ochii mereu deschişi asupra tuturor acţiunilor şi tuturor greşelilor rivalei sale? Gabriel conta pe amintirile ei, pentru a-şi lumina drumul obscur pe care mergea pe dibuite.

Caterina îl primi pe vicontele d'Exmčs cu acea bunăvoinţă vădită care nu încetase să i-o arate în orice ocazie.

— Dumneata eşti, frumosule învingător? Întrebă ea. Cărei întâmplări fericite îi datorez vizita dumitale? Vii rar să ne vezi, domnule d'Exmčs, cred chiar că este prima oară când ne ceri o audienţă în apartamentul nostru. Eşti, totuşi şi vei fi întotdeauna binevenit în preajma noastră, ia aminte.

— Doamnă, spuse Gabriel, nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru atâta bunătate şi fiţi sigură că devotamentul…

— Lasă devotamentul, îl întrerupse regina şi să ne întoarcem la scopul care te aduce. Pot să te ajut cu ceva?

— Da, doamnă, cred că veţi putea.

— Cu atât mai bine, domnule d'Exmčs, reluă regina cu cel mai încurajator surâs şi dacă ceea ce-mi ceri stă în puterea mea, mă angajez dinainte să te sprijin. Poate că acest angajament e puţin compromiţător; dar dumneata nu vei abuza de el, frumosul meu gentilom.

— Să mă ferească Domnul, doamnă, de o astfel de intenţie.

— Vorbeşte deci, să vedem, spuse regina.

— E vorba de o informaţie, doamnă, pe care cutez a veni s-o aflu de la dumneavoastră, nimic altceva. Dar pentru mine, acest nimic înseamnă totul. Aşa că mă veţi ierta dacă vă voi aminti de unele lucruri care trebuie să fie dureroase pentru majestatea-voastră. E vorba de un eveniment petrecut în 1539…

— Oh! Eram foarte tânără pe atunci, aproape o copilă, spuse regina.

— Dar foarte frumoasă şi demnă de dragoste, răspunse Gabriel.

— Aşa spuneau unii odinioară, reluă regina, încântată de întorsătura pe care-o lua discuţia.

— Şi totuşi, continuă Gabriel, o altă femeie cuteza să impieteze asupra dreptului dat de Dumnezeu, de naşterea şi de frumuseţea domniei-voastre şi această femeie, nemulţumită de a răpi prin farmece şi vrăji, fără îndoială, ochii şi inima unui soţ prea tânăr pentru a putea vedea limpede, această femeie îl trăda pe cel care vă trăda şi-l iubea pe contele de Montgommery. Dar în dispreţul dumneavoastră justificat poate că aţi uitat toate acestea, doamnă?

— Câtuşi de puţin, zise regina şi această aventură şi toate uneltirile, începând cu cea despre care vorbiţi, sunt încă prezente în memoria mea. Da, l-a iubit pe contele de Montgommery; apoi, văzându-şi pasiunea descoperită, a pretins în mod laş că era o prefăcătorie pentru a pune la încercare inima Delfinului şi când Montgommery a dispărut – poate chiar din porunca ei – ea nu l-a plâns, ci s-a arătat veselă şi nebunatică la balul de a doua zi. Da, îmi voi aduce întotdeauna aminte de primele intrigi prin care această femeie mi-a săpat proaspăta-mi regalitate; căci m-am necăjit rău atunci, îmi petreceam nopţile şi zilele plângând. Dar, după aceea, mândria mea s-a deşteptat; de atunci mi-am îndeplinit întotdeauna datoria; am făcut să-mi fie respectate titlurile de soţie, de mamă şi de regină; am dăruit regelui şi Franţei o mulţime de copii; dar acum nu-mi

mai iubesc bărbatul decât ca pe un prieten şi că pe tatăl fiilor mei şi nu-i recunosc dreptul de a-mi cere un sentiment mai tandru. Am trăit destul pentru binele general, n-aş putea trăi puţin şi pentru mine? Nu mi-am câştigat destul de scump fericirea? Dacă vreun tânăr devotat şi pătimaş îmi declară dragoste, ar fi o crimă dacă l-aş încuraja, Gabriel?

Privirile Caterinei îi întăreau vorbele. Dar mintea lui Gabriel era aiurea. De îndată ce regina încetase de a-i mai vorbi despre tatăl lui, n-o mai asculta, visa. Această reverie pe care regină o interpretă în sensul dorit de ea nu-i displăcea. Dar Gabriel rupse tăcerea.

— O ultimă lămurire, doamnă şi cea mai gravă îi spuse el. Sunteţi atât de bună faţă de mine… Într-adevăr, ştiam bine că, venind fă dumneavoastră, voi pleca mulţumit. Aţi vorbit de devotament, contaţi pe al meu, doamnă! Dar isprăviţi-vă opera de bunăvoinţă. Pentru că aţi cunoscut amănuntele acelei întunecate aventuri a contelui de Montgommery, ştiţi cumva dacă doamna de Castro, născută la câteva luni după dispariţia contelui, este într-adevăr fiica regelui? Bârfelile, sau chiar calomniile, nu i-au atribuit cumva domnului de Montgommery această paternitate?

Caterina de Medicis îl privi câtva timp în tăcere pe Gabriel, ca pentru a-şi da seama de intenţia care-i dictase aceste cuvinte. Crezu că întrezăreşte această intenţie şi începu să surâdă.

— Am băgat de seamă, într-adevăr, spuse ea, că ai remarcat-o pe doamna de Castro şi că-i faci o curte destul de asiduă. Abia acum văd motivele. Sigur, înainte de a merge mai departe, vrei să te asiguri, nu-i aşa? Că n-o iei pe o cale greşită şi că într-adevăr îţi adresezi omagiile unei fiice de rege… N-ai vrea ca, după ce te-ai căsători cu fiica legitimă a lui Henric al II-lea, să afli într-o bună zi, prin vreo descoperire interesantă, că ai luat-o de nevastă pe fata dm flori a contelui de Montgommery. Într-un cuvânt, eşti ambiţios, domnule d'Exmčs. Nu te apăra, nu te stimez mai puţin şi acest lucru este departe de a contraveni planurilor

pe care le am în legătură cu dumneata, ba s-ar putea chiar să le fie de folos. Eşti ambiţios, nu-i aşa?

— Dar, doamnă, zise Gabriel încurcat, poate că de fapt…

— Bine, dragul meu gentilom, spuse regina. Vrei să mă socoţi prietenă? În însuşi interesul proiectelor dumitale, renunţă la Diana. Las-o încolo pe păpuşa asta… Adevărul e că nu ştiu dacă este fiica regelui sau a contelui, dar ultima ipoteză s-ar putea totuşi să fie adevărată; dar chiar dacă ar fi faţa regelui, nu-i ea femeia şi proteguitoarea care îţi trebuie. Doamna de Castro este o fire slabă şi moale, numai sentiment şi graţie, dacă vrei, dar fără putere, fără energie, fără cutezanţă. A ştiut să câştige bunăvoinţa regelui, sunt convinsă de asta, dar nu va şti niciodată să profite de ea. Ceea ce-ţi trebuie dumitale, Gabriel, ca să-ţi îndeplineşti marile visuri, este o inimă puternică, tare, care să te ajute tot la fel precum te iubeşte, care să te slujească şi să se slujească de dumneata şi care să-ţi umple în acelaşi timp sufletul şi viaţa. Această inimă ai găsit-o fără să ştii, viconte d'Exmčs. El o privi surprins. Ea urmă pornită: Ascultă, soarta noastră trebuie să ne ferească pe noi, reginele, de legături nepotrivite; situate atât de sus, dacă dorim ca vreo afecţiune să ajungă până la noi, trebuie să facem câţiva paşi, să-i ieşim înainte şi să-i întindem mâna. Gabriel, eşti frumos, brav, pătimaş şi mândru. Din primul moment în care te-am văzut am simţit pentru dumneata un sentiment necunoscut şi – oare să mă fi înşelat?

— Cuvintele şi privirile dumitale, până la demersul acesta de astăzi, care poate că nu-i decât o dibace înscenare, totul m-a făcut să presupun că n-am întâlnit un ingrat.

— Doamnă! Strigă Gabriel speriat.

— Da, eşti emoţionat şi surprins, văd, zise Caterina, cu cel mai dulce surâs al ei. Dar n-ai să mă judeci prea sever, nu-i aşa, în ceea ce priveşte sinceritatea mea? Ţi-o repet, regina trebuie s-o scuze pe femeie. Eşti timid, destul de ambiţios, domnule d'Exmčs ţi scrupulele, care mă depăşesc, m-ar fi putut face să pierd un devotament preţios. Am preferat să

vorbesc eu prima. Haide, spune-mi, sunt chiar atât de temut?

— Oh, da, murmură Gabriel palid şi emoţionat.

Dar regina, care-l auzi, nu dădu importanţă exclamării sale.

— Ei, spuse ea veselă, încă nu te-am făcut să-ţi pierzi mintea; aceste informaţii pe care mi le-ai cerut despre doamna de Castro sunt într-o oarecare măsură o dovadă. Dar fii liniştit, nu vreau căderea, ci măreţia dumitale, Gabriel; până acum m-am mulţumit să fiu pe planul al doilea, dar să ştii, voi străluci în curând pe firmament, Diana de Poitiers e la o vârstă când nu-şi mai poate păstra multă vreme frumuseţea şi puterea. În ziua în care prestigiul acestei femei se va clătina, va începe domnia mea şi află că ştiu să domnesc, Gabriel; instinctele dominaţiei pe care le simt în mine sunt cele mai sigure garanţii şi dealtfel ele sunt în sângele Medicişilor. Regele va afla într-o zi că n-are un consilier mai abil, mai şiret şi mai experimentat decât mine. Şi atunci, Gabriel, ce nu va putea pretinde omul care şia unit soartă cu a mea când eram încă obscură? Omul care va fi iubit în mine femeia şi nu regina? Crezi că stăpână regatului nu-l va răsplăti cum se cuvine pe cel care-i va fi devotat? Acest om va fi ajutorul ei, braţul ei drept, adevăratul rege. Va ţine în mâna lui toate puterile Franţei. Un vis frumos, nu-i aşa, Gabriel? Ei bine, vrei să fii acest om?

Ea îi întinse mâna.

Gabriel puse un genunchi pe pământ şi sărută acea mână albă şi fermecătoare… Dar firea lui era prea cinstită pentru a se deda la şiretlicurile şi minciunile unei iubiri prefăcute. Între o înşelăciune şi un pericol era prea sincer şi prea hotărât ca să şovăie, aşa că, ridicându-şi nobilu-i chip, spuse:

— Doamnă, umilul gentilom care se află la picioarele voastre vă roagă să-l consideraţi drept cel mai respectuos

dintre servitorii domniei-voastre, drept cel mai devotat dintre supuşii voştri. Dar…

— Dar, îl întrerupse Caterina cu un surâs, nu aceste cuvinte de veneraţie sunt ceea ce-ţi cer eu, nobile cavaler.

— Şi totuşi, doamnă, continuă Gabriel, nu pot să mă slujesc de termeni mai dulci şi mai tandri, căci – iertaţi-mă – cea pe care o iubesc, înainte de a vă fi cunoscut pe dumneavoastră, este într-adevăr Diana de Castro şi nici o iubire, fie chiar cea a unei regine, n-ar şti să-şi găsească locul în această inimă plină de un alt chip.

— Ah! Exclamă Caterina, cu fruntea palidă şi cu buzele strânse.

Gabriel, cu capul plecat, aştepta, totuşi fără să tremure, torentul de indignare şi dispreţul care trebuiau să se reverse asupra lui. După câteva minute de tăcere, Caterina de Medicis spuse, abia stăpânindu-şi vocea şi mânia:

— Ştii, viconte, că te găsesc îndrăzneţ pentru a nu spune obraznic? Cine-ţi vorbeşte de dragoste, domnule? De unde ai scos-o că am vrut să-ţi ispitesc virtutea atât de înverşunată? Trebuie să ai despre meritele dumitale o părere mult prea nesăbuită pentru a cuteza să crezi astfel de lucruri şi pentru a explica într-un mod atât de temerar o bunăvoinţă care n-are altă vină decât aceea de a se fi adresat unei persoane nedemne. Ai insultat în mod nepermis o femeie şi o regină, domnule!

— Oh, doamnă, credeţi că respectul meu…

— Destul! Îi întrerupse Caterina, îţi spun că m-ai insultat şi că ai venit aici ca să mă insulţi. De ce-ai venit aici? Ce motiv te-a adus? Ce mă interesează pe mine iubirea dumitale şi doamna de Castro şi toate cele care vă privesc pe voi amândoi? Ai venit să iei informaţii de la mine! Ridicol pretext! Ai vrut ca regina Franţei să facă poliţ'ie în slujba pasiunii dumitale! E un lucru smintit, afla şi… Şi jignitor!

— Nu, doamnă, răspunse Gabriel, în picioare şi mândru vă simţiţi ultragiata fiindcă aţi întâlnit un om cinstit care a preferat să vă rănească decât să vă înşele.

— Taci, domnule, reluă Caterina, îţi poruncesc să taci şi să ieşi. Fii mulţumit că nu-i dezvălui regelui fapta dumitale cutezătoare. Dar să nu mai apari niciodată în faţa mea şi de-acum încolo s-o numeri pe Caterina de Medicis printre cei mai neîmpăcaţi duşmani ai dumitale. Da, îmi vei cădea în mână, fii sigur, domnule d'Exmčs! Dar până atunci, ieşi!

„Ei, îşi spuse Gabriel când se afla singur o ură în plus. Dar ce-ar fi contat dacă aş fi aflat ceva despre tata şi despre Diana! Iubita regelui şi soţia regelui – pe amândouă M. I le-am făcut duşmance. Poate că soarta vrea să mă pregătească spre a deveni duşmanul regelui; acum haidem la Diana, a venit ceasul şi facă Domnul ca să nu ies mai trist şi mai dezolat de la cea care mă iubeşte decât de la cele care mă urăsc”.

Capitolul XVI Iubit sau frate?

CÂND JACINTHE ÎL INTRODUSE pe Gabriel în camera pe care Diana de Castro, ca fiică legitimă a regelui, o ocupa la Luvru, aceasta, în efuziunea ei naivă şi castă, alergă înaintea iubitului, fără să-şi ascundă în nici un fel bucuria. Nu şi-ar fi retras nici fruntea din calea sărutului lui; dar el se mulţumi să-i strângă doar mâna.

— Iată-te în sfârşit, Gabriel, spuse ea. Cu câtă nerăbdare te-am aşteptat! Începând de atunci, nu mai ştiu cum să-mi revărs preaplinul fericirii pe care o simt în mine, vorbesc singură, rid singura, sunt nebună! Dar în sfârşit, iată-te; acum vom putea să fim fericiţi împreună. Ei bine, dar ce ai? Pari îngrijorat, grav şi aproape trist. Oare cu acest chip întunecat şi cu aceste atitudini rezervate vrei să-ţi arăţi dragostea faţă de mine şi recunoştinţa faţă de tatăl meu?

— Tatăl tău?… Da, ai dreptate, să vorbim puţin despre tatăl tău, Diana. Cât despre gravitatea asta, care te miră atâta, aşa mi-e obiceiul, să-mi primesc cu fruntea întunecată soarta; îmi bat joc de darurile ei, nu-s obişnuit cu ele, căci prea adesea a încercat să ascundă sub un dar o durere.

— Nu te ştiam atât de filosof şi nici atât de nefericit, zise Diana pe jumătate veselă, pe jumătate supărată. Dar, mă rog! Spuneai că ai vrea să vorbim despre rege; foarte bine; doar a fost cât se poate de bun şi de generos cu noi…

— Te iubeşte, nu-i aşa?

— Cu o tandreţe şi o blândeţe infinite.

„O fi crezând, murmură vicontele d'Exmčs, că e fiica lui…”

— Un singur lucru mă miră, reluă el cu voce tare: cum se face că regele, nutrind faţă de tine asemenea sentimente, a putut totuşi să rabde atâţia ani fără să te vadă şi fără să te cunoască; cum a putut să te lase în voia soartei la Vimoutiers, pierdută şi necunoscută? Nu l-ai întrebat niciodată, Diana, care a fost motivul unei atât de ciudate indiferenţe? O asemenea uitare, ştii e cam greu de împăcat cu bunăvoinţa asta pe care ţi-o arătă acum.

— Oh, nu el e cel care m-a uitat!

— Dar cine atunci?

— Cine? Doamna de Poitiers, căci nu ştiu dacă pot spune mama mea!

— Şi de ce s-a resemnat să te abandoneze astfel, Diana? Naşterea ta, dimpotrivă, trebuia s-o bucure, fiindcă o făcea să crească şi mai mult în ochii regelui. De ce anume se temea? Soţul ei era mort… Tatăl ei mort…

— Gabriel, zise Diana, mi-ar fi greu, dacă nu chiar imposibil să justific această mândrie ciudată care a făcut-o pe doamnă pe Valentinois să nu mă recunoască niciodată drept copilul ei. Află, dacă vrei să ştii, că l-a convins pe rege să ascundă la început naşterea mea, că nu m-a rechemat la Curte decât la insistenţa regelui, dacă nu chiar la porunca acestuia şi că n-a vrut nici în ruptul capului să fie pomenită în actul meu de naştere. Dar nu mă plâng, Gabriel, fiindcă fără acest orgoliu ciudat nu te-aş fi cunoscut şi nu te-aş fi iubit. M-am gândit adesea cu durere 1a acest soi de aversiune a mamei faţă de mine.

„Aversiune care ar putea să nu fie decât remuşcare, gândi Gabriel cu spaimă; l-a înşelat pe rege, dar nu fără şovăială

şi fără teamă…”

— La ce te gândeşti, reluă Diana şi de ce mi-ai pus toate aceste întrebări?

— Ei, fleacuri; am o îndoială care-mi frământa sufletul. Nu ţine seama de asta, Diana; dacă mama ta nu te poate suferi, ba chiar s-ar putea spune că aproape te urăşte, cel puţin tatăl tău compensează această răceală prin tandreţea lui; tu, la rândul tău, dacă te simţi intimidată şi străină fată de doamna de Valentinois, lângă rege te simţi, nu-i aşa ca lângă adevăratul tău tată…

— Da, zise Diana. M-am simţit îndată atrasă spre el din prima zi în care l-am văzut şi în care mi-a vorbit cu atâta bunătate. Nu din motive meschine sunt faţă de el atât de prevenitoare şi de afectuoasă, ci pentru că pur şi simplu îl iubesc. Nu este nici binefăcătorul, nici protectorul meu, este tata!

— Nu te poţi înşela în astfel de lucruri, strigă Gabriel încântat. Draga mea Diana, iubita mea; e bine că-ţi iubeşti astfel tatăl şi că te simţi în faţa lui plină de recunoştinţă şi de dragoste. Această pietate filială îţi face cinste, crede-mă.

— Este de datoria ta să înţelegi asta, spuse Diana. Dar, după ceam vorbit despre tata şi despre afecţiunea pe care mi-o poartă şi pe care i-o port, după ce-am vorbit despre obligaţiile noastre faţă de el, ce-ar ii dac-am vorbi puţin despre noi, despre dragostea noastră?

Ce zici? Devii egoist, adăugă tânără, cu acea ingenuitate fermecătoare care-i era caracteristică. Dealtfel, ce rege mi-ar putea reproşa dacă m-aş gândi puţin şi la mine, la noi… Ştii, Gabriel, ce mi-a spus regele mai adineauri? „Copilă dragă, fii fericită! Asta mă face şi pe mine fericit!” Aşa că, domnule, recunoştinţa noastră odată mărturisită, eu zic să ne gândim acum şi la noi.

— Da, spuse Gabriel gânditor, da, sigur. Să ne întoarcem la dragostea care ne leagă. Să privim în inimile noastre şi să vedem ce se petrece în ele. Să ne dezvăluim unul altuia sufletele, să ne istorisim unul altuia viaţa.

— Foarte bine, va fi încântător.

— Da, încântător, zise cu tristeţe Gabriel. Ia zi, Diana, ce simţi tu pentru mine? Spune! Nu cumva mă iubeşti mai puţin ca pe tatăl tău?

— Răutăciosule, gelosule! Ştii doar că te iubesc cu totul altfel. Nu-i prea uşor să-ţi explic, zău aşa! Când îl văd pe rege sunt calmă şi inima nu-mi bate mai tare ca de obicei. Dar când te văd pe tine, oh! O căldură ciudată care mă face să tremur, dar care în acelaşi timp mă încântă se răspândeşte în toată fiinţa mea. I-am spus adesea tatii, chiar de faţă cu alţii, cuvinte mângâietoare şi dulci care-mi veneau pe buze; dar ţie, o, ţie nici în faţa unei singure persoane n-aş îndrăzni să-ţi spun măcar pe nume. Pe cât de liniştită este bucuria pe care o simt alături de tatăl meu, pe atât de neliniştită este fericirea pe care mi-o aduce prezenţa ta, ba aş spune chiar dureroasă; şi totuşi această durere este cu mult mai plăcută decât acea bucurie liniştită.

— Taci, oh, taci! Strigă Gabriel pierdut. Da, mă iubeşti şi asta mă sperie şi vezi, mă linişteşte, caci, la urma urmei, Dumnezeu n-ar fi îngăduit dragostea ăsta dacă nu mă puteai iubi…

— Ce vrei să spui, Gabriel? Întrebă Diana mirată. De ce mărturisirea asta, pe care am dreptul să ţi-o fac din moment ce vei fi bărbatul meu, te îndepărtează astfel de mine? Ce pericol se ascunde în dragostea mea?

— Niciunul, scumpa mea, niciunul! Doar bucuria e de vină! Ea mă îmbată astfel, bucuria! O fericire atât de deplină te face să ameţeşti! Totuşi nu m-ai iubit întotdeauna în acest fel. Pe vremea când ne plimbam împreună sub umbrarele din Vimoutiers, n-aveai pentru mine decât o prietenie frăţească, nu-i aşa?

— Pe atunci eram un copil, spuse Diana; nu m-am gândit decât la tine în cei şase ani de singurătate; inima mea n-a crescut odată cu mine; trăiesc de două luni în mijlocul unei curţi unde corupţia moravurilor şi insolenţa limbajului nu

prea mi-au lăsat răgazul să mă gândesc la pasiunea noastră pură şi sacră.

— Adevărat, adevărat, spuse Gabriel.

— Dar tu, zise Diana la rândul ei, ce simţi pentru mine?

Hai, deschide-ţi inima cum mi-am deschis-o şi eu. Dacă vorbele mele ţi-au făcut bine, fă-mi şi tu mie bine la rându-mi şi spune-mi că mă iubeşti.

— Oh, eu… Nu ştiu… Nu-ţi pot spune asta. E îngrozitor! Nu mă întreba mai mult!

— Gabriel, strigă Diana consternată, dar vorbele tale sunt cumplite! Nu-ţi dai seama de asta! Cum, nu vrei nici măcar să-mi spui că mă iubeşti?

— Dacă te iubesc! Mă întreabă dac-o iubesc! Da, te iubesc ca un smintit, ca un criminal poate!

— Ca un criminal! Zise doamna de Castro uluită. Ce crimă poate fi dragostea noastră? Nu suntem amândoi liberi? Tata n-a consimţit la căsătoria noastră? Până şi cerul se bucură de-o asemenea dragoste! Dragul meu, nu cumva eşti bolnav? Tu, atât de hotărât de obicei… De unde-ţi vin aceste spaime? Oh! Eu nu mă tem de nimic alături de tine! Ştiu că lângă tine sunt în siguranţă că şi lângă tata. Iată, ca să-ţi amintesc cât de mult te iubesc, mă voi ghemui la pieptul tău, soţul meu iubit! Te voi lăsa să mă săruţi pe frunte fără remuşcări.

Surâzătoare şi plină de farmec, îşi apropie de el chipul luminos şi, cu o privire angelică, îi ceru casta sărutare.

Dar Gabriel o împinse îngrozit.

— Nu du-te, strigă el, lasă-mă, fugi!

— O, doamne, zise Diana, lăsându-şi braţele să-i cadă de-a lungul, o, Doamne, mă respinge, nu mă iubeşte!

— Te iubesc prea mult, zise Gabriel.

— Dacă m-ai iubi, îmbrăţişarea mea nu te-ar îngrozi.

„Mă îngrozeşte într-adevăr? Seântrebă Gabriel cuprins de o altă spaimă. Oare instinctul o respinge, sau judecata?”

— Oh, vino, Diana, vino, vreau să văd, să ştiu, să simt! Vino şi lasă-mă să te sărut pe frunte, sărut de frate la urma

urmei şi pe care un logodnic şi-l poate îngădui.

O strânse la piept şi-o sărută îndelung pe plete.

— M-am înşelat, spuse el visător la această plăcută atingere, nu glasul sângelui e cel care strigă în mine, ci glasul iubirii. Îl recunosc! Ce fericire!

— Ce tot şopteşti, iubitule? Spune-mi că mă iubeşti, asta-i tot ce vreau să aud şi să ştiu.

— Oh, da, te iubesc, înger adorat, te iubesc cu patimă, cu frenezie! Te iubesc şi, când simt inima mea cum bate lângă a ta, mi se pare că cerul… ba nu, iadul! Strigă dintr-o dată Gabriel desprinzându-se din îmbrăţişarea Dianei. Du-te, du-te, lasă-mă să fug, sunt un blestemat!

Şi fugi năuc din cameră, lăsând-o pe Diana mută de spaimă şi împietrită de durere. Coborî scările clătinându-se de parcă-ar fi fost beat. Cele trei încercări prin care trecuse erau prea mult pentru el. Când ajunse în marea galerie a Luvrului ochii i se închiseră fără să vrea, picioarele i se mulară şi se prăbuşi în genunchi lângă zid murmurând:

— Presimţeam eu că acest înger mă va face să sufăr şi mai mult decât cei doi diavoli…

Şi leşină. Se făcuse noapte şi nimeni nu mai trecea prin galerie. Nu-şi veni în fire decât atunci când simţi o mână mângâindu-i fruntea şi auzi o voce vorbindu-i. Deschise ochii. Maria Stuart stătea în faţa lui cu o făclie aprinsă în mână.

— Din fericire, iată un alt înger, zise Gabriel.

— Deci, dumneata eţti, domnule d'Exmčs, spuse Maria, oh! Cum m-ai speriat! Am crezut că eşti mort. Ce ai? Cât eşti de palid! Te simţi mai bine? Vrei să chem pe cineva?

— Nu, doamnă, să fiţi binecuvântata pentru bunătatea dumneavoastră. Acum îmi amintesc… O durere groaznică mi-a strâns dintr-o dată tâmplele ca o gheară de fier. Genunchii mi s-au muiat şi am căzut lângă această tapiserie. Dar de ce m-a apucat această durere? Ah, da, acum îmi amintesc, îmi amintesc totul. Vai, doamne, iată că-mi amintesc!

— Te-a copleşit o mare durere, nu-i aşa? Zise Maria. Văd că doar la simpla amintire a ceea ce ai suferit, ai devenit şi mai palid. Sprijină-te de braţul meu, sunt destul de tare. Să chem pe cineva să te conducă până acasă?

— Vă mulţumesc, doamnă, spuse Gabriel adunându-şi puterile şi energia. Am vigoarea necesară ca să mă duc singur acasă. Uitaţi-vă, merg fără ajutor şi cu un pas destul de sigur. Nu vreau să vă necăjesc şi-mi voi aminti cât voi trăi de mişcătoarea dumneavoastră bunătate, doamnă. Mi-aţi apărut ca un înger mângâietor într-o clipă de mare restrişte a soartei mele. Doar moartea, doamnă, ar putea şterge asta din inima mea.

— O, Doamne, dar ceea ce-am făcut e cât se poate de firesc, domnule d'Exmčs. Aţ fi făcut-o pentru orice fiinţa aflată în suferinţă, cu atât mai mult pentru dumneata, pe care te ştiu prietenul devotat al unchiului meu de Guise. Nu-mi mulţumi pentru atât de puţin.

— Acest puţin înseamnă totul în durerea disperării în care zăceam. Nu vreţi să vă mulţumesc, dar eu îmi voi aminti... Adio, doamnă!

— Adio, domnule d'Exmčs, îngrijeţte-te ţi încearcă să te mângâi... Şi-i întinse mâna, pe care Gabriel i-o sărută cu respect. Apoi se despărţiră.

Ieşind din Luvru, Gabriel o apucă pe malul apei şi după o jumătate de ceas ajunse în strada Jardins-Saint-Paul. Nu se gândea la nimic, creierul parcă i se golise, nu simţea decât o mare suferinţă. Aloyse îl aştepta neliniştită.

— Ei bine? Spuse ea.

Gabriel îşi stăpâni ameţeala care-i întunecă din nou vederea. Ar fi vrut să plângă, dar nu putea. Răspunse cu o voce schimbată:

— Nu ştiu nimic, Aloyse! Şi acele femei şi inima mea au fost mute! Nu ştiu nimic decât că fruntea mi-e îngheţată şi că totuşi ard. Doamne, Doamne!

— Curaj, monseniore, spuse Aloyse.

— Curaj am, zise Gabriel, mulţumesc Domnului. Dar am să mor! Şi căzu din nou inert pe podea, dar de astă-dată fără să-şi mai revină.

Capitolul XVII Horoscopul

— BOLNAVUL VA TRĂI, DOAMNĂ Aloyse. Pericolul a fost mare şi convalescenţa va fi lungă. Toate acele luări de sânge l-au slăbit pe bietul tânăr, dar va trăi, fii fără grijă şi mulţumeşte Domnului că răul trupesc a slăbit lovitura pe care a primit-o sufletul, căci astfel de răni nu le putem tămădui şi a lui ar fi putut să fie mortală şi poate să mai fie încă.

Doctorul care vorbea astfel era un om înalt, cu o frunte mare, bombată, cu ochii adânci şi pătrunzători. Norodul îl numea maestrul Nostradamus6; ca savant, el semna Nostre-Dame. Nu putea să aibă mai mult de cincizeci de ani.

— Uită-te la el, maestre, zise Aloyse; zace din seara zilei de 7 iunie. Acum suntem în 2 iulie şi tot acest timp n-a scos un cuvânt, nu pare nici să mă vadă, nici să mă cunoască, e ca şi mort, vai! Atinge-i mâna şi nici n-o să bage de seamă.

— Cu atât mai bine, doamnă Aloyse, cu atât mai bine, să revină cât mai târziu cu putinţă la gândurile lui negre; dacă ar putea rămâne, cum dealtfel nădăjduiesc, încă o lună în această toropeală, fără judecată şi fără gândiri, e în mod sigur salvat.

— Salvat! Zise Aloyse, ridicând ochii spre cer.

— E încă de pe acum, dacă nu-l întoarce boala, poţi să spui asta şi acelei frumoase cameriste care vine de două ori pe zi ca să afle veşti; căci trebuie să fie la mijloc vreo mare pasiune pentru vreo mare doamnă, nu-i aşa? E şi încântător şi fatal.

— Ai dreptate, maestre Nostradamus, spuse Aloyse oftând.

— Facă Domnul să scape şi de pasiune şi de boală, doamnă Aloyse, dacă nu cumva boala şi pasiunea n-au aceeaşi cauză. Eu voi răspunde de una, dar nu şi de cealaltă.

Nostradamus desfăcu mână moale şi inertă a lui Gabriel şi privi cu atenţie plină de grijă palma acelei mâini. Întinse chiar pielea deasupra indexului şi a degetului mijlociu, părând să caute, nu fără greutate, în memoria sa, o amintire.

„Ciudat, îşi spuse el am impresia că am cercetat această mâna. Dar ce semne m au izbit atunci?” Apoi cu glas tare:

— Nimic neobişnuit. Însuşirea dominantă a acestui tânăr e voinţa fermă, rigidă, implacabilă ca o săgeată slobozită de o mâna sigură… Dar nu asta m-a uimit odinioară. Amintirile mele sunt prea confuze; stăpânul dumitale n-are decât douăzeci şi cinci de ani, doamnă Aloyse, nu-i aşa?

— N-are decât douăzeci şi patru, maestre.

— Atunci înseamnă că e născut în 1533… Ştii ziua, doamnă Aloyse?

— 6 martie.

— Dar nu cumva ştii dacă era dimineaţa ori seara?

— Ba cum să nu, eram lângă mamă-sa pe care o vegheam în durerile facerii. Monseniorul Gabriel s-a născut fix la ora şase şi jumătate dimineaţa.

Nostradamus îşi însemnă aceste date.

— Voi vedea în ce poziţie erau aşezate în acea zi la acea oră unele stele, spuse el. Dacă vicontele d'Exmčs ar fi avut cu douăzeci de ani mai mult, aş fi jurat că i-am mai ţinut o dată mâna în mâna mea. De fapt, nu asta interesează. Nu vrăjitorul, cum mă numeşte lumea ciudată, ci medicul e cel care are acum treabă aici şi ţi'-o repet, doamnă Aloyse, bolnavul va trăi.

— Ei, maestre, spuse cu tristeţe Aloyse, ai mărturisit că răspunzi doar de boală, nu şi de pasiune.

— Pasiunea! Ei, spuse surâzând Nosţradamus, dar mi se pare că prezenţa, de două ori pe zi, a acelei cameriste dovedeşte că nu e chiar atât de fără speranţă…

— Dimpotrivă, maestre, dimpotrivă, strigă Aloyse cu fricǎ.

— Haida de, doamnă Aloyse, bogat, brav, tânăr, frumos cum este vicontele d'Exmčs, n-o să fie multă vreme respins

de doamne într-o vreme ca a noastră; cel mult, uneori eşti amânat…

— Închipuie-ţi, maestre, că atunci când monseniorul se va reîntoarce la viaţă şi la judecată, primul singurul lui gând care-i va izbi mintea zdruncinata ar fi acesta: „Femeia pe care o iubesc este definitiv pierdută pentru mine”; ce se va întâmpla cu el?

— Să nădăjduim că presupunerea dumitale nu-i întemeiată, doamnă Aloyse, căci ar fi cumplit. Această durere puternică într-un creier atât de slăbit ar fi groaznică. Atât cât pot eu judeca un om după trăsăturile feţei sale şi după privirea ochilor, stăpânul dumitale nu-i un om uşuratic; de data asta; voinţa lui puternică şi energică va fi un pericol în plus şi, zdrobită în lupta cu imposibilul, i-ar putea zdrobi la rândul ei, viaţa.

— Doamne, băiatul va muri! Strigă Aloyse.

— Primejdia ar fi să i se congestioneze iar creierul. Există însă întotdeauna putinţa de a-i flutura prin faţa ochilor o nădejde. Se va agăţa de speranţa cea mai neînsemnată, de şansa cea mai fugară şi va fi salvat.

— Va fi salvat, spuse Aloyse, cu un aer sumbru. La nevoie voi jura şi strâmb, numai ca să fie salvat. Maestre Nostradamus, îţi mulţumesc.

Trecu încă o săptămână şi Gabriel tot nu părea să dea semne că-şi regăsise judecata. Ochii, încă tulburi şi fără expresie, fixau totuşi chipurile şi obiectele. Apoi începu să facă mişcările ce i se cereau, să se ridice singur, să ia leacurile pe care i le întindea Nostradamus. Aloyse, în picioare, neobosită, aştepta. După o altă săptămână Gabriel putu să vorbească. Nu se făcuse încă pe deplin lumină în haosul din mintea sa. Nu rostea decât cuvinte incoerente, dar care aveau totuşi legătură cu viaţa lui trecută. Acum, când medicul era de faţă, Aloyse tremura ca nu cumva Gabriel să trădeze vreunul din secretele sale. Nu se înşelă în ceea ce priveşte presimţirile sale, căci într-o zi, Gabriel, în somnul lui agitat, strigă de faţa cu Nostradamus:

— Ei cred că mă numesc vicontele d'Exmčs. Nu, nu, sunt contele de Montgommery…

— Contele de Montgommery, spuse Nostradamus izbit de o amintire.

— Tăcere, zise Aloyse punându-şi un deget pe buze.

Dar Nostradamus plecă fără ca Gabriel să mai fi adăugat vreun cuvânt şi cum a doua zi şi în zilele următoare medicul nu mai aduse vorba despre cuvintele care-i scăpaseră bolnavului, Aloyse se temu să revină asupra acestui fapt ca să nu atragă atenţia doctorului asupra unor lucruri pe care stăpânul ei poate că avea interesul să le ascundă. Incidentul păru deci uitat de amândoi.

Gabriel mergea din ce în ce mai bine. Îi recunoscu pe Aloyse şi pe Martin-Guerre; cerea ceea ce avea nevoie. Vorbea cu o blândeţe tristă care lăsa să se creadă că, în sfârşit, îşi recăpătase judecata. Într-o dimineaţă, în ziua în care se ridică din pat pentru prima oară, îi spuse Aloysei:

— Doică şi războiul?

— Ce război, monseniore?

— Războiul contra Spaniei şi Angliei…

— Oh, monseniore, mi s-au istorisit lucruri vrednice de milă. Spaniolii, întăriţi de două mii de englezi, au intrat, se spune, în Picardia. Se bat de-a lungul graniţei.

— Cu atât mai bine, zise Gabriel.

Aloyse atribui acest răspuns unei rămăşiţe de delir. Dar, a doua zi, cu o perfectă luciditate, Gabriel îi zise:

— Nu te-am întrebat ieri dacă domnul de Guise s-a întors din Italia.

— E pe drum, monseniore, răspunse Aloyse. Uimită.

— Bine! În ce zi suntem azi, doică?

— Marţi, 4 august, monseniore.

— Pe 7 vor fi două luni, zise Gabriel, de când zac pe acest pat al durerii.

— Ah, strigă Aloyse tremurând, monseniorul îşi aduce aminte.

— Da, îmi aduc aminte, Aloyse, îmi aduc aminte; dar, adăugă el cu tristeţe, dacă eu n-am uitat nimic, mi se pare că m-au uitat ei pe mine; n-a venit nimeni să ceară veşti despre mine, Aloyse?

— Ba da, monseniore, răspunse cu voce schimbată Aloyse, care urmărea cu nelinişte pe chipul tânărului ei stăpân efectul vorbelor sale, a venit o cameristă cu numele Jacinthe. Venea de două ori pe zi să afle cum vă mai este. Dar de vreo cincisprezece zile, de când v-aţi simţit un pic mai bine, nu mai vine…

— Nu mai vine… Ştii cumva de ce doică?

— Da, monseniore. Stăpâna ei, aşa după cum mi-a spus Jacinthe ultima oară, a obţinut de la rege îngăduinţa să se retragă la o mânăstire, cel puţin până la sfârşitul războiului.

— Într-adevăr, zise Gabriel cu un surâs blând şi melancolic. Şi, în vreme ce o lacrimă, prima pe care o vărsa de două luni încoace, îi alunecă de-a lungul obrazului, adăugă: Scumpă Diana!

— Oh! Monseniore! Strigă Aloyse în culmea bucuriei; monseniorul a rostit acest nume… Fără să fie zdruncinat, fără nici o slăbiciune. Monseniorul este salvat. Monseniorul va trăi şi eu nu voi fi nevoită să-mi trădez jurământul.

— Da, sunt salvat şi totuşi, buna mea Aloyse, nu voi trăi!

— Cum asta, monseniore? Spuse Aloyse tremurând din toate mădularele.

— Trupul a rezistat cu curaj, spuse Gabriel, dar sufletul, sufletul, Aloyse, crezi că n-o să fie lovit de moarte? Vreau să mă ridic după această lungă boală, este adevărat, să mă las, după cum vezi, vindecat. Dar ai noştri se bat la graniţă, eu sunt căpitan al gărzilor şi locul meu este acolo unde se duce lupta. De îndată ce mă voi putea urca pe cal, mă voi duce acolo unde mi-e locul. Şi la prima bătălie la care voi lua parte, Aloyse, voi face în aşa fel încât să nu mă mai întorc.

— Vă veţi lăsa ucis! Sfânta Fecioară! Şi de ce asta, monseniore, de ce asta?

— De ce? Fiindcă doamna de Poitiers tace cu încăpăţânare, Aloyse, fiindcă Diana este poate sora mea şi eu o iubesc pe Diana; fiindcă regele poate că l-a asasinat pe tata şi eu nu-l pot pedepsi pe rege fără să am certitudinea vinovăţiei sale. Or, neputând nici să-mi răzbun tatăl, nici să mă însor cu sora mea, nu mai ştiu ce-aş mai putea face pe lumea asta. Iată de ce vreau s-o las în plata Domnului…

— Nu, monseniore, n-o veţi părăsi, spuse Aloyse mohorâtă şi sumbră. N-o veţi părăsi fiindcă aveţi multe de făcut şi o datorie cumplită de îndeplinit… Dar nu vă voi vorbi despre asta decât în ziua în care veţi fi cu totul restabilit, când Nostradamus îmi va confirma că puteţi să mă ascultaţi în linişte, că aveţi puterea necesară pentru o astfel de treabă.

Ziua aceea sosi în săptămâna care urmă. Gabriel ieşise de trei zile din casă ca să-şi pregătească plecarea şi Nostradamus anunţase că va mai veni o dată să-şi vadă pacientul. Într-un moment în care Aloyse se afla singură cu Gabriel, acesta spuse:

— Monseniore, v-aţi gândit la hotărârea pe care aţi luat-o? Mai ţineţi la această hotărâre?

— Ţin, spuse Gabriel.

— Vreţi să vă puneţi capăt zilelor.

— Vreau să-mi pun capăt zilelor.

— Asta din pricină că nu aveţi nici un alt mijloc de a şti dacă doamna de Castro este sau nu sora domniei-voastre?

— Da.

— Ce-aţi zice totuşi, dacă v-aş pune pe urmă acestui secret? Vă amintiţi ce v-am spus odată?

— Sigur. Că Dumnezeu pe lumea cealaltă şi două persoane pe lumea asta sunt singurele care cunosc acest secret. Cele două fiinţe omeneşti sunt Diana de Poitiers şi contele de Montgommery, tatăl meu. Am rugat-o, am conjurat-o, am amenințat-o pe doamna de Valentinois, dar am plecat de la ea mai nesigur şi mai dezolat ca niciodată.

— Dar aţi adăugat, monseniore, că dacă ar trebui să coborâţi în mormântul tatălui domniei-voastre ca să-i

smulgeţi acest secret j aţi face-o fără ca măcar să păliţi.
— Din păcate, spuse Gabriel, habar n-am unde se află acest mormânt.
— Nici eu, dar căutaţi-l, monseniore.
— Şi chiar dacă l-aş găsi, crezi că Dumnezeu e dispus să facă vreo minune? Morţii nu vorbesc, Aloyse.
— Morţii hu, dar viii da.
— Dumnezeule! Ce vrei să spui? Spuse Gabriel pălind.
— Că nu sunteţi, aşa cum strigaţi în timpul delirului, contele de Montgommery, monseniore, ci doar vicontele de Montgommery. Pentru că tatăl domniei-tale, contele, trebuie să mai trăiască încă!
— Dumnezeule! Ştii sigur că trăieşte?
— Nu ştiu, monseniore, dar presupun şi nădăjduiesc – căci era o fire viguroasă şi curajoasă ca şi domnia-ta şi care se împotrivea vitejeşte atât suferinţei, cât şi nenorocirii. Or, dacă trăieşte, el nu va refuza precum doamna Diana, să vă dezvăluie secretul de care depinde fericirea domniei-voastre.
— Dar unde să-l caut? Pe cine să întreb? Aloyse, în numele cerului, vorbeşte!
— Este o poveste înfricoşătoare, monseniore şi i-am jurat bărbatului meu – la porunca tatălui domniei-voastre – să nu v-o dezvălui niciodată; căci de îndată ce-o veţi afla, vă veţi arunca în primejdii cumplite, veţi declara război unor duşmani de o sută de ori mai puternici ca domnia-voastră! Dar pericolul cel mai înfricoşător e de preferat totuşi unei morţi sigure: Sunteţi hotărât să muriţi şi ştiu că nu veţi da înapoi din faţa unei astfel de hotărâri. Aşa că prefer să vă luptaţi în alt fel şi cu alt soi de duşmani, deşi tatăl domniei-voastre tocmai de acest lucru se temea pentru fiul său. Cel puţin, aşa, moartea domniei-voastre va fi oarecum întârziată. Am să vă spun totul, monseniore şi Dumnezeu mă va ierta că mi-am călcat jurământul.
— Da, sigur, buna mea Aloyse… Tatăl meu! Tatăl meu în viaţă! Vorbeşte repede…

Dar în acel moment cineva bătu discret la uşă şi doctorul Nostradamus apăru.

— Ah! Ah! Domnule d'Exmčs, îi spuse el lui Gabriel. Cât de vesel ţi de însufleţit sunteţi… Să fie într-un ceas bun! Acum o lună nu prea arătaţi astfel. Iată-vă gata să vă avântaţi în luptă, mi se pare!

— Să mă avânt în luptă. Într-adevăr, spuse Gabriel, cu ochii strălucitori şi uitându-se la Aloyse.

— Ca medic, văd că nu mai am nimic de făcut aici, zise Nostradamus.

— Nimic decât să primiţi mulţumirile mele şi, deşi nu cutez să spun şi preţul serviciilor dumneavoastră, căci în anumite cazuri viaţa nu se poate plăti.

Şi Gabriel, strângând mâna doctorului, puse în ea un fişic de galbeni.

— Mulţumesc, domnule viconte d'Exmčs, zise Nostradamus. Dar îngăduiţi-mi şi mie să vă fac un dar pe care cutez să-l cred de oarecare valoare.

— Despre ce este vorba, doctore?

— Ştiţi, monseniore, reluă Nostradamus, ştiţi că nu m-am ocupat numai de cunoaşterea bolilor trupeşti. Am vrut să le cunosc şi să le vindec şi pe cele ale sufletului, sarcină plină de neprevăzut, dar în care întrevăd uneori licăriri. Nopţi şi zile în şir, am adâncit, monseniore, astrologoia, fără sfârşit, ca şi butoiul Danaidelor şi chiromanţia. Am, la intervale destul de rare ceasuri în care văd şi înţeleg unele lucruri, monseniore. Într-unul din aceste ceasuri, am văzut, acum douăzeci şi cinci de ani, soarta unui gentilom de la Curtea regelui Francisc, scrisă clar în liniile complicate ale mâinii sale. Această soartă stranie, bizară, periculoasă m-a izbit. Or, judecaţi surpriza mea când în palmă şi în astrele domniei-voastre am descoperit un horoscop aidoma cu cel care m-a surprins atâta odinioară. Dar nu-l mai pot distinge atât de precis ca altădată. În sfârşit monseniore, luna trecută, în toiul fierbinţelii, aţi rostit un nume: al contelui de Montgommery.

— Al contelui de Montgommery? Strigă Gabriel speriat.

— Vă repet, monseniore, că n-am auzit decât acest nume, restul puţin mă interesează. Acesta era numele omului a cărui soartă mi se arătase limpede că în plină amiază. Am alergat acasă, am răscolit printre vechile mele hârtii şi am regăsit horoscopul contelui de Montgommery. Dar, lucru ciudat, monseniore, aveţi cu contele de Montgommery legături misterioase şi afinităţi stranii, căci Dumnezeu, care n-a dăruit niciodată aceeaşi soartă la doi oameni, v-a rezervat amândurora exact aceleaşi întâmplări. N-aş vrea să spun totuşi că n-ar exista nici o deosebire în amănuntele celor două vieţi, dar faptul dominant care le caracterizează este acelaşi. Odinioară l-am pierdut din vedere pe contele de Montgommery, dar ştiu totuşi că, în ceea ce-l priveşte, una dintre prevestirile mele s-a realizat. L-a rănit undeva, la cap, pe regele Francisc I cu un tăciune aprins. I s-o fi îndeplinit şi restul prezicerii? Asta nu mai ştiu. Pot să afirm doar că nenorocirea şi moartea care-l ameninţau vă ameninţă şi pe domnia-voastră.

— Să fie oare posibil? Zise Gabriel.

— Iată, monseniore, răspunse Nostradamus, prezentându-i vicontelui d'Exmčs un pergament răsucit, iată horoscopul pe care l-am scris pe vremuri pentru contele de Montgommery. L-aş scrie astăzi la fel şi pentru domnia-voastră.

— Dă-l încoace, doctore, zise Gabriel. Acest dar este nepreţuit, nu ştiţi cât valorează pentru mine.

— Un ultim cuvânt, domnule d'Exmčs, zise Nostradamus, un ultim cuvânt, ca să ştiţi să vă păziţi, deşi nimeni nu poate scăpa de soarta care-i este hărăzită. Astrele lui Henric al II-lea prevestesc că va muri într-un duel sau într-o luptă ciudată…

— Dar, întrebă Gabriel, ce legătură are asta cu mine?

— Citind acest pergament, veţi înţelege, monseniore. Acum, nu-mi rămâne decât să-mi iau rămas buri de la

domnia-voastră şi să vă doresc ca nenorocirile prin care veţi trece să nu fie provocate de domnia-voastră.

Şi după ce-l salută pe Gabriel, care-i strânse încă o dată mâna şi-l conduse până la uşă, Nostradamus ieşi.

De îndată ce se înapoie lângă Aloyse, Gabriel desfăcu pergamentul şi, asigurându-se că nimeni nu-l putea deranja sau spiona, citi cu voce tare cele ce urmează: „În lupta cu lancea, acesta va atinge Fruntea regelui.

Şi o rană sângerândă va face în Fruntea regelui.

Fie că vrea sau nu, mereu va răni Fruntea regelui, În sfârşit îl va iubi, apoi îl va ucide Doamna regelui”

— Bine! Strigă Gabriel cu fruntea radioasă şi cu privirea triumfătoare. Acum, dragă Aloyse, poţi să-mi povesteşti cum l-a îngropat de viu pe tatăl meu, Henric al II-lea.

— Regele Henric al II-lea! Strigă Aloyse, cum ştiţi?

— Ghicesc! Dar poţi să-mi dezvălui crima, pentru că întâmplarea mi-a şi vestit răzbunarea.

Capitolul XVIII Neplăcerile unei cochete IATĂ ACUM SUMBRA POVESTE A lui Jacques de Montgommery, tatăl lui Gabriel, după povestea Aloysei, cu care soţul ei Perrot Travigny, scutier şi confident al contelui de Montgommery, o pusese la curent. Vicontele cunoştea unele lucruri, dar deznodământul care îi pusese capăt îi rămăsese ascuns, ca şi celorlalţi.

Jacques de Montgommery, senior de Lorges, fusese ca toţi strămoşii săi brav şi îndrăzneţ şi, sub domnia războinicului Fraricisc I, îl vedeai întotdeauna în fruntea bătăliei. Aşa că foarte curând ajunse în infanteria franceză. Printre cele o sută de fapte strălucite, i se întâmpla totuşi şi un lucru supărător, cel la care făcuse aluzie Nostradamus.

Era în 1521: contele de Montgommery avea doar douăzeci de ani; iarna era aspră şi tinerii, cu regele Francisc I în frunte, făcuseră o partidă de pelota pe zăpadă; un joc nu fără primejdii, foarte la modă pe vremea aceea. Se împărţeau în două tabere, unii apărau o căsuţă, iar ceilalţi, cu bulgări de zăpadă, o asaltau. Contele d'Enghien senior

de Cerisoles, fusese ucis într-un astfel de joc. Puţin a lipsit ca Jacques de Montgommery să nu-l ucidă şi el pe rege. Bătălia odată isprăvită, voiră să se încălzească; din păcate, lăsaseră focul să se stingă şi toţi acei tineri zvăpăiaţi şi neatenţi încercară să-l reaprindă. Alergând, Jacques aduse primul, în cleşte, un butuc aprins; în drum îl întâlni pe Francisc I care nu mai avu când să se ferească şi se izbi violent cu bărbia de butucul încins. Din fericire, nu se alese decât cu o rană şi cicatricea dizgraţioasă pe care i-o lăsă această rană prilejui moda bărbii lungi şi a pletelor scurte decretată atunci de Francisc I.

Cum contele de Montgommery făcu să se uite acest neplăcut accident prin mii de fapte măreţe de arme, regele nu-i purta pică şi-l lăsă, să se ridice până la cele mai înalte ranguri la Curte şi în armată. În 1530 Jacques se căsători cu Claudine de la Boissiere. Fu o simplă căsătorie de convenienţă, totuşi îşi plânse multă vreme nevastă care muri în 1533, după naşterea lui Gabriel. Fondul firii sale ca la toţi cei predestinaţi unui sfârşit fatal, era tristeţea.

Când se trezi văduv şi singur, distracţiile sale fură loviturile de spadă, căci din plictiseală se arunca în cele mai mari primejdii. În 1538, după armistiţiul de la Nişa, când acest om de arme şi de acţiune trebui să se supună regimului Curţii şi să se plimbe prin galeriile de la Tournelle şi de la Luvru cu o sabie de paradă alături, fu cât pe-aci să moară de scârba.

Dar o pasiune îl salvă şi-l pierdu. O Circe regală îl cuprinse în mrejele ei pe acest copil bătrân, robust şi naiv. Contele se îndrăgosti nebuneşte de Diana de Poitiers.

Trei luni se învârti pe lângă ea mohorât, fără să-i adreseze măcar o dată cuvântul; se uita însă la ea cu o privire care spunea tot. Seneşalei nu-i trebui prea mult să-şi dea seama că acest suflet îi aparţine. Îşi notă această pasiune într-un colţ al memoriei socotind că poate-i va fi de folos odată. Şi iată că ocazia se ivi. Francisc I începu să-şi neglijeze frumoasa iubită şi se întoarse către doamna d'Etampes7,

care era mai puţin frumoasă, dar care avea imensul avantaj de a fi frumoasă în alt fel. Când semnele dizgraţiei fură vizibile, Diana, pentru prima oară în viaţa ei, îi vorbi lui Jacques de Montgommery.

Asta se petrecea la Tournelle, la o serbare dată de Francisc I în cinstea noii sale favorite.

— Domnule de Montgommery… Zise Diana chemându-l pe conte. El se apropie emoţionat şi o salută cu stângăcie, Cât sunteţi de trist, domnule de Montgommery, zise ea.

— Trist de moarte, doamnă.

— Şi de ce, Dumnezeule?

— Doamnă, m-aş lăsa ucis…

— Din pricina cuiva, fără îndoială…

— Din pricina cuiva, ar fi plăcut; dar, pe legea mea, fără nici un motiv va fi şi mai plăcut…

— Iată, zise Diana, o cumplită melancolie; şi din ce vi se trage această neagră boală?

— Parcă eu ştiu, doamnă?

— Eu ştiu, domnule de Montgommery, mă iubiţi…

Jacques se făcu palid, apoi, înarmându-se cu toată hotărârea de care ar fi avut nevoie ca să se arunce singur în mijlocul unui batalion duşman, răspunse cu o voce tremurătoare:

— Ei bine, doamnă, vă iubesc, ceea ce e cu atât mai rău!

— Ba cu atât mai bine! Zise Diana râzând.

— Cum?! Strigă Montgommery cu inima bătând. Băgaţi de seamă, doamnă. Nu-i vorba de un joc, ci de o dragoste sinceră şi adâncă, măcar că e imposibilă sau tocmai pentru că e imposibilă.

— Şi de ce, mă rog, e imposibilă? Întrebă Diana.

— Doamnă, zise Jacques, iertaţi-mi sinceritatea, încă n-am învăţat să înfrumuseţez faptele prin vorbe subţiri. Regele nu vă iubeşte, doamnă?

— Ba mă iubeşte, zise Diana suspinând.

— Vedeţi deci că-mi este interzis, nu numai să vă iubesc, ci chiar să vă declar această dragoste nedemnă.

— Nedemnă de dumneata, e drept, zise ducesă.

— O, nu, nu de mine! Strigă contele şi s-ar putea ca într-o zi…

Dar Diana îl întrerupse cu o tristeţe gravă şi o demnitate bine jucată.

— Ajunge, domnule de Montgommery, spuse ea, să încetăm, te rog. Această discuţie.

Îl salută cu răceală şi se îndreptă, lăsându-l pe sărmanul conte frământat de mii de sentimente contrare: gelozie, dragoste, ură, durere, bucurie… Diana cunoştea deci adoraţia pe care i-o mărturisise. Dar poate c-o jignise. Poate că i s-a părut că e nedrept, ingrat, crud. Îşi repeta toate sublimele prostii ale iubirii.

A doua zi, Diana de Poitiers îi spuse lui Francisc I:

— Ştiţi, sire, domnul de Montgommery este îndrăgostit de mine…

— Eh, eh, făcu Francisc râzând. Montgommery-ii sunt de neam vechi şi, pe legea mea, aproape tot atât de nobili cât şi mine, la fel de viteji şi, acum bag de seamă, aproape la fel de galanţi.

— Asta-i tot ce găseşte majestatea-voastră să-mi spună? Zise Diana.

— Şi ce-ai vrea, draga mea, să-ţi răspund? Doresc din suflet, zise regele, ca Montgommery să aibă gust ales şi ochi la fel de buni ca şi mine!

— Dacă era vorba de doamna d'Etampes, murmură Diana, jignită, n-aţi fi spus asta.

Nu împinse mai departe această discuţie, dar hotărî să împingă mai departe încercarea. Când îl revăzu pe Jacques după câteva zile, îl întrebă din nou.

— Eh, cum, domnule de Montgommery şi mai trist ca de obicei?

— Da, doamnă, zise contele umil, căci tremur să nu vă fi jignit.

— Nu m-ai jignit, domnule, spuse ducesă, doar m-ai supărat.

— Doamnă, strigă Montgommery, eu, care mi-aş dărui tot sângele ca să vă cruţ o lacrimă, cum am putut oare să vă pricinuiesc o cât de mică durere?

— Nu m-aţi făcut să înţeleg că, fiind iubita regelui, n-aveam dreptul să aspir la dragostea unui gentilom?

— Ah! Nu ăsta a fost gândul meu, doamnă, zise contele şi nici n-ar putea să fie, pentru că eu, gentilomul, vă iubesc cu o dragoste pe cât de sinceră, pe atât de adâncă. Am vrut doar să spun că dumneavoastră nu mă puteţi iubi, pentru că regele vă iubeşte şi pentru că-l iubiţi pe rege.

— Regele nu mă iubeşte şi eu nu-l iubesc pe rege, zise Diana.

— Dumnezeule! Dar atunci m-aţi putea iubi pe mine! Strigă Montgommery.

— Pot să te iubesc, răspunse liniştită Diana, dar nu-ţi voi putea spune niciodată că te iubesc.

— Şi de ce asta, doamnă?

— A trebuit, zise Diana, să devin iubita regelui Franţei ca să salvez viaţa tatălui meu; dar, pentru a-mi reabilita onoarea, nu pot să fiu doar iubita contelui de Montgommery.

Îşi însoţi acest refuz de o privire atât de pătimaşă şi de languroasă, încât contele nu se mai putu abţine.

— Ah! Doamnă, îi spuse el cochetei ducese, dacă m-aţi iubi cum vă iubesc eu…

— Ei bine?

— Ei bine, ce mă interesează lumea, prejudecăţile şi onoarea! Pentru mine, universul sunteţi dumneavoastră. De trei luni nu vă văd decât pe dumneavoastră. Vă iubesc cu toată orbirea şi cu toată înflăcărarea primei iubiri. Frumuseţea dumneavoastră regească mă îmbată şi mă tulbură. Dacă mă iubiţi aşa cum vă iubesc eu, fiţi contesa de Montgommery, fiţi soţia mea!

— Mulţumesc, conte, zise Diana triumfătoare. Îmi voi aminti de aceste nobile şi generoase cuvinte. Până atunci, să ştiţi că verdele şi albul sunt culorile mele preferate.

Jacques, nebun de fericire, sărută mâna albă a Dianei, mai mândru şi mai fericit decât dacă i ar fi fost încredinţată coroana lumii.

A doua zi, Francisc I îi atrase Dianei atenţia că noul ei adorator începuse să-i poarte culorile în public.

— Nu-i dreptul lui, sire? Spuse ea observându-l pe rege cu toată pătrunderea privirii sale, cum să nu-i îngădui să-mi poarte culorile, când îmi oferă să-i port numele?

— E cu putinţă? Întrebă regele.

— E sigur, sire, răspunse ducesă, care crezuse o clipă că reuşise şi că gelozia avea să-i redeştepte necredinciosului dragostea.

Dar după un moment de tăcere, regele, ridicându-se pentru a pune capăt discuţiei, îi zise vesel Dianei:

— Dacă e aşa, doamnă, funcţia de mare seneşal fiind vacantă de la moartea domnului de Brézé, primul dumitale soţ, o vom da ca dar de nuntă domnului de Montgommery.

— Şi domnul de Montgommery va putea s-o accepte, zise cu mândrie Diana, căci îi voi fi o soţie fidela şi cinstită şi nu-l voi trăda pentru toţi regii universului.

Regele se înclină surâzând, fără să răspundă şi se îndepărtă. Hotărât, doamna d'Etampes pusese bine stăpânire pe el. Ambiţioasa Diana, cu gelozia în inimă, îi spuse în aceeaşi zi încântatului Jacques:

— Viteazul meu conte, nobilul meu Montgommery, te iubesc.

Capitolul XIX Cum Henric al II-lea începu, încă de pe când trăia tatăl său, să-l moştenească

— CĂSĂTORIA DIANEI ŞI A CONTELUI de Montgommery, continuă Aloyse, fu fixată la trei luni după asta şi zarva acestei Curţi bârfitoare şi neruşinate susţinu că, în graba răzbunării sale, Diana de Poitiers îi dăduse arvuna viitorului ei soţ.

Cele trei luni trecură; contele de Montgommery era mai îndrăgostit ca niciodată, dar Diana amina din zi în zi să-şi îndeplinească făgăduiala. Asta din pricină că la puţină

vreme după ce-l vârâse pe conte într-o asemenea poveste, băgase de seamă cu ce priviri o învăluia de la distanţă tânărul Delfin Henric. Aşa că în inima cutezătoarei Diana se deşteptase o nouă ambiţie. Titlul de contesă de Montgommery ar fi reabilitat-o în ochii lumii. Titlul de iubită a Delfinului ar fi fost un triumf. Doamna d'Etampes, care vorbea întotdeauna cu dispreţ despre vârsta Dianei, era iubită de tată, pe când ea, Diana, va fi iubită de fiu. De partea ei erau tinereţea, speranţa, viitorul. Doamna d'Etampes îi luase locul, dar ea i-l va lua doamnei d'Etampes. Îşi va păstra rangul în faţa ei, va aştepta răbdătoare şi calmă ca o ameninţare vie… Căci Henric va fi într-o zi rege şi Diana, mereu frumoasă, din nou regină.

Era într-adevăr o victorie. Caracterul lui Henric îi dădea şi mai multă siguranţă. El n-avea decât nouăsprezece ani, dar luase parte la mai multe războaie; de patru ani era căsătorit cu Caterina Medicis şi totuşi rămăsese un copil sălbatic şi ascuns. Pe cât se arăta de format şi de cutezător la călărie, în mânuirea armelor, în întrecerile cu lancea şi în toate exerciţiile care cereau supleţe şi dibăcie, pe atât era de stângaci şi de încurcat la serbările de lă Luvru şi în faţa femeilor. Greoi, el se lăsa în voia celor ce voiau să pună stăpânire pe el. Anne de Montmorency, care era în relaţii destul de reci cu regele, se întorsese către Delfin şi-i impuse fără prea multă greutate tânărului toate gusturile urnii om de-acum copt. Îl călăuzea după cum îi erau voia şi capriciul. În sfârşit, aruncase în acest suflet tandru şi slab rădăcinile profunde ale unei forţe fără egal şi pusese în aşa fel stăpânire pe Henric, încât influenţa unei femei ar fi putut să i-o pună în primejdie pe a sa.

Dar curând băgă de seamă cu spaimă că elevul său era îndrăgostit. Henric îşi neglija prieteniile cu care el îl înconjurase în chip iscusit. Henric devenise trist şi aproape visător. Montmorency privi în jurul lui şi i se păru că regina gândurilor Delfinului ar fi Diana de Poitiers. Bătrânul jandarm o iubea pe Diana mai mult ca pe oricare alta. Cu

felul lui grosolan de a fi o preţuia Re curtezana regală chiar mai mult decât cavalerul de Montgommery. Îşi potrivi planurile după instinctele urâte pe care le ghicea în această femeie şi după socotelile sale şi, liniştit, îl lăsă pe Delfin să suspine după marea seneşală.

Frumuseţea ei trezi, într-adevăr, inima amorţită a lui Henric. Era ironică, provocatoare, vioaie, capul ei fin avea mişcări frumoase şi elegante, privirea îi strălucea de făgăduieli şi întreaga ei fiinţă avea o atracţie magnetică (pe atunci se zicea magică); ei bine, toate aceste daruri trebuiau să-l seducă până la urmă pe bietul Henric. I se părea că această femeie avea să-i dezvăluie ştiinţa necunoscută a unei vieţi. Sirena era pentru el, un tânăr sălbatic, curios şi naiv, atrăgătoare şi periculoasă ca o genune.

Diana simţea toate astea; mai ezita doar din teamă faţă de Francisc I, în ceea ce privea trecutul şi faţă de contele de Montgommery, în ceea ce privea prezentul, ca să se hazardeze în acest viitor.

Dar într-o zi, când regele, mereu galant şi atent chiar cu femeile pe care nu le mai iubea, ba chiar şi cu cele care nu-l mai iubeau, discuta cu Diana de Poitiers în ambrazura unei ferestre, îl zări pe Delfin care, galeş şi uitându-se pe furiş, spiona această discuţie dintre ea şi tatăl lui.

Francisc îl strigă pe Henric.

— Ei, domnule fiu, ce faci acolo? Apropie-te, îi spuse el.

Dar Henric, palid şi ruşinat, după un minut de ezitare între datorie şi teamă, în loc să răspundă invitaţiei tatălui său, luă hotărârea să fugă ca şi cum n-ar fi auzit.

— Ah, ce băiat sălbatic şi mototol, spuse regele, vă puteţi explica, doamnă, o asemenea timiditate? Dumneavoastră, zeiţa pădurilor, aţi văzut vreodată cerb mai speriat? Ah, ce cusur afurisit!

— Nu i-ar plăcea majestăţii-voastre să corijez acest cusur al domnului Delfin? Zise Diana surâzând.

— O, spuse regele, ar fi o treabă mult prea dificilă chiar dacă e vorba de cel mai gentil profesor din lume şi de cea mai plăcută ucenicie.

— N-aveţi nici o grijă, sire, îmi asum sarcina asta.

După care făcu tot posibilul ca să-l întâlnească pe fugar. Contele de Montgommery, de serviciu în ziua aceea, nu era la Luvru.

— Vă pricinuiesc deci o spaimă atât de mare, monseniore?

Astfel îşi începu Diana discuţia cu timidul Henric şi această discuţie continuă. Cum o isprăvi, cum se făcu că nu bagă de seamă niciuna din grosolăniile prinţului, cum îi admiră şi cele mai neînsemnate vorbe, cum îl părăsi cu convingerea că ar putea fi spiritual şi încântător şi într-adevăr alături de ea deveni puţin câte puţin spiritual şi încântător – cum, în sfârşit, fu, în toate sensurile, iubita lui, dându-i în acelaşi timp porunci, lecţii şi clipe de fericire, asta-i comedia veşnica şi de nelămurit care se va juca întotdeauna, dar care nu se va scrie niciodată.

Şi Montgommery? Oh! Montgommery o iubea prea mult pe Diana ca s-o judece şi i se dăruise prea orbeşte că să poată vedea clar. Fiecare bârfea acum la Curte despre noile amoruri ale doamnei de Poitiers, în privinţa căreia nobilul conte îşi păstrase vechile iluzii, întreţinute cu grijă de însăşi Diana. Edificiul pe care ea îl clădea era încă prea fragil pentru ca să nu se teamă de orice zguduire. Îl păstra pe Delfin din ambiţie, iar pe conte din prudenţă.

Capitolul XX Despre utilitatea prietenilor S-O LĂSĂM ACUM PE ALOYSE SĂ-ŞI continue şi să-şi isprăvească povestirea al cărei început l-am făcut.

— Bărbatul meu, bravul Perrot, îi spuse ea lui Gabriel, a auzit repede zvonurile care circulau despre doamnna Diana şi toate glumele care se făceau despre domnul de Montgommery. Dar nu ştia dacă să-şi înştiinţeze stăpânu! Pe care-l vedea încrezător şi fericit, sau să-i ascundă urzeala odioasă în care-l învăluise această femeie ambiţioasă. Îmi împărtăşea îndoielile sale, căci îi dădeam de

obicei sfaturi bune şi-mi pusese la încercare tăcerea. Dar eram tot atât de încurcată ca şi el în ceea ce priveşte luarea unei hotărâri.

Într-o seară, monseniore, Perrot şi cu mine ne aflam chiar în odaia asta, căci contele de Montgommery nu ne trata ca pe nişte servitori, ci ca pe nişte prieteni şi voise să păstreze, chiar şi la Paris, obiceiul străvechi al veghilor noastre de iarnă din Normahdia, unde stăpânii şi oamenii lor se încălzesc la acelaşi foc după truda de peste zi. Deci contele, gânditor, cu capul în mâini, stătea în faţa focului. De obicei, seara se ducea la doamna de Poitiers, dar de câtăva vreme îi spunea adesea că e bolnavă şi că nu-l poate primi. El se gândea fără îndoială la acest lucru. Perrot potrivea curelele unei cuirase, iar eu torceam.

Era în 7 ianuarie 1539, într-o seară rece şi ploioasă, a doua zi după Bobotează. Să vă aduceţi aminte de această dată, monseniore. Gabriel făcu semn că nu pierdea un cuvânt şi Aloyse continuă: Deodată se anunţară domnii de Langeais, de Boutieres şi de Sancerre, trei gentilomi de la Curte, prieteni ai monseniorului, dar şi mai prieteni ai doamnei d'Etampes. Toţi trei erau înfăşuraţi în mantii largi, întunecate şi, deşi intraseră râzând, avui impresia că aduceau cu ei nenorocirea şi presimţirea mea, vai, nu mă înşelase câtuşi de puţin.

Contele de Montgommery se ridică şi ieşi în întâmpinarea lor, bucuros şi primitor.

— Fiţi bineveniţi, prieteni, le spuse el celor trei gentilomi, strângându-le mâna.

La un semn, le-am luat celor trei mantiile şi ei s-au aşezat.

— Ce întâmplare fericită vă aduce în casa mea? Continuă contele.

— Un triplu rămăşag, răspunse contele de Boutieres şi prezenţa dumitale aici, dragul meu conte, mă face să câştig pariul în momentul de faţă.

— Eu, spuse domnul de Langeaias, l-am şi câştigat.

— Iar eu, zise contele de Sancerre, îl voi câştiga în curând, veţi vedea.

— Dar pe ce aţi pariat, domnilor? Întrebă Montgommery.

— Păi, zise domnul de Boutieres, Langeais a făcut rămăşag cu d'Enghien că Delfinul nu va fi în seara asta la Luvru. Ne-am dus acolo şi am constatat, cu forme în regulă, că d'Enghien pierduse.

— Cât despre Boutieres, spuse contele de Sancerre, el a pariat cu contele de Montejan că dumneata te vei afla în seara asta acasă, dragul meu conte şi iată că a câştigat.

— Şi tu ai câştigat, Sancerre, spuse la rândul său domnul de Langeais; căci, în concluzie, cele trei pariuri se reduc de fapt la unul. Sancerre, domnule de Montgommery, a pus rămăşag pe o sută de pistoli cu d'Aussun că doamna de Poitiers va fi bolnavă astă-seară…

Tatăl domniei-tale, Gabriel păli îngrozitor.

— Ai câştigat, într-adevăr, domnule de Sancerre, spuse el emoţionat, căci doamna mare seneşală m-a înştiinţat că nu va putea primi pe nimeni astă-seară, simţindu-se brusc indispusă.

— Ah! Strigă contele de Sancerre, când vă spuneam eu… Îi veţi zice lui d'Aussun, domnilor, că-mi datorează o sută de pistoli.

Şi râseră toţi ca nişte nebuni; contele de Monntgommery rămase serios.

Acum, bunii mei prieteni, spuse el, sunteţi de acord să-mi explicaţi această enigmă?

— Din toată inima, pe legea mea! Spuse domnul de Boutieres, dar spune slugilor să iasă afară.

Perrot şi cu mine eram de-acum la uşă, când monseniorul ne făcu semn să rămânem.

— Sunt prieteni devotaţi, spuse el tinerilor seniori şi n-am de ce roşi, n-am nimic de ascuns faţă de ei.

— Fie! Spuse domnul de Langeais, asta miroase un pic a provincie; dar lucrul te priveşte mai mult decât pe noi, conte. Sunt aproape sigur că ei şi cunosc marele secret,

căci acest secret a făcut înconjurul oraşului şi dumneata, conform obiceiului, eşti ultimul care-l afli.

— Vorbiţi odată! Strigă Montgommery.

— Dragul meu conte, spuse domnul de Langeais, trebuie să vorbim, căci ne vine greu să vedem astfel înşelat un gentilom ca şi noi şi un om galant ca dumneata; dar dacă totuşi vorbim, o facem cu condiţia că vei accepta noutatea cu filosofie, adică râzând; căci nimic din toată povestea asta nu merită minia dumitale, te asigur şi de altminteri, în cazul de faţă minia dumitale ar fi dinainte dezarmată.

— Vom vedea! Aştept, răspunse cu răceală monseniorul.

— Dragă conte, spuse atunci domnul de Boutieres, cel mai tânăr şi cel mai zăpăcit dintre cei trei, cunoşti mitologia, nu-i aşa? Ştii, fără îndoială, istoria lui Endymion? Ce vârsta crezi că avea Endymion când a început s-o iubească pe Diana-Phoebe? Dacă îţi închipui că se apropia de patruzeci, te înşeli, dragul meu, n-avea nici măcar douăzeci de ani şi nici nu-i crescuse barba. Cunosc povestea de la preceptorul meu, care ştia precis acest lucru. Iată de ce în seara asta Endymion nu e la Luvru iată de ce doamna Phoebe s-a culcat şi s-a făcut nevăzută, probabil din pricina ploii; iată de ce, în sfârşit, dumneata, conte de Montgommery, te afli acasă la dumneata… De unde reiese că preceptorul meu e un om mare şi noi trei am câştigat pariul. Trăiască veselia!

— Dovezi… Ceru cu răceală contele.

— Dovezi? Spuse domnul de Langeais, dar te poţi duce să cercetezi singur. Nu locuieşti la doi paşi de Phoebe?

— Adevărat! Mulţumesc, spuse contele.

Se ridică. Cei trei prieteni trebuiră să se scoale şi ei, destul de uimiţi şi aproape speriaţi de această atitudine severă şi întunecată a domnului de Montgommery.

— Ah, conte, spuse domul de Sancerre, nu fă prostii, nici imprudenţe şi aminteşte-ţi că nu-i bine să te baţi nici cu puii de lei, darămite cu leii.

— Fii liniştit, spuse contele.

— Cel puţin nu eşti supărat pe noi?

— Depinde, răspunse contele.

Îi reconduse, sau mai curând îi împinse pe cei trei pe uşă afară şi, întorcându-se, îi spuse lui Perrot:

— Mantia şi spadă!

Perrot aduse mantia şi spadă.

— E adevărat că şi voi, ăştilalţi, aţi ştiut asta? Întrebă contele, încingându-şi spadă.

— Da, monseniore, răspunse Perrot cu ochii plecaţi.

— Şi de ce nu m-ai înştiinţat, Perrot?

— Monseniore… Bâlbâi soţul meu.

— Într-adevăr, voi nu sunteţi „prieteni”, ci doar oameni de treabă.

Îl bătu prieteneşte pe umăr pe scutierul său. Era foarte palid, dar vorbea cu un soi de linişte solemnă. Îi mai spuse lui Perrot:

— Aceste zvonuri circulă de mult?

— Monseniore, răspunse Perrot, sunt cinci luni de când o iubiţi pe doamna de Poitiers, pentru că nunta domniei voastre era fixată în noiembrie. Ei bine, vă asigur că domnul Delfin a iubit-o pe doamna de Poitieris la o lună după ce ea a consimţit să vă fie soţie. Totuşi nu-s mai mult de două luni de când se vorbeşte şi nu-s nici cincisprezece zile de când am aflat eu. Zvonurile nu s-au adeverit decât după aminarea căsătoriei şi nu se discută decât pe furiş, de frica domnului Delfin. L-am bătut ieri pe unul dintre oamenii domnului de La Garde care a avut tupeul să râdă despre asta în faţa mea şi baronul de La Garde n-a cutezat să mă pedepsească.

— Nu se va mai râde, spuse monseniorul, cu un accent care mă făcu să tremur.

Când fu gata, îşi trecu o mână peste frunte şi-mi spuse:

— Aloyse, adu-mi-l pe Gabriel, vreau să-l sărut.

— Dormeaţi, monseniore Gabriel, un somn liniştit de heruvim şi aţi început să plângeţi când v-am trezit şi v-am luat în braţe. V-am înfăşurat într-o cuvertură şi v-am adus astfel tatălui domniei-voastre. V-a luat în braţe, v-a privit o

vreme în tăcere, ca pentru a-şi umple inima cu chipul domniei-voastre, apoi a depus o sărutare pe frumoşii ochi pe jumătate închişi. O lacrimă a căzut pe chipul trandafiriu al domniei-tale, prima lacrimă vărsată în faţa mea de acest om puternic şi viteaz! Mi-aţi fost înapoiat cu cuvintele: „Ai grijă de copilul meu, Aloyse!”

— Vai, au fost ultimele cuvinte pe care mi le-a mai adresat. De atunci le aud întruna…

— Vreau să vă însoţesc, monseniore, îi spuse atunci bunul meu Perrot.

— Nu, Perrot, zise domnul de Montgommery, trebuie să plec singur; rămâi aici.

— Totuşi, monseniore…

— Te rog, zise el.

Nu-i mai puteai răspunde când îţi vorbea astfel şi Perrot tăcu. Contele ne întinse mâna.

— Adio, bunii mei prieteni, ne spuse, nu, nu adio, la revedere…

Apoi ieşi calm şi cu un pas sigur, ca şi cum trebuia să se întoarcă după un sfert de ceas.

Perrot nu spuse nimic; dar de îndată ce stăpânul său ieşi afară, îşi luă la rându-i mantia şi spadă. Nu schimbarăm o vorbă şi n-am încercat să-l reţin, îşi făcea datoria urmându-l pe conte, fie chiar şi la moarte. Îmi întinse braţele şi mă aruncai la pieptul lui plângând; apoi după ce m-a îmbrăţişat cu dragoste, s-a avântat pe urmele domnului de Montgommery. Totul nu durase nici un minut şi nu ne-am spus un singur cuvânt.

Rămasă singură, am căzut pe un scaun, plângând şi rugându-mă. Ploaia se înteţise afară şi vântul sufla cu putere.

Capitolul XXI În care se demonstrează că gelozia a putut aboli titlurile înainte de Revoluţia Franceză AŞA CUM SPUSESE DOMNUL DE Langeais, palatul de Brézé, unde locuia atunci doamna Diana, era la doi paşi de al nostru, pe

strada du Figuier-Saint-Paul, unde mai există încă şi azi această casă a nenorocirii.

Perrot, urmându-şi de departe stăpânul, îl văzu apropiindu-se de uşa doamnei de Poitiers, bătând, apoi intrând.

Atunci se apropie şi el. Domnul de Montgommery le vorbea tare şi cu siguranţă valeţilor, care încercau să-l oprească, pretinzând că stăpână lor este bolnavă. Dar contele trecu şi Perrot profită de mica zarvă pentru a se strecura în urma lui pe uşa rămasă întredeschisă, îi cunoştea bine pe cei din casă ca să ştie că puteau susţine cu tărie o minciună a doamnei Diana. Fie că nu fusese zărit, fie că nu-i mai dădură importanţă scutierului de îndată ce stăpânul rupsese consemnul, Perrot urcă fără piedici prin întuneric, după domnul de Montgommery. În capul scării ducele văzu două femei ale ducesei, neliniştite şi speriate, care-l întrebară ce voia la acea oră. La toate orologiile din împrejurimi sunase într-adevăr ora zece seara. Domnul de Montgommery răspunse cu fermitate că voia s-o vadă de îndată pe doamna Diana, că avea să-i comunice, fără întârziere, nişte lucruri grave şi că, dacă nu-l putea primi, va aştepta. Vorbea foarte tare şi în aşa fel încât să fie auzit din camera de culcare a ducesei, care era aproape. Una dintre femei intră în acea cameră şi se întoarse repede spunând că doamna de Poitiers se culcase, dar că va veni să discute cu contele, pe care-l ruga s-o aştepte în salon.

Delfinul nu era deci acolo său se purta ca un fricos, nu ca un fiu al Franţei! Domnul de Montgommery intră deci fără nici o împotrivire în salon. Atunci Perrot care rămăsese în umbră, pe primele trepte ale scării, le isprăvi de urcat şi se ascunse în dosul unei draperii, într-un coridor mare ce despărţea camera de culcare a doamnei de Poitiers de salonul unde aştepta domnul de Montgommery. În fundul acestui vast culoar, două uşi, acum astupate, dădeau odinioară una în salon, alta în dormitor. Perrot se strecură în dosul acestei draperii, pusă acolo pentru frumuseţe şi

constată cu bucurie că va putea, trăgând cu urechea, să audă câte ceva din cele ce se petreceau fie într-o cameră, fie în cealaltă. Nu că bravul meu bărbat ar fi fost călăuzit de vreun josnic sentiment de curiozitate, monseniore, dar ultimele vorbe ale contelui, când plecase şi o tainică presimţire îl înştiinţară că stăpânul său se află în mare primejdie, că poate chiar în acel moment i se întindea o cursă şi voia să-i poată sări în ajutor la nevoie.

Din nenorocire, cum veţi vedea, monseniore, niciunul dintre cuvintele pe care le auzi şi pe care mi le repetă după aceea nu poate aduce nici cea mai mică lumină în întunecată problemă ce vă preocupă astăzi. Domnul de Montgommery n-aşteptase nici două minute când doamna de Poitiers intră în salon şi chiar cu oarecare grabă.

— Ce înseamnă asta, conte, spuse ea şi de ce, mă rog, această năvală în casa mea, după rugămintea pe care ţi-am adresat-o de a nu veni astă-seară?

— Am să vă răspund prin două cuvinte sincere doamnă; dar mai întâi spuneţi femeilor să plece. Acum ascultaţi-mă. Voi fi scurt. Mi s-a spus că am un rival, că acel rival este Delfinul şi că în seara asta se află la dumneavoastră.

— Şi dumneata ai crezut, din moment ce ai alergat să te convingi, spuse Diana cu trufie.

— Am suferit, doamnă şi am alergat să caut la dumneata un leac pentru suferinţa mea.

— Ei bine, spuse Diana. Acum m-ai văzut. Ştii că nu te-am minţit, aşa că lasă-mă să mă odihnesc. În numele cerului, pleacă Jacques!

— Nu, Diana, spuse contele, nelinişţit de felul în care era îndepărtat; căci dacă m-au minţit pretinzând că Delfinul este aici, poate că nu m-au minţit asigurându-mă că va veni astă-seară; vreau să mă conving că nu-i adevărat.

— Aşadar rămâi, domnule?

— Voi rămâne, doamnă. Du-te să te odihneşti dacă eşti bolnavă. Eu îţi voi veghea somnul.

— Dar cu ce drept faci asta, domnule? Strigă doamna de Poitiers. Cu ce titlu? Nu sunt încă liberă?

— Nu, doamnă, zise cu fermitate contele, nu mai eşti liberă să faci de râsul Curţii un gentilom cinstit care ţi-a acceptat toate pretenţiile.

— Nu voi accepta câtuşi de puţin, spuse Diana, această ultimă pretenţie. N-ai dreptul să rămâi aici, după cum n-au dreptul nici ceilalţi să râdă de dumneata. Nu eşti bărbatul meu, nu-i aşa? Şi după câte ştiu, nu-ţi port încă numele…

— Ei, doamnă, strigă atunci cu un soi de disperare domnul de Montgommery, nu mă interesează că mă iau toţi peste picior! Nicidecum. Ştii bine, Diana, că nu onoarea mea sângerează şi strigă, ci dragostea mea. Dacă m-aş fi simţit jignit de ironiile celor trei nătărăi, aş fi tras spadă. Dar mi-am simţit inima sfâşiată, Diana şi am alergat încoace. Demnitatea şi reputaţia mea! Nu despre ele e vorba acum! Ci că te iubesc, că sunt nebun după tine, că sunt gelos, că mi-ai spus-o şi mi-ai dovedit-o că mă iubeşti, că voi ucide pe oricine ar cuteza să se atingă de această dragoste a mea, fie el şi Delfinul, ba chiar şi regele, doamnă! Nu-mi va păsa pe cine mă răzbun, dar pe cât e de adevărat că cerul există, mă voi răzbuna!

— Şi de ce mă rog? Şi pentru ce? Întrebă, în spatele domnului de Montgommery, o voce poruncitoare.

Perrot tremură, căci prin coridorul slab luminat îl văzu apărând pe domnul Delfin şi, în spatele Delfinului, mutra batjocoritoare şi dură a domnului de Montmorency.

— Ah! Strigă doamna Diana căzând pe un fotoliu şi frământându-şi mâinile iată de ce mă temeam.

Domnul de Montgommery nu scoase la început decât un strigăt, apoi Perrot îl auzi răspunzând cu voce destul de calmă:

— Monseniore Delfin, un singur cuvânt… De milă! Spuneţi-mi că n-aţi venit aici pentru că o iubiţi pe doamna de Poitiers, ci pentru că doamna de Poitiers vă iubeşte.

— Domnule de Montgommery, răspunse Delfinul cu o mânie abia stăpânită, un singur cuvânt! Spune-mi că nu te afli aici pentru că doamna de Poitiers te iubeşte, ci pentru că dumneata o iubeşti pe doamna Diana.

Lucrurile petrecându-se astfel, nu mai era vorba de moştenitorul celui mai mare tron din lume şi de un simplu gentilom, ci de doi bărbaţi, doi rivali înfierbântaţi şi geloşi, două inimi care sufereau, două suflete sfâşiate.

— Eram soţul acceptat şi desemnat de doamna Diana, se ştie, o ştiţi şi dumneavoastră, zise domnul de Montgommery, omiţând titlul la care avea dreptul prinţul

— Făgăduială uitată! Strigă Henric şi, deşi mai recente ca ale dumitale, drepturile iubirii mele nu sunt mai puţin sigure şi le voi păstra.

— Ah! Imprudentul, vorbeşte de drepturile lui! Strigă contele, beat de gelozie şi de turbare. Îndrăzniţi să spuneţi că această femeie este a dumneavoastră?

— Spun că cel puţin nu-i a dumitale, zise Henric. Spun că mă aflu la această doamnă eu şi nu dumneata şi că aştept cu nerăbdare, domnule, să ieşi afară!

— Dacă sunteţi atât de nerăbdător, putem să ieşim împreună; e mult mai simplu.

— O sfidare! Strigă Montmorency înaintând. Îndrăzniţi, domnule, să-l sfidaţi pe Delfinul Franţei?

— Aici nu e nici un Delfin al Franţei, zise contele, ci e un bărbat care se pretinde iubit de femeia pe care o iubesc eu, asta-i tot.

Făcuse probabil un pas către Henric, căci Perrot o auzi pe doamna Diana strigând:

— Vrea să-l insulte pe prinţ! Vrea să-l ucidă pe prinţ! Ajutor!

Şi desigur încurcată de rolul ciudat pe care-l juca, ieşi afară, în ciuda domnului de Montmorency care-i spunea să se liniştească fiindcă aveau două săbii contra uneia şi o bună escortă jos. Perrot o văzu pe doamna Diana

străbătând culoarul şi năpustindu-se îngrozită în dormitor, chemându-şi slugile şi pe oamenii Delfinului.

Dar fuga Dianei nu potoli minia celor doi adversari. Domnul de Montgommery zise cu amărăciune:

— Fără îndoială că monseniorul Delfin înţelege să-şi răzbune injuriile cu spada oamenilor săi?

— Nu, domnule, răspunse cu mândrie Henric şi a mea îmi va ajunge ca să pedepsesc un obraznic.

Amândoi pusese mâna pe mânerele spadelor, dar domnul de Montmorency interveni.

— Iertare, monseniore, spuse el; dar cel care poate fi mâine rege n-are dreptul să-şi rişte viaţa. Dumneavoastră nu sunteţi un ora, monseniore, sunteţi o naţiune; un Delfin al Franţei nu se bate decât pentru Franţa…

— Dar, strigă domnul de Montgommery, un Delfin al Franţei nu-mi smulge, el care are totul, pe cea în care mi-am pus viaţa, pe cea care pentru mine înseamnă mai mult decât patria, mai mult decât onoarea: căci ea m-a făcut să uit toate acestea, această femeie care poate mă înşeală. Dar nu, ea nu mă înşeală, nu e cu putinţă, prea o iubesc mult! Monseniore, iertaţi-mi violenţa şi nebunia şi binevoiţi să-mi spuneţi că n-o iubiţi pe Diana! Nu vii la o femeie pe care o iubeşti însoţit de domnul de Montmorency şi escortat de opt sau zece mercenari. Ar fi trebuit să mă gândesc la asta!

— Am vrut, spuse domnul de Montmorency, să-l urmez cu o escortă astă-seară pe monseniorul Delfin, în ciuda insistenţelor, pentru că am fost prevenit în taină că astăzi i se va întinde o cursă, trebuia totuşi să-l las în pragul acestei case. Dar tunetele vocii dumitale, domnule, ajungând până la noi, m-au obligat să intru înăuntru.

— Îi cunosc pe cei care v-au prevenit, spuse râzând cu amărăciune contele. Sunt, fără îndoială, aceiaşi care m-au prevenit că Delfinul va fi aici în astă-seară; le-a reuşit planul şi lor şi celei care i-a însărcinat cu acest lucru. Căci doamna d'Etampes nu voia, presupun, decât s-o compromiteţi printr-un scandal răsunător pe doamna de Poitiers. Or,

domnul Delfin, neezitând să-şi facă vizita sa amoroasă cu armata după sine, a slujit de minune acest plan! Ah! Nici măcar n-ai ştiut, Henric de Valois, să păstrezi aparenţele faţă de doamna de Brézé… O afişezi în mod public drept amanta dumitale oficială? Această femeie îţi aparţine cu adevărat? Deci nu mai există nici o îndoială şi nici o nădejde! Mi-ai furat-o şi odată cu ea, viaţa! Ei bine, n-are rost să mai păstrez măsura! Pentru că eşti fiul Franţei, nu-i un motiv ca să nu fii gentilom şi-mi vei da de socoteală de fapta ta, sau de nu, eşti un laş!

— Ticălosule! Strigă Delfinul scoţându-şi sabia şi îndreptându-se spre conte.

Dar domnul de Montmorency se aruncă din nou în faţa lui.

— Monseniore, v-o spun încă o dată că în prezenţa mea moştenitorul tronului nu va încrucişa spada pentru o femeie cu un…

— Cu un gentilom de neam mai vechi decât tine, primul baron creştin, îl întrerupse contele scos din fire. La fel de nobil ca şi regele, deşi regii n-au fost întotdeauna atât de nobili cum vreţi s-o pretindeţi vot, ceilalţi! Căci Carol de Neapole l-a provocat pe Alfons de Aragon, Francisc I, nu-i prea multă vreme de atunci, l-a provocat pe Carol Quintul. Rege contra rege: mă rog! Deşi domnul de Nemours, nepotul regelui, a provocat un simplu căpitan spaniol. Neamul de Montgommery e egal cu cel de Valois şi, cum s-a unit de multe ori cu moştenitorii regilor Franţei şi ai Angliei, poate foarte bine să se bată cu ei. Vechii Montgommery purtau blazonul Franţei în secolele doisprezece şi treisprezece. După reîntoarcerea lor din Anglia, unde-l urmaseră pe Wilhelm Cuceritorul, stemele Montgommery-ilor au fost de azur, cu un leu de aur înarmat, cu trei flori de crin pe bot şi cu deviza: Păzeşte-te! Haide, monseniore, armele noastre se aseamănă ca şi spadele noastre! Ah, dacă ai iubi-o pe această femeie aşa cum o iubesc eu şi dacă m-ai urî cum te urăsc eu… Dar nu,

nu eşti decât un copil timid, fericit să se ascundă în spatele preceptorului său.

— Domnule de Montmorency, lasă-mă! Strigă Delfinul, zbătându-se împotriva domnului de Montmorency care-l ţinea.

— Nu, monseniore, spunea Montomrency, nu vă voi lăsa să vă bateţi cu furiosul ăsta. Gardă! La mine! Strigă el cu glas puternic.

O auziră în mod distinct pe doamna Diana, aplecată peste balustrada scării, strigând din toate puterile:

— Ajutor! Urcaţi, voi, de colo! Vă lăsaţi stăpânul măcelărit?

Această trădare a Dalilei, pentru că acum erau trei împotriva domnului de Montgommery, duse pe ultima treaptă orbirea contelui. Perrot, îngheţat de groază, îl auzi spunând:

— E nevoie deci de ultima jignire ca să vă conving pe mijlocitorul tău şi pe tine, Henric de Valois, să-mi daţi socoteală?

Perrot presupuse că el se îndreptase atunci spre Delfin şi că ridicase mâna asupra lui. Henric scoase un răcnet. Dar domnul de Montmorency reţinuse probabil braţul contelui, căci în vreme ce striga mai tare ca niciodată „Gardă, la mine! La mine!”, Perrot, care nu putea să vadă, îl auzi pe prinţ strigând:

— Mi-a atins fruntea cu mănuşa; nu poate muri decât de mâna mea, Montmorency!

Toate astea se petrecură cu repeziciunea unui fulger. Chiar în acea clipă intrară oameni din escortă. Începu o luptă crâncenă şi se auzi zgomot mare, tropăit de picioare şi de săbii lovite. Domnul de Montmorency strigă: „Legaţi-l pe acest turbat!” Şi Delfinul: „Nu-l ucideţi! În numele cerului, nu-l ucideţi!”

Această luptă cu totul inegală nu dură nici un minut. Perrot n-avu nici măcar timpul să alerge în ajutorul stăpânului său. Ajungând în pragul uşii, văzu pe unul dintre mercenarii din gardă zăcând pe podea şi pe alţi doi sau trei

sângerând. Contele, dezarmat, era legat şi ţinut de cinci ori şase oameni care-l asaltaseră toţi deodată. Perrot care în zarva acea nu fusese zărit crezu că e mai bine, în interesul domnului de Montgommery, să rămână liber ca să-i poată înştiinţa pe prietenii acestuia sau să-i vină în ajutor la o ocazie mai favorabilă. Se reîntoarse deci fără zgomot la locul lui şi acolo, cu urechea la pândă şi cu mâna pe spada, aşteptă, fiindcă domnul de Montgommery nu fusese nici ucis, nici rănit, momentul să se arate şi poate să-l salveze… Legat fedeleş, domnul de Montgommery strigă:

— Nu-ţi spuneam eu, Henric de Valois, că nu vei face decât să opui spadei mele alte zece şi insultei mele – curajul supus ai soldaţilor tăi?

— Vezi, domnule de Montmorency? Strigă Delfinul tremurând.

— Să i se pună un căluş! Zise domnul de Montmorency drept orice răspuns. Am să vă spun, se adresă el gărzilor, ce să faceţi cu el. Până atunci să nu-l scăpaţi din ochi. Răspundeţi cu capul!

Şi părăsi salonul, luându-l cu el şi pe Delfin. Traversară coridorul unde stătea Perrot, ascuns în spatele draperiei şi intrară la doamna Diana.

Atunci Perrot trecu lângă celălalt perete şi-şi lipi urechea de uşa astupată. Scena la care asistase era mai puţin îngrozitoare decât cea pe care avea s-o audă.

Capitolul XXII Care este dovada cea mai izbitoare pe care poate s-o dea o femeie că un bărbat nu este iubitul ei

— DOMNULE DE MONTMORENCY spuse Delfinul intrând, dacă nu m-aţi fi ţinut cu forţa, l-aş fi făcut pe conte să muşte ţarina…

— Monseniorul, răspunse Montmorency, să-mi permită să-i spun că vorbeşte ca un tânăr şi nu ca un fiu de rege. Zilele domniei-voastre nu vă aparţin. Ele sunt ale poporului vostru, monseniore şi capetele încoronate au alte datorii decât ceilalţi oameni.

— De ce atunci sunt atât de furios împotriva-mi şi atât de ruşinat? Spuse prinţul. Ah! Din pricina dumitale, doamnă, zise el, adresându-se Dianei, pe care o zărise.

Şi amorul propriu rănit îl duse în acest moment la amorul gelos.

— La dumneata şi prin dumneata, adăugă el, am primit înalta mea jignire.

— Vai, da, la mine, dar nu prin mine, monseniore, răspunse Diana; Credeţi că stat vinovată cu ceva de tot ce s-a întâmplat aici? Credeţi că nu sufăr tot atât cât şi dumneavoastră şi chiar mai mult? Credeţi, ta sfârşit, că-i iubesc pe omul aceia, că l-am iubit vreodată?

După ce-l trădase, îl renega.

— Nu vă iubesc decât pe dumneavoastră, monseniore, zise ea; sufletul şi viaţa mea sunt cu totul ale domniei-voastre şi existenţa mea nu datează decât din ziua ta care aţi acceptat această inimă care vă este devotată. Odinioară, totuşi, poate… Îmi aduc aminte că l-am lăsat pe acest Montgommery să întrevadă unele speranţe. Nimic precis, totuşi, nici un angajament sigur, Dar aţi venit dumneavoastră şi totul a fost uitat. Şi din acea vreme, v-o jur – şi vă rog să credeţi în cuvintele mele mai curând decât în calomniile doamnei d'Etampes!

— Din acea vreme binecuvântată n-a existat un gând al minţii mele, o bătaie a inimii mele care să nu fi fost pentru dumneavoastră, monseniore. Acest om minte, acest om lucrează de comun acord cu duşmanii mei, acest om n-are nici un drept asupra a ceea ce vă aparţine ta întregime, Henric. Abia dacă îl cunosc pe acest om şi nu numai că nu l iubesc, Dumnezeule! Dar îl urăsc şi-l dispreţuiesc. Nici măcar nu vă întreb, iată dacă trăieşte sau e mort. Nu mă interesaţi decât dumneavoastră. Pe el – îl urăsc!

— Adevărat, doamnă? Spuse Delfinul cu o umbră de îndoială.

— Dovada va fi uşor de făcut, zise domnul de Montmorency. Domnul de Montgommery trăieşte, doamnă,

dar e legat fedeleş de oamenii noştri şi nu mai e în stare să facă nici un rău. L-a jignit de moarte pe prinţ. Totuşi e cam dificil să-l aducem în faţa judecătorilor. Pe de altă parte, e şi mai greu de acceptat ca monseniorul Delfin să se bată de unul singur cu acest neobrăzat. Care e deci părerea dumneavoastră, doamnă? Ce să facem cu acest om?

Se făcu un moment de tăcere plină de emoţie. Perrot îşi ţinu răsuflarea ca să audă mai bine acele cuvinte care întârziau atâta să fie rostite. Dar evident, doamnei Diana îi era frică de ea însăşi şi de ceea ce avea să spună. Şovăia în faţa propriei sale hotărâri, În sfârşit, trebui să vorbească şi încă cu o voce destui de fermă.

— Domnul de Montgommery, spuse ea, a comis o crimă de lezmajestate. Domnule de Montmorency, la ce pedeapsă se condamnă vinovaţii de lezmajestate?

— La moarte, răspunse conetabilul.

— Păi, atunci acest om să iie condamnat la moarte, spuse cu răceală doamna de Poitiers.

Toţi se înfiorară şi abia după o altă pauză domnul de Montmorency spuse:

— Într-adevăr, doamnă, nu-l iubiţi şi nu l-aţi iubit niciodată pe domnul de Montgommery.

— Dar eu, zise Delfinul, vreau mai puţin ca oricând ca domnul de Montgommery să moară.

— Asta e şi părerea mea, spuse Montmorency, dar nu pentru aceleaşi motive ca ale dumneavoastră, monseniore. Părerea pe care aţi emis-o din generozitate, o aprob din prudenţă. Domnul de Montgommery are prieteni şi aliaţi puternici în Franţa şi Anglia. La Curte se ştie că s-a întâlnit cu noi, aici, în noaptea asta. Dacă ni-l vor cere sus şi tare, mâine, nu e bine să le dăm un cadavru. Nobilii nu înţeleg să fie trataţi ca oamenii de rând şi ucişi fără ceremonie. E necesar să le putem răspunde: „Domnul de Montgommery a fugit…” sau „Domnul de Montgommery e rănit sau bolnav…”, dar în orice caz: „Domnul de Montgommery trăieşte!” Şi dacă vom fi împinşi la ultima extremă, dacă vor

persista să ni-l ceară, ei bine, va trebui ca la nevoie să-l putem scoate din închisoare sau din pat şi să-l arătăm calomniatorilor. Dar nădăjduiesc că precauţia, deşi bună, va fi inutilă. Nu-l vor cere mâine şi poimâine. Dar peste opt zile se va vorbi mai puţin despre el, iar într-o lună nu se va mai vorbi deloc. Nimic nu se uita mai repede decât un prieten, ascultaţi-mă pe mine! Socot deci că vinovatul nu trebuie nici să trăiască, nici să moară, trebuie să dispară.

— Fie! Zise Delfinul. Să plece, să părăsească Franţa. Are neamuri şi avere în Anglia, să se refugieze acolo.

— Nu, monseniore, zise Montmorency. Moartea e prea mult, iar exilul nu-i destul. Vreţi, adăugă el coborându-şi vocea, să spună în Anglia că v-a ameninţat lovindu-vă cu mănuşa?

— Oh, nu-mi mai amintiţi de asta, strigă Delfinul cu dinţii strânşi.

— Lăsaţi-mă totuşi să vă amintesc, monseniore, cu scopul de a-mi lua unele măsuri de precauţie împotriva unei hotărâri imprudenţe. Trebuie, v-o repet, ca acest conte să nu mai poată dezvălui nimic, nici viu, nici mort. Oamenii din escorta noastră sunt siguri şi dealtfel nu ştiu cu cine au avut de-a face. Guvernatorul închisorii Châtelet mi-e prieten; în plus, mut şi surd ca şi temniţa şi devotat serviciului majestăţii-sale. Aşa că domnul de Montgommery să fie transportat la Châtelet chiar în noaptea asta. O celulă bună ni-l va păstra şi ni-l va reda când vom voi. Mâine va dispare şi vom răspândi, asupra acestei dispariţii, zvonurile cele mai contradictorii Dacă aceste zvonuri nu vor cădea de la sine, dacă prietenii contelui îl vor cere cu prea multă insistenţă, ceea ce nu e deloc probabil şi vor deschide o anchetă, ceea ce m-ar mira grozav, atunci ne justificăm printr-un cuvânt, scoţând la iveală registrele de la Châtelet, care dovedesc că domnul de Montgommery, acuzat de crimă de lezmajestate, aşteaptă în închisoare hotărârea Justiţiei. Apoi, această dovadă odată făcută, va fi vina noastră dacă temniţa a fost nesănătoasă, dacă durerea şi remuşcările l-au apăsat prea

tare pe domnul de Montgommery şi dacă acesta a murit înainte de a compărea în faţa tribunalului?

— Oh, domnule de Montmorency, zise Delfinul înfiorându-se.

— Fiţi liniştit, monseniore, zise sfătuitorul prinţului, n-o să avem nevoie să recurgem la această extremă. Zarva pricinuită de absenţa contelui se va potoli de la sine. Prietenii se vor consolă şi vor uita repede, iar domnul de Montgommery va trăi, dac-o vrea, pentru temniţă, din moment ce pentru lume va fi mort.

— N-are un băiat? Întrebă doamna Diana.

— Da, un copil nevârstnic, căruia i se va spune că nu se ştie ce s-a întâmplat cu tatăl lui şi care, odată mare, dacă va mai ajunge mare acest băiat orfan! Va avea interesele lui, pasiunile lui şi nu va mai încerca să adâncească o poveste veche de cincisprezece ori douăzeci de ani.

— Totul e just şi bine combinat, spuse doamna de Poitiers; mă înclin, vă aprob şi vă admir.

— Sunteţi într-adevăr prea bună, doamnă, zise Montmorency foarte măgulit şi văd cu plăcere că suntem făcuţi să ne înţelegem.

— Dar eu nu admir, nici nu aprob! Strigă Delfinul, dimpotrivă, retractez şi mă opun…

— Retractaţi, monseniore şi aveţi dreptate, zise domnul de Montmorency, retractaţi, dar nu vă opuneţi; blamaţi, dar lăsaţi-mă s-o fac. Toate astea nu vă privesc câtuşi de puţin şi iau asupră-mi răspunderea acţiunii în faţa oamenilor şi-n faţa lui Dumnezeu.

— Numai că între noi nu există o crimă, nu-i aşa? Spuse Delfinul şi dumneata vei fi mai mult decât prietenul meu, vei fi complicele meu.

— Oh, monseniore, departe de mine astfel de gânduri, strigă vicleanul ministru. Dar dumneavoastră nu vă veţi mai compromite să pedepsiţi un vinovat bătându-vă cu el. Vreţi să-i povestim totul regelui, tatălui vostru?

— Nu, nu, tata să nu ştie nimic despre asta, spuse cu însufleţire Delfinul.

— Datoria, spuse domnul de Montmorency, m-ar obliga totuşi să-l înştiinţez, monseniore, dacă persistaţi să credeţi că vremea acţiunilor cavalereşti mai ţine şi azi. Dar să nu ne grăbim, dac-o doriţi şi să lăsăm timpul să ne coacă părerile. Să ne asigurăm doar de persoana contelui, necesară planurilor noastre ulterioare, oricare vor îi ele şi să amânăm pe mai târziu orice hotărâre formală în legătură cu acest subiect.

— Fie! Spuse Delfinul, a cărui voinţă slabă acceptă cu grabă această preţioasă tărăgănare. Domnul de Montgommery va avea astfel timpul să revină asupra primei minii nesocotite, iar eu voi putea să mă gândesc în linişte la ceea ce-mi ordonă conştiinţa şi demnitatea să fac.

— Să ne întoarcem la Luvru, monseniore, spuse domnul de Montmorency şi să facem act de prezenţă. Vă voi revedea mâine, doamnă, zise el adresându-se cu un surâs doamnei de Poitiers; m-am putut convinge că-l iubiţi pe prinţ cu o dragoste adevărată.

— Dar monseniorul Delfin e convins de asta, zise Diana şi a iertat neplăcerea, atât de neprevăzută, a acestei întâlniri?

— Da, mă iubeşti… Într-adevăr. Diana, zise Delfinul gânditor şi am prea multă nevoie s-o cred că să mă mai îndoiesc. Află, doamnă, că am simţit o durere cumplită când mi-am închipuit că am să te pierd, dragostea dumitale îmi este de acum înainte tot atât de necesară ca şi aerul şi apoi, când iubesc, iubesc pentru toată viaţa.

— Ah! Dacă-ar fi adevărat! Strigă Diana cu un accent pătimaş, sărutând mâna pe care i-o întindea prinţul în semn de împăcare.

— Haidem! Să plecăm fără întârziere, spuse domnul de Montmorency.

— La revedere, Diana.

— La revedere, stăpânul meu, spuse ducesa despărţind aceste două cuvinte cu o expresie de un farmec de nespus.

Îl conduse până la pragul camerei. În vreme ce Delfinul cobora scara, domnul de Montmorency întredeschise uşa salonului unde domnul de Montgommery continua să zacă, păzit şi ferecat şi se adresă şefului gărzilor:

— Voi trimite în curând un om de-al meu care-ţi va spune ce să faci cu prizonierul. Până atunci supraveghează-i toate mişcările şi nu-l pierde din ochi nici un minut. Răspundeţi toţi cu viaţa.

— Am înţeles, monseniore, răspunse ostaşul.

— Dealtfel, voi veghea şi eu, zise, din uşă, unde rămăsese, doamna Diana.

Se îndepărtară cu toţii şi Perrot, din ascunzătoarea lui, nu mai auzi decât pasul regulat al sentinelei postate în salon, în vreme ce camarazii lui îl păzeau pe prizonier.

Capitolul XXIII Un devotament inutil ALOYSE, DUPĂ CE SE ODIHNI câteva momente, căci abia mai putea să răsufle la amintirea acestei istorii cumplite. Îşi recăpătă curajul şi, la insistenţele lui Gabriel, îşi isprăvi astfel povestirea.

— În momentul în care Delfinul şi conetabilul se îndepărtară, sună ceasul unu după miezul nopţii. Perrot socoti că stăpânul său e pierdut, fără scăpare, dacă-i lăsa trimisului domnului de Montmorency timpul să intervină. Venise deci vremea să se apuce de treabă. Observase că domnul de Montmorency nu indicase nici un cuvânt de ordine, nici un semn după care să i se poată recunoaşte trimisul. Deci, după ce aşteptase cam o jumătate de ceas, pentru ca povestea lui să pară verosimilă, Perrot ieşi încetişor din ascunzătoare, coborî cu pas uşor câteva trepte, pe urmă le urcă având grijă să i se audă zgomotul paşilor şi veni să bată la uşa oratoriului.

Planul pe care şi-l făcuse era îndrăzneţ şi avea, tocmai din pricina acestei îndrăzneli, sorţi de izbândă.

— Cine e? Întrebă sentinela.

— Trimisul monseniorului baron de Montmorency.

— Deschide, spuse sentinelei şeful gărzii.

Uşa se deschise şi Perrot intra cu curaj şi cu capul sus.

— Sunt, spuse, scutierul domnului Charl de Manffol, care se află în slujba domnului de Montmorency, după cum ştiţi. Stăpânul meu şi cu mine, tocmai intrasem în garda Luvrului când ne-am întâlnit în piaţa Greve cu domnul de Montmorency însoţit de un tânăr înalt învăluit în mantie. Domnul de Montmorency l-a strigat pe domnul de Manffol. După câteva momente de discuţie, cei doi mi-au poruncit să vin aici, în strada du Figuier, la doamna Diana de Poitiers. Voi găsi, mi s-a spus, un prizonier, în legătură cu care domnul de Montmorency mi-a dat instrucţiuni pe care am venit să le îndeplinesc. Am cerut câţiva oameni de escortă; mi s-a spus că n-am nevoie pentru că există aici o forţă suficientă şi văd într-adevăr că sunteţi destul de numeroşi ca să sprijiniţi misiunea ce mi s-a încredinţat. Unde este prizonierul? Ah! Iată-l! Scoateţi-i căluşul, căci trebuie să-i vorbesc şi să-mi răspundă!

Conştiinciosul şef al mercenarilor încă mai ezita, în ciuda tonului sigur al lui Perrot.

— N-aveţi nici un ordin scris să-mi înmânaţi? Întrebă el.

— De când se scriu ordine în piaţa Greve la două de noapte?

Răspunse Perrot ridicând din umeri; domnul de Montmorency mi-a spus că sunteţi înştiinţaţi de venirea mea.

— E adevărat.

— Ei bine, atunci de ce-mi faci greutăţi, omule? Hai, îndepărtaţi-vă, dumneata şi oamenii dumitale; căci ceea ce am eu să-i spun domnului trebuie să rămână numai între noi. Ei, nu pricepi? Înapoi!

Se traseră într-adevăr înapoi şi, Perrot, apropiindu-se de domnul de Montgommery, îi scoase căluşul.

— Bravul meu Perrot! Spuse el, care-şi recunoscuse de la început scutierul. Cum de te afli aici?

— Vă voi spune, monseniore, dar acum n-avem nici un minut de pierdut. Ascultaţi-mă.

Şi-i povesti în câteva cuvinte scena care se petrecuse la doamna Diana şi hotărârea pe care domnul de Montmorency părea s-o fi luat de a îngropa pentru totdeauna secretul groaznicei insulte, odată cu insultătorul. Trebuia deci să scape printr-o lovitură disperată de această captivitate care-i putea aduce moartea.

— Şi ce socoţi să faci, Perrot? Întrebă domnul de Montgommery. Vezi, sunt opt împotriva noastră şi nu ne aflăm într-o casă de prieteni, adăugă el cu amărăciune.

— N-are importanţă, zise Perrot, lăsaţi-mă să fac şi să spun ce ştiu eu şi veţi fi salvat, liber.

— La ce bun, Perrot? Spuse cu tristeţe contele. Ce voi face cu viaţa şi cu libertatea? Diana nu mă iubeşte! Diana mă detestă şi mă trădează.

— Scuturaţi-vă de amintirea acestei femei şi gândiţi-vă la copilul dumneavoastră, monseniore.

— Ai dreptate, Perrot, l-am uitat pe bietul meu Gabriel şi Dumnezeu m-a pedepsit. Pentru el voi încerca deci ultima şansă de scăpare pe care mi-o oferi. Dar înainte de orice, ascultă, dacă fapta, mai mult smintită decât îndrăzneaţă, pe care vrei s-o săvârşeşti, dă greş, nu vreau, Perrot, să las orfanului drept moştenire urmările nefaste ale soartei mele; nu vreau ca, după pieirea mea, să înfrunte şi el duşmanii de temut care m-au doborât pe mine. Jură-mi, deci, că, dacă mă va înghiţi temniţa sau mormântul, Gabriel nu va afla niciodată de la tine cum a pierit tatăl lui. Dacă va cunoaşte acest secret, într-o zi vă voi să mă răzbune sau să mă salveze şi va fi pierdut. Voi avea de dat o socoteală destul de grea maică-si şi fără a o mai adăuga pe asta. Vreau ca fiul meu să trăiască fericit, fără să fie ameninţat de trecutul tatălui său! Jură-mi asta, Perrot şi nu te crede dezlegat de acest jurământ chiar dacă cei trei actori ai scenei pe care mi-ai povestit-o mor înaintea mea. Îmi făgăduieşti, Perrot? Juri? Nu mă las în voia devotamentului tău, pe care-l socot inutil, decât cu această condiţie.

— Ei bine, monseniore, jur!

— Pe crucea spadei tale, Perrot! Gabriel nu va afla niciodată nimic de la tine despre această taină primejdioasă.

— Pe crucea spadei mele, monseniore, spuse Perrot cu mâna dreaptă întinsă.

— Mulţumesc, prietene. Acum fă ce vrei! Mă las în seama curajului tău şi a milei lui Dumnezeu.

— Sânge rece şi siguranţă, monseniore, zise Perrot. Veţi vedea! Şi adresându-se şefului gărzilor: Cuvintele pe care mi le-a adresat prizonierul sunt lămuritoare, puteţi să-l dezlegaţi şi să-l lăsaţi să plece.

— Să-l dezlegăm? Să-l lăsăm să plece? Replică zbirul mirat.

— Sigur. E ordinul domnului de Montmorency.

— Domnul de Montmorency, zise garda ridicându-şi capul, ne-a poruncit să nu-l scăpăm din ochi pe prizonier şi, plecând, ne-a spus că răspundem pentru el cu viaţa noastră. Cum deci să vrea acum monseniorul de Montmorency să-l punem pe acest senior în libertate?

— Cum adică, refuzaţi să mă ascultaţi pe mine, care vorbesc în numele lui? Spuse Perrot fără să-şi piardă cutezanţa.

— Uite ce e, domnule, dacă mi-ai porunci să-l strâng de gât pe acest senior, ori să-l arunc în apă, ori să-l duc la Bastilia, aş mai înţelege, dar să-l las liber, asta este peste puterile mele.

— Bine! Răspunse Perrot fără să se zăpăcească. Vă voi transmite ordinele pe care le-am primit şi mă spăl pe mâini de rest. N-aveţi decât să daţi socoteală domnului de Montmorency pentru nesupunerea voastră. Eu nu mai am ce face aici, bună seara!

— Hei, stai un moment, zise şeful gărzii, ce te grăbeşti aşa? Spui că domnul de Montmorency doreşte să-l las pe prizonier să plece. Eşti sigur că domnul de Montmorency te-a trimis aici?

— Netotule! Zise Perrot, de unde aş fi ştiut că aveţi un prizonier aici? A ieşit cineva din casă să mi-o spună, dacă nu însuşi domnul de Montmorency?

— Bine, o să-ţi dezlegăm omul, spuse soldatul, furios că un tigru căruia i se ia prada. Cât despre schimbători sunt seniorii ăştia mari!

— Aştept! Răspunse Perrot.

Rămase totuşi afară, pe prima treaptă a scării, cu pumnalul în mână. Dacă l-ar fi văzut urcând pe adevăratul trimis al lui Montmorency, nu l-ar fi lăsat să facă un pas mai mult. Dar n-o văzu şi n-o auzi, în dosul lui, pe doamna Diana, care, atrasă de zgomotul vocilor, ieşise din camera ei şi înaintase până la uşa, lăsată întredeschisă, a oratorului. Ducesă văzu cum soldaţii îl dezlegau pe domnul de Montgommery, care rămase mut de groază zărind-o.

— Ticăloşilor! Strigă ea, ce faceţi aici?

— Ascultăm de poruncile domnului de Montmorency, doamnă, spuse şeful gărzii, îl dezlegăm pe prizonier.

— Imposibil! Strigă doamna de Poitiers. Domnul de Montmorency n-a putut să dea o astfel de poruncă. Cine v-a adus ordinul ăsta?

Soldaţii i-l arătară pe Perrot, care se întoarse doborât de spaimă şi de stupoare auzind-o pe doamna Diana. O rază a lămpii căzu pe chipul palid al bietului Perrot. Doamna Diana îl recunoscu.

— Omul ăsta? Spuse ea, omul ăsta e scutierul prizonierului. Iată ce neghiobie era să faceţi!

— Minciună! Zise Perrot, încercând să mai nege. Sunt scutierul domnului de Manffol şi-s trimis aici de domnul de Montmorency.

— Cine zice că e trimis de domnul de Montmorency? Rosti în spatele său un nou venit care nu era altul decât trimisul adevărat. Itravii mei soldaţi, omul ăsta minte. Iată inelul şi pecetea domnului de Montmorency, dar dealtfel ar trebui să mă recunoaşteţi, sunt contele de Montansier8. Cum! Aţi îndrăznit să-i scoateţi căluşul prizonierului şi să-l dezlegaţi?

Nenorociţilor! Puneţi-i căluşul şi legaţi-l şi mai zdravăn ca înainte!

— Aşa da! Zise şeful gărzii, astea văd şi eu că-s ordine adevărate.

— Bietul Perrot! Zice contele.

Nu catadicsi să-i spună un cuvânt de reproş doamnei Diana, măcar că ar fi avut vreme înainte că batista să-i astupe gura. Poate că se temea să nu-l compromită şi mai mult pe bravul lui scutier. Dar Perrot, din nenorocire, nu-i imită prudenţa şi, adresându-se doamnei Diana. Zise cu indignare:

— Văd, doamnă, că nu v-aţi oprit 1a jumătatea drumului. Iuda nu l-a trădat decât o dată pe stăpânul lui. Dumneavoastră, într-un ceas, v-aţi trădat de trei ori iubitul. E adevărat însă că Iuda era biet bărbat, în vreme ce dumneavoastră sunteţi femeie şi pe deasupra şi ducesă.

— Puneţi mâna pe omul ăsta, strigă ducesa furioasă.

— Puneţi mâna pe omul ăsta, repetă după ea şi contele de Montansier.

— Ah, încă n-am fost prins! Strigă Perrot.

Şi, într-o situaţie atât de disperată, încercă o lovitură deznădăjduită: se avânta lângă domnul de Montgommery şi cu lama pumnalului începu să-i taie legăturile strigând:

— Ajutaţi-mă, monseniore! Să ne vindem cât mai scump pielea.

Dar n-avu vreme, să-i elibereze decât braţul stâng. Zece spade se încrucişară cu a sa. Înconjurat din toate părţile, o lovitură violentă de sabie pe care o primi între umeri îl aruncă la picioarele stăpânului său, uncie căzu fără cunoştinţă, ca şi mort.

Capitolul XXIV Petele de sânge nu se şterg niciodată de tot PERROT HABAR N-AVU CE SE mai petrecu după aceea. Când îşi veni în fire, prima senzaţie pe care o încercă fu accea de răceală. Îşi adună gândurile, deschise ochii şi privi în jurul lui: pretutindeni, noapte adâncă. Se afla întins pe o piatră umedă şi alături de el zăcea un cadavru. La lumina

lămpiţe, întotdeauna aprinsă, din nişa unde se ridica statuia fecioarei, îşi dădu seama că se găsea în cimitirul Inocenţilor. Cadavrul aruncat lângă el era a ostaşului din gardă, ucis de domnul de Montgommery. Sigur că-l crezuseră mort şi pe el…

Încercă să se scoale; dar durerea cumplită a rănilor i se redeşteptă. Totuşi, adunându-şi cu un curaj supraomenesc puterile? Izbuti să se ridice în picioare şi să facă câţiva paşi. În acel moment licărirea unui felinar străpunse întunericul; Perrot zări doi oameni cu mutre urâte, purtând cu ei cazmale şi hârleţe.

— Ne-au spus că se află în spatele statuii Fecioarei, zise unul din cei doi oameni.

— A, iată-i şi pe voinicii noştri, zise cel de al doilea, zărindu-l pe soldat. Dar nu-i decât unul.

— Păi să-l căutăm şi pe celălalt.

Cei doi gropari luminară cu felinarul lor pământul din jur. Dar Perrot avuse puterea să se târască în dosul unui mormânt destul de îndepărtat de locul unde-l căutau.

— L-o fi luat dracu, spuse unul dintre gropari care părea mai vesel.

— Oh, zise celălalt înfiorându-se, nu spune astfel de lucruri la o asemenea oră şi într-un astfel de loc.

Şi se închină cu spaimă.

— Ei, nu-i decât unul,. Spuse primul gropar. Ce facem? Eu zic să-l îngropăm pe ăsta şi gata; vom spune că prietenul lui s-a topit… Sau că au numărat ăia prost.

Începură să sape o groapă şi Perrot, care se îndepărta uşor, clătinându-se, îl auzi pe groparul cel vesel spunându-i prietenului său:

— Mă gândesc că dacă vom mărturisi că n-am găsit decât un singur trup şi n-am săpat decât o groapă, omul care ne-a tocmit poate că n-o să ne dea decât cinci pistoli în loc de zece. N-ar fi mai bine, în interesul nostru, să trecem sub tăcere această dispariţie ciudată?

— Sigur, răspunse groparul cel pios. Îi vom spune că ne-am isprăvit treaba şi nu vom minţi.

Abia târându-se, Perrot ajunse cu mari chinuri în strada Aubry-le-Boucher. Acolo zări căruţa unui zarzavagiu care se întorcea de la piaţă şi-i întrebă pe omul care o conducea încotro merge.

— La Montereuil, răspunse acesta.

— Atunci, fii atât de milostiv şi lasă-mă să stau şi eu pe o margine până în colţul străzii Geoffroy-L'Asnier.

— Urcă, spuse zarzavagiu!

Perrot făcu astfel fără mare osteneală drumul care-l despărţea de casă şi totuşi de zece ori crezu c-o să-şi dea duhul. În sfârşit, în strada Geoffroy-L'Asnier, căruţa se opri.

— Iaca, iată-te acasă, prietene, spuse zarzavagiul.

— Mulţumesc, omule de treabă, zise Perrot.

Coborî împleticindu-se şi fu obligat să se sprijine de primul zid pe care-l întâlni.

„Tovarăşul meu de drum a băut cam mult", îşi zise ţăranul.

Şi se îndepărtă cântând cântecul, pe atunci cu totul nou, al jupânului François Rabelais, veselul preot de la Meudon: „O, Doamne, tu cel plin de har Ce apa prefăcuşi în vin Fă din fundul meu fânar Să-l luminez pe-al meu vecin…"

Lui Perrot îi trebui un ceas ca să ajungă din strada Saint-Antoine în strada Jardins. Din fericire, nopţile de ianuarie sunt lungi! Nu întâlni pe nimeni şi ajunse cam pe la şase.

În ciuda frigului, monseniore, nelinişstea mă ţinuse toată noaptea în faţa ferestrei deschise. La prima chemare a lui Perrot am alergat la poartă şi i-am deschis.

— Tăcere, dacă ţii la viaţă! Îmi spuse el de la bun început. Ajută-mă să urc în odaia noastră; şi nici un strigăt, nici o vorbă.

Merse susţinut de mine care, văzându-l rănit, nu cutezam s: î vorbesc, dar plângeam totuşi pe înfundate. Când ajunserăm şi când îl eliberai de haine şi de arme, sângele sărmanului curse pe mâinile mele şi rănile se iviră în faţa ochilor mei, adânci şi căscate. Îmi opri strigatul cu un gest

poruncitor şi se aşează în pat într-o poziţie care-l făcea să sufere mai puţin.

— Lasă-mă să chem un doctor, i-am spus eu plângând.

— Degeaba, zise el. Ştii că mă pricep puţin la chirurgie. Una dintre rănile mele, cea de sub gât, e mortală; n-aş mai fi trăit dacă ceva mult mai puternic decât durerea nu m-ar fi susţinut şi dacă Dumnezeu, care pedepseşte criminalii şi trădătorii, nu mi-ar fi prelungit cu câteva ceasuri sfârşitul ca să pot fi de folos planurilor sale. În curând mă va cuprinde fierbinţeala şi totul va fi gata. Nici un doctor din lume nu mai poate face nimic.

Vorbea cu mare greutate. Îl rugai să se odihnească puţin.

— Da, zise el, trebuie să-mi cruţ ultimele puteri. Dă-mi ceva de scris.

I-am adus ce-mi cerea. Dar abia acum băgă de seamă că o lovitură de spadă îi rănise şi mâna dreaptă. Dealtfel şi aşa scria destul de greu; trebui deci să arunce pana şi hârtia.

— Haide, voi vorbi, zise el şi Dumnezeu mă va lăsa să trăiesc până când voi isprăvi. Căci, în sfârşit, chiar dacă acest Dumnezeu îi va lovi pe cei trei duşmani ai stăpânului meu, domnul de Montgommery trebuie să fie odată şi odată răzbunat de fiul lui.

Atunci, monseniore, zise Aloyse, Perrot îmi istorisi toată povestea pe care v-am dezvăluit-o. Avu totuşi lungi şi dese întreruperi şi, când se simţea prea sfârşit pentru a continua, îmi poruncea să-l las şi să cobor ca să vorbesc cu oamenii din casă. M-am arătat faţă de ei, vai! Foarte neliniştită de conte şi de soţul meu. I-am trimis pe toţi să ceară veşti de la Luvru, apoi de la toţi prietenii domnului conte de Montgommery, chiar şi de la simple cunoştinţe. Doamna de Poitiers spunea că nu-l văzuse pe domnul de Montgommery, că nu pricepea de ce-o plictiseam. Astfel orice bănuială fu îndepărtată în ce mă privea, ceea ce voia şi Perrot şi ucigaşii îşi crezură secretul îngropat în celula stăpânului şi-n groapa scutierului.

După ce i-am îndepărtat o vreme pe servitori şi după ce v-am încredinţat unuia dintre ei, monseniore Gabriel, am venit din nou lângă bietul meu soţ, care şi-a reluat povestirea.

Spre amiază, cumplitele suferinţe pe care le îndurase până atunci părură să se mai potolească puţin. Vorbea cu mai multă uşurinţă, ba chiar cu un soi de însufleţire. Dar cum mă bucuram eu de asta, el îmi spuse râzând cu tristeţe:

— Asta-i fierbinţeala despre care te-am anunţat. Dar am isprăvit de dezvăluit toată ticăloşia. Acum ştii ceea ce numai cei trei ştiu; dar inima ta va putea să păstreze, sunt sigur, acest secret până în ziua în care, nădăjduiesc, îţi va fi îngăduit să-l dezvălui celui în drept. Ai auzit jurământul pe care domnul de Montgommery m-a pus să-l fac: atâta timp cât va exista un pericol pentru Gabriel, atâta timp cât cei trei duşmani atotputernici care mi-au închis stăpânul vor mai sălăşlui pe lumea asta, vei tăcea, Aloyse. Jură-i asta bărbatului tău care-i pe moarte.

Am jurat plângând şi iată că azi am trădat acest jurământ, monseniore. Căci cei trei duşmani al domniei-voastre, mai puternici şi mai de temut, trăiesc încă.

— O, Aloyse, zise Gabriel, nu-i vorba de nici o trădare; toată purtarea ta nu înseamnă decât devotament şi eroism. Dar isprăveşte-ţi povestirea!

Perrot, continuă Aloyse, a mai adăugat: „Când nu voi mai fi, draga mea, vei închide această casă, vei da drumul servitorilor şi te vei duce cu Gabriel şi cu băiatul nostru la Montgommery. Acolo să nu stai la castel, retrage-te în căsuţa noastră şi creşte-l pe monsenior în aşa fel încât prietenii să-l cunoască şi duşmanii să-l uite. Toţi oamenii noştri de treabă de acolo şi intendentul şi capelanul te vor ajuta. Poate că ar fi mai bine ca însuşi Gabriel, până la optsprezece ani, să nu ştie ce nume poartă, să ştie doar că e gentilom. Vei vedea şi tu… Domnul nostru capelan şi domnul de Vimoutiers, tutorele copilului, te vor sfătui ce să

faci. Dar chiar şi acestor prieteni siguri ascunde-le ceea ce ţi-am istorisit. Spune-le doar că ţi-e teamă pentru Gabriel de duşmanii tatălui său. Perrot îmi dădu tot felul de sfaturi pe care mi le tot repeta de zeci de ori până când reîncepură durerile.

— Pentru domnul de Montmorency, mai zise el, eu sunt îngropat în cimitirul Inocenţilor. Trebuia să dispar odată cu contele. Dacă se va găsi vreo urmă î înapoierii mele aici, vei fi pierdută, Aloyse şi poate că şi Gabriel odată cu tine. Dar ai braţul tare şi inima vitează, după ce-mi vei închide ochii, adună-ţi toate puterile, aşteaptă miezul nopţii şi de îndată ce slugile vor adormi, coboară-mi trupul în vechea criptă a seniorilor de Brissac, cărora le-a aparţinut altădată acest palat. Nimeni nu mai intra în acel mormânt părăsit; vei găsi cheia ruginită în cufărul mare din odaia contelui. Voi avea astfel un mormânt ales şi măcar că un simplu scutier nu e demn să se odihnească printre atâţia mari seniori, îngroapă-mă acolo…

Cum pe bietul meu Perrot îl cuprinse o slăbiciune şi cum insista să-mi dau. Cuvântul, i-am făgăduit tot ce voia. Spre seară, delirul puse stăpânire pe el; apoi urmară dureri înspăimântătoare. Îmi smulgeam părul, disperată că nu i le puteam uşura, dar el îmi făcea semn că totul e inutil.

În sfârşit, ars de febră şi măcinat de suferinţe cumplite, îmi zise:

— Aloyse, dă-mi să beau… Doar o picătura de apă.

În neştiinţa mea voisem să-i dau apă ca să-şi potolească acea sete arzătoare de care spunea că suferă, dar el mă refuzase mereu. M-am grăbit deci să-i aduc o cană cu apă.

Înainte de a o lua, îmi spuse:

— Aloyse, un ultim sărut şi un ultim rămas-bun şi adu-ţi aminte… Adu-ţi aminte…

I-am acoperit faţa de sărutări şi de lacrimi. Apoi bău o înghiţitură de apă, sughiţă şi recăzu pe pernă. Murise.

Mi-am petrecut restul seni în rugăciuni şi în lacrimi. Totuşi, m-am dus, ca de obicei, să asist la culcarea domniei-tale,

monseniore şi nimeni, bineînţeles, nu se miră de durerea mea. În casă domnea consternarea şi toţi servitorii credincioşi îl plângeau pe conte şi pe bunul lor Perrot.

Spre ceasul două din noapte nu se mai auzi nici un zgomot, doar eu singură vegheam. Am spălat sângele cu care era acoperit trupul soţului meu, l-am înfăşurat într-un giulgiu şi, încredinţându-mă Domnului, am început să cobor acea povară grea mai mult inimii decât braţului meu. Când puterile mă părăseau, îngenuncheam alături de mort şi mă rugam. În sfârşit, după o jumătate de ceas, am ajuns la poartă cavoului. Când l-am deschis, nu fără greutate, un vânt îngheţat stinse lampa pe care-o purtam şi am crezut că mă sufoc de spaimă. Totuşi, mi-am venit în fire, am aprins din nou lampa şi am depus trupul soţului meu într-un mormânt deschis care părea că aşteaptă; apoi, după ce i-am sărutat pentru ultima oară giulgiul, am împins la loc greaua piatră de marmoră de deasupra, care-l despărţea pentru totdeauna de mine. Zgomotul pietrei îmi pricinui o asemenea spaimă, încât, abia putând să închid poarta cavoului, am luat-o la fugă şi nu m-am oprit decât în odaia mea, unde am căzut grămadă pe un scaun. Totuşi, înainte de a se lumina, trebuia să ard cearşafurile şi rufele pline de sânge care m-ar fi putut trăda. Când se iviră zorile, treaba era isprăvită, nu mai rămase nici o singură urmă a evenimentelor din ajun şi din timpul nopţii. Am făcut să dispară totul cu grija unei criminale care nu vrea să lase nici urme, nici amintiri ale crimei sale. Numai că atâtea eforturi mă epuizase şi am căzut bolnavă… Dar datoria mea era să trăiesc pentru cei doi orfani pe care Providenţa îi încredinţase grijii mele; şi am trăit, monseniore.

— Biata femeie! Zise Gabriel strângând mâna Aloysei într-ale sale.

— După o lună, continuă doica, v-am dus la Montgommery, urmând sfaturile soţului meu.

În rest, ceea ce domnul de Montmorency prevăzuse se întâmpla. Doar o săptămână fu zarvă la Curte în legătură cu

dispariţia contelui de Montgommery şi a scutierului său; după care, sosirea apropiată a lui Carol Quintul, care trebuia să străbată Franţa ca să se ducă să-i pedepsească pe gantezi, fu unicul subiect al tuturor discuţiilor.

În luna mai a aceluiaşi an, la cinci luni după dispariţia tatălui domniei-tale, monseniore, s-a născut Diana de Castro.

— Da, zise Gabriel gânditor; oare doamna de Poitiers fusese amanta tatii? L-o fi iubit pe Delfin după el sau odată cu el? Întrebări sumbre pe care zvonurile ticăloase ale unei Curţi destrăbălate au le pot, rezolva… Sunt sigur că tata trăieşte. Tata trebuie să trăiască! Şi-l voi regăsi, Aloyse! În mine sunt acum doi oameni, un fiu şi un iubit care vor şti să-l regăsească.

— Să dea Domnul!

— N-ai mai aflat nimic de atunci, doică, despre închisoarea în care acei criminali l-ar fi putut închide pe tata?

— Nimic, monseniore şi singurul indice pe care-l avem este acel cuvânt al domnului de Montmorency, prins de Perrot, că guvernatorul din Châtelet îi era prieten devotat şi-l putea ajuta.

— Châtelet! Strigă, Gabriel. Châtelet!

Şi fulgerul unei amintiri cumplite i-l aduse brusc în faţa ochilor pe mohorâtul moşneag care nu trebuia să rostească niciodată vreo vorbă pe care-l văzuse, cu o înduioşare a inimii atât de ciudată, întruna din cele mai adânci celule ale închisorii regale.

Gabriel se aruncă în braţele Aloysei, izbucnind în lacrimi.

Capitolul XXV Răscumpărarea eroică A DOUA ZI, 12 AUGUST, GABRIEL de Montgommery, cu un chip calm şi cu un pas ferm, se îndreptă către Luvru ca să ceară audienţă regelui.

Dezbătuse îndelung cu Aloyse şi cu el însuşi ce trebuia să facă şi să spună. Convins că nu putea fi vorba de violenţă faţă de un adversar încoronat, care ar fi putut să-l facă să aibă soartă tatălui său, Gabriel se hotărî să fie categoric şi

demn, dar moderat şi respectuos. Va întreba, nu va cere. Nu va veni oare şi timpul să vorbească de sus? Trebuia mai întâi să vadă dacă aceşti ani care trecuseră nu înmuiaseră oarecum ura lui Henric al II-lea.

Luând o asemenea hotărâre, Gabriel era decis să arate atâta înţelepciune şi prudenţă încât puteai să aprobi fapta îndrăzneaţă la care se oprise. Împrejurările aveau dealtfel să-i ofere un ajutor neaşteptat.

Sosind la curtea Luvrului, urmat de Martin-Guerre, de astă dată de adevăratul Martin-Guerre, Gabriel observă o agitaţie neobişnuită; era însă prea stăpânit de gândurile sale ca să dea atenţie grupurilor preocupate şi chipurilor întristate pe care le văzu de-a lungul drumului.

Totuşi recunoscu în calea lui o litieră cu armele familiei de Guise şi-l salută pe cardinalul de Lorena care cobora, foarte însufleţit, din litieră.

— Ah! Dumneata eţti, domnule viconte d'Exmčs, spuse Charles de Lorena, iată-te deci vindecat? Cu atât mai bine! Cu atât mai bine! Fratele meu îmi cere cu mult interes, în ultima sa scrisoare, veşti despre dumneata.

— Monseniore… Cita bunătate! Răspunse Gabriel.

— O meriţi după atâta bravură! Zise cardinalul. Dar unde te duci atât de grăbit?

— La rege, monseniore.

— Hm! Regele are alte treburi decât să te primească pe dumneata, tinere prieten. Şi eu mă duc la majestatea sa, care m-a chemat mai adineauri. Dacă vrei să urcăm împreună, te voi conduce şi mă voi sprijini de tânărul dumitale braţ. Sprijin contra sprijin. Căci asta şi vreau să-i spun acum majestăţii-sale; fiindcă presupun că ai auzit trista veste?

— Nu, răspunse Gabriel, vin de-acasă; dar am băgat într-adevăr de seamă o anumită agitaţie…

— Te cred, zise cardinalul. Domnul de Montmorency a făcut tot soiul de năzbâtii, acolo, în fruntea armatei. A vrut să vină în ajutorul oraşului asediat Saint-Quentin! Nu

merge aţa repede, domnule d'Exmčs, te rog, eu n-am picioarele dumitale sprintene. Spuneam deci că întreprinzătorul general şi-a provocat inamicul la luptă. Asta se petrecea alaltăieri, 10 august, în ziua Sfântului Laurenţiu. Avea trupe aproape egale ca număr cu cele ale spaniolilor, o cavalerie admirabilă şi elita nobilimii franceze. „Experimentatul comandant” a aranjat atât de abil lucrurile, încât a suferit în câmpiile de la Gibercourt şi de la Liserolles o îngrozitoare înfrângere, fiind el însuşi rănit şi luat prizonier şi odată cu el toţi şefii şi generalii care n-au murit pe câmpul de luptă. Domnul d'Enghien se află printre aceştia din urmă şi din toată infanteria nu s-au mai întors nici o sută de oameni. Iată de ce, domnule d'Exmčs, vezi toată lumea atât de preocupată şi iată de ce majestatea-sa m-a chemat atât de repede.

— Dumnezeule mare! Strigă Gabriel, izbit, chiar în toiul durerii sale personale, de acest dezastru, Dumnezeule mare! Ar putea să se reîntoarcă pentru Franţa zilele de la Poitiers şi Azincourt. Dar Saint-Quentin, monseniore?

— Saint-Quentin, răspunse cardinalul, mai rezista încă la plecarea curierului; nepotul conetabilului, domnul Gaspard de Coligny, care apără oraşul, a jurat să îndrepte greşeala grosolană a unchiului său, mai curând lăsându-se îngropat sub dărâmăturile oraşului decât să-l predea. Dar tare mi-e teamă ca la ora asta să nu fie îngropat, iar ultimul meterez care-l opreşte pe inamic să nu fie luat.

— Dar atunci regatul va fi pierdut! Zise Gabriel.

— Domnul să ocrotească Franţa! Răspunse cardinalul, iată-ne la rege să vedem ce e de făcut.

Gărzile, ca de obicei, îl lăsară să treacă pe cardinal, omul al cărui frate era singurul în stare să mai salveze ţara. Charles de Lorena, urmat de Gabriel, intră fără piedici la rege, pe care-l găsi singur cu doamna de Poitiers şi cufundat în amărăciune. Henric, văzându-l pe cardinal, se ridică şi-i veni cu grabă în întâmpinare.

— Eminenţa-voastră să fie binevenită! Zise el. Ei bine, domnule de Lorena, ce catastrofă îngrozitoare! Cine-ar fi prezis una ca asta?

— Eu, sire, răspunse cardinalul, dacă majestatea-voastră m-ar fi întrebat acum o lună, la plecarea domnului de Montmorency…

— Fără acuzări zadarnice, vere, zise regele; nu-i vorba de trecut, ci de viitorul atât de ameninţător, de prezentul atât de periculos. Domnul duce de Guise e pe drum, venind din Italia, nu-i aşa?

— Da, sire şi acum trebuie să fi ajuns la Lyon.

— Domnul fie lăudat! Strigă regele. Domnule de Lorena, pun în mâinile ilustrului dumitale frate salvarea Statului. Aveţi, dumneata şi el în vederea acestui scop glorios, depline puteri. Fiţi regi ca mine, ba chiar mai mult decât mine. Am scris eu însumi domnului duce de Guise ca să-şi grăbească întoarcerea aici. Iată scrisoarea. Poate eminenţa-voastră vrea să serie şi el una şi să-i zugrăvească fratelui său groaznica situaţie în care ne aflăm şi necesitatea de a nu pierde un minut, dacă vrea să mai salveze Franţa. Spune-i, vere că mă las cu totul în nădejdea lui. Scrie-i, scrie-i repede, te rog. Nu-i nevoie să ieşi de aici. Iată, în acest cabinet găseşti tot ce-ţi trebuie. Curierul, cu cizme şi pinteni, aşteaptă jos, urcat în şa. Du-te, domnule cardinal. O jumătate de ceas în plus sau în minus poate să salveze sau să piardă totul.

— Şi eu şi gloriosul meu frate ascultăm pe majestatea-voastră, răspunse cardinalul îndreptându-se spre cabinet, căci viaţa noastră aparţine regelui şi ţării; totuşi, fie că fratele meu va izbuti, fie că va da greş, majestatea-sa să binevoiască a-şi aminti că i-a încredinţat puterea într-o situaţie disperată.

— Spune periculoasă, zise regele, dar nu disperată. În sfârşit, oraşul Saint-Quentin şi bravul său apărător domnul de Coligny mai rezistă?

— Acum două zile mai rezistă, zise Charles de Lorena. Dar fortificaţiile erau într-o stare demnă de milă, iar locuitorii înfometaţi vorbeau de predare; şi Saint-Quentin în puterea spaniolului, înseamnă că Parisul va fi luat în opt zile. Dar nu importă, sire, îi voi scrie fratelui meu şi ştiţi că el va face tot ceea ce-i va sta în putinţă.

Şi cardinalul, salutându-l pe rege şi pe doamna Diana, intră în cabinet ca să sscrie scrisoarea pe care i-o cerea Henric.

Gabriel rămăsese deoparte, gânditor, fără să fie observat. Inima sa tânăra şi generoasă era profund mişcată de această cumplită situaţie în care se afla Franţa. Se gândea la domnul de Montmorency, cel mai crud duşman al său care fusese învins, rănit şi făcut prizonier. Nu mai vedea, pe moment, în el, decât pe generalul trupelor franceze.

În sfârşit, acum era mai preocupat de primejdiile ţării decât de nedreptatea făcută tatălui său. Când regele, după ieşirea cardinalului, recăzu dezolat în fotoliu, cu fruntea în mâini, strigând: „O, Saint-Quentin! Acolo se decide acum soarta Franţei! Saint-Quentin! Dac-ai putea rezista încă opt zile, domnul de Guise ar avea timp să se întoarcă şi apărarea s-ar putea organiza în dosul zidurilor tale credincioase! Dacă ele cad, duşmanul ajunge la Paris şi totul e pierdut! Saint-Quentin! Îţi voi da pentru fiecare din ceasurile de rezistenţă un privilegiu şi pentru fiecare din pietrele tale năruite un diamant dacă-ai putea să mai rezişti încă opt zile!” – nobilul tânăr strigă:

— Sire, va rezista şi chiar mai mult de opt zile!

Luase o hotărâre măre, o hotărâre sublimă.

— Domnule d'Exmčs! Strigară într-un glas Henric şi Diana; regele cu surpriză şi Diana cu dispreţ.

— Cum ai intrat aici, domnule? Întrebă regele cu severitate.

— Sire, am intrat odată cu eminenţa sa.

— Mă rog, zise regele, dar parcă spuneai ceva, domnule d'Exmčs? Că Saint-Quentin ar putea să reziste?

— Da, sire, iar domnia-voastră spuneaţi că dacă ar putea să reziste i-aţi dărui libertăţi şi bogăţii…

— O mai spun încă, zise regele.

— Ei bine, ceea ce veţi acorda oraşului care se va apăra veţi refuza omului care-l va ajuta să se apere? Omului a cărui voinţă energică se va impune întregului oraş şi care nu-l va ceda decât atunci când ultima bucată de zid va cădea sub tunul duşman? Favoarea pe care v-o va cere acel om, care v-a dat cele opt zile de care aveţi nevoie şi-n consecinţă regatul, sire, se va lăsa oare aşteptată? Vă veţi tocmi pentru o iertare când veţi avea un imperiu?

— Nu, sigur, strigă Henric, acel om va avea tot ce poate oferi un rege.

— Bineînţeles, sire, căci un rege nu numai că poate; dar un rege trebuie să ierte şi ceea ce va cere acel om nu sunt nici titluri, nici aur, ci o iertare, o simplă iertare.

— Dar unde este, cine-i acel salvator? Întrebă regele.

— În faţa voastră, sire. Eu sunt acela, un simplu căpitan al gărzilor voastre, dar care simt în sufletul şi-n braţul meu o putere supraomenească; vă voi dovedi că nu mă laud angajându-mă să-mi salvez şi ţara şi părintele totodată.

— Tatăl dumitale? Domnul d'Exmčs? Zise regele mirat.

— Nu mă numesc d'Exmčs, zise Gabriel. Sunt Gabriel de Montgommery, fiul contelui Jacques de Montgommery, de care cred că vă amintiţi, sire…

— Fiul contelui de Montgommery, strigă ridicându-se regele, care păli.

Doamna Diana se trase de asemenea în fotoliu cu o mişcare de groază.

— Da, sire, zise cu linişte Gabriel, sunt vicontele de Montgommery; în schimbul serviciului pe care vi-l voi aduce la Saint-Quentin, cer libertatea tatălui meu.

— Tatăl dumitale, domnule… Tatăl dumitale a murit sau a dispărut, ce ştiu eu? Habar n-am unde-i tatăl dumitale!

— Ştiu eu, sire, zise Gabriel, pe care-l încerca o teamă cumplită. Tatăl meu se află de ani de zile la Châtelet,

aşteptând moartea sau mila regală. Tata trăieşte, sunt sigur de asta. Pentru crima lui, nu ştiu care-o fi fost…

— Nu ştii? Întrebă regele sumbru şi încruntându-şi sprâncenele.

— Nu ştiu, sire. Greşeala trebuie să fi tost gravă ca să merite o captivitate atât de lungă, dar nu de neiertat din moment ce tata n-a fost condamnat la moarte. Sire, ascultaţi-mă… În atâţia ani justiţia a avut vreme să adoarmă şi clemenţa să se trezească. Pasiunile omeneşti nu rezistă la o atât de lungă durată. Tata, care a intrat în temniţa bărbat în putere, va ieşi de acolo un biet moşneag. Oricât de vinovat ar fi, n-a îndurat îndeajuns? Şi, dacă din întâmplare pedeapsa a fost prea aspră, acum nu-i prea slab ca să se mai răzbune? Redaţi viaţa, sire, unui biet prizonier, de acum încolo fără nici o importanţă. Amintiţi-vă cuvintele crezului creştin şi iertaţi ofensele aproapelui pentru ca şi ale voastre să fie iertate…

Aceste ultime cuvinte fură rostite pe un ton care-i făcură pe rege şi pe doamna de Valentinois să se privească unul pe celălalt cu spaimă.

Dar Gabriel nu voia să le trezească bănuieli, aşa că se grăbi să adauge:

— Remarcaţi, sire, că vă vorbesc ca un supus ascultător şi devotat; tata a fost condamnat pe ascuns şi fără să fie ascultat; această nedreptate duce a răzbunare; deci eu, fiul lui, aş putea să apelez la nobilimea Franţei ca să-l scot din temniţa în care zace; aş putea dezvălui în mod public în faţa tuturor celor care poartă o spadă în mână ocara ce ni s-a adus.

Henric făcu o mişcare.

— Dar nu vin să vă spun asta, sire, continuă Gabriel. Ştiu că există necesităţi mai puternice decât legea şi decât dreptul. Respect, cum va respecta fără îndoială şi tata, secretele unui trecut mult prea îndepărtat de noi. Vă cer să-mi îngăduiţi doar să răscumpăr printr-o faptă glorioasă restul de pedeapsă a tatălui meu. Vă ofer, pentru

răscumpărarea lui, să ajut oraşul Saint-Quentin să reziste în faţa duşmanilor săi şi dacă asta nu ajunge, iată, să compensez pierderea lui luând de la spanioli sau de la englezi un alt oraş! La urma urmei, asta preţuieşte cât. Libertatea unui bătrân! Ei, bine, sunt gata să fac acest lucru, fiindcă motivul care-mi înarmează braţul este sfânt, iar voinţa mea puternică şi îndrăzneaţă.

Diana nu-şi putu reţine un surâs puternic în faţa acestei încrederi a tânărului, pe care ea n-o pricepea şi n-avea cum s-o priceapă

— Înţeleg surâsul dumneavoastră, doamnă, zise Gabriel cu o privire melancolică; credeţi că voi muri în această mare încăierare, nu-i aşa? Tot ce se poate! Ei şi! Voi muri şi gata! Da, doamnă, da sire, dacă duşmanii intră în Saint-Quentin înainte de sfârşitul celei de a opta zile, mă voi lăsa ucis pe zidurile oraşului pe care n-am ştiut să-l apăr. Nici tata şi nici dumneavoastră nu-mi puteţi cere mai mult. Soarta mea va fi astfel împlinită: tata va muri în temniţă, eu pe câmpul de luptă, iar dumneavoastră, dumneavoastră veţi scăpa şi de datorie şi de creditor.

— Mi se pare drept ce spune, cel puţin acum, murmură Diana la urechea regelui rămas pe gânduri. Apoi rosti, adresându-se lui Gabriel, în vreme ce Henric păstra aceeaşi tăcere îngândurată: în cazul în care veţi muri, domnule, lăsându-vă opera neterminată, nu vă va supravieţui nici un moştenitor al creanţei, nici un confident al tainei dumneavoastră?

— Jur pe sufletul tatălui meu, zise Gabriel, că, odată mort, totul va muri împreună cu mine şi că nimeni nu va avea nici dreptul, nici puterea de a o deranja pe majestatea-sa. Dacă pier, vă scutesc de orice obligaţie şi de orice răspundere, sire.

Regele, nehotărât, neştiind ce decizie să ia, se întoarse către doamna de Poitiers ca pentru a-i cere ajutor şi sfat. Aceasta, care înţelegea bine acele ezitări cu care era obişnuita, zise cu un surâs deosebit:

— Nu-i aşa că sunteţi de părere, sire, că trebuie să credem în cuvântul domnului d'Exmčs, care este un gentilom loial ţi un cavaler destoinic? Nu ţtiu dacă cererea sa este sau nu întemeiată şi tăcerea majestăţii-voastre în această privinţă nu-mi îngăduie nici mie, nici altei persoane să se pronunţe. Dar, după ultima mea părere, sire, nu se poate renunţa la o ofertă atât de generoasă; dacă aş fi în locul dumneavoastră, mi-aş da cu plăcere faţă de domnul d'Exmčs cuvântul meu regal de a-i acorda, dacă-şi va realiza îndrăzneţele sale făgăduieli, iertarea pe care mi-ar cere-o îa înapoierea sa.

— Ah, doamnă, e tot ceea ce doresc, zise Gabriel.

— Un ultim cuvânt totuşi, adaugă Diana, fixându-şi privirea sa pătrunzătoare asupra tânărului: cum şi de ce v-aţi hotărât să dezvăluiţi o astfel de taină în faţa mea, în faţa unei femei, poate indiscretă şi cu totul străină de acest secret?

— Am avut două motive, doamnă, răspunse Gabriel cu un sânge rece perfect. Am socotit mai întâi că nici un secret nu putea să existe, fără ştirea dumneavoastră, în inima regelui. Nu v-am spus decât ceea ce oricum aţi fi aflat mai târziu. Pe urmă, nădăjduiam, ceea ce s-a întâmplat, că veţi binevoi să mă sprijiniţi pe lângă rege, că-l veţi determina să mă pună la această încercare şi că dumneavoastră, femeie fiind, veţi fi de partea clemenţei.

I-ar fi fost imposibil chiar şi celui mai atent observator să descopere în accentul lui Gabriel cea mai mică intenţie de ironie şi pe chipul lui impasibil – cel mai imperceptibil surâs de dispreţ; cu toată privirea ei pătrunzătoare, doamna Diana nu se mai îndoi de nimic.

Ea răspunse la ceea ce părea să fie un compliment printr-o uşoară înclinare a capului.

— Îngăduiţi-mi încă o întrebare, domnule. Cum se face totuşi că dumneavoastră, un oră atât de tânăr, sunteţi în posesia unui secret vechi de aproape douăzeci de ani?

— Vă voi răspunde cu atât mai multă plăcere, doamnă, zise Gabriel grav şi sumbru, cu cât răspunsul este menit să vă

convingă de ajutorul Domnului în toate acestea. Un scutier al tatălui meu, Perrot Travigny, mort în împrejurările care au dus la dispariţia contelui, a ieşit din mormânt şi mi-a dezvăluit ceea ce v-am spus.

La acest răspuns, dat pe un ton solemn, regele se ridică în picioare, palid şi abia respirând. Iar doamna de Poitiers, în ciuda nervilor săi de oţel, nu se putu abţine să nu tremure.

În acea epocă plină de superstiţii în care se credea cu uşurinţă în apariţii şi năluciri, vorbă lui Gabriel spusă cu convingerea adevărului, trebuie să fi fost într-adevăr înfricoşătoare pentru două conştiinţe încărcate.

— De-ajuns, domnule, spuse regele grăbit, cu o voce emoţionată, vă acord tot ceea ce-mi cereţi. Duceţi-vă, duceţi-vă!

— Deci pot să plec de îndată la Saint-Quentin, încredinţându-mă în cuvântul majestaţii-voastre?

— Da, plecaţi, domnule, spuse regele, care în ciuda privirilor Dianei abia mai putea ascunde tulburarea; plecaţi de îndată; faceţi ce aţi promis şi vă dau cuvântul meu de rege şi de gentilom că voi îndeplini orice dorinţă.

Gabriel, cu bucurie în suflet, se înclină în faţa regelui şi a ducesei, apoi ieşi fără să mai rostească vreun cuvânt, ca şi cum, obţinând ceea ce dorea, nu mai avea acum nici un singur minut de pierdut.

— În sfârşit, bine că a plecat! Zise Henric răsuflând uşurat, scăpat de o greutate enormă.

— Sire, zise doamna de Poitiers, liniştiţi-vă şi stăpâniţi-vă. Era să vă trădaţi în faţa acestui om.

— Nu din pricina acestui om, doamnă, zise regele, gânditor, ci a remuşcărilor mele încă vii, a conştiinţei mele prea încărcate.

— Ei bine, zise Diana, care-şi venise în fire, aţi făcut foarte bine că aţi acordat acestui tânăr ceea ce cerea şi că l-aţi trimis acolo unde dorea; căci sunt sigură că va muri în faţa Saint-Quentinului şi atunci conştiinţa nu vă va mai mustra.

Chiar în acel moment intră cardinalul de Lorena cu scrisoarea pe care o scrisese fratelui său, aşa că regele nu mai avu când răspunde.

Gabriel ieşind de la rege cu inima uşoară, nu mai avea decât un singur gând şi-o singură dorinţă: s-o revadă pe cea pe care o părăsise plină de spaimă; să-i mărturisească Dianei de Castro ce aştepta el acum de la viitor şi să capete curajul de care avea nevoie.

Ştia că intrase la mânăstire, dar la care mânăstire? Poate că slujnicele ei nu plecaseră odată cu ea, aşa că se îndreptă spre locuinţa pe care o ocupase altădată la Luvru, ca s-o întrebe pe Jacinthe. Jacinthe o însoţise pe stăpâna ei; dar Denise, cea de a doua cameristă, rămăsese la Paris şi ea îl primi pe Gabriel.

— A, domnul d'Exmčs, strigă ea. Fiţi binevoit. Îmi aduceţi cumva din întâmplare, veşti de la stăpâna mea?

— Venisem, dimpotrivă, să aflu eu veşti de la dumneata, zise Gabriel.

— Ah, nu ştiu nimic şi sunt de-a dreptul îngrijorată.

— Şi de ce această îngrijorare, Denise?

— Cum! Zise camerista, chiar nu ştiţi unde se află acum doamna de Castro?

— Dacă ştiu? Habar n-am, Denise; tocmai voiam să aflu de la dumneata.

— Ei bine, monseniore, acum o lună s-a hotărât să-i ceară regelui îngăduinţa de a se retrage la mânăstire…

— Acum ştiu. Şi după aceea?

— După aceea! Păi, ăsta-i lucrul cel mai cumplit! Căci, ştiţi ce mânăstire a ales? Pe cea a Benedicţilor, unde e stareţă vechea ei prietenă, sora Monique: la Saint-Quentin, monseniore; la Saint-Quentin care e acum asediat şi pe care poate că păgânii ăia de spanioli şi de englezi l-au şi cucerit. La cincisprezece zile după instalarea ei acolo a început asediul, monseniore!

— Oh! Strigă Gabriel, soarta a potrivit astfel lucrurile! Mulţumesc, Denise. Iată, pentru veştile pe care mi le-ai dat,

adăugă el punându-i o pungă în mână. Roagă-te pentru stăpâna ta şi pentru mine…

Coborî grabnic în curtea Luvrului, unde-l aşteptă Martin-Guerre.

— Unde mergem acum, monseniore? Întrebă scutierul.

— Acolo unde bubuie tunul, Martin-Guerre, la Saint-Quentin! Poimâine trebuie să fim acolo, aşa că într-o oră am şi plecat!

— Cu atât mai bine! Strigă Martin. O, sfinte Martin, adăugă el, m-am resemnat să fiu socotit beţiv, jucător şi stricat. Dar te previn că dacă am fost socotit vreodată şi laş, acum îi voi da de furcă duşmanului.

Capitolul XXVI Jean Peuquoy, ţesătorul LA PRIMĂRIA ORAŞULUI SAINT-Quentin avea loc sfatul şi adunarea şefilor militari şi a nobililor burghezi. Era în 15 august şi oraşul încă nu fusese îngenuncheat, dar se vorbea tot mai insistent de predare. Suferinţa şi sărăcia locuitorilor ajunseseră la culme; pentru că nu mai aveau nici o nădejde să-şi salveze vechea lor cetate, pentru că duşmanul, mai devreme sau mai târziu, tot avea să pună mâna pe ea, socoteau că era mai bine să se pună capăt mizeriei.

Gaspard de Coligny, nepotul conetabilului, pe care acesta îl însărcinase cu apărarea acelui loc, n-ar fi vrut să-l lase pe spaniol să pătrundă acolo decât în extremis. Ştia că fiecare zi de întârziere, atât de dureroasă pentru asediaţi, putea să însemne salvarea regatului. Dar ce putea el împotriva descurajării şi murmurului întregii populaţii? Războiul din afară nu lăsa nici o şansă luptei dinăuntru şi dacă locuitorii Saint-Quentinului refuzau într-o bună zi să mai îndeplinească sarcinile care li se cereau, toată rezistenţa era inutilă, nu mai rămânea decât să predea lui Filip al II-lea şi generalului său Philibert Emmanuel de Savoia cheile oraşului şi cheia Franţei. Totuşi, înainte de a ajunge la asta, Coligny plănuia să mai încerce o ultimă soluţie; iată de ce convocase el acea adunare a conducătorilor oraşului.

Cuvintelor cu care amiralul deschise şedinţa făcând apel la patriotismul celor de fată li se răspunse printr-o tăcere morocănoasă. Atunci, Gaspard de Coligny îl interpelă direct pe căpitanul Oger, unul dintre bravii săi gentilomi. Nădăjduia că, începând cu ofiţerii, îi va îndemna şi pe burghezi să fie mai activi. Dar, din nenorocire, căpitanul Oger înşelă aşteptările amiralului.

— Pentru că-mi faceţi onoarea să-mi cereţi părerea, domnule amiral, zise căpitanul, vă voi răspunde cu tristeţe, dar franc: Saint-Quentin nu mai poate rezista multă vreme. Dacă am putea nădăjdui să ne mai menţinem măcar opt zile, măcar patru, fie chiar şi numai două, aş zice: aceste două zile ar îngădui armatei să se organizeze în spatele nostru, aceste două zile ar putea salva patria; să lăsăm deci să cadă ultimul zid şi ultimul om şi să nu ne predăm. Dar sunt convins că primul asalt, care va avea loc poate peste un ceas, ne va face să cădem în mâna duşmanului. Nu este deci de preferat să salvăm, printr-o capitulare, ceea ce se mai poate salva din oraş şi, dacă nu putem evita înfrângerea, să evităm cel puţin nimicirea?

— Da, da, aşa e, are dreptate; este singura hotărâre înţeleaptă, murmură asistenta.

— Nu, domnilor, nu! Strigă amiralul, nu despre raţiune e vorba aici, ci despre inimă. Nu pot crede că un singur asalt i-ar îngădui spaniolului să pătrundă în oraş, când noi am respins până acum cinci; Spune, Lauxford dumneata, care ai în seamă lucrările şi tranşeele, nu-i aşa că fortificaţiile sunt încă în stare destul de bună ca să mai ţină o vreme? Vorbeşte sincer, nu face lucrurile nici mai bune, nici mai rele decât sunt. Ne-am strâns ca să aflăm adevărul, aşa că adevărul ţi-l cer eu.

— Am să vi-l spun, zise inginerul Lauxford, sau mai curând faptele vi-l vor spune mai bine decât mine şi fără nici o măgulire. Pentru asta, va fi de ajuns să examinaţi împreună cu mine punctele vulnerabile ale zidurilor noastre de apărare. Domnule amiral, la ora asta patru dintre porţi sunt

deschise duşmanului şi mă mir, v-o mărturisesc, că încă n-a profitat de ăsta. În bulevardul Saint-Martin breşa este atât de largă încât ar putea trece pe acolo douăzeci de soldaţi, nu unul. Am pierdut în acel loc mai mult de două sute de oameni, ziduri vii, care n-au putut să înlocuiască zidul de piatră. La poarta Saint-Jean, turnul cel gros este singurul care a mai rămas în picioare. Există aici o tranşee închisă; dar mă tem că, dacă ne vom folosi de ea, să nu dărâmăm turnul cel gros, singurul care-i mai ţine încă pe asediatori în frâu şi ale cărui ruine le-ar sluji de scări. În cătunul Remicourt, tranşeele spaniolilor au străpuns frontul; duşmanul s-a stabilit acolo, la adăpostul unui dâmb, de după care atacă fără răgaz zidurile. În sfârşit, în foburgul d'Isle, ştiţi, domnule amiral, că duşmanii sunt stăpâni nu numai pe şanţuri, ci şi pe piaţă şi mânăstire şi că s-au aşezat atât de bine în acel loc, încât e cu neputinţă să-i clinteşti de acolo, de unde cuceresc pas cu pas parapetul, care n-are decât cinci ori şase picioare lăţime; cu bateriile lor îi doboară pe cei care lucrează în bulevardul Reginei şi ne pricinuiesc asemenea pierderi încât a trebuit să renunţăm să-i mai punem pe oameni să lucreze. Restul zidurilor poate că vor rezista, dar avem patru breşe, patru răni mortale prin care viaţa oraşului se va scurge în curând, monseniore. Mi-aţi cerut adevărul, vi l-am spus, lăsând grijii şi prevederii dumneavoastră să aleagă felul de a vă sluji de el.

La acestea, murmurele reîncepură şi, chiar dacă nimeni nu cuteza să ia cuvântul, fiecare zicea încet:

— Cel mai bine ar fi să ne predăm şi să nu aşteptăm urmările dezastruoase ale unui asalt.

Dar amiralul zise, fără să se descurajeze:

— Staţi, domnilor, încă un cuvânt. Domnule Lauxford, dacă zidurile noastre de apărare sunt slabe, avem pentru a le înlocui soldaţi viteji, ziduri însufleţite. Cu ei, cu sprijinul cetăţenilor, nu se poate să întârziem cu câteva zile căderea oraşului? Da, fortificaţiile sunt prea slabe, sunt de acord,

dar trupele noastre sunt destul de numeroase, nu-i aşa, domnule de Rambouillet?

— Domnule amiral, spuse căpitanul, dacă ne-am afla acolo, în piaţă, în mijlocul mulţimii care aşteaptă rezultatul deliberărilor noastre, v-aş răspunde: Da, căci trebuie să le insuflăm tuturor încredere şi nădejde. Dar aici, în consiliu, în faţa unor bărbaţi curajoşi şi încercaţi, nu şovăi să vă spun că oamenii sunt neîndestulători pentru aspra şi primejdioasă treabă pe care o avem de făcut. Am dat arme tuturor celor care erau în stare să le poarte. Ceilalţi sunt folosiţi la lucrările de apărare, la care iau parte şi copiii şi bătrânii. Până şi femeile ne sprijină ajutându-i pe răniţi. Nici un braţ n-a rămas nefolosit şi totuşi braţele lipsesc. În nici un punct al zidurilor nu există un om de prisos, ba de cele mai multe ori sunt prea puţini. Ne-ar mai trebui măcar cincizeci de oameni la poarta Saint-Jean şi încă cincizeci în bulevardul Saint-Martin. Înfrângerea din Saint-Laurent ne-a lipsit de apărătorii la care puteam nădăjdui şi, dacă nu aşteptaţi alţii de! A Paris, monseniore, trebuie să hotărâţi dacă într-o asemenea situaţie e cazul să ne riscăm puţinele forţe care ne mai rămân şi care ar putea să slujească poate cu mai mult folos în alte locuri mai puţin periclitate.

Toată adunarea sprijini şi aprobă aceste cuvinte prin murmurele sale, iar strigătul îndepărtat al mulţimii adunate în jurul primăriei le sublinie şi mai elocvent. Atunci, o voce de tunet strigă:

— Tăcere!

Şi toţi, într-adevăr, tăcură, căci cel care strigase atât de tare era Jean Peuquoy, sindicul corporaţiei ţesătorilor, cetăţean foarte stimat, foarte ascultat şi întrucâtva temut în oraş.

Jean Peuquoy îşi iubea cetatea ca pe o mamă sau ca pe un copil, o adora, trăia numai pentru ea şi la nevoie ar fi murit pentru ea. Pentru cinstitul ţesător, nu exista pe lume decât Franţa, decât Saint-Quentin. Nimeni nu cunoştea ca el istoria şi tradiţiile oraşului, vechile obiceiuri şi vechile

legende. Nu exista un cartier, o stradă, o casă pe care să n-o cunoască Jean Peuquoy. Era însăşi încarnarea oraşului. Atelierul lui era o a doua „Grande-Place”, iar casa lui de lemn, din strada Saint-Martin, o a doua primărie. Această casă venerabilă se făcea remarcată printr-o firmă destul de stranie: o suveică şi o coroană între coarnele unui cerb. Unul dintre strămoşii lui Jean Peuquoy (căci Jean Peuquoy îşi număra strămoşii întocmai ca un gentilom), ţesător ca şi el şi, în plus, un renumit trăgător cu arcul, străpunsese cu două săgeţi de la mai bine de două sute de paşi, cei doi ochi ai. Frumosului cerb. Se mai văd şi astăzi la Saint-Quentin magnificele coarne. Pe atunci, atât ţesătorul cât şi coarnele erau cunoscuţi la zece leghe în jur. Jean Peuquoy era deci că o cetate vie şi, ascultându-l, fiecare locuitor al Saint-Quentinului îşi auzea vorbind patria. Iată ele ce toţi încremeniră când glasul ţesătorului strigă, în mijlocul larmei: „Tăcere!”

— Da, tăcere! Zise el. Bunii mei concetăţeni şi dragi prieteni, acordaţi-mi un minut de atenţie. Să privim împreună ceea ce am făcut; asta poate ne va arăta ce mai avem de făcut. Când duşmanul a venit să ne asedieze zidurile, când i-am văzut sub conducerea temutului Philibert-Emmanuel pe toţi acei spanioli, englezi, germani şi valoni, abătându-se ca lăcustele asupra oraşului nostru, ne-am acceptat cu curaj soarta, nu-i aşa? N-am murmurat, n-am acuzat Providenţa pentru că a ales tocmai oraşul Saint-Quentin drept ţap ispăşitor. Departe de asta, chiar în ziuă în care monseniorul amiral a sosit aici oferindu-ne ajutorul experienţei şi curajului său, am încercat să-i sprijinim proiectele cu persoana şi cu bunurile noastre. I-am pus la dispoziţie casele şi proviziile noastre, i-am dat banii noştri, am pus noi înşine mâna pe arbaletă, suliţă sau hârleţ. Cei care nu erau de sentinelă pe ziduri dădeau o mână de ajutor în oraş. Am făcut, cred eu, tot ce se putea face. Am nădăjduit că regele îşi va aduce aminte de noi şi ne va trimite ajutoare. Ceea ce să şi întâmplat. Domnul conetabil

de Montmorency a dat fuga încoace să alunge trupele lui Filip al Ii-lea. Dar tristă zi de Sfântul Laurenţiu ne-a năruit în câteva ceasuri toate speranţele. Conetabilul a fost luat prizonier, armata distrusă, iar noi – mai părăsiţi ca niciodată. Au trecut de atunci cinci zile şi duşmanul a tras foloase din aceste cinci zile. Trei asalturi înverşunate ne-au costat mai bine de două sute de oameni. Tunul nu încetează să bubuie şi, iată, îmi însoţeşte şi acum cuvintele. Noi totuşi nu-l auzim, ci stăm cu urechea la pândă, doar, doar vom auzi venind vreun ajutor de la Paris. Din păcate, se pare că ultimele reuşite sunt epuizate, regele ne-a părăsit, căci are altceva mai bun de făcut decât să se gândească la noi. Trebuie să-şi adune forţele, să-şi salveze regatul înaintea oraşului şi chiar dacă-şi mai îndreaptă uneori ochii şi gândul spre Saint-Quentin, o face doar ca să se întrebe dacă agonia lui va lăsa Franţei timp să trăiască. Nădejdea, şansele salvării sau ale ajutorului nu-s pentru noi acum, dragi concetăţeni şi prieteni; domnul de Rambouillet şi domnul de Lauxford ne-au spus adevărul. Zidurile de apărare şi soldaţii ne lipsesc, vechea noastră cetate moare, suntem părăsiţi, disperaţi, pierduţi…

— Da, da, strigă într-un glas adunarea, trebuie să ne predăm, trebuie să ne predăm…

— Nu, zise Jean Peuguoy, trebuie să murim…

Tăcerea uimirii urma acestei concluzii neaşteptate. Ţesătorul profit, pentru a relua cu mai multă energie:

— Trebuie să murim! Ceea ce am făcut până acum ne arată ceea ce ne mai rămâne de făcut. Domnii Lauxford şi de Rambouillet spun că nu mai putem rezista. Domnul de Coligny, dimpotrivă, spune că trebuie să rezistăm cu orice preţ. Să rezistăm! Ştiţi cât sunt de devotat oraşului; îl iubesc cum îmi iubeam mama. Fiecare ghiulea care-i dărâma vechile ziduri mă atinge drept în inimă. Şi totuşi, generalul are dreptate! Braţele să nu se revolte împotriva capului, Saint-Quentin este sortii pieirii! Domnul amiral ştie ce face! În înţelepciunea sa, a cântărit şi soarta oraşului şi

soarta Franţei, Saint-Quentinul trebuie să moară ca o sentinelă la postul ei. Cel care murmură este un laş şi cel care nu ascultă – un trădător. Zidurile se dărâmă, să facem ziduri din leşurile noastre; să câştigăm o săptămână, să câştigăm două zile, să câştigăm un ceas cu preţul sângelui, cu preţul tuturor bunurilor noastre; dacă domnul amiral ne cere asta, ne-o cere fiindcă trebuie. Numai prin sacrificiul acestui oraş, patria va fi salvată!

După aceste sumbre şi solemne cuvinte, toţi tăcură şi-şi plecară capetele; Gaspard de Coligny, la fel ca şi ceilalţi, ba chiar mai mult decât ei, se înfioră gândindu-se la toate acele existenţe de care era răspunzător.

— Văd din tăcerea voastră, fraţilor, zise din nou Jean Peuquoy, că m-aţi înţeles şi m-aţi aprobat. Dacă inimile voastre viteze îmi dau dreptate, atunci să strigăm împreună: Trăiască Franţa!

— Trăiască Franţa! Repetă câteva glasuri jalnice ca nişte plânsete.

Atunci Gaspard de Coligny, foarte agitat şi foarte emoţionat, se sculă grăbit:

— Ascultaţi! Ascultaţi! Strigă el, nu pot accepta singur o răspundere atât de cumplită. Am putut să rezist când aţi vrut să cedaţi oraşul inamicului, dar acum când vreţi să mi-l cedaţi mie, nu mai pot să mai discut; şi dacă socotiţi cu toţii că sacrificiul vostru e de prisos…

— Cred, Dumnezeu să mă ierte, îl întrerupse o voce puternică din mulţime, că vă pregătiţi să predaţi oraşul, Domnule amiral!

Capitolul XXVII Gabriel la treabă

— CINE CUTEAZĂ SĂ MĂ ÎNTRERUPĂ? Întrebă Gaspard de Coligny încruntându-şi sprâncenele.

— Eu! Spuse înaintând un bărbat îmbrăcat într-un costum de ţăran de prin împrejurimile Saint-Quentinului.

— Un ţăran? Zise amiralul.

— Nu, nu un ţăran, răspunse necunoscutul, ci vicontele d'Exmes, căpitanul gărzilor regelui şi care vine în numele

majestăţii-sale…

— În numele regelui… Zise mulţimea uluită.

— În numele regelui, răspunse Gabriel; vedeţi deci că nu şi-a părăsit bravii supuşi din Saint-Quentin. Am sosit îmbrăcat ţărăneşte acum trei ceasuri şi în timpul acestor trei ceasuri, am văzut zidurile voastre de apărare şi v-am ascultat părerile. Daţi-mi voie să vă spun că ceea ce am auzit nu se potriveşte câtuşi de puţin cu ceea ce am văzut. Ce înseamnă această descurajare bună cel mult pentru femeile voastre? Cum se face că v-aţi pierdut astfel orice nădejde, cum se face că vă face că vă lăsaţi stăpâniţi de temeri? Nu ştiţi decât să vă răzvrătiţi împotriva domnului amiral, ori să vă plecaţi capetele ca nişte victime resemnate? Ridicaţi-vă fruntea împotriva duşmanului şi, dacă nu vă e cu putinţă să-l învingeţi, faceţi înfrângerea mai glorioasă decât un triumf. Vin de la zidurile de apărare şi vă asigur că mai puteţi rezista încă cincisprezece zile, deşi regele nu vă cere decât o săptămână pentru a salva Franţa. La tot ce am auzit aici am să vă răspund în două cuvinte…

Ofiţerii şi notabilii se înghesuiră în jurul lui Gabriel, dominaţi de această voinţă puternică. În mijlocul tăcerii pline de interes, Gabriel reluă:

— Mai întâi, dumneata, domnule inginer Lauxford, ce spuneai? Că cele patru puncte slabe ale zidului pot deschide porţile duşmanului? Ia să vedem… Partea dinspre foburgul d'Isle este cea mai ameninţată: spaniolii sunt stăpâni pe mânăstire şi menţin acolo un foc atât de susţinut încât lucrătorii noştri nici nu cutează să se arate, îngăduie-mi, domnule Lauxford, să-ţi arăt un mijloc foarte simplu şi excelent de a-i feri, pe care l-am folosit la Civitetta chiar în cursul acestui an. Ca să-i punem pe lucrătorii noştri la adăpost de bateriile spaniole, e de ajuns să aşezam de-a lungul bulevardului saci cu pământ pusi unii peste alţii. Ghiulelele se înfundă în acest pământ moale şi, în dosul acestui adăpost, lucrătorii noştri vor fi tot atât de în siguranţă că şi cum s-ar afla în afara bătăii tunului. În

cătunul Remicourt, duşmanii, apăraţi de un dâmb, ne distrug în linişte zidurile, spuneţi dumneavoastră? Am verificat acest lucru. Acolo, domnule inginer, trebuie să aşezaţi o contramină şi nu la poarta Saint-Jean, unde turnul cel gros ar face contramina dumitale nu numai inutilă, ci chiar periculoasă. Chemaţi-vă deci ostaşii care pun mine, din vest în sud, domnule Lauxford şi o să fie bine. Dar la poarta Saint-Jean, veţi întreba, dar în bulevardul Saint-Martin, să rămâneţi atunci fără apărare? Cincizeci de oameni în primul punct, cincizeci în al doilea vor ajunge, ne-a spus-o chiar domnul de Rambouillet. Da, a adăugat el, aceşti o sută de oameni lipsesc. Ei bine, am să vi-i aduc eu!

Un murmur de surpriză şi de bucurie trecu prin mulţime.

— Da, zise Gabriel cu un accent mai ferm, văzând că spiritele se mai însufleţesc la vorbele lui, l-am lăsat, la trei leghe de aici, pe baronul de Vaulpergues cu compania lui de trei sute de lăncieri. Suntem înţeleşi. Am făgăduit să vin aici, trecând prin toate primejdiile taberei duşmane, ca să caut un loc prielnic pe unde baronul ar putea să intre în oraş cu trupa lui. Am venit, după cum vedeţi şi mi-am şi făcut planul; mă reîntorc la Vaulpergues. Vom împărţi compania în trei părţi, eu însumi voi comanda unul dintre detaşamente şi, în noaptea următoare, ne vom îndrepta, fiecare pe alt drum, spre una din porţile de deasupra şanţului de apărare pe care o vom hotărî acum. Vom fi desigur îndureraţi dacă numai una dintre cele trei trupe ale noastre va scăpa de duşmanul distrus de celelalte două. În orice caz, una va intra în oraş, o sută de oameni vor fi aruncaţi în luptă. Aceşti o sută de oameni vor fi plasaţi la poarta Saint-Jean şi în bulevardul Saint-Martin; spuneţi acum, domnule Lauxford şi domnule Rambouillet, ce punct anume al zidului va mai putea înlesni duşmanului o pătrundere?

O aclamaţie unanimă primi aceste cuvinte care veneau să trezească nădejdea în toate acele inimi descurajate.

— Oh, acum, strigă Jean Peuquoy, vom putea lupta, vom putea învinge…

— Lupta, da, dar învingere nu îndrăznesc să sper, zise cu autoritate Gabriel; nu vreau să fac situaţia mai bună decât este. Vreau să v-o dovedesc tuturor şi du mi tale în primui rând, jupâne Jean Peuquoy, care ai rostit atât de brave, dar atât de triste cuvinte, că regele nu v-a părăsit şi apoi că înfrângerea voastră ar putea să fie glorioasă şi rezistenţa folositoare. Dumneata ai spus: „Să ne jertfim!” Acum spui: „Să luptăm!” Da, e posibil ca cei şaizeci de mii de oameni care asediază bietele voastre metereze să le ia până la urmă. Să nu credeţi că lupta voastră generoasă vă va expune la represalii. Philibert Emmanuel este un soldat loial care iubeşte şi cinsteşte curajul şi care nu va pedepsi vitejia voastră. Pe urmă, gândiţi-vă că, dacă mai rezistaţi încă zece ori douăsprezece zile, poate că veţi pierde oraşul, dar veţi salva în mod sigur ţara. Copiii voştri, locuitori ai Saint-Quetinului, vor fi mândri într-o zi de părinţii lor. Duşmanii vă pot distruge zidurile, dar cine va putea distruge măreaţa amintire a acestui asediu? Curaj deci! Salvaţi patria! Mai adineauri, cu frunţile plecate, păreaţi gata să muriţi ca nişte victime resemnate. Acum, capul sus! Dacă veţi pieri, veţi pieri ca nişte eroi şi amintirea voastră se va stinge! Şi acum, zise Gabriel, la metereze şi la treabă! Şi însufleţiţi-l cu exemplul vostru pe concetăţenii care vă aşteaptă. Mâine va vor ajuta, v-o jur, o sută de braţe în plus.

— La metereze! Strigară oamenii.

Şi se năpustiră afară, îmbătaţi de bucurie, de speranţă şi de orgoliu, molipsindu-i, prin veştile şi prin entuziasmul lor şi pe cei care nu-l auziseră pe eliberatorul nesperat pe care Dumnezeu îl trimise oraşului vlăguit.

Gaspard de Coligny îl ascultase pe Gabriel în tăcere, plin de mirare şi de admiraţie. Când toată adunarea se risipi, el coborî din scaunul pe care-l ocupa, veni spre tânăr şi-i strânse mâna.

— Mulţumesc, domnule, îi spuse, ai salvat Saint-Quetinul şi pe mine de ruşine, poate Franţa şi pe rege de la pieire.

— Vai! N-am făcut încă nimic, domnule amiral, zise Gabriel. Trebuie să mă întâlnesc cu Vaulpergues şi numai Dumnezeu ştie, dacă mai pot ieşi din oraş aşa cum am intrat şi dacă am să-i pot aduce pe cei o sută de oameni făgăduiţi.

Capitolul XXVIII Unde Martin-Guerre nu este isteţ

GABRIEL DISCUTĂ CU AMIRALUL mai bine de un ceas. Coligny era încântat de fermitatea de cutezanţa şi de cunoştinţele acestui tânăr care-i vorbea despre strategie ca un general, despre lucrările de apărare ca un inginer şi despre influenţa morală că un bătrân. Gabriel la rândul său, admira nobilul şi frumosul caracter al lui Gaspard. În mod sigur, nepotul nu seamănă câtuşi de puţin cu unchiul! După un ceas cei doi bărbaţi, unul cu plete cărunte, celălalt cu bucle negre, se înţelegeau şi se stimau ca şi când s-ar fi cunoscut de douăzeci de ani.

După ce căzură de acord asupra măsurilor ce trebuiau iuate pentru a favoriza, în noaptea următoare, intrarea companiei lui Vaulpergues, Gabriel se despărţi de amiral spunându-i sigur de el:

— Pe curând!

Ducea eu el cuvintele de ordine şi parolele necesare. Martin-Guerre, deghizat ca şi stăpânul său în ţăran, îl aştepta la piciorul scării.

— Ah! Iată-vă, monseniore! Strigă bravul scutier. Sunt foarte bucuros să te revăd, în sfârşit; de un ceas îi tot aud pe toţi cei care trec aducând elogii vicontelui d'Exmčs. Aţi întors pe dos tot oraşul. Ce talisman aţi adus, monseniore, ca să schimbaţi astfel spiritul unei întregi populaţii?

— Cuvântul unui om hotărât, Martin, nimic mai mult. Dar nu-i de ajuns doar să vorbim, trebuie să trecem la treabă.

— Să trecem, monseniore; treaba, în ce mă priveşte, mi-e mai dragă decât vorba; să mergem deci să ne plimbăm puţin pe sub nasul sentinelelor duşmane. Haidem, monseniore, sunt gata.

— Nu fi chiar atât de grăbit, Martin, zise Gabriel; e încă prea lumină; trebuie să aştept să se întunece ca să ies de aici. Avem deci în faţa noastră aproape trei ceasuri de aşteptat. De altfel am ce face în vremea asta, adăuga el cam încurcat, da, o sarcină specială, câteva informaţii de cules de prin oraş…

— Bine, zise Martin-Guerre; despre forţele garnizoanei, nu-i aşa? Sau despre părţile slabe ale fortificaţiei?

— Eşti cam greu de cap, bietul meu Martin, zise surâzând Gabriel, nu, despre ziduri şi despre trupe ştiu tot ce voiam să ştiu… În acest moment vreau să mă ocup de ceva mult mai… Personal.

— Vorbiţi, monseniore şi dacă vă pot fi de folos cu ceva…

— Da, Martin, ştiu că-mi eşti o slugă credincioasă şi un prieten devotat. N-am faţă de tine alte secrete decât cele care nu-mi aparţin. Şi dacă totuşi nu ştii pe cine caut cu nelinişte şi dragoste în acest oraş, Martin, înseamnă pur şi simplu că ai uitat…

— Oh, iertare, monseniore, acuma, ştiu… Strigă Martin. E vorba, nu-i aşa, de o călugăriţă de la Benedictine?

— Da, Martin. Oare ce s-o fi întâmplat cu ea în oraşul ăsta zbuciumat? N-am cutezat să-l întreb pe domnul amiral de teamă să nu mă trădez. Şi apoi ar fi ştiut ce să-mi răspundă? Căci Diana, intrând la mânăstire, sigur că şi-o fi schimbat numele…

— Deh, zise Martin, să-mi fie îngăduit să spun că cel pe care-l poartă şi care mie mi se pare încântător era puţin cam… Păgân, socot, din pricina doamnei de Poitiers…

— Cum să fac oare? Zise Gabriel. Cred totuşi că cel mai bine ar fi să mă informez mai întâi la mânăstirea Benedictinelor.

— Da, s-o pornim de la întreg la parte, cum spunea un vechi prieten de-al meu, bănuit a fi luteran. Ei bine, monseniore, pentru aceste informaţii, ca şi pentru toate celelalte, sunt la ordinele dumneavoastră!

— Să ne informăm fiecare separat, Martin, vom avea două şanse în loc de una. Fii isteţ, dar şi rezervat şi încearcă mai ales, să nu tragi iar la măsea! Avem nevoie de calm şi mai ales de minte limpede!

— Oh, monseniorul ştie că, ieşind din Paris, mi-am regăsit vechea mea cumpătare şi că nu beau decât apă chioară. Nu mi s-a întâmplat să mai văd dublu…

— Să fie într-un ceas bun! Zise Gabriel. Ei bine, peste două ceasuri ne întâlnim în acelaşi loc.

— Voi fi aici, monseniore.

După două ore, când se reîntâlniră, Gabriel era radios, iar Martin-Guerre cam plouat. Tot ceea ce aflase acesta din urmă era că Benedictinele voiseră să împartă cu celelalte femei din oraş grija şi cinstea de a-i pansa şi a-i veghea pe răniţi; că-şi petreceau mai toată ziua pe la ambulanţe şi că nu se întorceau la mânăstire decât seara, înconjurate de admiraţia şi de respectul soldaţilor şi al cetăţenilor.

Gabriel, din fericire, aflase mai multe. Când primul trecător îl informă despre ceea ce auzise şi Martin, Gabriel întrebă de numele stareţei mânăstirii. Ea era, dacă ne aducem aminte, prietena Dianei de Castro. Gabriel se interesă unde-o putea găsi.

— În locul cel mai periculos, i se răspunse.

Gabriel se duse deci în foburgul d'Isle unde-o găsi într-adevăr pe stareţă. Aflase şi ea cine era contele d'Exmčs, ce spusese la primărie şi ce venise să facă la Saint-Quentin. Îl primi deci că pe trimisul regelui şi salvatorul cetăţii.

— Să nu vă miraţi, maică, îi spuse Gabriel, dacă, venind aici în numele regelui, vă voi cere veşti despre fiica majestăţii-sale, doamna Diana de Castro. Am căutat-o în van printre călugăriţele pe care le-am întâlnit în calea mea. Sper că nu e bolnavă?

— Nu, domnule viconte, răspunse stareţa, dar am rugat-o să rămână în mânăstire ca să se odihnească puţin, căci e tare ostenită. E pretutindeni prezentă şi totdeauna gata să dea o mână de ajutor. Ah! E o demnă fiică a Franţei! Şi

totuşi, n-a voit să i se cunoască titlul şi rangul; va trebui, monseniore, să-i respectaţi această dorinţă, îşi ascunde nobleţă, dar îşi arată bunătatea şi toţi cei care suferă cunosc acest chip de înger care trece printre ei. Şi-a luat numele de sora Benedicta; dar răniţii noştri, care nu ştiu latineşte, o numesc sora Benie9.

— E mai bine aşa! Strigă Gabriel care-şi simţi pleoapele umede de lacrimi. Aşadar, maică, aş putea s-o văd mâine? Am să revin totuşi!

— Revino, frate, răspunse stareţa şi acolo unde vei auzi mai multe gemete şi strigăte, acolo o vei găsi pe sora Benie.

După care Gabriel se întâlni cu Martin-Guerre, cu inima plină de curaj şi sigur acum, ca şi superioară, că va ieşi teafăr şi sănătos din primejdia de temut a nopţii.

Capitolul XXIX Martin-Guerre este neîndemânatic GABRIEL LUASE INFORMAŢII precise asupra Saint-Quentinului ca să nu se rătăcească într-un ţinut pe care nu-l cunoştea. Favorizat de noaptea care se lăsase, ieşi împreună cu Martin-Guerre fără piedici din oraş, pe o poternă10 mai puţin supravegheată. Învăluiţi amândoi în lungi mantii întunecate, se strecurară ca nişte umbre prin şanţuri, apoi, de acolo, printr-o spărtură, în câmpie.

Dar nu scăpaseră de pericolul cel mare. Detaşamente duşmane alergau zi şi noapte prin împrejurimi; tabere se stabiliseră ici ţi colo în jurul oraşului asediat şi orice întâlnire le putea fi fatală celor doi.

Când, după o jumătate de ceas, ajunseră la o răscruce unde drumul se bifurca, Gabriel se opri şi păru să reflecteze. Martin-Guerre se opri şi el, dar nu pentru acelaşi motiv. Lasă de obicei stăpânului său grija asta. Martin-Guerre era un brav şi fidel scutier, dar nu voia şi nu putea fi decât mâna care execută. Gabriel era capul.

— Martin, zise deci Gabriel, după un moment de gândire, iată în faţa noastră două drumuri care duc amândouă la pădurea din Augimont unde ne aşteaptă baronul Vaulpergues. Dacă rămânem împreună, putem fi prinşi.

Despărţiţi, ne dublăm şansele de reuşită. S-o apucăm fiecare pe câte unul din aceste drumuri. Tu ia-o pe acolo, e drumul cel mai lung, dar şi cel mai sigur, după cum socoate domnul amiral. Vei întâlni totuşi corturile valonilor unde trebuie să fie prizonier domnul de Montmorency. Întoarce-le spatele cum am făcut şi noaptea trecută. Siguranţă şi sânge rece. Dacă vei da nas în nas cu vreo patrulă, dă-te drept un ţăran întârziat din Augimont care merge să ducă provizii spaniolilor aflaţi în tabăra din jurul Saint-Quentinului. Imită cât mai bine dialectul picard, ceea ce nu este prea greu faţă de nişte străini. Arată că eşti sigur de tine. Dacă te codeşti, eşti pierdut.

— Oh, fiţi liniştit, monseniore, zise Martin-Guerre voios. Ştiu eu să mă descurc, n-aveţi grijă.

— Bine, Martin. Cât despre mine, o iau pe aici, e drumul cel mai scurt, dar şi cel mai periculos, căci duce direct la Paris şi de aceea duşmanul îl supraveghează cu mai multă atenţie. Voi întâlni, mă tem, detaşamente duşmane şi va trebui să mă strecor prin şanţuri cu apă şi să mă zgârii prin tufişuri. Până la urmă, s-ar putea ca nici să numi ajung scopul. Dar n-are importanţă! Tu însă nu mă aştepţi decât o jumătate de ceas. Dacă după acest interval de timp n-am venit, domnul de Vaulpergues să plece fără întârziere. Asta spre miezul nopţii, căci pericolul va fi atunci mai mic. Totuşi recomandă-i din partea mea cele mai mari precauţii. Tu ştii ce are de făcut: să-şi împartă compania în trei corpuri şi, prin trei puncte diferite, să încerce să intre în oraş în cea mai mare taină. Să nu spere că toate detaşamentele vor reuşi. Dar pierderea unuia poate însemna salvarea celorlalte. S-ar părea să nu ne mai revedem, Martin. Dă-mi mâna şi Domnul să te aibă în pază!

— Oh! Am să mă rog pentru domnia-voastră, monseniore, zise Martin. În ce mă priveşte, nădăjduiesc să le joc un renghi grozav în seara asta spaniolilor ăstora blestemaţi.

— Îmi place să te văd atât de optimist, Martin. Haide, rămâi cu bine. Noroc şi mai ales îndrăzneală!

— Noroc, monseniore şi prudenţă.

Stăpânul şi scutierul se despărţiră. La început totul merse bine pentru Martin şi măcar că nu-i tu cu putinţă să se îndepărteze de drum, evită totuşi, cu dibăcie, câţiva oameni suspecţi; Dar se apropia de tabăra valonilor şi sentinelele începură să se înmulţească. La întretăierea a două drumuri, Martin-Guerre se găsi dintr-o dată prins între două trupe, una pe jos, cealaltă călare şi un „Cine e?” hotărât îi dovedi bietului Martin-Guerre că fusese zărit.

„Haide! Îşi zise el, a sosit momentul să-mi arăt îndrăzneala pe care mi-a recomandat-o atâta stăpânul. Şi, lovit de o idee năstruşnică, începu să cânte cântecul asediului de la Metz: „Păi vineri într-o sărbătoare, Sosiră nemţii, mic cu mare, Cu ghioage ţintuite-n mână Ca să se culce în ţarină…”

— Hei! Cine-i acolo? Strigă o voce aspră şi greu de înţeles.

— Ţăran din Augimont, răspunse Martin-Guerre într-un dialect şi mai încâlcit.

Îşi continuă drumul şi cântecul cu o seninătate şi o vervă crescânde: „Albă şi cu-ai săi ciraci Şi-ntinse tabăra, dibaci, La Saint Arnou, cam la doi paşi De bravii noştri cercetaşi, Cu gând să afle negreşit în care locuri ne-am pitit…”

— Hei! Vrei să taci şi să te opreşti, ţăran nenorocit, cu cântecul tău blestemat? Strigă un glas tunător.

Martin-Guerre socoti că duşmanii erau zece contra unul; că, datorită cailor îl vor prinde fără greutate şi că fugă să ar putea avea o urmare fatală. Se opri deci brusc. Nu era chiar din cale-afară de necăjit, pentru că avea în sfârşit şi el prilejul să-şi arate sângele rece şi dibăcia. Stăpânul său, care părea că se îndoise adesea de el, n-ar mai avea de acum încolo nici un motiv să-l socoată prostănac dacă ar şti acum să iasă, cu iscusinţă, dintr-o situaţie atât de dificilă.

— Pe sfântul Quentin! Mormăi el, îndreptându-se către trupă, e nedrept să opriţi un biet ţăran întârziat, care se duce acasă la nevastă şi la copii. Spuneţi ce vreţi!

Avusese intenţia să spună asta în picardă, dar o spuse în auvergnată cu accent provensal. Omul care strigase

avusese şi el intenţia de a răspunde în franceză, dar răspunse în valonă cu un accent german.

— Ce vrem? Să-ţi vedem mutra, vagabond noptatic, căci sub haina asta zdrenţuită de ţăran s-ar putea ascunde vreun spion.

— Da, vezi-mă, zise Martin, cu un râs cam nefiresc.

— O să te vedem noi în tabără, unde ai să ne urmezi.

— În tabără? Zise Martin. Vreau să vorbesc cu şeful vostru. Arestaţi tocmai pe ţăranul care duce hrană camarazilor voştri de acolo, de jos! Să mă bată Dumnezeu dac-o mai fac! Am să las toată armata voastră să crape de foame! Acuma tocmai mă duceam la Augimont după provizii; dar pentru că vă bateţi joc de mine, las totul baltă şi noapte bună! Auzi, să mă ia drept spion! Ei nu, că asta-i bună! Am să mă plâng şefului. Haidem în tabără!

— Drace! Ce limbă! Zise cel care comanda detaşamentul. Şeful, amice, sunt eu. Şi cu mine o să ai de-a face când ne vom vedea la fată! Crezi c-o să-i trezim pe generali pentru un caraghios de teapa

— Ba chiar la generali vreau să fiu condus! Strigă Martin-Guerre. Am ceva de spus generalilor şi mareşalilor voştri. Vreau să le spun că nu arestezi astfel pe unul care vă hrăneşte. N-am făcut nici un rău. Sunt un locuitor cinstit din Augimont şi atâta tot. Am să vă cer despăgubire pentru necazul pricinuit şi veţi fi spânzuraţi pentru jignirea pe care mi-aţi adus-o.

— Camarade, are totuşi aerul de a fi sigur pe el, îi spuse cavalerului german unul dintre oamenii săi.

— Da, răspunse celălalt şi i-aş fi dat drumul dacă nu mi s-ar fi părut că-i cunosc vocea. Haide, să mergem. În tabără se va explica totul.

Martin-Guerre, plasat pentru mai multă siguranţă între doi cavaleri, nu încetă să se jure şi să blesteme în tot timpul drumului. Intrând în cortul unde-l conduseră, încă se mai jura şi blestema.

— Iată cum aveţi grijă de aliaţii voştri! Acum, la sfântu-aşteaptă am să vă fac rost de ovăz pentru vite şi de făină pentru voi. Vă las baltă! După ce o să-mi clăti drumul, mă reîntorc la Augimont şi nu mai ies dm sat. Sau mai curând am să ies şi chiar mâine, ca să mă plâng domnului Philibert-Emmanuel în persoană.

În acel moment stegarul cavalerului apropie o faclă de chipul lui Martin. Dar se dădu brusc trei paşi îndărăt, plin de surpriză şi groază.

— Drace! Strigă el, nu mă înşel. E el, mizerabilul! Acum îl recunoaşteţi şi voi, nu-i aşa?

— Dă, da! Repetară unul după altul fiecare cavaler venind să-l examineze pe Martin-Guerre cu o curiozitate care se schimbă imediat în indignare.

— Ah! În sfârşit, mă recunoaşteţi? Strigă bietul scutier care începuse să se alarmeze serios. Ştiţi cine sunt? Martin Cornouillet din Augimont… Sper că acum o să-mi daţi drumul…

— Noi să-ţi dăm drumul, haimana, desfrânatule, potlogarule! Strigă stegarul cu ochii înflăcăraţi şi pumnii ameninţători.

— Ce te-a apucat, amice? Zise Martin. Poate că nu mai sunt Martin Cornouillet?

— Nu, nu eşti Martin Cornouillet, zise stegarul şi pentru a te demasca iată zece oameni în jurul tău care te recunosc. Prieteni, numiţi-l pe acest impostor cu numele lui adevărat, ca să-l convingeţi de minciună lui strigătoare la cer.

— Arnauld du Thill! E mizerabilul du Thill, repetară laolaltă cele zece glasuri.

— Arnauld du Thill? Cine-i ăsta? Întrebă, pălind, Martin.

— Da, reneagă-te singur, ticălosule! Strigă stegarul. Dar iată, din fericire, zece martori care te contrazic. Ai curajul să spui în faţa lor că nu te-am făcut prizonier în ziua de Sfântul Laurenţiu, odată cu suita conetabilului?

— Nu, nu eu sunt Martin Cornouillet, bâlbâi Martin care-şi pierduse capul.

— Tu eşti Martin Cornouillet? Zise stegarul cu un râs dispreţuitor; nu eşti laşul de Thill care mi-a făgăduit răscumpărarea, pe care l-am tratat cât mai bine cu putinţa şi care, noaptea trecută, a şters-o luându-mi în plus puţinii bani pe care-i mai aveam şi pe iubita mea Gudule? Ticălosule! Ce-ai făcut cu Gudule?

— Ce-ai făcut cu Gudule? Repetară cavalerii într-un cor formidabil.

— Ce-am făcut cu Gudule? Zise Martin copleşit. Eh! Ştiu eu? Întradevăr mă recunoaşteţi cu toţii? Sunteţi siguri că nu vă înşelaţi? Puteţi să juraţi că mă numesc… Arnauld du Thill, că acest ora m-a făcut prizonier în ziua de Sfântul Laurenţiu şi că i-am luat-o, ca un trădător, pe Gudule a lui? Puteţi să juraţi?

— Da! Da! Da! Strigară cele zece glasuri.

— Ei bine! Asta nu mă miră, zise Martin-Guerre care-şi aminti despre dubla lui existenţă. Nu, asta într-adevăr nu mă miră! Aş fi susţinut până mâine că sunt Martin Cornouillet. Dar voi mă cunoaşteţi sub numele de Arnauld du Thill, ieri eram aici, aşa că nu mai am nimic de zis; trebuie să mă resemnez. Din moment ce lucrurile stau astfel, sunt cu mâinile şi cu picioarele legate. N-am prevăzut asta. Faceţi cu mine ce vreţi, duceţi-mă, închideţi-mă strângeţi-mă de gât! Ceea ce mi-aţi spus despre Gudule m-a convins că nu vă înşelaţi. Sunt bucuros totuşi să aflu că mă numesc Arnauld du Thill…

Bietul Martin-Guerre mărturisi tot ceea ce voiau valonii, se lăsă copleşit de înjurături şi de bruftuieli şi-şi luă în circa toate faptele urâte pe care i le reproşau. Cum nu putea spune ce se întâmplase cu Gudule, îl legară burduf şi-l făcură să îndure toate chinurile, fără ca îngerească lui răbdare să dea pe de margini. Tot ceea ce regreta el că nu-şi putuse îndeplini misiunea pe lângă baronul de Vaulpergues. Dar cine putea bănui că noi acţiuni criminale aveau să se întoarcă împotrivă-i şi să spulbere frumoasele sale intenţii? „Ceea ce mă consolează cel puţin îşi spunea el,

în acel colţ umed unde fusese aruncat, pe pământul gol, e faptul că poate Arnauld du Thill intră triumfător în Saint-Quentin cu detaşamentul lui Vaulpergues. Dar nu, nu, e şi asta o închipuire! Şi ceea ce ştiu despre ticălos mă face mai curând să presupun că monstrul acela se află undeva, la vreun han, în drum spre Paris, mângâind-o pe drăguţa lui Gudule. Vai, vai, mi se pare că aş fi fost mai înclinat spre căinţă dacă, cel puţin, aş fi avut conştiinţa păcatului!

Capitolul XXX Vicleşugurile războiului ORICÂT DE HIMERICĂ I SE PĂRU nădejdea lui Martin-Guerre, fu totuşi realizată. Când Gabriel, după mii de primejdii, ajunse în pădurea unde-l aştepta baronul de Vaulpergues, primul chip pe care-l zări fu cel al scutierului său, primul strigăt pe care-l scoase fu: „MartinGuerre!”

— Eu însumi, monseniore, răspunse hotărât scutierul.

Nu mai era acel Martin-Guerre căruia trebuise să-i recomande îndrăzneală.

— Mă aştepţi de mult, Martin?

— Sunt aici de vreo oră, monseniore.

— Într-adevăr! Dar mi se pare că ţi-ai schimbat costumul, n-aveai, acum trei ceasuri când ne-am despărţit, tunica asta!

— Nu, monseniore, am schimbat-o cu haina unui ţăran adevărat.

— Bine! N-ai avut nici o întâlnire neplăcută?

— Niciuna, monseniore.

— Dimpotrivă, interveni baronul de Vaulpergues, caraghiosul ăsta, sosind aici, era însoţit de o fată foarte bine făcută, pe legea mea! O vivandieră flamandă, cum ne-am putut da seama după limba pe care o vorbea. Plângea de sărea cămaşa de pe ea, biata fată, dar el, cu toate lacrimile ei, i-a făcut vânt spre marginea pădurii.

— Nu fără a o fi uşurat mai înainte de o parte din bani, zise Martin-Guerre, cu un râs neruşinat.

— Ah! Martin, Martin! Iată din nou omul cel vechi care reapare!

— Monseniorul vrea să spună omul cel tânăr. Dar, iertare! Zise jupânul Arnauld, amintindu-şi de rolul său, răpesc, cu balivernele mele, momente atât de preţioase senioriei-voastre!

— După părerea dumneavoastră şi a amiralului, zise baronul de Vaulpergues, vom pleca de aici cam într-o jumătate de ceas. Deşi nu e încă miezul nopţii, aş dori să ajung în faţă Saint-Quentinului spre ora trei. Este momentul în care veghea slăbeşte şi străjile fac o pauză. Ce părere aveţi, domnule viconte?

— Instrucţiunile domnului de Coligny se acordă perfect cu dorinţa dumneavoastră. Ne va aştepta la trei dimineaţa şi atunci trebuie să sosim – dacă totuşi vom mai sosi…

— Oh vom sosi, monseniore, îngăduiţi-mi să v-o spun, zise Arnauld-Martin. Am profitat de trecerea mea pe lângă tabăra valonilor pentru a observa împrejurimile şi vă voi călăuzi pe acolo la fel de sigur că şi când aş fi străbătut locu'rjle timp de cincisprezece zile.

— Minunat, Martin! Strigă Gabriel. Într-un timp atât de scurt, câte lucruri ai făcut! Haidem, voi avea de acum aceeaşi încredere în inteligenţa cât şi în fidelitatea ta.

— Ah! Monseniore, dacă sunteţi mândri de zelul şi de discreţia mea, n-am altă ambiţie mai mare.

Povestea vicleanului Arriauld era atât de bine ticluită de întâmplare şi de îndrăzneala să, încât de la sosirea lui Gabriel, impostorul nu spusese decât adevărul.

În vreme ce Gabriel şi Vaulpergues discutau cu privire la drumul ce trebuia urmat, el isprăvi de combinat planul în aşa fel încât să profite cât mai bine de mâna destinului care-l slujise până atunci.

Iată ce se întâmplase. Amauld, după ce scăpase, graţie Gudulei, din tabăra unde era ţinut prizonier, hoinărise timp de optsprezece ceasuri prin pădurile înconjurătoare, necutezând să iasă de teamă să nu cadă în mâinile duşmanului. Spre seară i se păru că recunoaşte, în pădurea Augimont, urmele unor cavaleri germani care o luaseră la

goană îndărăt, speriaţi de a se fi aventurat atât de departe. Însemna deci că francezii sunt pe aproape; Arriauld încercă să li se alăture şi izbuti. Atunci îi făcu vânt fără remuşcare bietei Gudule, care se reîntoarse plângând la corturile valonilor fără să se îndoiască deloc că după pierderea iubitului ei, nu va găsi un altul. Primul soldat al lui Vaulpergues care-l zări pe Amauld îl salută spunându-i Martin-Guerre şi că de obicei, el nu-l contrazise. Ascultând cu urechile pâlnie şi vorbind cât mai puţin posibil, află în curând totul. Vicontele d'Exmčs urma să se întoarcă în aceeaşi noapte după ce-l avertizase pe amiral despre sosirea la Saint-Quentin a lui Vaulpergues şi să primească dispoziţiile necesare pentru a favoriza intrarea detaşamentului în oraş; Martin-Guerre urma să-l însoţească. Îl vor lua deci fireşte pe Arnauld drept Martin-Guerre. Îl întrebară despre stăpânul său.

— E pe drum, spuse el, am luat-o pe drumuri diferite.

Şi, în sinea lui calcula cât i-ar fi de avantajos să se lipească de Gabriel: mai întâi, hrana, în acele ceasuri grele, îl va fi asigurată; apoi ştia că Montmorency, stăpânul său, pentru un moment prizonierul lui Philibert-Emmanuel, va suferi poate mai puţin din pricina retragerii şi captivităţii sale, decât din pricina faptului că rivalul său, ducele de Guise, devenise atotputernic la Curte. Să se ataşeze de un prieten al lui de Guise, însemna pentru Arnauld să meargă la însămi sursa informaţiilor pe care le vindea atât de scump conetabilului. În sfârşit, nu eră Gabriel duşmanul personal al Montmorency-ilor şi piedica principală în căsătoria ducelui François cu doamna de Castro?

Arnauld îşi reaminti toate astea, dar în acelaşi timp se gândi cu melancolie că reîntoarcerea lui Martin-Guerre alături de stăpânul său i-ar fi deranjat frumoasele lui planuri. De aceea socoti să-l îndepărteze sau la nevoie chiar să-i şi vină de hac scutierului. Dar care nu-i fu bucuria văzându-l pe vicontele d'Exmčs sosind singur ţi recunoscându-l de îndată pe falsul scutier. Atunci se lăsă în

voia norocului, gândind că dracul, patronul său, îl făcuse pe bietul Martin să şadă în mâinile spaniolilor şi luă cu îndrăzneală rolul celui absent.

În acest timp, discuţia lui Gabriel cu Vaulpergues se isprăvi; când se alcătuiră cele trei detaşamente care urmau s-o pornească la drum pe căi diferite, Arnauld insistă să-l însoţească pe Gabriel pe drumul corturilor valone. Era drumul pe care trebuia să fi apucat adevăratul Martin-Guerre şi, dacă-l întâlnea din nou, Arnauld voia să fie de faţă pentru a-l face să dispară sau pentru a dispărea el însuşi la nevoie, depăşiră însă tabăra valonă fără să dea de Martin şi gândul acestui pericol se şterse din mintea lui Arnauld în faţa pericolului mult mai mare care-l aştepta, în faţa zidurilor înconjurate de pretutindeni ale Saint-Quentinului.

În interiorul oraşului, neliniştea era la fel de mare. Căci salvarea sau pieirea tuturor depindea aproape numai de lovitura îndrăzneaţă a lui Gabriel şi a lui Vaulpergues. Astfel, către ora două dimineaţa, amiralul făcu el însuşi rondul la punctele convenite şi recomandă sentinelelor pe care le aşezase în aceste posturi importante cea mai mare atenţie. Apoi, Gaspard de Coligny urcă în turnul de lemn pe roate care domina oraşul şi împrejurimile, de unde mut, nemişcat, ţinându-şi răsuflarea, ascultă şi privi în noapte. Dar n-auzi nimic şi nu văzu decât corturile duşmanului, iar mai departe, pădurile dese din Origny profilându-se negre pe zarea întunecată. Nemaiputându-şi stăpâni neliniştea, amiralul voi cel puţin să se apropie de locul unde se hotăra soarta Saint-Quentinului. Coborî din turnul de lemn şi, călare pe cal, urmat de câţiva ofiţeri, alergă în bulevardul Reginei, la una din poternele pe unde trebuiau să sosească Vaulpergues şi, urcat pe unul din colţurile zidurilor de apărare, începu să aştepte.

Când la Colegiu sună ora trei, din străfundul bălţilor Sommei izbucni ţipătul unei bufniţe.

— Domnul fie lăudat! Iată-i! Strigă amiralul.

La un semn al lui Coligny, domnul de Breuil îşi duse mâinile la gură şi răspunse la semnal imitând distinct ţipătul vulturului. Se lăsă o tăcere de moarte. Amiralul şi cei care-l înconjurau rămaseră nemişcaţi, ca de piatră, cu urechea la pândă.

Dar, dintr-o dată, un pocnet de muschetă se făcu auzit în direcţia de unde pornise strigătul şi, aproape imediat, urmă o salvă generală însoţită de ţipete ascuţite şi de-o larmă teribilă. Primul detaşament fusese descoperit.

— O sută de viteji mai puţin! Strigă amiralul.

Atunci coborî repede de la poternă; se urcă din nou pe cal şi, fără să adauge un cuvânt, se îndreptă spre bulevardul Saint-Martin, unde era aşteptată o altă parte a companiei lui Vaulpergues.

Apoi fu cuprins de aceleaşi temeri. Gaspard de Coligny semăna cu un jucător care-şi joacă averea, aruncând zarul de trei ori: pierde prima partidă va avea vreo şansă cu a doua?

Vai! Acelaşi strigăt se făcu auzit de cealaltă parte a zidului, acelaşi strigăt îi răspunse din oraş; apoi, cum această a doua scenă fu repetiţia primei, o sentinelă dădu din nou alarma şi salva de muschete şi strigătele vestiră locuitorilor înspăimântaţi din Saint-Quentin o a doua luptă sau mai curând un al doilea măcel.

— Două sute de martiri! Strigă Coligny cu voce surdă.

Şi, aruncându-se din nou pe cal, sosi în două minute la poternă foburgului d'Isle, cel de ai treilea punct convenit cu Gabriel; mergea atât de iute încât ajunse primul pe ziduri. Dar degeaba ascultară cu toţii, nu se auzea decât strigătul muribunzilor, departe şi exclamaţiile învingătorilor.

Amiralul socoti totul pierdut. În tabăra duşmană se dăduse alarma. Cel care comanda cea de a treia trupă socotise probabil nimerit să nu se mai aventureze într-un pericol de moarte şi se retrăsese fără să mai întreprindă nimic. Astfel, această a treia şi ultimă şansă lipsi cu totul jucătorului fără noroc. Coligny îşi zise chiar pe moment că ultimul

detaşament fusese probabil surprins împreună cu al doilea. O lacrimă de disperare şi de furie se prelinse pe obrajii brăzdaţi ai amiralului. Peste câteva ore, populaţia, descurajată din nou de acest ultim eşec, va cere sus şi tare predarea oraşului şi, chiar dacă n-o va cere, Gaspard de Coligny îşi dădea seama că trupele, la fel de demoralizate, nu vor mai rezista primului asalt şi vor deschide porţile oraşului şi ale Franţei. Asaltul nu se va lăsa aşteptat, semnalul va fi dat probabil de îndată ce se vor ivi zorile, său poate chiar acum, în toiul nopţii, când cei trei mii de oameni, mândri de a fi gâtuit trei sute de soldaţi, erau încă ameţiţi de acest succes. Ca pentru a confirma temerile lui Gaspard de Coligny, guvernatorul du Breuil, care se afla lângă el, strigă cu o voce înăbuşită: „Alarmă!” Şi cum amiralul se întoarse spre el, acesta îi arătă în şanţ o trupă neagră şi tăcută care se îndrepta spre poternă.

— Sunt prieteni ori duşmani? Întrebă du Breuil în şoaptă.

— Tăcere! Zise amiralul şi să fim în orice caz pregătiţi.

— Nu fac nici un zgomot, zise guvernatorul. Mi se pare totuşi că zăresc cai, dar nu se aude nici o potcoavă! Până şi pământul pare mut sub paşii lor! Aş spune că sunt într-adevăr nişte fantome!

Şi superstiţiosul du Breuil, pentru mai multă siguranţă, îşi făcu semnul crucii.

Coligny privea cu atenţie trupa neagră şi mută, fără teamă şi fără emoţie. Când aceştia nu mai fură decât la cincizeci de paşi, Coligny imită el însuşi strigătul vulturului. Îi răspunse ţipătul cucuvelei. Atunci amiralul, în culmea bucuriei, se năpusti spre corpul de gardă al poternei, dădu ordin să se deschidă de îndată şi, o sută de călăreţi învăluiţi şi ei şi caii lor, în largi mantii întunecate, intrară în oraş, la fel de tăcuţi. Atunci se băgă de seamă că toate copitele erau înfăşurate în bucăţi de pânză pline cu nisip. Datorită acestei soluţii, care nu le veni în minte decât atunci când văzuseră că celelalte două detaşamente fuseseră trădate de zgomot, a treia trupă a putut intra fără piedici în oraş. Cel care

avuse această idee şi care comanda grupul nu era altul decât Gabriel.

Sigur că acest ajutor de o sută de oameni era destul de modest, dar ajungea totuşi ca să menţină timp de câteva zile două posturi ameninţate şi apoi era primul eveniment fericit după un asediu atât de plin de dezastre. Aşa că vestea făcu de îndată înconjurul oraşului. Uşile se deschiseră, ferestrele se luminară şi aplauze unanime îi primiră pe Gabriel şi călăreţii săi.

— Nu, nu bucurie! Zise Gabriel, Gândiţi-vă la cei două sute de soldaţi care au pierit colo, jos!

Şi-şi scoase pălăria ca pentru a-i saluta pe cei morţi eroic, printre care se afla şi bravul Vaulpergues.

— Da, răspunse Coligny, să-i plângem şi să-i admirăm. Dar dumitale, domnule d'Exmčs, cum să-ţi mulţumim?

Lasă-mă, cel puţin, prietene, să te strâng în braţele mele, căci ai salvat până acum de două ori Saint-Quentinul.

Dar Gabriel, strângându-i mâna, îi spuse:

— Domnule amiral, asta să mi-o spuneţi peste zece zile!

Capitolul XXXI Lista lui Arnauld du Thill ERA VREMEA CA LOVITURA SĂ reuşească şi preţiosul ajutor să se apuce de treabă; căci începea să mijească de ziuă. Gabriel, zdrobit de oboseală, fu condus de către amiral la primărie ca să se odihnească şi el după patru zile de luptă. Odată ajuns acolo, Gabriel se aruncă, sfârşit de puteri, pe un pat şi adormi imediat.

Fu trezit pe la ceasurile patru după-amiază de Coligny care, intrând în camera sa, îi întrerupse acel somn întremător, de care bietul tânăr avea atâta nevoie. Duşmanul încercase în timpul zilei un asalt şi fusese respins cu vitejie; dar sigur că se pregătea un altul şi amiralul, care se călăuzise până atunci după sfaturile lui Gabriel, venise să i le ceară din nou.

Gabriel se dădu deci repede jos din pat şi fu gata să-l primească pe Coligny.

— Doar un cuvânt scutierului meu, domnule amiral, îi spuse el şi sunt la ordinele dumneavoastră.

— Aprobat, domnule viconte, răspunse Coligny. Fără dumneata, drapelul spaniol ar flutura acum pe această primărie, aşa că simte-te aici ca acasă.

Gabriel se duse la uşă şi-l chemă pe Martin-Guerre.

— Martin, îi şopti el, chiar ieri ţi-am spus că de acum încolo voi avea aceeaşi încredere în inteligenţă ta cum am în fidelitatea ta. Ca dovadă, uite, îţi şi dau o sarcină de îndeplinit. Te vei duce de îndată la ambulanţa din cartierul d'Isle. Acolo vei întreba nu de doamna de Castro, ci de stareţa Benedictinelor, respectabila maica Monique; pe ea, numai pe ea, o vei ruga s-o înştiinţeze pe sora Benie, pricepi, pe sora Benie, că vicontelle d'Exmčs, trimis de rege la Saint-Quentin, va fi acolo într-un ceas ţi că o roagă să-l aştepte. Domnul de Coligny mai are încă treabă cu mine şi un interes de viaţă şi de moarte mă obligă să pun datoria înainte de orice. Du-te, să ştie cel puţin că inima mea e alături de a ei.

— Va şti, monseniore, zise Martin, care o şi luă din loc, lăsându-şi stăpânul un pic mai liniştit.

Zorindu-şi pasul, se grăbi către ambulanţa din foburgul d'Isle unde întrebă peste tot, cu mult zel, de maica Monique. I-o arătară pe stareţă.

— O, maică, îi spuse el, cât sunt de fericit că în sfârşit v-am găsit! Bietul meu stăpân ar fi fost atât de trist dacă nu mi-aş fi putut îndeplini sarcină faţă de dumneavoastră şi mai ales faţă de doamna de Castro…

— Cine eşti, prietene şi din partea cui vii? Întrebă stareţa tot atât de surprinsă pe cât de supărată, văzând că taina încredinţată lui Gabriel fusese atât de prost păstrată de acesta.

— Vin din partea vicontelui d'Exmčs, zise falsul Martin-Guerre, Afectând simplitatea şi bonomia. Sper că-l cunoaşteţi pe vicontele d'Exmčs! Tot oraţul îl cunoaţte!

— Sigur! Zise stareţa, îl cunosc pe salvatorul nostru al tuturora. Ne-am şi rugat pentru el. Am avut cinstea să-l văd ieri şi contăm, după făgăduiala lui, să-l revăd astăzi.

— Se pregătea să vină, se pregătea să vină, răspunse Arnauld-Martin. Dar l-a reţinut domnul de Coligny, mai avea treabă cu el; în nerăbdarea sat m-a trimis înainte la dumnevoastră şi la doamna de Castro. Nu vă miraţi că rostesc acest nume. O veche fidelitate, dovedită de douăzeci de ori, îi îngăduie stăpânului meu să se încreadă în mine ca şi în el însuşi, aşa că n-are secrete faţă de loialul şi credinciosul său scutier. N-am, după cum au spus unii, spirit şi inteligenţă, decât pentru a-l iubi şi a-l apăra; dar acest instinct îl am cel puţin din plin şi nimeni nu poate să mi-l conteste, zău aşa.

— Bine, bine, spuse surâzând maica Monique. Aţadar domnul d'Exmčs va veni!… Sora Benie doreşte neapărat să-l vadă ca să capete veşti de la regele care te-a trimis aici.

— Eh! Eh! Zise Martin, râzând prosteşte, care l-a trimis la Saint-Quentin, dar nu la doamna Diana, presupun.

— Ce vrei să spui? Zise stareţa.

— Spun, doamnă, că eu, care-l iubesc pe vicontele d'Exmčs ca pe un stăpân şi totodată că pe un frate, sunt într-adevăr bucuros că dumneavoastră, o femeie atât de demnă şi atât de plină de autoritate, protejaţi dragostea monseniorului şi a doamnei de Castro…

— Dragostea doamnei de Castro? Întrebă speriată stareţa.

— Sigur, doar doamna de Castro v-a mărturisit totul dumneavoastră, adevărata sa mamă şi prietenă.

— Mi-a vorbit vag despre nişte dureri adânci ale inimii, zise călugăriţa, dar despre această dragoste lumească, despre numele vicontelui, nu ştiam nimic, absolut nimic!

— Da, da, sigur acum negaţi… Din modestie, zise Arnauld ridicându-şi capul cu un aer vinovat. De fapt, eu găsesc purtarea dumneavoastră foarte frumoasă şi în ce mă priveşte, vă sunt cât se poate de recunoscător. Cel puţin aţi procedat… Curajos. „Ah!” v-aţi spus, „regele se opune

iubirii dintre aceşti doi copii! Tatăl Dianei ar izbucni într-o mânie de temut dacă ar bănui că ei ar putea să se întâlnească. Ei bine, eu, femeie demnă, voi înfrunta majestatea regală şi autoritatea părintească şi voi oferi bieţilor îndrăgostiţi tot sprijinul; le voi proteguí întâlnirile şi le voi reduce la tăcere remuşcările". E minunat, e măreţ ceea ce faceţi, înţelegeţi?

— Hristoase! Putu doar să spună, împreunându-şi mâinile de surpriză şi de groază, stareţa, inimă temătoare şi supusă. Un tată, un rege sfidat şi numele meu, viaţa mea amestecate în aceste intrigi amoroase!

— Iată, zise Arnauld, tocmai îl zăresc pe stăpânul meu care aleargă să vă mulţumească el însuşi pentru mijlocirea dumneavoastră şi să vă întrebe când şi cum va putea, graţie dumneavoastră, s-o revadă pe iubita sa adorată.

Gabriel sosea într-adevăr cu răsuflarea tăiată. Dar mai înainte ca el să se apropie, stareţa îl opri printr-un gest şi i se adresă cu demnitate:

— Nici un pas mai mult şi nici un cuvânt, domnule viconte. Ştiu acum de ce şi cu ce intenţii voiai să te apropii de doamna de Castro. Sper că nu nădăjduieşti că voi da o mână de ajutor proiectelor nedemne, mă tem, ale unui gentilom. Nu numai că nu mai trebuie şi nu mat vreau să te ascult, dar mă voi folosi de autoritatea mea pentru a-i refuza Dianei orice pretext de a te vedea şi de a te întâlni, ie la vorbitorul mânăstirii, ne la ambulanţă. E liberă, ştiu, nu s-a angajat în nici un fel; dar atâta timp cât va rămâne în acest aşezământ ales de ea, socot că e bine că protecţia mea să-i acopere onoarea şi nu dragostea.

Stareţa îl salută cu un aer glacial pe Gabriel, care rămăsese încremenit de uimire şi se retrase fără să-i mai asculte răspunsul şi fără să se întoarcă spre el o singură dată.

— Ce înseamnă asta? Întrebă, după un moment de stupefacţie, tânărul pe presupusul său scutier.

— Nu ştiu mai mult decât dumneavoastră, monseniore; răspunse Arnauld, care dădu bucuriei lăuntrice masca uimirii. Matca stareţă m-a primit foarte prost, mi-a declarat că vă cunoaşte toate planurile, dar că trebuie să se opună şi să se alăture vederilor regelui şi că doamna Diana nu vă mai iubeşte, dacă v-a iubit vreodată…

— Diana nu mă mai iubeşte! Strigă Gabriel pălind. Totuşi vreau s-o văd, vreau să-i dovedesc că nu sunt faţă de ea nici indiferent, nici vinovat. Ascultă, Martin, va trebui să mă ajuţi să am această discuţie.

— Monseniorul ştie, răspunse Arnuald umil, că sunt instrumentul devotat al voinţei sale şi că-l ascult în toate lucrurile, aşa cum mâna ascultă de cap. Voi depune toate eforturile, cum am făcut până acum, pentru ca monseniorul să aibă cu doamna de Castro discuţia pe care o doreşte.

Şi ticălosul îl urmă, ascunzându-şi în mantie rânjetul de satisfacţie.

Seara, când după rondul făcut la zidurile de apărare, falsul Martin-Guerre ajunse în odaia lui, scoase de la piept o hârtie pe care se apucă s-o citească cu un aer de însufleţită satisfacţie.

„Socoteala lui Arnauld du Thill domnului conetabil de Montmorency, începând din ziua în care am fost despărţit în mod brutal de monseniorul… (Această socoteală cuprindea atât serviciile publice, cât şi cele particulare.)

1. Pentru a-l fi sfătuit (fiind luat prizonier în ziua Sfântului Laurenţiu şi dus în faţa lui Philibert-Emmanuel) pe acest general să-l trimită îndărăt pe conetabil fără răscumpărare motivând că monseniorul nu va pricinui nici un fel de neplăceri spaniolilor cu spada sa, ci, dimpotrivă, le va aduce foloase prin părerile sale exprimate faţă de rege – cincizeci de scuzi.

2. Pentru a fi scăpat prin vicleană iscusinţă din tabără, unde mă ţineau prizonier şi a fi economisit astfel domnului conetabil cheltuieli de răscumpărare pe care acesta n-ar fi

întârziat să le plătească cu generozitate ca să-şi regăsească un atât de preţios servitor – o sută de scuzi.

3. Pentru a fi condus cu dibăcie pe poteci neştiute, detaşamentul pe care vicontele d'Exmčs îl aducea în ajutorul Saint-Quentinului ţi domnului amiral de Coligny, nepotul preaiubit al domnului conetabil – douăzeci de livre…”

Se mai aflau de asemenea în nota jupânului Arnauld multe articole tot la fel de neruşinat de lacome ca şi acestea.

Spionul le citea mângâindu-şi barba. Când isprăvi lectură, luă o pană şi adăugă: „Pentru a fi denunţat (intrând în serviciul numitului viconte d'Exmčs, sub numele de Martin-Guerre) pe viconte stareţei Benedictinelor ca iubit al doamnei de Castro şi a fi despărţit astfel pentru multă vreme pe aceşti doi tineri aşa cum e şi interesul domnului conetabil – două sute de scuzi…”

— Treaba asta nu-i deloc scumpă, zise tare Arnauld. În concluzie, totalul e destul de frumuşel. Ne apropiem de o mie de livre şi, cu puţină imaginaţie, putem merge până la două mii; când le voi avea, pe legea mea, mă voi retrage din afaceri, mă voi însura, voi avea copii şi voi deveni epitropul parohiei în vreo provincie oarecare, realizându-mi astfel visul vieţii mele.

După care, fericit, Arnauld se culcă şi adormi legănat de aceste gânduri virtuoase.

A doua zi fu rugat de Gabriel să se ducă din nou s-o caute pe Diana şi bănuiţi, desigur, cam cum s-a achitat de această însărcinare. Gabriel se pregătea el însuşi să se ducă, dar către ceasul zece dimineaţa, duşmanul încercă un asalt furios şi tânărul fu nevoit să lase totul baltă şi să alerge la ziduri. Gabriel făcu minuni de vitejie, după obiceiul lui şi se purtă ca şi cum ar fi avut două vieţi de pierdut, nu una singură, când de fapt avea două vieţi de salvat.

Capitolul XXXII Teologie GABRIEL SE ÎNTORCEA DE LA asalt zdrobit de oboseală, alături de Gaspard de Coligny, când doi oameni, care trecură la trei paşi de el, rostiră, în

discuţia lor, numele sorei Benie. Îl lăsă pe amiral şi, alergând după cei doi, îi întrebă cu nerăbdare dacă aveau veşti despre cea pe care tocmai o pomeniseră.

— Nu mai multe decât domnia-ta, căpitane, spuse unul dintre oameni, care nu era altul decât Jean Peuquoy. Într-adevăr, eu şi tovarăşul meu eram neliniştiţi, căci n-am văzut-o pe nobila şi viteaza fată toată ziua şi-mi spuneam că, totuşi, după o zi zbuciumată ca asta există destui sărmani răniţi care să aibă nevoie de îngrijirile şi de surâsul ei îngeresc. Dar vom afla în curând dacă este bolnavă; căci mâine seară este rândul meu să fac. De serviciu la ambulanţă; n-a lipsit niciodată până acum şi maicile sunt prea puţine la număr ca să se dispenseze de ea.

— Mulţumesc prietene, mulţumesc, zise Gabriel, strângând cu căldură mâna lui Jean Peuquoy, foarte surprins de o asemenea cinste.

Caspard de Coligny îl auzise pe Jean Peuquoy şi observase bucuria lui Gabriel. Când tânărul veni din nou lângă el, nu-i spuse totuşi nimic; dar odată intraţi în casă şi rămaşi singuri în odaia în care amiralul îşi avea hârtiile, Gaspard îi spuse lui Gabriel cu un surâs lin şi blând:

— Îi porţi, văd, acestei călugăriţe un viu interes, prietene?

— Acelaşi interes ca şi Jean Peuquoy, răspunse Gabriel roşind; acelaşi interes ca şi dumneavoastră, fără îndoială, domnule amiral, căci trebuie să fi observat că şi mine cât de mult le lipseşte răniţilor noştri, ce influenţă binefăcătoare exercită asupra lor şi asupra tuturor celor care luptă, cuvântul şi prezenţa sa.

— De ce vrei să mă înşeli, prietene? Zise amiralul cu o undă de tristeţe. Ai atât de puţină încredere în mine încât încerci să mă minţi?

— Cum, domnule amiral… Răspunse Gabriel din ce în ce mai încurcat, ce vă face să credeţi asta?

— Ştiu că sora Benie nu este alta decât doamna Diana de Castro, zise Coligny şi că o iubeşti pe doamna de Castro.

— Ştiţi asta?… Strigă Gabriel în culmea uimirii.

— Cum să nu ştiu? Zise amiralul. Conetabilul nu este unchiul meu? I se poate ascunde lui ceva la Curte? Doamna de Poitiers nu este urechea regelui şi domnul de Montmorency nu e stăpân pe inima doamnei de Poitiers? Cum în toată această afacere se ascund grave interese privind familia noastră, după cât se pare, am fost, fireşte, prevenit să am grijă şi să fiu gata să sprijin proiectele nobilei mele rubedenii. Nu pusesem piciorul nici de o zi în oraşul Saint-Quentin ca să-l apăr ori să mor, când unchiul meu m-a şi blagoslovit cu un trimis special. Curierul nu venea să mă informeze, cum am crezut la început nici despre mişcările duşmanului, nici despre planurile militare ale conetabilului. Nu. Trecuse prin mii de primejdii ca să mă înştiinţeze că la mânăstirea Benedictinelor din Saint-Quentin se ascunde, sub un nume fals, doamna Diana de Castro, fiica regelui şi că eu trebuie să-i supraveghez cu atenţie toate mişcările. Apoi, ieri, un emisar flămând, cumpărat cu aur de domnul de Montmorency, m-a chemat la poarta de sud. Am socotit că venea din partea unchiului meu ca să-mi dea curaj să ridic gloria neamului de Montmorency, umbrită de eşecul suferit, că regele adăugase, fără doar şi poate, alte ajutoare celor aduse de dumneata, Gabriel şi că în orice caz îmi va porunci mai curând să mor decât să predau Saint-Quentinul. Dar nici pomeneală de aşa ceva! Emisarul nu venea să-mi aducă acele cuvinte generoase care însufleţesc şi încurajează! Acel om mă înştiinţa doar ca vicontele d'Exmčs, sosit în ajun între aceste ziduri sub pretextul de a se lupta şi muri aici, o iubea pe doamna de Castro, logodnica vărului meu François de Montmorency şi că revederea celor doi iubiţi putea primejdui marile ambiţii ale unchiului meu. Că, din fericire, sunt guvernatorul oraşului şi că e de datoria mea să fac uz de toată puterea ca să-i despart prin orice mijloace pe doamna Diana şi pe Gabriel d'Exmčs, să mă opun mai ales oricărei întrevederi şi să contribui astfel la ridicarea şi la întărirea puterii familiei mele!

Toate astea fură spuse cu o amărăciune şi o tristeţe evidente. Dar Gabriel nu simţi decât lovitură dată speranţelor sale de dragoste.

— Aşadar, domnule, spuse el amiralului, cu o mânie surdă, dumneavoastră sunteţi cel care m-aţi denunţat superioarei Benedictinelor şi care, credincios instrucţiunilor unchiului, aţi socotit să-mi luaţi una câte una toate şansele care-mi puteau rămâne de a o regăsi şi revedea pe Diana?

— Nu ştii ce vorbeşti, tinere! Strigă amiralul cu mânie. Dar te iert, zise el mai cu blândeţe, patima te orbeşte şi încă n-ai avut vreme să-l cunoşti pe Gaspard de Coligny.

Era în accentul acestor cuvinte atâta nobleţe şi bunătate, încât toate bănuielile lui Gabriel se risipiră şi-i fu ruşine de a le fi avut.

— Iertare! Zise el întinzându-i mâna lui Gaspard. Cum să pot crede că aţi fost amestecat în asemenea intrigi? Iertare de mii de ori, domnule amiral!

— Fie, Gabriel! Nu, sigur, nu mă amestec în astfel de uneltiri, le dispreţuiesc şi-i dispreţuiesc pe cei care le pun la cale. Nu văd în asta gloria, ci ruşinea neamului meu! Cu atât mai mult sunt obligat să mă arăt sever faţă de mine însumi şi integru faţă de alţii, ca să răscumpăr greşelile celor apropiaţi mie.

— Da, zise Gabriel, ştiu că cinstea şi virtutea sălăşluiesc în domnia-voastră, domnule amiral şi vă cer încă o dată scuze de a vă fi vorbit că unuia dintre acei seniori de la Curtea noastră, fără lege şi credinţă, pe care am învăţat să-i dispreţuiesc şi să-i urăsc.

— Vai, spuse Coligny, mai curând ar trebui să-i plângi pe acei sărmani ambiţioşi, pe acei bieţi papistaşi orgolioşi. Gabriel, ar trebui să fii hughenot… Sunt sigur că până la urmă lupta cu o Curte coruptă va sfârşi prin a te aduce în rândurile noastre. Voi fi fericit să arunc eu, primul, în sufletul dumitale sămânţa revoltei…

— Ştiu, domnule amiral, zise Gabriel, că aparţineţi partidului reformaţilor şi am învăţat să stimez partidul

acesta care este atât de persecutat. Totuşi, vedeţi, eu sunt un suflet slab şi simt că voi fi întotdeauna de aceeaşi credinţă de care va fi şi Diana.

— Ei bine, zise Gaspard de Coligny, cuprins de febră prozelitismului, ei bine, dacă doamna de Castro este de partea virtuţii şi a adevărului, ea este de aceeaşi credinţă că şi noi. Ştiu de asemenea şi ţi-o repet, că această Curte desfrânata cu care imprudentule! Ai intrat în luptă, te va învinge şi că ai să vrei să te răzbuni. Crezi că domnul de Montmorency, care a pus ochii pe fiica regelui pentru fiul său, o să consimtă să-ţi lase dumitale această partidă bogată?

— Poate că i-o voi disputa, zise Gabriel. Dacă regele îşi ţine angajamentele sacre luate faţă de mine…

— Regele şi angajamente sacre! Zise amiralul. Angajamente sacre pentru cel care, după ce a poruncit Parlamentului să discute în faţa ui problema libertăţii conştiinţei, i-a ars pe rug pe Anne Dubourg şi pe Dufour!

— Nu spuneţi asta, domnule amiral, strigă Gabriel; nu-mi spuneţi că regele Henric al II-lea nu-şi va ţine făgăduiala solemnă pe care mi-a făcut-o; căci atunci nu numai credinţa mea se va răzvrăti, ci teamă mi-e că şi spadă. Nu voi deveni, hughenot, ci ucigaş.

— Nu, dacă devii hughenot, zise Gaspard de Coligny. Răzbunarea dumitale va fi mai cumplită, prietene. Ai să ne ajuţi cu curajul dumitale tânăr, cu devotamentul dumitale pătimaş, într-o operă de renovare care i se va părea regelui mai funestă poate decât o lovitură de pumnal. Gândeşte-te, Gabriel, că vrem să-i smulgem drepturile abuzive şi privilegiile monstruoase; gândeşte-te că nu numai în Biserică, ci şi în cârmuire dorim să aducem o reformă de temut. Ai putut vedea cât iubesc Franţa şi cum o slujesc. Ei bine, ţin cu reformaţii, pentru că văd în reformă măreţia şi viitorul patriei! Gabriel, Gabriel, dacă ai fi citit măcar o dată cărţile lui Luther, ai fi simţit cum acel spirit de libertate

care se degajă din ele pune în dumneata un alt suflet şi-ţi deschide o altă viaţa.

— Viaţa mea e dragostea pentru Diana, răspunse Gabriel; sufletul meu are de îndeplinit o datorie sfântă pe care sper să mi-o îndeplinesc.

— Iubirea şi datoria unui bărbat! Eşti tânăr şi orb, prietene; deşi inima-mi sângerează, trebuie să-ţi spun totuşi că nenorocirea îţi va deschide ochii. Generozitatea şl puritatea dumitale îţi vor atrage multe necazuri la această Curte neruşinată şi rea, aşa cum copacii înalţi atrag pe vreme de furtună fulgerul. Vei reflecta atunci la ce ţi-am spus astăzi. Vei cunoaşte cărţile noastre, de exemplu aceasta, zise amiralul arătând spre volumul deschis de pe masă, pe care-l luă în mână. Vei înţelege aceste vorbe îndrăzneţe, dar drepte şi frumoase, pe care ni le adresează un om tânăr ca şi dumneata, consilier în Parlamentul din Bordeaux, care se numeşte Etienne de la Boétie11. Vei spune atunci că şi el în această carte – Servitutea voluntară: „Ce nenorocire sau ce viciu, să vezi un număr infinit de oameni, nu ascultând, ci slugărind; nu guvernaţi, ci tiranizaţi de unul singur şi nu de un Hercule, nici de un Samson, ci de o stârpitură şi cel mai adesea de cel mai laş şi mai papă-lapte din ţară, incapabil să-i vină de hac unei muieruşte…”

— Da, zise Gabriel, sunt în cartea asta nişte discursuri primejdioase şi îndrăzneţe care pur şi simplu te uimesc. Aveţi, dealtfel, dreptate, domnule amiral, e posibil ca într-o zi mânia să mă arunce în rândurile reformaţilor şi opresiunea să mă aşeze în partidul oprimaţilor. Dar, până atunci, vedeţi, viaţa mea este prea plină pentru ca aceste idei noi, pe care mi le înfăţişaţi, să prindă rădăcini şi am de făcut prea multe lucruri ca să am timpul să mă mai gândesc şi la cărţi.

Totuşi, Gaspard de Cofigny îşi susţinu cu căldură ideile care fermentau pe atunci ca un vin nou şi discuţia se

prelungi multă vreme între tânărul pătimaş şi bărbatul potolit, unul încrezător şi exaltat, celălalt grav şi profund.

Dealtfel amiralul nu se înşela câtuşi de puţin în sumbrele sale previziuni şi nedreptăţile îndurate aveau, într-adevăr, să-l arunce pe Gabriel în rândurile reformaţilor.

Capitolul XXXIII Sora Benie ERA O SEARĂ DE AUGUST SENINĂ şi nespus de frumoasă. Pe cerul de un albastru profund, presărat peste tot cu stele, luna nu se ridicase încă; dar noaptea misterioasă era şi mai încântătoare şi mai plină de farmec.

Această linişte dulce contrasta în mod ciudat cu mişcarea şi zarva de peste zi. Spaniolii dăduseră două asalturi consecutive. Fuseseră respinşi de două ori, lăsând în urmă numeroşi morţi şi răniţi şi dintr-o tabără şi din cealaltă. Numai că duşmanul avea rezerve puternice şi trupe proaspete pentru a le înlocui pe cele obosite. Aşa că Gabriel, mereu de veghe, se temea ca cele două asalturi de peste zi să nu fi avut alt scop decât să epuizeze forţele şi vigilenţa asediaţilor, pentru a pregăti un al treilea asalt nocturn. Totuşi ceasul de la Colegiu bătu zece şi nimic nu părea să confirme aceste bănuieli. Nici o luminiţă nu sclipea printre corturile spaniole. În tabără, ca şi în oraş, nu se auzea decât strigătul monoton al sentinelelor şi, ca şi oraşul, tabăra părea să se odihnească după luptele de peste zi.

Drept urmare, Gabriel, după un ultim rond în jurul meterezelor, socoti că poate să slăbească un moment această supraveghere permanentă a oraşului. Saint-Quentin, după sosirea tânărului, rezistase patru zile. Încă patru zile şi Gabriel şi-ar fi ţinut făgăduiala făcută regelui; urma ca şi regele să şi-o ţină pe a sa.

Gabriel porunci deci scutierului să-l urmeze, dar fără să-i spună unde se ducea. După insuccesul din ajun pe lângă maica superioară, începea să nu mai aibă încredere, dacă nu în fidelitatea, cel puţin în inteligenţa lui Martin-Guerre. Se feri deci să-i mai vorbească despre preţioasele informaţii

pe care i le dăduse Jean Peuquoy şi falsul Martin-Guerre care credea că-şi însoţeşte stăpânul în rondul obişnuit, fu destul de uimit să-l vadă îndreptându-se spre bulevardul Reginei, unde fusese instalat spitalul provizoriu.

— Vă duceţi să vedeţi vreun rănit, monseniore? Zise el.

— Stt! Răspunse GabrieL ducându-şi degetul la buze.

Spitalul, în faţa căruia Gabriel şi Arnauld sosiră în acel moment, Fusese plasat chiar lângă metereze, aproape de foburgul d'Isle, care era locul cel mai periculos şi, ca urmare, cel în care ajutoarele erau mai mult decât necesare. Spitalul fusese instalat într-o clădire mare care slujise, înainte de asediu, drept magazie de furaje, dar care fusese pusă de urgenţă la dispoziţia chirurgilor. Blândeţea nopţii de vară îngăduise doctorilor să lase deschisă uşa din mijloc ca să se primenească aerul. De pe treptele de jos ale unei galerii exterioare, la lumina lămpilor care ardeau fără încetare, Gabriel putu să arunce o privire în această sală a suferinţelor.

Spectacolul era groaznic. Ici şi colo se aflau câteva paturi însângerate, înjghebate în grabă; dar acest lux nu era acordat decât privilegiaţilor. Majoritatea răniţilor zăceau pe jos, pe saltele, cuverturi şi chiar pe paie. Gemete sfâşietoare şi plânsete chemau din toate părţile pe chirurgi care, cu tot zelul, nu-i puteau totuşi ajuta pe toţi. Tremurăturile febrei sau convulsiile agoniei îi răsuceau pe mindirul lor pe toţi aceşti nenorociţi; în câte un colţ, vedeai câte unul care nu mai striga, nu se mai mişca.

În faţa acestui dureros şi jalnic tablou, până şi inimile cele mai viteze îşi pierdeau tăria şi curajul; Arnauld du Thill începu să tremure, iar Gabriel păli. Dar, dintr-o dată, un surâs duios lumină chipul palid al tânărului. În mijlocul acestui infern plin de tot atâtea dureri cât şi cel al lui Dante, se ivi dulcea Beatrice. Diana, sau mai curând sora Benie, trecea, senină şi melancolică, printre răniţi.

Niciodată nu i se păruse mai frumoasă lui Gabriel. Aurul, diamantele şi catifelele nu i se potriveau mai bine la

serbările de la Curte, că rochia simplă de postav şi vălul alb în această mohorâtă ambulanţă. Cu profilul ei pur, cu mersul ei uşor, cu privirea mângâietoare, ai fi putut s-o socoţi însăşi mila coborâtă în acest loc ai suferinţei. Nimic nu era mai înduioşător decât să vezi această frumuseţe aleasă aplecându-se asupra acelor frunţi palide şi desfigurate de spaimă, această fiică de rege întinzând emoţionată mâna ei mică acelor soldaţi fără nume care se pregăteau să moară. Gabriel se gândi fără să vrea la Diana de Poitiers, ocupată fără îndoială, în acel moment, cu tot soiul de afaceri necurate şi cu iubiri neruşinate şi, izbit de acest contrast dintre cele două Diane, îşi zise că Dumnezeu dăruise fiicei virtutea pentru a răscumpăra greşelile mamei.

În vreme ce Gabriel, care nu era visător din fire, se lăsase în voia contemplaţiei şi comparaţiilor, fără să bage de seamă că timpul trecea, înlăuntrul ambulanţei se înstăpânise liniştea. Dealtfel era şi foarte târziu; chirurgii îşi terminaseră treaba mişcarea încetase de asemenea şi vaietele. Li se recomanda răniţilor linişte şi odihnă şi licorile adormitoare se adăugau acestor sfaturi. Se mai auzeau ici, colo gemete jalnice, dar strigătele acelea sfâşietoare de mai înainte încetaseră. Diana adresase bolnavilor Ultimele cuvinte de mângâiere şi-i îndemnase la odihnă şi la răbdare. Când îi văzu pe toţi oarecum liniştiţi, oftă îndelung şi se apropie de galeria exterioară ca să respire aerul curat al nopţii şi să-şi odihnească privirea, contemplând stelele albe. Se sprijini de un soi de balustradă de piatră şi privirea ei, ridicată spre cer, nu-l zări pe treptele de jos ale scării, la zece paşi de ea, pe Gabriel, care o privea în extaz.

O mişcare destul de bruscă a lui Martin-Guerre, care nu părea să împărtăşească această încântare, îl readuse pe îndrăgostitul nostru pe pământ.

— Martin, îi spuse el în şoaptă scutierului, vezi ce ocazie unică mi se oferă. Trebuie, vreau să profit şi să-i vorbesc, poate pentru ultima oară, doamnei Diana. Tu veghează să nu ne întrerupă nimeni şi fă de pază puţin mai încolo, rămânând totuşi cât mai aproape de mine. Du-te, credinciosul meu slujitor, du-te…

— Dar, monseniore, obiectă Martin, nu vă temeţi că maica superioară…

— Ea e probabil într-o altă sală, zise Gabriel. Şi apoi, n-are rost să mai şovăi când mă gândesc că s-ar putea să nu ne mai vedem niciodată.

Martin păru să se resemneze şi se îndreptă furios.

Gabriel se apropie de Diana chemând-o încetişor.

— Diana! Diana!

Fata tresări; dar ochii ei, care n-avuseră încă vreme să se obişnuiască cu întunericul, nu-l văzură de la început pe Gabriel.

— Cine mă strigă? Zise ea; şi cine-mi spune astfel?

— Eu, răspunse Gabriel.

— Dumneata, domnule d'Exmčs? Eţti într-adevăr dumneata? Şi ce vrei de la mine în acest loc şi la această oră? Dacă, aşa cum m-ai anunţat, îmi aduci veşti de la rege tatăl meu, ai întârziat şi ţi-ai ales prost locul şi momentul. Dealtfel, ştii prea bine că nu vreau să aud inimic de la dumneata. Ei bine, domnule d'Exmčs, nu răspunzi? Nu m-ai înţeles? Taci? Ce înseamnă tăcerea asta, Gabriel?

— Gabriel! În sfârşit! Strigă tânărul. Nu ţi-am răspuns, Diana, pentru că cuvintele tale reci mă îngheaţă şi fiindcă nu găsesc puterea să-ţi spun „doamnă” aşa cum spui tu „domnule”.

— Nu-mi spune „doamnă” şi nu-mi mai spune nici Diana. Doamna de Castro nu mai există; în faţa dumitale se află sora Benie. Numeşte-mă „soră” şi eu îţi voi spune „frate”.

— Cum? Ce spui? Strigă Gabriel dându-se îndărăt înspăimântat. Să te numesc soră? De ce asta, Dumnezeule? De ce?

— Dar aşa-mi spune toată lumea. De ce ţi se pare atât de înfricoşător?

— Ai dreptate, iartă-mă, sunt nebun. Dar trebuie să mă obişnuiesc, da… Mă voi obişnui… Soră!

— Vezi? Zise Diana surâzând cu tristeţe. Este dealtfel singurul nume care-mi convine cel mai bine; căci măcar că nu mi-am făcut încă legământul, nădăjduiesc, dacă voi obţine aprobarea regelui, să rămân pentru totdeauna aici. Nu cumva îmi aduci această aprobare, frate?

— Oh, făcu Gabriel cu durere şi reproş.

— Fii sigur, zise Diana, că nu există nici urmă de amărăciune în vorbele mele. Am suferit atâta printre oameni încât sunt nevoită să-mi caut un refugiu salvator. Nu ciuda mă face să procedez şi să vorbesc astfel, ci durerea.

Nu existau, în adevăr, în cuvintele Dianei decât durere şi tristeţe, în inima sa totuşi se amestecă în această tristeţe şi o undă de bucurie pe care nu şi-o putuse stăpâni la vederea

lui Gabriel, a lui Gabriel pe care ea îl crezuse odinioară pierdut pentru dragostea ei şi pentru această lume şi pe care-l regăsea astăzi energic, puternic şi poate tandru. Aşa că, fără să vrea, coborî două sau trei trepte şi, atrasă ca de un magnet, se apropie de Gabriel.

— Ascultă, îi zise acesta, trebuie să punem capăt neînţelegerii care ne-a sfâşiat inimile. Nu mai pot să suport gândul că mă crezi indiferent, sau cine mai ştie? Că te urăsc! Această idee cumplită mă tulbură până şi în îndatorirea dificilă pe care o am de îndeplinit. Dar, hai puţin mai încolo… Sper că nu ţi-ai pierdut încrederea în mine, nu-i aşa? Te rog, să ne îndepărtăm puţin din locul ăsta… Dacă nu putem fi văzuţi, putem fi auziţi şi ţin ca discuţia să nu ne fie tulburată.

Diana îl privi. Asemenea vorbe rostite de gura lui erau atotputernice asupra ei. Urcă din nou cele câteva trepte ca să vadă dacă în sala ambulanţei era totul în ordine, apoi coborî scara punându-şi cu încredere mâna în mâna gentilomului.

— Mulţumesc, îi spuse Gabriel, clipele sunt preţioase, căci mă tem că nu cumva maica stareţă, care acum îmi cunoaşte dragostea, să nu vină să ne întrerupă discuţia, serioasă şi curată ca şi afecţiunea mea pentru tine, Diana.

— De asta deci, după ce mi-a vorbit de sosirea şi de dorinţa ta de a discuta cu mine, maica Monique, înştiinţată desigur de careva despre trecutul pe care eu i l-am ascuns în parte, mărturisesc, m-a împiedicat timp de trei zile să ies din mânăstire şi ar fi vrut să mă oprească şi-n seara asta dacă nu mi-ar fi sosit rândul de veghe la ambulanţă şi n-aş fi ţinut cu tot. Dinadinsul să-mi îndeplinesc dureroasa îndatorire. Ah, Gabriel, oare nu fac râu c-o înşel pe această bundă şi venerabilă prietenă?

— Alături de mine, zise Gabriel cu melancolie, eşti ca şi alături de un frate; trebuie, vreau să-ţi vorbesc!

— Atunci vorbeşte, frate, zise Diana.

Frate! Acest cuvânt dureros şi încântător îi aminti lui Gabriel strania şi solemnă alternativă în care-l aruncase soarta şi-i izgoni pătimaşele gânduri pe care i le-ar fi putut deştepta în inimă noaptea solitară şi încântătoarea frumuseţe a iubitei.

— Diana, zise el cu voce fermă, a trebuit să te văd şi să-ţi vorbesc ca să-ţi fac două rugăminţi: una care ţine de trecut, cealaltă care e legată de viitor. Eşti bună şi generoasă! Diana şi Ie vei îndeplini pe amândouă faţă de un prieten expus în orice clipă morţii.

— Oh! Nu spune asta, strigă doamna de Castro, gata să se prăbuşească şi măsurându-şi, pierdută, dragostea cu spaimă pe care o încerca.

— Îţi spun asta, zise Gabriel, nu ca să te sperii, ci ca să nu refuzi o iertare şi o favoare. Iertare pentru acea spaimă şi acea durere pe care ţi le-a pricinuit nebunia mea, în ziua în care te-am văzut pentru ultima oară la Paris. Am aruncat în biata ta inimă spaimă şi dezolarea. Dar o descoperire cumplită făcută în ziua aceea şi pe care abia o mai puteam păstra în mine, mă umpluse de nebunie şi de disperare. Poate că-ţi mai aminteşti că după aceea am fost foarte bolnav, că boala putea să-mi zdruncine minţile sau să mă coste viaţa.

— Dacă-mi amintesc, Gabriel?

— Nu-mi mai spune Gabriel, te rog, spune-mi frate, ca mai adineauri! Acum am nevoie să aud acest cuvânt care la început m-a speriat.

— Cum doreşti… Zise Diana, mirată.

Dar în acel moment., la cincizeci de paşi de ei se auzi zgomotul regulat, al unei trupe în marş şi sora Perne se strânse lângă el cu teamă.

— Cine vine? Dumnezeule! Or să ne vadă! Zise ea.

— E patrula oamenilor noştri, zise Gabriel, destul de contrariat.

— Dar vor trece pe lângă noi, mă vor recunoaşte, mă vor striga… Oh! Lasă-mă să intru înainte de a se apropia; lasă-

mă, te rog…

— Nu, e prea târziu, zise Gabriel, reţinând-o. Să fugi acuma ar însemna să te vadă, Vino încoace!

Şi, urmat de Diana care tremură, urcă în grabă o scară ascunsă de o balustradă de piatră care ducea chiar spre metereze. Acolo, o aşează pe Diana şi se aşează şi el între o gheretă nepăzită şi creneluri. Patrula trecu la douăzeci de paşi fără să-i vadă.

„Iată un punct prost apărat”, îşi zise Gabriel, mereu cu gândul la un atac neaşteptat. Dar se reîntoarse repede spre Diana, încă agitată.

— Acum fii liniştită, îi zise ei; pericolul a trecut. Dar ascultă-mă, căci timpul trece şi eu am pe inima două greutăţi care mă apasă. Nu mi-ai spus că mi-ai iertat nebunia de atunci şi eu am purtat tot timpul povara asta grea a trecutului.

— Să-ţi iert năuceala şi disperarea? Zise Diana, nu, frate, astea nu se iartă, se plâng şi se mângâie. Deşi nu voiam, plângeam; acum iată-mă revenită la judecată şi la viaţă şi resemnată să mă supun Domnului.

— Ah resemnarea nu-i destul, strigă Gabriel, trebuie să ai nădejde. Pentru asta am vrut să te văd. M-ai eliberat de remuşcările trecutului, îţi mulţumesc! Dar trebuie să-mi scoţi din suflet teama faţă de viitor. Tu eşti, vezi, unul dintre scopurile luminoase ale existenţei mele. Liniştit în ceea ce priveşte acest scop, vreau ca, îndreptându-mă către el, să nu fiu preocupat decât de primejdiile drumului; să fiu sigur că te găsesc la capătul acestui drum, cu un surâs trist dacă dau greş, vesel dacă reuşesc, dar în orice caz cu un surâs. Îţi cer să ai încredere în mine, căci taina care-mi determină acţiunile nu-mi aparţine; am jurat s-o păstrez şi dacă vreau să-mi ţin angajamentele faţa de mine, trebuie să le ţin şi pe cele care le-am luat faţă de alţii.

— Explică-te, zise Diana.

— Vezi bine că şovăi, răspunse Gabriel, pentru că mă gândesc la veşmântul pe care-l porţi, la cuvântul „soră” pe

care-l rostesc şi mai ales la adâncul respect pe care ţi-l port; nu vreau să rostesc vreo vorbă care să deştepte amintirea copleşitoare sau iluzii prea primejdioase. Şi, totuşi, trebuie să-ţi spun că niciodată chipul tău adorat nu s-a şters din sufletul meu şi că nimic şi nimeni nu-l va putea şterge vreodată!

— Gabriel! Îl întrerupse Diana încurcată şi totodată încântată.

— Ascultă-mă până la capăt, zise Gabriel. Ţi-o repet, nimeni şi nimic nu va şubrezi vreodată acest pătimaş… Devotament pe care ţi l-am închinat şi orice s-ar întâmpla, te voi iubi întotdeauna. Până atunci, Diana, iată ce vreau să-ţi cer: lasă totul pe seama providenţei şi afecţiunii mele, fără să speri nimic, dar fără să deznădăjduieşti. Înţelege-mă bine, dacă mă poţi înţelege. Mi-ai spus altădată că mă iubeşti. Simt în mima mea că încă mă poţi iubi. Doresc să atenuez tot ceea ce ţi s-a părut dezolant în vorbele mele atunci când te-am părăsit la Luvru. Să nu ne amăgim cu închipuiri, dar nici să credem că totul s-a sfârşit pentru noi în lumea asta. Aşteaptă. În curând ori voi putea să-ţi spun: Diana, te iubesc, aminteşte-ţi de copilăria noastră şi de mărturisirile tale, trebuie să fii a mea, Diana şi prin toate mijloacele posibile, să obţinem de la rege consimţământul pentru unirea noastră, ori îţi voi spune: Soră, o soartă vitregă se opune iubirii noastre şi nu vrea să fim fericiţi; ceva peste puterile noastre se aşază între noi. Te dezleg de orice făgăduială. Eşti liberă. Dă-ţi viaţă altuia, nu vei fi nici învinuită, nici de plâns! Nu, până şi lacrimile vor fi atunci de prisos. Ne vom pleca deci capul fără un cuvânt şi ne vom accepta destinul inevitabil. Îmi vei fi întotdeauna scumpă şi sfânta; dar cele două fiinţe ale noastre care vor putea să se îmbrăţişeze frăţeşte nu vor putea niciodată să se unească prin legătura sfântă a căsătoriei.

— Ce taină ciudată şi de temut! Nu se putu abţine să spună doamna de Castro, pierdută într-o îngândurare plină de spaime.

— Această taină nu ţi-o voi putea lămuri decât atunci. Până în ziua aceea vei scormoni în van prăpastia ei, soră. Până atunci, aşteaptă şi roagă-te. Îmi făgăduieşti să crezi în inima mea, să nu te mai hrăneşti cu. Gândul de a renunţa la lume ca să te îngropi într-o mânăstire? Îmi făgăduieşti să ai încredere în mine?

— Da, asta pot să ţi-o făgăduiesc, Gabriel. Dar de ce să mă Reîntorc în lume, dacă nu voi putea fi alături de tine, la ce-mi va mai sluji viaţa din moment ce nu ţi-o pot închina? Totul în mine şi în jurul meu nu-i decât întuneric, Dumnezeule!

Diana, spuse Gabriel, cu glasul lui adânc şi solemn, am nevoie de această făgăduială ca să pot merge liniştit şi puternic pe drumul plin de primejdii pe care mi l-am ales, ca să fiu sigur că la capătul ui te voi găsi, liberă şi gata să mă primeşti…

— Bine, Gabriel. Te voi asculta, zise Diana.

— Îţi mulţumesc! Strigă Gabriel. Acum viitorul îmi aparţine. Vrei să-mi dai o clipă mâna ca zălog al făgăduielii tale?

— Iat-o!

— Aşa! Acum sunt sigur că voi învinge, zise el pătimaş. Mi se pare că nimic nu mai stă în calea dorinţelor şi planurilor mele.

Dar, ca o îndoită dezminţire a acestui vis, chiar în acel moment se auziră câteva glasuri dinspre ambulanţă strigând-o pe sora Benie, iar dinspre şanţuri un zgomot uşor şi suspect ajunsese la urechile lui Gabriel.

— Mă caută, mă strigă! Dacă ne găsesc împreună? Adio, frate! Adio, Gabriel!

— Cu bine, Diana. Du-te! Eu rămân aici. Spune-le că ai ieşit ca să iei puţin aer! Pe curând şi-ţi mulţumesc încă o dată!

Diana se grăbi să coboare scara şi să iasă înaintea oamenilor cu torţe care-o strigau din toate părţile precedaţi de maică Monique. Cine oare îi deşteptase bănuielile

superioarei prin insinuări ticăloase? Cine altul dacă nu Arnauld al nostru, amestecat, cu mutra cea mai cucernică, printre cei care-o căutau pe sora Benie? Nimeni n-avea un aer mai nevinovat ca acest ticălos, care se asemuia atât de bine cu bunul Martin-Guerre. Gabriel, liniştit, văzând-o pe Diana alături de sora Monique, tocmai se pregătea să părăsească şi el meterezele, când, dintr-o dată, o umbră se ridică în spatele său. Un om, un duşman, înarmat până-n dinţi, încălecase zidul. Să se năpustească asupra acestui ora. Să-l răstoarne c-o lovitură de sabie şi să strige cât îl ţinea gura: „Alarmă! Alarmă!”, să se avânte spre scara proptită de zid, încărcată cu spanioli, fu pentru Gabriel o treabă de o clipă.

Gabriel nu se înşelase, duşmanul dăduse unul după altul două atacuri în timpul zilei ca să poată încerca mai sigur, în toiul nopţii, această tentativă. Dar providenţa sau, mai degrabă, dragostea îl adusese pe Gabriel acolo.

Înainte ca un alt duşman să-l urmeze pe platformă pe cel doborât, el apucă cu mâini viguroase capătul scării pe care stăteau ciucure asediatorii. Strigătele acestora, căzuţi grămadă la pământ, se amestecară cu strigătele lui Gabriel care şi chema întruna oamenii. Totuşi, la douăzeci de paşi mai încolo se şi ridicase o altă scară. Din fericire, Gabriel găsi un pietroi mare şi, primejdia dublându-i puterea, putu să-l ridice peste parapet, de unde nu mai avu altceva de făcut decât să izbească cu el în cea de a doua scară. Această greutate rupse scara în două şi nenorociţii aflaţi pe ea, loviţi de moarte ori ucişi, căzură în şanţuri înspăimântând cu vaietele lor pe camarazii care începură să ezite.

Strigătele lui Gabriel ajunseră în sfârşit la urechile sentinelelor; tobele sunară adunarea, toaca de la Colegiu începu să bată de zor.

Nu trecuseră nici cinci minute şi mai bine de o sută de oameni alergară lângă contele d'Exmčs, gata să-i respingă, împreună cu el, pe asediatorii care cutezau să mai încerce,

trăgând cu folos asupra celor din şanţuri şi care nu puteau răspunde focului archebuzelor.

Îndrăzneaţă lovitură a spaniolilor dăduse greş. Ar fi reuşit totuşi dacă punctul de atac ar fi fost lipsit de apărători, cum li se păruse a fi. Dar Gabriel, aflându-se acolo, le dejucase planul. Asediatorii nu mai aveau altceva de făcut decât să bată în retragere, ceea ce şi făcură foarte repede, lăsând în urmă un număr de morţi şi ducând cu ei un număr şi mai mare de răniţi.

Oraşul era încă o dată salvat şi încă o dată mulţumită lui Gabriel. Dar, ca făgăduiala făcută regelui să fie îndeplinită, oraşul trebuia să mai reziste încă patru zile.

Capitolul XXXIV O înfrângere victorioasă EŞECUL NEAŞTEPTAT PE CARE-L suferiseră avu, pentru prima oară, efectul de a-i descuraja pe asediatori, care părură să înţeleagă că nu vor putea pune mâna pe oraş decât după ce vor fi zdrobit unul câte unu! Mijloacele de rezistenţă ce li se mai puteau opune. Deci, timp de trei zile, nu mai încercară un nou atac; dar toate bateriile lor bubuiau, toate obuzele explodau fără răgaz şi fără odihnă. Oamenii care apărau oraşul, însufleţiţi de un elan supraomenesc, li se păreau de neînvins, atacară zidurile şi zidurile fură mai puţin tari decât piepturile. Se prăbuşiră toate, şanţurile se umplură cu dărâmături, centura de apărare a oraşului căzu bucată cu bucată. Abia după patru zile de la atacul lor nocturn, spaniolii se hazardară în sfârşit la un nou asalt. Era cea de a opta zi şi ultima cerută de Henric al II-lea lui Gabriel. Dacă atacul duşmanilor eşua şi de data asta, tatăl său era salvat, odată cu oraşul dacă nu, toate greutăţile şi toate eforturile deveneau inutile, bătrânul, Diana şi Gabriel însuşi erau pierduţi.

Astfel că e imposibil de spus ce curaj furios desfăşură el în ziua aceea. N-ai fi crezut că poate exista atâta putere şi energie în sufletul şi-n trupul unui om. Nu vedea pericolele, nici moartea, nu se gândea decât la tatăl şi la logodnica sa, mergea împotriva suliţelor, în faţa gloanţelor şi ă ghiulelelor

ca şi cum ar fi fost invulnerabil. O aşchie de piatră îl atinsese în coastă şi fierul unei lănci la frunte, dar nu-şi simţea rănile, părea beat de curaj; apărea alergând, izbind, însufleţind prin glasul şi exemplul lui. Îl vedeai pretutindeni unde era primejdia mai mare. Se lupta cât zece, cât douăzeci, cât o sută. Dar în această minunată exaltare, nu-i lipseau nici sângele rece; nici prudenţa. Dintr-o privire mai promptă decât fulgerul, zarea pericolul şi îndată se şi ivea acolo. Apoi, când asediatorii cedau, când francezii, electrizaţi de acest exemplu molipsitor, căpătau un avantaj vădit, repede Gabriel se ivea în alt loc ameninţat şi, fără să obosească, fără să deznădăjduiască, îşi reîncepea eroica misiune.

Asta dură şase ceasuri, de la unu până la şapte.

La ora şapte se lăsă noaptea şi spaniolii bătură în retragere din toate părţile. În spatele câtorva bucăţi de ziduri, cu câteva turnuri în ruine şi câţiva soldaţi ucişi sau răniţi, Saint-Quentinul îşi preluat râse încă cu o zi, poate chiar cu mai multe, glorioasa sa rezistenţă.

Când ultimul duşman se retrase Gabriel căzu în mâinile celor care-l înconjurau, sfârşit de oboseală şi de bucurie.

Îl purtară în triumf la primărie.

Rănile, dealtminteri, îi erau uşoare şi leşinul nu putea ţine prea mult. Când îşi reveni, amiralul de Coligny, radios, stătea alături de el.

— Domnule amiral, rosti Gabriel, n-am visat, nu-i aşa? Astăzi a avut loc un asalt teribil pe care noi l-am respins?

— Da, prietene şi în parte mulţumită dumitale, răspunse Gaspard.

— Şi cele opt zile pe care mi le-a cerut regele au trecut! Strigă Gabriel. Oh, mulţumesc, mulţumesc, Doamne!

— Şi ca să te îmbărbătez, zise amiralul, îţi aduc ştiri minunate. Protejaţi de apărarea eroică a Saint-Quentinului, ai noştri organizează, după cât se pare, apărarea întregului teritoriu: unul dintre oamenii mei, care l-a putut vedea pe conetabil şi care a intrat în oraş în timpul tumultului de

astăzi, mi-a dat cele mai îmbucurătoare speranţe. Domnul de Guise a sosit la Paris cu armata din Piemont şi, împreună cu cardinalul de Lorena, pregăteşte rezistenţa oraşelor şi a oamenilor. Saint-Quentinul, dezpopulat şi descoperit, nu va putea să mai reziste, dar opera lui şi a noastră a fost îndeplinită; Franţa e salvată, prietene. Da, în dosul credincioaselor noastre ziduri toţi se înarmează; nobilimea şi toate celelalte stări se ridică, recruţii dau năvală, două corpuri auxiliare germane au şi fost angajate. Când duşmanul va fi isprăvit cu noi şi asta nu poate să mai întârzie, va avea cu cine să vorbească. Franţa este salvată, Gabriel!

— Ah! Domnule amiral, nu ştiţi cât bine îmi faceţi! Îngăduiţi-mi, totuşi, o întrebare: nu e vorba de un sentiment deşart, de amor-propriu, mă cunoaşteţi prea bine acum ca să nu credeţi asta; la baza cererii mele se află un motiv mult mai serios şi mai grav. Domnule amiral, în două cuvinte: credeţi că prezenţa mea aici de opt zile încoace a contribuit într-o oarecare măsura la rezultatul fericit al apărării oraşului Saint-Quentin?

— În mod sigur, prietene! Răspunse Gaspard cu o generoasă francheţe. În ziua sosirii dumitale, ai văzut, eram gata să mă plec în faţa răspunderii care îmi împovăra conştiinţa; aş fi înmânat eu însumi spaniolilor cheile acestei cetăţi pe care regele mi-o dăduse în pază. A doua zi, însă, a venit ajutorul dumitale, cei o sută de oameni care au ridicat moralul asediaţilor. Nu mai vorbesc de inspiratele sfaturi pe care le-ai dat geniştilor şi inginerilor noştri. Nu mai vorbesc de strălucitul curaj pe care l-ai avut întotdeauna şi de care ai dat dovadă la fiecare asalt. Dar acum patru zile, cine a ferit oraşul de atacul acela nocturn? Astăzi chiar, cine, cu o cutezanţă uluitoare, a prelungit o rezistenţă pe care eu însumi o credeam imposibilă? Dumneata, numai dumneata, prietene! Dealtfel soldaţii noştri nu te mai numesc decât „Căpitanul cinci-sute”, Gabriel, ţi-o spun cu o bucurie

sinceră şi o recunoştinţă profundă, eşti primul şi singurul salvator al acestui oraş şi, prin urmare, al Franţei!

— Oh, vă mulţumesc, domnule amiral, pentru cuvintele domniei-voastre tune şi indulgente. Dar, iertare, aţi voi să le repetaţi şi în faţa majestăţii-sale?

— Nu este numai dorinţa, ci şi datoria mea; şi ştii că, în privinţa datoriei, Gaspard de Colijjny nu dă înapoi niciodată.

— Ce fericire! Şi cât va voi rămâne de obligat, domnule amiral! Dar mai am o rugăminte: să nu vorbiţi nimănui, vă rog, nici chiar domnului conetabil, ba mai ales domnului conetabil, de ceea ce am făcut ca să vă ajut în glorioasa domniei-voastre sarcină. Doar regele singur s-o ştie. Majestatea-sa va vedea din asta că nu m-am străduit pentru glorie, ci doar pentru a-mi ţine un angajament faţă de persoana să; regele are posibilitatea să mă răsplătească, dacă doreşte, cu ceva mult mai de pieţ, pentru mine decât toate onorurile şi demnităţile regatului său. Da, domnule amiral, fie ca acest preţ să-mi fie acordat şi datoria lui Henric al II-lea faţă de mine va fi astfel însutit plătită.

— Recompensa trebuie într-adevăr să fie magnifică, zise amiralul. Să dea Domnul că recunoştinţa regelui să nu te lipsească de ea. Eu voi face aşa cum vrei, Gabriel şi, oricât m-ar costa să tac în legătură cu meritele dumitale, fiindcă mi-o ceri, voi tăcea.

— Ah! Strigă Gabriel, e multă vreme de când n-am gustat o linişte asemănătoare cu cea pe care o încerc în acest moment. Cât este de bine să nădăjduieşti şi să crezi în viitor! Acum mă voi îndrepta şi mai bucuros spre ziduri, mă voi bate cu inima uşoară şi mi se va părea că voi fi de neînvins. Vor îndrăzni oare fierul sau plumbul să atingă un om care speră?

— Nu fi chiar atât de încrezător, zise surâzând Coligny. Pot să-ţi spun în mod sigur că această siguranţă în victorie te va trăda. Oraşul este aproape deschis, câteva lovituri de tun vor dărâma ultimele bucăţi de ziduri şi ultimele rămăşiţe ale turnurilor. În plus, nu ne mai rămân deloc braţe

sănătoase, iar soldaţii care au înlocuit până acum, cu atâta bravură, zidurile, ne lipsesc. Asaltul apropiat îl va face pe inamic stăpân pe oraş, să nu ne mai făurim iluzii în legătură cu asta.

— Dar domnul de Guise nu ne poate trimite ajutoare de la Paris? Întrebă vicontele d'Exmčs.

— Domnul de Guise, răspunse Gaspard, nu-şi va expune preţioasele sale rezerve pentru un oraş pe trei sferturi cucerit şi bine face. Să-şi păstreze oamenii în inima Franţei, acolo sunt ei necesari. Saint-Quentin este sacrificat. A rezistat destulă vreme. Slavă domnului! Nu-i mai rămâne decât să cadă în mod nobil şi noi vom încerca să-l ajutăm, nu-i aşa, Gabriel? Triumful spaniolilor în faţa oraşului Saint-Quentin trebuie să-i coste mai mult decât o înfrângere. Acum nu ne mai batem ca să ne salvăm, ci ca să ne luptăm.

— Da, de plăcere, de lux, zise cu bucurie Gabriel, plăcere de eroi, domnule amiral, lux demn de domnia-voastră! Ei bine! Fie, să ne distrăm ţinând oraşul încă două-trei zile, chiar patru dacă putem. Să-i ţinem în loc pe Filip al II-lea, pe Philibert-Emmanuel, Spania, Anglia şi Flandra, în faţa unui morman de dărâmături. Asta ar însemna, pentru domnul de Guise, încă puţină vreme câştigată, iar pentru noi un spectacol destul de amuzant. Ce spuneţi?

— Spun, prietene, că faci o glumă bună şi că până şi în jocul dumitale e ceva plin de măreţie.

Întâmplarea veni în ajutorul dorinţei lui Coligny şi Gabriel. Într-adevăr, Filip al II-lea şi generalul său Philibert-Emmanuel, furioşi de a fi opriţi atâta vreme în faţa unui oraş şi de a fi dat zece asalturi în zadar, nu mai voiră să-l încerce pe al unsprezecelea fără a fi siguri de data asta de victorie. Aşa cum făcuseră şi mai înainte, lăsară să treacă trei zile fără să atace şi-şi înlocuiră soldaţii prin tunuri, pentru că, hotărât, în eroica cetate zidurile erau mai puţin dure decât inimile.

În timpul celor trei zile, amiralul ţi vicontele d'Exmčs porunciră să se repare, atât pe cât era posibil, stricăciunile.

Dar, din nenorocire, braţele lipseau. La 26 august, la amiază, nu mai rămăsese în picioare o singură bucată de zid. Casele se văzură fără apărare, ca într-un oraş deschis şi soldaţii erau atât de rari încât nu mai putură să alcătuiască nici măcar o linie de front în punctele principale. Până şi Gabriel fu obligat să accepte situaţia; înainte ca semnalul asaltului să se fi dat, oraşul era ca şi luat. Nu însă prin breşa pe care o apăra Gabriel. Acolo, împreună cu el, se aflau domnul de Breuile, Jean Peuquoy şi toţi trei se străduiră atâta şi făcură atâtea acte minunate de curaj încât îi respinseră de trei ori pe asediatori. Gabriel, mai ales. Lupta ca un nebun şi Jean Peuquoy se minuna atâta de loviturile zdravene de spadă pe care îl vedea împărţindu-le în dreapta şi-n stânga, încât era cât pe ce să fie el însuşi ucis din pricina neatenţiei şi Gabriel fu obligat în două rânduri să salveze viaţa admiratorului său.

Aşa că acesta jură pe loc vicontelui credinţă şi devotament veşnic. Strigă chiar, în entuziasmul său, că regretă prea puţin oraşul său natal pentru că avea de venerat şi de îndrăgit pe Gabriel că Saint-Quentin, e adevărat, îi dăduse viaţa, dar că vicontele d'Exmčs i-o apărase!

Cu toate aceste eforturi generoase, oraşul nu mai putea în nici un caz să mai reziste: zidurile sale nu mai erau decât o spărtură de la un cap la altul şi Gabriel, du Breuil şi Jean Peuquoy se mai băteau încă, atunci când, în spatele lor, duşmanii se şi năpustiseră pe străzile oraşului.

Dar viteaza cetate nu cedă în fata forţei decât după şaptesprezece zile şi după cel de al nouăsprezecelea asalt. Trecuseră douăsprezece zile de când sosise Gabriel şi-şi întrecuse făgăduiala făcută regelui cu de două ori câte patruzeci şi opt de ore!

Capitolul XXXV Arnauld du Thill face din nou mici afaceri ÎN PRIMUL MOMENT JAFUL ŞI măcelul bântuiră oraşul. Dar Philibert dădu ordine severe, porunci să înceteze prădăciunile şi, fiindu-i adus amiralul de Coligny, îl lăudă pe faţă.

— Eu nu pedepsesc bravură şi oraşul Saint-Quentin nu va fi tratat mai aspru decât dacă s-ar fi predat în ziua în care ne-am început asediul.

Şi învingătorul, la fel de generos ca şi învinsul, îi îngădui amiralului să discute cu el condiţiile pe care urma să i le pună.

Saint-Quentin era declarat, firește, oraş spaniol; dar acei dintre locuitorii săi care nu voiau să accepte dominaţia străină puteau să se retragă, părăsindu-şi totodată casele. Toţi, dealtfel, soldaţi şi burghezi, urmau să rămână liberi; Philibert nu reţinea decât cincizeci de prizonieri, indiferent de vârstă, sex şi condiţie socială, la alegerea lui sau a căpitanilor săi, în vederea răscumpărării, ca să poată plăti astfel solda întârziată a trupelor.

Bunurile şi persoanele celorlalţi urmau să fie respectate şi Philibert îşi luă angajamentul să prevină orice dezordine. Îi făcea, în concluzie, lui Coligny, care-şi epuizase toate resursele personale în acest asediu, hatârul de a nu-i cere bani. Amiralul va fi liber, chiar de a doua zi, să-şi întâlnească la Paris unchiul, pe conetabilul de Montmorency, care, după ziua Sfântului Laurenţiu, nu găsise învingători la fel de dezinteresaţi şi care urma să furnizeze o răscumpărare serioasă, ce trebuia plătită, bineînţeles, într-un fel sau altul de către Franţa. Dar Philibert-Emmanuel ţinea la cinstea de a deveni prietenul lui Gaspard şi nu voia răscumpărare pentru libertatea acestuia. Cheltuielile de război urmau să fie suportate de principalii lui locotenenţi de cei mai bogaţi dintre burghezi.

Aceste hotărâri, care dovedeau mai multă blândeţe decât era de aşteptat, fură acceptate cu supunere de Coligny şi cu o bucurie amestecată cu o oarecare teamă de către locuitori. Pe cine avea să cadă alegerea de temut a lui Philibert-Emmanuel şi a alor săi? Asta aveau s-o afle a doua zi, aşa că, în ziua aceea, cei mai mândri deveniră cei mai umili; iar cei mai bogaţi îşi strigară sus şi tare sărăcia.

Arnauld du Thill, traficant la fel de activ pe cât de ingenios, îşi petrecuse noaptea gândindu-se la afacerile sale şi descoperi o combinaţie care putea deveni destul de rentabilă. Se îmbrăcă deci cât mai luxos cu putinţă şi se duse dis-de-dimineaţă să se plimbe mândru pe străzile înţesate cu învingători de toate naţiile: germani, englezi, spanioli etc.

„Ce turn Babel!" îşi spuse Arnauld îngrijorat, neauzind decât cuvinte străine. „Cu cele câteva vorbe englezeşti pe care le ştiu, nu voi putea niciodată să mă înţeleg cu vreunul din aceşti stâlcitori de limbă, Unii spun: „Carajo!„, alţii, „Goddam!„, alţii „Tausend saperment„ şi niciunul."

— Maţe-fripte, haimana, stai pe loc! Strigă în acel moment în spatele lui Arnauld o voce destul de puternică.

Arnauld se întoarse spre cel care, cu tot accentul englezesc pronunţat, părea totuşi să posede până în străfunduri fâneţele limbii franceze.

Era un găligan înalt, cu chip palid şi plete roşii, care părea pe cât de cutezător ca ostaş, pe atât de tâmpit ca om. Arnauld du Thill îşi dădu seama de la prima aruncătură de ochi că avea de a face cu un englez.

— Cu ce vă pot fi de folos? Întrebă el.

— Te fac prizonier, iată cu ce-mi poţi fi de folos, răspunse ostaşul, care-şi împodobi la rându-i limbajul, imitându-l, ca să se facă mai bine înţeles de interlocutorul său.

— De ce, zise el, să mă iei prizonier pe mine şi nu pe altul? De ce nu mai curând pe ţesătorul ăla care trece, de pildă?

— Pentru că tu eşti mai bine înţolit decât. El, răspunse englezul.

— Mda, zise Arnauld şi cu ce drept mă arestezi, mă rog, dumneata, un simplu arcaş, după cât se pare?

— Oh, n-o fac de capul meu, zise englezul, ci în numele stăpânului meu, lordul Grey, care-i comandă pe arcaşii englezi şi căruia ducele Philibert-Emmanuel i-a acordat, pentru contribuţia lui la luptă, dreptul de a lua trei prizonieri, dintre care doi nobili şi unul burghez, de pe

urma cărora vrea să obţină o răscumpărare cât mai mare. Or, stăpânul meu, care nu mă ştie nici ciung, nici orb, mi-a poruncit s-o şterg la vânătoare şi să-i fac rost de trei prizonieri de preţ. Tu eşti cel mai bun vânat pe care l-am întâlnit şi te voi face pachet, domnule burghez.

— E cam mare cinstea pentru un biet scutier, răspunse cu modestie Arnauld. Stăpânul tău o să-mi dea mâncare bună?

— Secătură, crezi c-o să-ţi dea multă vreme de mâncare? Zise arcaşul.

— Păi, cred că până când o să binevoiască să-mi redea libertatea, zise Arnauld, că doar n-o să mă lase să mor de foame.

— Hm! Făcu arcaşul, oare să fi luat într-adevăr un biet lup drept o vulpe cu blană scumpă?

— Mă tem că da, jupâne arcaş, zise Arnauld şi dacă lordul Grey, stăpânul dumitale, ţi-a făgăduit o răsplată pentru capturile pe care ai să i le aduci, mă tem că singura răsplată pe care o vei obţine pentru mine vor fi douăzeci ori treizeci de lovituri de baston. Asta nu ţi-am spus-o ca să te dezgust, ci dimpotrivă, te sfătuiesc să încerci.

— Drace, s-ar putea să ai dreptate! Spuse englezul, observând privirea maliţioasă a lui Arnauld, s-ar putea ca din pricina ta să pierd ceea ce lordul Grey mi-a făgăduit şi anume o liră pentru fiecare sută pe care-o va obţine de la prinşii mei.

„Iată omul care-mi trebuie”, gândi Arnauld.

— Hei! Zise el cu glas tare, amice inamic, dacă te-aş ajuta să pui mâna pe o pradă bogată, pe un prizonier care ar preţui, de exemplu, zece mii de livre, ai fi omul care să arăţi un pic de recunoştinţă faţă de mine, spune?

— Zece mii de livre! Strigă englezul; sunt rari prizonierii care să preţuiască atâta! Mi-ar reveni, partea mea o sută de livre!

— Da, dar va trebui să-i dai cincizeci prietenului care te va ajuta. E drept, nu?

— Ei bine, fie! Spuse arcaşul lordului Grey după un minut de şovăială, hai du-mă de îndată la omul acela şi spune-mi numele lui.

— Nu vom merge prea departe ca să-l găsim, zise Arnauld, să facem câtva paşi încoace. Aşteaptă, nu vreau să mă arăt împreună cu dumneata în piaţă. Lasă-mă să mă ascund în dosul acestei case. Haide, ia-o înainte. Vezi în balconul primăriei un gentilom care discuta cu un burghez?

— Îl văd, zise englezul, ăsta-i omul meu?

— E omul nostru.

— Şi se numeşte?

— Vicontele d'Exmčs.

— Ah! Într-adevăr, zise arcaşul, e vicontele d'Exmčs. Se vorbea frumos despre el în tabără. E tot atât de bogat pe cât de brav?

— Răspund de el.

— Îl cunoşti cât se poate de bine, jupâne?

— Drace, sunt scutierul lui.

— Ah, Iudă, nu se putu împiedica să zică arcaşul.

— Nu, răspunse liniştit Arnauld, căci Iuda s-a spânzurat, pe când eu n-am de gând.

— Poate că ai să scapi de pedeapsă, zise englezul, care era glumeţ de felul lui.

— Dar, ia stai, zise Arnauld, îţi ţii învoiala, da ori ba?

— O ţin, spuse englezul. Îl voi conduce pe stăpânul tău la milordul Grey. Ai să-mi arăţi apoi un alt nobil şi câţiva burghezi bogaţi, dacă ştii…

— Cunosc la acelaşi preţ: juma-juma!

— Fie, negustor al satanei.

— Ca şi tine, zise Arnauld. Ah! Să nu te pună dracu să trişezi! Ticăloşii trebuie să se înţeleagă între ei. Stăpân-tu plăteşte bani peşin?

— Peşin şi înainte, vino cu mine la milordul Grey, sub motiv că-l însoţeşti pe vicontele d'Exmčs, îmi voi încasa răsplata şi-ţi voi da pe loc partea. Iar tu, recunoscător, mă vei ajuta să-mi găsesc a doua şi a treia captură, nu-i aşa?

— Vom vedea, zise Arnauld, să ne ocupăm mai întâi de prima.

— Ascultă, stăpânul tău e prea aspru în timp de război ca să nu fie blând în timp de pace; du-te, peste două minute şi aşează-te în spatele lui, vei vedea dacă-mi cunosc sau nu meseria.

Arnauld îl părăsi într-adevăr pe demnul său acolit, intră în primărie şi, cu chipul lui de două ori făţarnic, intră în odaia în care Gahriel discuta cu Jean Peuquoy şi-l întrebă dacă n-avea nevoie de el. Încă mai vorbea când intră arcaşul. Englezul se duse drept la viconte care-l privi cu surpriză.

— Am cinstea să-i vorbesc monseniorului viconte d'Exmčs? Întrebă arcaşul cu o privire pe care o aruncă de obicei negustorul mărfii sale.

— Sunt vicontele d'Exmčs, într-adevăr, răspunse Gabriel din ce în ce mai mirat; ce vrei de la mine?

— Sabia dumneavoastră, monseniore, spuse arcaşul înclinându-se până la pământ.

— Ţie! Strigă Gabriel dându-se înapoi cu un gest de un inexprimabil dispreţ.

— În numele lordului Grey, stăpânul meu, monseniore, zise arcaşul, care nu era mândru din fire. Faceţi parte dintre cei cincizeci de prizonieri pe care monseniorul amiral trebuie să-i remită învingătorului. N-aş fi voit, bietul de mine, să fiu silit să vă anunţ această veste neplăcută.

— N-ai fi voit! Zise Gabriel; dar lordul Grey, un gentilom şiar fi putut asuma sarcina să-mi ceară el însuşi spadă. Lui am să i-o dau, pricepi?

— Cum doriţi monseniore.

— Îmi place să cred că stăpânul tău vrea să mă răscumpere?

— Oh, sigur, monseniore, zise cu grabă arcaşul.

— Te urmez, răspunse Gabriel.

— Dar este o ticăloşie, strigă Jean Peuquoy, N-aveţi dreptul să cedaţi astfel monseniore. Opuneţi-vă, nu sunteţi din Saint-Quentin. Nu sunteţi din oraş!

— Jupânul Jean Peuquoy are dreptate, zise Arnauld du Thill cu ardoare, arătându-i-l printr-un semn furiş, arcaşului, pe burghez, monseniorul nu este din Saint-Quentin şi jupânul Jean Peuquoy ştie asta. Căci stă aici de aproape patruzeci de ani! Şi e sindic al breslei sale; şi căpitan al companiei de arcaşi! Ce ai de răspuns la asta, englezule?

— Am de răspuns, zise englezul, care pricepuse, că dacă jupânul Jean Peuquoy se află aici, am ordin să-l arestez, căci el se află pe lista mea.

— Eu! Strigă demnul burghez.

— Dumneata însuţi, jupâne, răspunse arcaşul.

Peuquoy îl privi întrebător pe Gabriel.

— Vai, jupâne Jean, spuse oftând fără voie vicontele d'Exmčs, cred că cel mai bine este ca, după ce ne-am făcut datoria de soldaţi în timpul luptei, să acceptăm dreptul învingătorului, odată ce bătălia s-a isprăvit. Să ne resemnăm, jupâne Jean Peuquoy.

— Să-l urmez pe omul ăsta? Întrebă Peuquoy.

— Sigur! Şi, în această încercare, sunt fericit că n-am fost despărţit de dumneata.

— E drept, monseniore! Zise Jean Peuquoy mişcat; sunteţi într-adevăr bun. Dacă un căpitan mare şi viteaz ca domnia-voastră îşi acceptă soarta, un burghez amărât ca mine să mai murmure? Haidem, ticălosule, zise el adresându-se arcaşului: sunt prizonierul stăpânului tău.

— Şi mă veţi urma la lordul Grey, zise arcaşul, unde veţi rămâne, până veţi face rost de răscumpărare mare?

— Unde vom rămâne pentru totdeauna, diavole! Strigă Jean Peuquoy. Englezul de stăpân-tu nu va afla niciodată culoarea scuzilor mei! Va trebui să-mi dea de mâncare dacă e creştin, până în ultima mea zi şi află că eu mănânc zdravăn, te previn…

Arcaşul îi aruncă o privire speriată lui Arnauld du Thill, dar acesta îl linişti printr-un semn şi i-l arătă pe Gabriel

care râdea de glumă prietenului său. Englezul pricepu glumă şi începu să râdă şi el cu înţelegere.

— Aşadar, zise el, monseniore şi dumneata, jupâne, vreau să…

— Condu-ne la locuinţa lordului Grey, îl întrerupse Gabriel cu trufie şi ne vom înţelege cu stăpânul tău.

— La voia monseniorului, zise umil arcaşul. Şi, mergând înaintea celor doi, având grijă chiar să se tragă mai la o parte, îi conduse la lordul Grey. Arnauld du Thill îi urmă de la distantă.

Lordul Grey era un soldat flegmatic şi greoi şi plicticos, pentru care războiul era o afacere şi care era foarte supărat de a nu fi fost plătit, el şi trupă să, decât din răscumpărarea a trei amărâţi de prizonieri. Îi primi deci pe Gabriel şi pe Jean Peuquoy cu o demnitate rece.

— Ah! Am avantajul de a-l avea prizonier pe vicontele d'Exmčs! Spuse el, privindu-l pe Gabriel cu curiozitate. Ne-aţi dat destul de frică, domnule şi dacă v-aş cere drept răsplată ceea ce l-aţi făcut pe Filip al II-lea să piardă, cred că regele Henric s-ar ruina.

— Am făcut ce-am putut, zise simplu Gabriel.

— Strădania dumneavoastră vă face cinste şi vă felicit, zise lordul Grey. Dar nu despre asta e vorba. Soarta războiului, măcar că dumneavoastră aţi săvârşit minuni ca s-o schimbaţi, v-a adus în puterea mea, pe domnia-voastră şi viteaza domniei-voastre spadă. Oh! Păstraţi-o, domnule, păstraţi-o, adaugă el, văzând că Gabriel se pregătea să i-o dea. Dar, pentru a răscumpăra dreptul de a vă sluji de ea, ce-aţi putea sacrifica? Ştiu că, din nenorocire, bravură şi bogăţia nu fac casă bună. Cinci mii de scuzi, domnule, vi se pare un preţ convenabil pentru libertatea dumneavoastră?

— Nu milord, zise Gabriel.

— Nu? Vi se pare prea scump? Zise lordul Grey. Ah? Blestematul ăsta de război! Haide, fie patru mii de scuzi; nu-i prea mult, să mă bată Dumnezeu!

— Nu-i destul, milord, răspunse cu răceală Gabriel.

— Cum, domnule, ce spuneţi? Strigă englezul.

— Spun, zise Gabriel, că nu m-aţi înţeles. M-aţi întrebat dacă cinci mii de scuzi mi s-ar părea o răscumpărare convenabilă şi eu v-am răspuns că nu, căci, după părerea mea, preţuiesc dublu, domnule.

— Foarte bine, răspunse englezul; de fapt, regele dumneavoastră ar putea foarte bine să dea suma asta pentru a păstra un asemenea viteaz.

— Nădăjduiesc să n-am nevoie să recurg la rege, spuse Gabriel, averea mea personală îmi va permite, cred, să fac faţă acestei cheltuieli neprevăzute şi să mă achit fată de dumneavoastră.

— Din ce în ce mai bine. Zise lordul Grey, puţin surprins. Deci, în situaţia asta, îmi datoraţi zece mii de scuzi şi, iertare, pe când plata?

— Înţelegeţi, zise Gabriel, că n-am adus cu mine suma asta într-un oraş asediat; pe de altă parte, veniturile domnului de Coligny şi ale prietenilor săi, ca şi ale mele sunt foarte restrânse aici. Dar, dacă-mi acordaţi puţin timp, pot cere de la Paris…

— Foarte bine! Zise lordul Grey, la nevoie mă voi mulţumi şi cu cuvântul dumneavoastră, care valorează aur. Dar cum afacerile sunt afaceri şi cum dezbinarea dintre trupele noastre şi cele spaniole mă va obliga poate să mă reîntorc în Anglia, nu vă veţi supăra dacă, până la plata sumei cuvenite, vă voi reţine, nu în acest oraş spaniol, Saint-Quentin, pe care sunt nevoit să-l părăsesc ci la Calais, care este oraş englez şi unde cumnatul meu, lordul Wentworth, este guvernator. Acest aranjament vă convine?

— De minune, zise Gabriel, căruia un surâs amar îi înflori pe buzele palide; v-aş cere doar îngăduinţa să-l trimit la, Paris pe scutierul meu ca să procure banii cu scopul ca această captivitate a mea şi încrederea dumneavoastră să n-aibă de suferit din pricina unei prea lungi întârzieri.

— Nimic mai drept, zise lordul Grey; până vine omul dumneavoastră, fiţi convins că veţi fi tratat de cumnatul

meu cu toată cinstea. Veţi avea, la Calais, toată libertatea posibilă, cu atât mai mult cu cât oraşul este fortificat şi închis; lordul Wentworth vă va primi cum se cuvine, căci îi place să mănânce bine şi să petreacă mai mult decât ar trebui. Dar asta-i treaba lui, fiindcă nevastă-sa, sora mea, a murit, sărmana. Vreau doar să vă dau a înţelege că nu vă veţi plictisi.

Gabriel se înclină fără să răspundă.

— Şi acum, dumneata, zise lordul Grey, adresându-se lui Jean Peuquoy, care căscase de mai multe ori gura şi ochii, în semn de admiraţie, în timpul scenei precedente, dumneata, pe câte văd, eşti burghez. Care ţi-e numele?

— Jean Peuquoy, milord.

— Ei bine, Jean Peuquoy, ce răscumpărare crezi că-ţi pot cere?

— Oh, eu vreau să mă tocmesc, monseniore. Negustor contra negustor, cum se spune. Puteţi să încruntaţi din sprâncene cât vreţi, eu nu sunt mândru, milord şi părerea mea e că nu preţuiesc nici zece franci.

— Ei, zise lordul Grey cu dispreţ, vei plăti totuşi o sută de livre, este cam ceea ce i-am făgăduit eu arcaşului drept bacşiş ca să te aducă aici.

— O sută de livre, fie, milord, dacă mă preţuiţi atât de scump, reluă burghezul. Dar sper că nu o sută de livre bani peşin, nu-i aşa?

— Cum, n-ai nici măcar amărâta asta de sumă? Zise lordul Grey.

— Aş fi avut-o, milord, răspunse Jean Peuquoy, dar am dat tot sărmanilor şi bolnavilor în timpul asediului.

— N-ai prieteni sau părinţi?

— Prieteni? Nu trebuie să contezi pe ei, milord; părinţi? Nu nu mai am. Nevastă-mea a murit fără să-mi lase moştenitori, fraţi n-am, nu mi-a rămas decât un văr…

— Ei bine, vărul ăsta… Zise lordul nerăbdător.

— Acest văr, milord, care mi-ar avansa, fără îndoială, suma pe care mi-o cereţi, locuieşte acum la Calais.

— Ah da? Zise lordul cu oarecare neîncredere.

— Da., milord, zise Jean Peuquoy, cu un aer de sinceritate de netăgăduit, vărul meu se numeşte Pierre Peuquoy şi este de aproape treizeci de ani armurier, pe strada Martroi, la firma „La zeul Marte”.

— Şi ţi-e devotat? Întrebă lordul.

— Cred, milord; eu sunt ultimul Peuquoy din corporaţia ţesătorilor. Acum mai bine de două veacuri, unul dintre strămoşii noştri a avut doi fii: primul a devenit ţesător şi s-a stabilit la Saint-Quentin, celălalt s-a făcut armurier şi s-a dus la Calais, familia Peuquoy din Saint-Quentin ţese şi cea din Calais face arme. Dar, deşi despărţiţi, ne iubim şi ne ajutăm cât putem, aşa cum se cuvine dealtfel neamurilor bune şi burghezilor de viţa veche. Pierre îmi va pregăti suma necesară pentru răscumpărare, sunt sigur, deşi nu l-am mai văzut de peste zece ani pe acest văr de treabă, căci voi, englezii, nu ne îngăduiţi nouă, francezilor, să intrăm în oraşele voastre întărite.

— Da, da, zise lordul Grey cu complezenţă, să tot fie vreo două sute zece ani de când neamurile dumitale din Calais au devenit englezi…

— Oh! Strigă Jean cu căldură, Peuquoy…

Apoi se întrerupse brusc.

— Peuquoy, zise lordul mirat, Peuquoy…?

— Peuquoy, milord… Zise Jean mototolindu-şi încurcat boneta, neamul Peuquoy nu face politică, iată ce-am vrut să spun… Că suntem englezi sau francezi, de vreme ce ne câştigăm pâinea, cel de-acolo cu nicovala, cel de-aici cu suveica, n-are nici o importanţă.

— Ei, spuse lordul vesel, cine ştie? Poate că te vei stabili şi dumneata la Calais, vei deveni supusul reginei Maria şi, după atâţia ani, neamul Peuquoy va fi în sfârşit laolaltă.

— Pe legea mea, tot ce se poate, zise Jean Peuquoy cu bonomie.

Gabriel nu-şi putea reveni din surpriză auzindu-l pe viteazul burghez, care-şi apărase cu atâta eroism oraşul,

vorbind cu tot atâta linişte despre schimbarea cetăţeniei ca despre schimbarea unei haine. Dar o clipire din ochi a lui Jean Peuquoy, în timp ce lordul Grey se întorsese cu spatele v îl linişti pe Gabriel în privinţa patriotismului prietenului său şi-l făcu să priceapă că era vorbă despre cu totul altceva.

— Vom părăsi mâine, împreună, oraşul Saint-Quentin îndreptându-ne spre Calais, le spuse lordul. Până atunci vă puteţi pregăti şi lua rămas bun de la cei din oraş. Vă las liberi pe cuvânt, cu atât mâi mult cu cât, adăugă el cu acea duritate care-i era caracteristică, cu atât mai mult cu cât veţi fi opriţi la porţile oraşului, unde nu va fi lăsat nimeni să iasă fără un permis al guvernatorului.

Gabriel îi înapoie salutul lordului Grey fără să răspundă şi, împreună cu Jean Peuquoy, ieşi din casa englezului, fără să bage de seamă că scutierul sau Martin-Guerre rămăsese în urmă în loc să-l urmeze.

— Ce intenţie ai, prietene? Îl întrebă el pe Jean când ajunseră afară. Se poate să n-ai o sută de scuzi ca să te răscumperi? Vărul ăsta armurier există aievea? Ce motiv ciudat te-a împins la toată povestea asta?

— Sst! Zise Jean Peuquoy cu un aer misterios, în miasmele astea spaniole abia de cutez să mai scot o vorbă. Puteţi conta pe scutierul dumneavoastră Martin-Guerre?

— Sigur, răspunse Gabrielj în ciuda unor uitucenii şi a unor năzdrăvanii, e cea mai cinstită fiinţă din lume.

— Bun! Răspunse Peuquoy. Nu-l trimiteţi direct de aici la Paris să vă aducă răscumpărarea; luaţi-l cu noi la Calais şi lăsaţi-l să plece de acolo la Paris. „

— Dar, în sfârşit, ce înseamnă precauţiile astea? Întrebă Gabriel. N-ai la Calais nici un fel de rudă, precum văd.

— Da de unde! Zise cu însufleţire Jean Peuquoy; Pierre Peuquoy există şi nu numai că există, dar a fost crescut în cultul dragostei faţă de Franţa şi la nevoie va fi oricând gata să dea o mână de ajutor dacă, din întâmplare, vă va trece prin minte vreun plan năstruşnic în legătură cu acest oraş.

— Nobile prietene, bănui eu cam la ce te gândeşti, zise Gabriel strângând mâna burghezului: dar mă preţuieşti mai mult decât merit şi mă judeci după tine. Nu ştii cât egoism există în acest pretins eroism. Nu ştii că, în ceea ce priveşte viitorul, am de îndeplinit o datorie sacră, mai sacră chiar decât datoria faţă de patrie…

— Ei bine, zise Jean Peuquoy, veţi îndeplini şi această datorie ca pe toate celelalte. Dart adăugă el coborându-şi vocea, n-o să daţi înapoi, dacă se prezintă ocazia, să vă luaţi la Calais revanşa pentru Saint-Quentin.

Capitolul XXXVI Urmarea onorabilelor negocieri ale jupânului Arnauld du Thill DAR SĂ-I LĂSĂM PE TÂNĂRUL căpitan şi pe bătrânul burghez să-şi facă visuri şi să ne întoarcem la scutierul şi la arcaşul care-şi făceau socotelile în casa lordului Grey.

Arcaşul, după plecarea prizonierului, îi ceruse stăpânului său răsplata promisă, pe care acesta i-o dădu pe loc, satisfăcut de bună sa alegere.

Arnauld du Thill, la rândul său, îşi aştepta partea pe care englezul, să fim drepţi, i-o înmână în mod cinstit. Îl găsi pe Arnauld mâzgălind într-un colţ câteva rânduri pe interminabila „listă” a conetabilului de Montmorency şi murmurând: „Pentru a-l fi vârât pe vicontele d'Exmčs printre prizonierii de război şi a-l fi scăpat astfel pe monseniorul conetabil de sus-zisul viconte…”

— Ce faci acolo, prietene? Îi spuse arcaşul lui Arnauld, bătându-l pe umeri.

— Ce fac? O socoteală, răspunse falsul Martin-Guerre. A noastră unde e?

— Iat-o aici, încheiată, zise arcaşul, punând în mâinile lui Arnauld scuzii pe care celălalt se apucă să-i cerceteze şi să-i numere cu atenţie. Vezi că sunt om de cuvânt şi nu mă tocmesc. Mi-ai dat în mâna doi prizonieri pe cinste; mai ales stăpânul tău, care nu s-a tocmit, ei dimpotrivă; ăla cu barba căruntă ne-a făcut unele greutăţi, dar, pentru un burghez,

nu-i prea rău şi fără tine puteam întâlni unul şi mai zgârcit. Sunt mulţumit.

— Cred şi eu, zise Arnauld, punând banii în buzunar.

— Ei, reluă arcaşul, stai că n-am sfârşit, vezi că plătesc bine; era vorba acum să-mi indici o a treia captură, un al doilea prizonier nobil, la care avem dreptul.

— Ei drace! Zise Arnauld, n-ai decât să cauţi şi tu singur.

— Ăsta o ştiu eu, zise arcaşul; nu-ţi cer decât să mă ajuţi să dibui bărbaţii, femeile şi copiii de neam nobil pe care pot pune gheară în acest oraş de treabă…

— Cum, întrebă Arnauld şi femei?

— Mai ales femei, zise englezul şi dacă cunoşti vreuna care să aibă, în afară de nobleţe şi bogăţie, tinereţe şi frumuseţe, vom avea o sumă serioasă de împărţit caci milordul Grey o va revinde scump cumnatului său, milordul Wentworth, căruia îi plac mai mult prizonierele decât prizonierii, dacă mi-e îngăduit s-o spun.

— Din nenorocire, nu cunosc niciuna, zise Arnauld du Thill. Ah! Totuşi… Dar nu, nu, nu-i cu putinţă!

— De ce nu-i cu putinţă, camarade! Nu suntem noi aici stăpâni şi învingători? Şi apoi, în afară de amiral, a mai fost careva iertat de răscumpărare?

— Adevărat zise Arnauld; numai că frumoasă la care mă gândesc nu trebuie să iie aproape de stăpânul meu şi nici să-l revadă. Or, a-i închide în acelaşi oraş ar fi un prost mijloc de a-i despărţi.

— Fleacuri! Reluă arcaşul, crezi că milordul Wentworth nu va păstra secretul şi n-o va ascunde pe frumoasa captivă?

— Da, la Calais, zise Arnauld gânditor; dar pe drum… Stăpânul meu va avea timp s-o vadă şi să-i vorbească.

— Dacă vreau eu, nu, răspunse englezul. Vom alcătui două detaşamente, dintre care unul îl va preceda pe celălalt şi vom lăsa două ore de drum între cavaler şi frumoasă, dacă asta îţi face plăcere.

— Da, dar ce va spune bătrânul conetabil? Seântrebă Arnauld cu voce tare. Dacă află că eu sunt capul acestei

blestemăţii, mă spânzura cât mai sus şi cât mai din scurt.
— Crezi că va afla? Crezi că va şti cineva? Începu din nou, ispititor, arcaşul. Tu n-ai să te duci să i-o spui şi, câtă vreme banii nu vorbesc, ca să spună de unde vin…
— Şi cum am sta cu banii? Întrebă Arnauld.
— Juma-juma…
— Suma, zise Arnauld, poate fi oricât de mare, fiindcă taică-su nu se va uita la asta.
— Taică-su e duce, prinţ? Întrebă arcaşul.
— Taică-su e rege, camarade şi se numeşte Henric al II-lea.
— O fată de rege! Strigă englezul. Să mă trăsnească Dumnezeu, dacă nu-mi spui pe loc unde-o găsesc pe porumbiţa asta. Cred că voi fi obligat să te strâng de gât, camarade! O fată de rege!
— Şi o regină a frumuseţii! Zise Arnauld.
— Ah, milordul Wentworth o să-şi piardă capul, zise arcaşul. Camarade, adăugă el solemn socotindu-şi pungă şi deschizând-o sub ochii încântaţi ai lui Arnauld, tot ce-i aici e al tău în schimbul numelui frumoasei şi al locului unde-o pot afla.
— Stai, zise Arnauld incapabil să reziste, apucând punga.
— Numele? Întrebă arcaşul.
— Diana de Castro, supranumită sora Benie.
— Culcuşul?
— Mânăstirea Benedictinelor.
— Alerg! Strigă englezul care şi dispăru.
— Totuşi, îşi spuse Arnauld, ducându-se să-şi întâlnească stăpânul, totuşi afacerea asta nu i-o voi trece la socoteală conetabilului.

Capitolul XXXVII Lordul Wentworth

A TREIA ZI DUPĂ ASTA, LA 1 septembrie, lordul Wentworth, guvernatorul oraşului Calais, după ce primise instrucţiunile cumnatului său, lordul Grey şi-l văzuse îmbarcându-se spre Anglia, se urcă pe cal şi se întoarse la palatul lui, unde se aflau Gabriel şi Jean Peuquoy şi, într-o altă cameră, Diana. Doamna de

Castro habar n-avea cât de aproape se afla de iubitul ei; conform făgăduielii făcute lui Arnauld de către emisarul lordului Grey, ea nu-l mai văzuse pe Gabriel după plecarea sa din Saint-Quentin.

Lordul Wentworth făcea cel mai desăvârşit contrast cu cumnatul lui: pe cât era lordul Grey de rece şi de avar, pe atât era lordul Wentworth de vioi, amabil şi generos. Era un gentilom frumos, înalt, cu maniere elegante. Putea să aibă vreo patruzeci de ani; vreo câteva fire albe i se amestecau în bogatele-i plete negre ondulate natural. Dar înfăţişarea sa tinerească şi flacăra pătimaşa din ochii cenuşii vesteau sminteala şi pasiunile unui bărbat tânăr şi-şi ducea într-adevăr vesel şi cu nepăsare viaţa, ca şi cum n-ar fi avut decât douăzeci de ani.

Intră mai întâi în sala unde aţteptau vicontele d'Exmčs ţi Jean Peuquoy ţi-i salută cu o afabilitate surâzătoare, ca şi cum ar fi fost oaspeţii şi nu prizonierii săi.

— Fiţi bineveniţi în casa mea, domnule şi dumneata, jupâne, le spuse el. Cunosc deosebită plăcere a cumnatului meu de a vă fi adus aici, domnule viconte şi mă bucur de două ori pentru cucerirea oraşului Saint-Quentin. Iertaţi-mă, dar în acest trist loc unde trăiesc izolat, distracţiile sunt atât de rare şi societatea atât de restrânsa încât sunt fericit să întâlnesc din când în când pe cineva cu care să mai schimb o vorbă şi-mi exprim dorinţa egoistă ca răscumpărarea dumneavoastră să vină cât mai târziu cu putinţă.

— Va întârzia, într-adevăr, mai mult decât socoteam, milord, răspunse Gabriel. Cred că lordul Grey v-a spus motivul; scutierul meu, pe care aveam intenţia să-l trimit la Paris ca să mi-o aducă, s-a apucat să se certe, pe drum, la beţie, cu unul dintre oamenii din escortă şi a căpătat la cap o rană, puţin periculoasă, e adevărat, dar care mă tem că-l va face să întârzie la Calais mai mult decât aş fi voit.

— Cu atât mai rău pentru bietul băiat şi cu atât mai bine pentru mine, domnule, zise lordul Wentworth.

— Prea multă curtoazie, milord, spuse cu un surâs trist Gabriel.

— Nu, pe legea mea, nu-i vorba de curtoazie, curtoazie ar fi să vă las să vă duceţi dumneavoastră înşivă la Paris. Dar, v-o repet, pentru asta sunt prea egoist şi prea plictisit şi nu doresc să aflu intenţiile cumnatului meu care m-a pus să-i făgăduiesc, în mod solemn, că n-o să vă redau libertatea decât contra sacului de scuzi. Ce vreţi? Într-un fel amândoi suntem prizonieri, să încercăm deci să ne îndulcim unul altuia plictiselile captivităţii.

Gabriel se înclină fără să spună o vorbă i-ar fi plăcut într-adevăr ca lordul Wentworth să-i fi redat, pe cuvânt, libertatea. Dar putea el cere unui necunoscut o asemenea încredere?

Se consolă totuşi puţin gândindu-se că în acel moment Coligny se afla lângă Henric al II-lea. Or, el îl rugase să-i raporteze regelui ceea ce făcuse pentru a prelungi rezistenţa Saint-Quentinului. Sigur, nobilul prieten nu uitase şi Henric, fidel făgăduielii sale, poate că nu va aştepta reîntoarcerea fiului ca să se achite faţă de tată. Totuşi Gabriel nu-şi putea stăpâni neliniştea, cu atât mai mult cu cât izbutise să revadă, înainte de a părăsi Saint-Quentinul, o altă persoană nu mai puţin dragă. Aşa că blestema din toată inima accidentul întâmplat acelui beţiv incorigibil de Martin-Guerre şi nu împărtăşea în privinţa acestui punct, satisfacţia lui Jean Peuquoy, care-şi vedea misterioasele sale planuri favorizate de întârzierea lui Gabriel. Lordul Wentworth continuă fără să bage în seamă melancolia prizonierului său:

— Mă voi strădui dealtfel să nu fiu un temnicer prea încrâncenat, ca să vă dovedesc că nu o încredere demnă de ocară mă face să procedez astfel, dacă-mi daţi cuvântul dumneavoastră de gentilom că nu veţi încerca să fugiţi, vă acord permisiunea de a vă plimba prin oraş…

Aici Jean Peuquoy nu-şi putu reţine o mişcare de satisfacţie şi, pentru a i-o împărtăşi lui Gabriel, îl trase cu putere de

pulpana hainei.

— Primesc din toată inima, milord, răspunse Gabriel şi aveţi cuvântul meu de onoare că nu voi încerca nici o tentativă de fugă.

— Îmi ajunge, domnule şi chiar dacă ospitalitatea pe care pot şi trebuie să v-o ofer aici, deşi casa mea e destul de prost aranjată, dacă această ospitalitate, zic, vi se pare nesatisfăcătoare, ei bine, nu voi găsi de prost gust dacă veţi prefera sălaşului meu incomod, pe care vi-l pun la dispoziţie, o locuinţă mai mare şi mai comodă pe care veţi găsi-o în Calais.

— Ah! Domnule viconte, zise pe un ton rugător Jean Peuquoy, n-aţi binevoi să acceptaţi cea mai frumoasă cameră din casa vărului meu, armurierul Pierre Peuquoy? L-aţi face tare mândru, iar pe mine, nespus de fericit, v-o jur!

Şi domnul Peuquoy îşi însoţi cuvintele de un discret gest semnificativ. Căci jupânul devenise atât de misterios încât aproape că te înfricoşa.

— Mulţumesc, prietene, zise Gabriel, dar a profita de o asemenea îngăduinţă ar însemna poate să abuzez…

— Nu, vă asigur, reluă cu însufleţire lordul Wentworth, sunteţi liber să acceptaţi acea locuinţă la Pierre Peuquoy. Este un burghez bogat, activ şi îndemânatic în meseria lui şi omul cel mai cinstit. Îl cunosc bine, am cumpărat de multe ori arme de la el şi apoi în casa lui se află o persoană destul de frumoasă, fiica sau soţia lui, nu ştiu prea bine…

— Sora lui, milord. Zise Jean Peuquoy; verişoara mea Babette. Da, e destul de plăcută şi dacă n-aş fi atât de bătrân… Dar neamul Peuquoy nu se va stinge din pricina asta. Pierre şi-a pierdut nevasta, dar ea i-a lăsat doi băieţi zdraveni şi vioi care vă vor distra, domnule viconte, dacă vreţi să acceptaţi cordiala ospitalitate a vărului meu…

— La care nu numai că vă autorizez, ci vă şi rog, adăugă lordul Wentworth.

Gabriel începu să creadă că acest frumos şi galant guvernator al Calaisului dorea, din pricini cunoscute numai de el, să se debaraseze de un musafir care s-ar fi aflat tot timpul în casa lui şi care, din cauza libertăţii pe care i-o îngăduise, ar fi putut sfârşi prin a-l deranja. Acestea şi erau într-adevăr gândurile lordului Wentworth care, aşa cum îi spusese arcaşul lordului Grey lui Arnauld, prefera prizonierele în locul prizonierilor. Aşa că Gabriel nu mai avu nici un scrupul şi, întorcându-se surâzând spre Jean Peuquoy, zise:

— Pentru că lordul îmi îngăduie, prietene, voi merge să stau la vărul dumitale.

— Pe legea mea, cred că faceţi bine, zise lordul Ventworth. Nu că n-aş fi bucuros să vă găzduiesc la mine, dar într-o locuinţă păzită zi şi noapte de soldaţi şi unde plictisitoarea mea autoritate î stabilit nişte reguli severe, s-ar putea să nu vă simţiţi la largul dumnevoastră cum v-aţi simţi în casa acelui armurier de treabă. Şi un bărbat tânăr are nevoie de distracţii, ştim asta.

— Cred că ştiţi, spuse râzând Gabriel, căci după câte văd, cunoaşteţi bine preţul independenţei…

— Pe legea mea! Da, zise lordul Wentworth pe acelaşi ton vesel, încă nu sunt la vârsta la care să bârfesc libertatea. Apoi, adresându-se lui Jean: Dumneata, jupâne Peuquoy, contezi în ce te priveşte, pe pungă vărului, după cum contezi şi pe casă sa? Lordul Grey mi-a spus că vei lua de la el cei o sută de scuzi fixaţi pentru răscumpărare.

— Tot ceea ce posedă Pierre îmi aparţine, răspunse sentenţios burghezul; aşa e întotdeauna între cei din neamul Peuquoy. Eram atât de sigur că vărul meu îmi va pune la dispoziţie casa, încât l-am şi Trimis acolo pe scutierul rănit al domnului d'Exmčs; sunt sigur că punga lui mi-e deschisă ca şi casă şi vă rog să porunciţi unuia din oamenii dumneavoastră să mă însoţească pentru a vă aduce suma cuvenită.

— Nu te deranja, jupâne Peuquoy, răspunse lordul Wentworth. Te las să te duci pe cuvânt. Voi face mâine sau poimâine o vizită vicontelui, la Pierre Peuguoy şi voi alege, pentru banii pe care-i datorezi cumnatului meu, una din acele frumoase armuri lucrate cu atâta măiestrie de vărul dumitale.

— Cum veţi dori, milord, zise Jean.

— Acum, domnule d'Exmčs, nu cred că e nevoie să vă mai spun că ori de câte ori veţi voi să bateţi la uşa mea veţi fi cu atât mai bine primit cu cât nimeni nu vă obligă la asta. V-o repet, viaţa este monotonă la Calais, o veţi recunoaşte fără îndoială şi-mi veţi da dreptate, nădăjduiesc, împotriva duşmanului comun, plictiseala. Prezenţa dumneavoastră este un mare noroc de care vreau să profit cât mai mult posibil; dacă vă veţi ţine deoparte, voi veni eu să vă deranjez, vă previn şi amintiţi-vă că prietenul trebuie să mi-l aducă în vizită cât mai des pe prizonier.

— Mulţumesc, milord, zise Gabriel, pentru toată amabilitatea dumneavoastră. Cu titlul de revanşă, adaugă el surâzând, căci războiul are şi întoarceri neaşteptate şi prietenul de astăzi poate deveni mâine duşman.

— Oh eu sunt în siguranţă, chiar prea în siguranţă, vai! În dosul invincibilelor mele ziduri. Dacă francezii ar fi vrut să ia Calaisul, n-ar fi. Aşteptat două sute de ani pentru asta. Sunt liniştit şi, dacă va veni o zi în care îmi veţi face onorurile la Pris, asta îmi închipui că se va petrece în timp de pace.

— Nu se ştie niciodată, milord, zise Gabriel. Domnul de Coligny, de care m-am despărţit nu de mult, avea obiceiul să spună că cea mai înţeleaptă hotărâre pentru om este să aştepte.

— Fie! Şi aşteptând, să trăim cât mai fericiţi cu putinţă. Apropo, uităm, cred că staţi prost cu banii, domnule, să ştiţi că punga mea vă stă oricând la dispoziţie.

— Mulţumesc încă o dată, milord; a mea, măcar că nu e atât de bine garnisită încât să-mi îngăduie să mă achit pe

loc de datorii, este totuşi suficientă pentru cheltuielile şederii mele aici. Singura mea. Nelinişte, mărturisesc, este că locuinţa vărului dumitale, jupân Peuquoy, să nu poată primi pe neaşteptate şi fără deranj trei oaspeţi, aşa că mai bine aş căuta în altă parte o locuinţă unde pentru câţiva scuzi…

— Vă bateţi joc de mine? Îl întrerupse cu însufleţire Jean Peuquoy. Casa lui Pierre este destul de mare, slavă Domnului, ca să cuprindă la nevoie şi trei familii… În provincie nu-ţi faci o casă din zgârcenie şi strâmtă ca la Paris…

— Adevărat, zise lordul Wentworth; eu confirm, domnule d'Exmčs, că locuinţa armurierului este demnă de un căpitan. Şi o suită mai numeroasă decât a dumneavoastră s-ar simţi la largul ei acolo. Şi apoi nu era în intenţia dumitale, jupâne Peuquoy, să te stabileşti şi să-ţi continui meseria de ţesător la Calais? Lordul Grey mi-a şi aruncat două vorbe despre acest proiect pe care l-aş vedea cu plăcere realizându-se.

— Şi care poate că se va realiza într-adevăr, zise Jean Peuquoy Cum Calais şi Saint-Quentin vor aparţine în curând aceloraşi stăpâni, aş prefera să mă apropii de familia mea.

— Da, zise lordul Wentworth, care se înşela asupra sensului cuvintelor, da, se poate ca Saint-Quentin să devină, peste puţin timp, oraş englez. Dar vă reţin, adaugă el şi după oboseala drumului aveţi nevoie de odihnă. Domnule d'Exmčs ţi dumneata, jupâne, vă spun încă o dată că sunteţi liberi. La revedere şi pe curând, nu-i aşa?

Îi conduse până la uşă, strânse mâna unuia, îl salută amical pe celălalt şi-i lăsă să se îndrepte împreună către strada Martroi. Aici, dacă-şi amintesc cititorii noştri, locuia Pierre Peuquoy la firma „La zeul Marte” şi unde îi vom găsi în curând pe Gabriel şi pe Jean.

„Pe legea mea, îşi zise lordul Wentworth când îi văzu îndepărtându-se, cred c-am făcut bine lăsându-l pe vicontele d'Exmčs să plece. E gentilom, trebuie să fi trăit la

Curte şi chiar dacă n-a văzut-o decât o dată pe frumoasa prizonieră care mi-a fost încredinţată, îşi va aduce aminte de ea toată viaţa. Eu, care n-am zărit-o decât în fugă când a trecut prin faţa mea acum două ceasuri şi sunt încă năucit… Cât este de frumoasă! Oh, biata inimă, atâta vreme mută în singurătatea asta mohorâtă, baţi în sfârşit! Acest tânăr, care mi se pare viteaz şi curajos, ar fi putut, recunoscând-o pe fiica regelui, să se amestece în relaţiile care, socot, nu vor întârzia să se stabilească între Diana şi mine. Prezenţa unui compatriot, dacă nu chiar a unui prieten, poate că ar fi deranjat-o în ceea ce priveşte mărturisirile sau ar fi încurajat-o în refuzul ei. Deci: fără un al treilea între noi!”

Sună într-un anume fel dintr-un clopoţei. După un minut apăru o cameristă.

— Jane, îi zise în engleză lordul Wentworth, sper că eşti, după cum ţi-am poruncit, la dispoziţia acelei doamne?

— Da, milord.

— Cum se simte în acest moment?

— Pare tristă, milord, dar nu copleşită. Are privirea mândră, vorba fermă, porunceşte cu blândeţe, dar cu obişnuinţa de a fi ascultată.

— E bine, zise guvernatorul. A mâncat ce i-ai adus?

— A gustat doar dintr-un fruct, milord; sub aerul ei plin de siguranţă nu-i prea greu să descoperi multă nelinişte şi durere…

— Ajunge, Jane, zise lordul Wentworth. Te vei întoarce lângă această doamnă şi o vei întreba din partea mea, din partea lordului Wentworth, guvernatorul oraşului Calais, împuternicit de lordul Grev, dacă vrea să mă primească. Du-te şi întoarce-te repede.

După câteva minute, care i se părură nerăbdătorului Wentworth secole, camerista reapăru.

— Ei bine? O întrebă el.

— Ei bine, milord, răspunse Jane, această doamnă nu numai că consimte, ba chiar cere să discute imediat cu dumneavoastră.

„Totul merge bine!” îşi spuse lordul.

— Numai că, adăugă Jane, a oprit-o lângă ea pe bătrâna Mary şi mi-a poruncit şi mie să mă întorc de îndată…

— Bine, Jane, du-te. Trebuie s-o asculţi în totul, pricepi? Spune-i că te ajung într-o clipă.

Jane ieşi şi lordul Wentworth, cu inima strânsă, ca un îndrăgostit de douăzeci de ani, începu să urce scara ce ducea spre camera Dianei de Castro.

„Oh, ce fericire! Îşi spuse el, iubesc! Şi cea pe care-o iubesc, fiica unui rege, se află în puterea mea!”

Capitolul XXXVIII Temnicerul îndrăgostit DIANA DE CASTRO ÎL PRIMI PE lordul Wentworth cu acea demnitate calmă şi pură care dădea privirii sale angelice şi chipului său plin de candoare o putere şi un farmec irezistibile. Sub liniştea ei aparentă, îi era totuşi teamă; biata fată tremură răspunzând la salutul guvernatorului, dar avu totuşi puterea să-i arate printr-un gest un Fotoliu aflat la câţiva paşi de ea.

Apoi făcu un semn celor două femei, Mary şi Jane, ce păreau că sunt pe cale să se retragă, invitându-le să rămână; văzându-l pe lordul Wentworth pierdut în admiraţie şi mut, se hotărî să vorbească ea prima.

— Mă aflu, presupun, în faţa lordului Wentworth, guvernatorul Calaisului… Zise ea.

— Lordul Wentworth în persoană, devotatul dumneavoastră servitor care vă aşteaptă poruncile, doamnă.

— Poruncile mele, reluă ea cu amărăciune, oh! Milord nu vorbiţi astfel, căci aş putea crede că vă bateţi joc de mine. Dacă aţi fi ascultat, nu poruncile, ci rugăminţile mele, n-aş fi aici. Ştiţi cine sunt, milord. Şi din ce casă mă trag?

— Ştiu că sunteţi doamna Diana de Castro, doamnă, fiica iubită a regelui Henric al II-lea.

— Atunci de ce am fost făcută prizonieră? Zise Diana, a cărei voce slăbi în loc să crească, punând această întrebare.

— Dar tocmai pentru că sunteţi fiica unui rege, doamnă, zise Wentworth cum după capitularea amiralului Coligny trebuiau predaţi învingătorilor cincizeci de prizonieri aleşi de ei, de orice rang, vârsta şi sex, fireşte că au fost aleşi cei mai iluştri, cei mai primejdioşi şi, îngăduiţi-mi s-o spun, cei care puteau plăti cea mai mare răscumpărare!

— Dar cum de s-a ştiut că eram ascunsă la Saint-Quentin sub numele şi în haina unei călugăriţe benedictine? În afară de superioară mânăstirii, o singură persoană din oraş îmi cunoştea secretul.

— Ei bine! Tocmai acea persoană v-a trădat, zise lordul Wentworth.

— Oh! Nu, sunt sigură că nu! Strigă Diana cu o asemenea însufleţire şi convingere încât lordul îşi simţi mima muşcată de şarpele geloziei şi nu mai avu ce răspunde. Era a doua zi după căderea Saint-Quentinului, continua Diana însufleţindu-se. Mă refugiasem, emoţionată şi tremurând, în fundul chiliei. Am fost chemată la vorbitor, milord, de un soldat englez. M-am temut de vreo nenorocire, de vreo veste cumplită. Am coborât repede, cuprinsă de acea curiozitate a durerii care vrea să ştie pe cine are de plâns. Acel arcaş, pe care nu-l cunoşteam, declară că sunt prizonieră lui. M-am supărat, m-am opus, dar ce puteam face împotriva forţei? Abia atunci am văzut că era însoţit de alţi doi arcaşi, deci trei soldaţi, milord, ca să aresteze o femeie? Vă cer iertare dacă asta vă jigneşte, dar nu fac decât să arăt cum s-au petrecut lucrurile. Soldaţii au pus deci mâna pe mine şi m-au obligat să mărturisesc că sunt Diana de Castro, fiica regelui Franţei. La început am negat, dar, cum în ciuda protestelor mele, m-au luat totuşi pe sus, am cerut să fiu condusă la domnul amiral Coligny. Poate credeţi, milord, că după ce-am mărturisit cine sunt m-au dus la domnul amiral? Câtuşi de puţin. Se bucură zdravăn de o asemenea captură, mă înghiontiră şi mă târâră mai iute mă obligară să intru, sau mai curând mă aruncară, într-o litieră închisă şi când sufocată de lacrimi şi de slăbiciunea

durerii am încercat să-mi dau seama încotro mă duceau, mă scoaseră din Saint-Quentin şi pornirăm pe drumul Calaisului. Lordul Grey, care comanda escorta, refuza să mă asculte, un soldat îmi spuse că sunt prizonieră stăpânului său şi că, până va sosi răscumpărarea, voi fi dusă la Calais. Aşa am ajuns aici, milord, fără să ştiu mai mult…

— N-am nimic de adăugat în plus, doamnă… Zise lordul gânditor.

— Nimic în plus, milord? Nu-mi puteţi spune de ce nu m-au lăsat să vorbesc nici cu stareţa, nici cu domnul amiral? Nu-mi puteţi spune ce vor de la mine, de vreme ce nu mi se îngăduie să mă apropii de cei care l-ar fi putut anunţa pe rege de captivitatea mea ca să trimită, de la Paris, răscumpărarea? De ce acest soi de răpire secretă? De ce nu l-am putut vedea pe lordul Grey, care mi s-a spus că a poruncit toate astea?

— L-aţi văzut pe lordul Grey, doamnă, când aţi trecut prin faţa noastră. Era gentilomul cu care vorbeam şi care v-a salutat odată cu mine.

— Scuzaţi-mă, milord, habar n-am avut în prezenţa cui mă aflu, zise Diana. Dar, fiindcă aţi vorbit cu lordul Grey, ruda dumneavoastră, aşa cum mi-a spus fata asta, cred că v-a împărtăşit intenţiile sale în legătură cu mine.

— Într-adevăr, doamnă, mi le-a împărtăşit, înainte de a se îmbarca spre Anglia, chiar în momentul în care eraţi adusă în acest palat. Mi-a spus că sunteţi fiica regelui şi ca având de ales trei prizonieri, a acceptat cu grabă o atât de minunată captură, fără să prevină pe cineva că nu cumva să-i fiţi luată. Scopul său, foarte simplu, era să scoată de la dumneavoastră cât mai mulţi bani cu putinţă, doamnă şi tocmai îi aprobam, râzând, pe lacomul meu cumnat, când aţi traversat sala în care ne aflăm. V-am văzut, doamnă şi am înţeles că, dacă prin naştere sunteţi fiica regelui, prin frumuseţe sunteţi de-a dreptul regină. De atunci, v-o mărturisesc spre ruşinea mea, mi-am schimbat părerea faţă de lordul Grey, dacă nu asupra acţiunii trecute, cel puţin

asupra celei viitoare. N-am mai fost de acord cu planul de a obţine o răscumpărare de la dumneavoastră. I-am arătat că putea nădăjdui mai mult, că Anglia şi Franţa fiind în război aţi putea sluji poate la vreun schimb important, că preţuiţi tot atât cât şi un oraş! Pe scurt, l-am determinat să nu părăsească pentru câţiva scuzi o pradă atât de bogată. Vă aflaţi la Calais, un oraş de necucerit, suntem datori să vă păzim şi să aşteptăm…

— Cum! Strigă Diana, i-aţi dat lordului Grey astfel de sfaturi şi o mai şi mărturisiţi în faţa mea? Ah! Milord, de ce v-aţi opus eliberării mele? Ce v-ara făcut? Nu m-aţi văzut decât un minut! Să mă urâţi oare chiar până într-atâta?

— Nu v-am văzut decât un minut şi vă iubesc, doamnă, zise pierdut lordul Wentworth.

Diana se dădu palidă, îndărăt.

— Jane! Mary! Strigă ea chemându-le pe cele două femei care stăteau ceva mai încolo în adâncitura unei ferestre.

Dar lordul Wentworth le făcu semn poruncitor şi ele nu se clintiră din loc. Apoi reluă surâzând cu tristeţe:

— Nu vă temeţi, doamnă, sunt un gentilom şi nu dumneavoastră, ci eu trebuie să mă tem şi să tremur. Da, vă iubesc şi nu m-am putut stăpâni să v-o spun; când vă văd atât de graţioasă, atât de încântătoare, aidoma unei zeiţe, toată inima mea se îndreaptă spre dumneavoastră; da, sunteţi aici în puterea mea şi doar la un semn… O, dar nu vă fie teamă, de fapt eu sunt în mâna dumneavoastră, vai! Şi dintre noi doi adevăratul prizonier nu sunteţi dumneavoastră. Sunteţi regina, doamnă şi eu sclavul. Porunciţi şi vă voi asculta!

— Atunci, domnule, zise Diana emoţionată, lăsaţi-mă să plec la Paris, de unde vă voi trimite răscumpărarea pe care o veţi fixa.

Lordul Wentworth ezită, apoi zise:

— Orice în afară de asta, doamnă, căci simt că sacrificiul e mai presus de puterile mele. O simplă privire mi-a legat pentru totdeauna viaţa de a dumneavoastră! Aici, în acest

exil în care trăiesc, E. Mult de când inima mea pătimaşă n-a mai iubit cu o dragoste demnă de ea! De când v-am văzut, atât de frumoasă, de nobilă, am simţit că toate forţele sufletului meu şi-au aflat idolul. Vă iubesc de două ceasuri; dar dacă m-aţi cunoaşte, aţi şti că e ca şi cum v-aş iubi de zece ani…

— Ce voiţi, milord? Zise Diana. Ce nădăjduiţi? Ce aşteptaţi? Ce planuri aveţi?

— Vreau să vă văd, doamnă şi vreau să mă bucur de prezenţa dumneavoastră graţioasă, asta-i tot! Nu-mi atribuiţi, vă rog încă o dată, planuri nedemne de un gentilom. Dreptul meu, pe care-l binecuvântez, este să vă păstrez alături de mine şi mă voi folosi de el!

— Şi credeţi, milord, că această violenţă mă va constrânge să vă răspund?

— Nu cred asta, răspunse cu blândeţe lordul, dar poate că, văzându-mă în fiecare zi atât de resemnat, atât de respectuos, venind să capăt veşti ca să vă pot privi un minut, poate că veţi fi mişcată de supunerea celui care ar putea constrânge, dar care imploră.

— Şi atunci, zise Diana cu un surâs dispreţuitor, fiica Franţei, învinsă, va deveni iubita lordului Wentworth…?

— Şi atunci, lordul Wentworth, răspunse guvernatorul, lordul Wentworth, ultima mlădiţă a unuia din cele mai bogate şi mai ilustre case din Anglia, va oferi, în genunchi, doamnei de Castro numele şi viaţa sa. Dragostea mea, vedeţi, este la fel de cinstită pe cât de sinceră.

„Să fie oare un ambiţios?” gândi Diana.

— Ascultaţi, milord, zise ea cu voce trufaşă, încercând să surâdă, vă sfătuiesc să-mi redaţi libertatea: înapoiaţi-mă regelui, tatăl meu şi primiţi răscumpărarea. Între cele două ţări pacea va fi până la urma inevitabilă; voi obţine pentru dumneavoastră, v-o jur, onoruri şi demnităţi atât de mari cum nu v-aţi putea dori dacă mi-aţi fi soţ. Fiţi generos, milord şi vă voi fi recunoscătoare.

— Ghicesc gândul dumneavoastră, doamnă, zise lordul cu amărăciune. Dar sunt totodată mult mai dezinteresat şi mai ambiţios decât credeţi. Dintre toate comorile universului nu vă doresc decât pe dumneavoastră.

— Atunci un ultim cuvânt, milord şi poate că veţi înţelege, zise Diana în acelaşi timp încurcată şi mândră: milord, cineva mă iubeşte…

— Şi vă închipuiţi că vreau să vă cedez acestui rival lăsându-vă să plecaţi? Strigă Wentworth fără să vrea. Nu! Cel puţin va fi tot atât de nefericit cât şi mine, ba chiar şi mai nefericit, căci el nu vă va vedea, doamnă, începând din ziua asta doar trei evenimente v-ar putea elibera: moartea mea, dar eu sunt încă tânăr şi robust; o pace între Franţa şi Anglia, dar războiul dintre Franţa şi Anglia durează, ştiţi şi dumneavoastră, de o sută de ani; luarea oraşului Calais, dar Calaisul este de necucerit. Aşa că veţi fi, cred, multă vreme prizoniera mea; căci am cumpărat de la lordul Grey toate drepturile asupra dumneavoastră şi nu vreau să primesc nici o răscumpărare, fie chiar şi un imperiu! Cât despre fugă, ar fi mai bine să nu vă gândiţi la ea; căci eu însumi o să vă păzesc şi veţi vedea ce temnicer atent şi sigur este un om care iubeşte Acestea spuse, lordul Wentworth salută adânc şi se retrase lăsând-o pe Diana deznădăjduită şi tremurând. Dar se linişti puţin gândindu-se că moartea era un refugiu sigur şi că, în primejdii mari, ea rămâne întotdeauna la îndemâna celor nenorociţi.

Capitolul XXXIX Casa armurierului CASA LUI PIERRE PEUQUOY ERA aşezată la întretăierea străzii Martroi cu piaţa. Se sprijinea din două părţi, pe stâlpi de lemn cum se mai văd încă la Paris, în Hale. Avea două etaje, plus mansarda. Pe faţada de lemn, cărămida şi ardezia se împleteau în chip curios în nişte arabescuri capricioase. În plus, în pervazurile ferestrelor şi în grinzile groase erau sculptate figuri ciudate de animale înconjurate de frunzişuri bogate; totul era naiv şi grosolan, dar nu lipsit de inventivitate.

Acoperişul înalt şi larg era mult scos în afară, adăpostind o galerie exterioară cu balustradă, care, întocmai ca la châlet-urile elveţiene, înconjura cel de-al doilea etaj.

Deasupra uşii cu geamuri a prăvăliei atârna firma, un soi de drapel de lemn, pe care era zugrăvit un războinic falnic sub care se afla inscripţia următoare: La zeul Marte, Pierre Peuquoy, armurier. Pe pragul uşii, o armură completă, cască, cuirasă, brasardă şi cuirasă pentru coapse, slujea de firmă vorbitoare pentru gentilomii care nu ştiu să citească. În plus, prin geamul cu ramă de plumb al vitrinei puteai distinge, cu tot întunericul din magazin, alte panoplii şi arme de tot felul. Săbiile, mai ales, se făceau remarcate prin numărul, varietatea şi bogăţia lor. Doi ucenici aşezaţi sub stâlpi operau călătorii oferindu-le marfă cu invitaţii din cele mai îmbietoare. Cât despre armurierul Pierre Peuquoy, el stătea de obicei, maiestuos, fie în odăiţa din spatele prăvăliei care dădea în curte, fie în fierăria sa instalată într-o magazie din fundul aceleiaşi curţi. Nu venea decât atunci când vreun client important, atras de strigătele ucenicilor sau mai curând de reputaţia lui Peuquoy, cerea să fie chemat stăpânul. Odăiţa din spatele prăvăliei, mai bine luminată decât magazinul, servea în acelaşi timp şi de salon şi de sufragerie. Era îmbrăcată în întregime în lemn de stejar şi mobilată cu o masă pătrată cu picioare răsucite, cu nişte scaune tapisate şi cu un cufăr măreţ pe care trona capodopera lui Pierre Peuquoy executată de el, sub ochii tatălui său, când fusese primit meşter. Era o încântătoare armură în miniatură suflată cu aur, de o lucrătură extrem de fină şi de delicată. Nici nu-ţi puteai închipui câtă artă şi cită imaginaţie îi trebuiseră meşterului pentru a realiza o astfel de bijuterie.

În faţa cufărului, o nişă făcută în lambriu încadra o statuie de piatră a fecioarei încununată cu merişor sfinţit. Apoi urmă casa unei scări drepte, de lemn, care ducea la etaj.

Pierre Peuquoy, încântat să-i primească la el pe vicontele d'Exmčs ţi pe Jean Peuquoy, voise să cedeze tot etajul întâi

lui Gabriel şi vărului său. Acolo se aflau camerele de oaspeţi. Cât despre el, locuia la etajul al doilea cu copiii şi cu tânăra soră Babette. Tot acolo îl găzduiră şi pe Arnauld du Thill, scutierul rănit. Ucenicii dormeau la mansardă. În toate camerele, comode şi călduroase, se simţea, dacă nu bogăţia, cel puţin îndestularea şi belşugul proprii vechii burghezii din toate timpurile. Îi vom regăsi pe Gabriel şi pe Jean Peuquoy la masă, unde demna lor gazdă le făcu onorurile unei cine copioase.

— Vai, Doamne, monseniore, zise armurierul, cât de puţin mâncaţi, dacă mi-e îngăduit s-o spun. Sunteţi tot timpul îngrijorat şi Jean tot timpul gânditor. Totuşi, dacă masa nu e grozavă, inima care v-o oferă e bună. Gustaţi deci din aceşti struguri, sunt atât de rari în ţinutul nostru! Via o am de la bunicul meu, care şi el o avea de la bunicul lui, căci odinioară, pe vremea francezilor, viile din Calais erau generoase şi ciorchinii mari şi aurii. Dar acum, de când oraşul e englezesc, strugurele se crede în Anglia şi nu vrea să se coacă.

Gabriel nu se putu abţine să nu surâdă auzind ciudatele reflecţii despre patriotism ale acestui brav Pierre.

— Haide, zise el ridicând paharul, să bem pentru coacerea strugurilor din Calais.

Socot că familia Peuquoy răspunse cordial la un asemenea toast! Apoi, cina odată terminată, Pierre spuse rugăciunea, pe care oaspeţii sal o ascultară în picioare şi cu capul descoperit. Copiii fură trimişi la culcare.

— Poţi să te duci şi tu, Babette, să te culci, zise armurierul surorii sale. Baga de seamă că ucenicii să nu facă prea mult zgomot şi, înainte de a te retrage în camera ta, intră, împreună cu Gertrude, în odaia scutierului domnului viconte, ca să vezi dacă bolnavul n-are nevoie de ceva.

Drăguţa Babette roşi, făcu o reverenţă şi ieşi.

— Acum, zise Pierre lui Jean, scumpul meu cumătru şi văr, iată-ne doar noi trei şi dacă ai ceva să-mi spui, sunt gata să te ascult…

Gabriel se uită cu mirare la Jean Peuquoy, dar acesta zise cu o înfăţişare gravă:

— Într-adevăr, Pierre, ţi-am spus că am să-ţi comunic lucruri importante…

— Eu mă retrag, zise Gabriel.

— Iertare, domnule viconte, dar prezenţa dumneavoastră în această discuţie este nu numai utilă, ci şi necesară, căci fără concursul domniei-voastre planurile pe care am să i le împărtăşesc lui Pierre n-ar putea fi duse la bun sfârşit.

— Te ascult, prietene, zise Gabriel, recăzând în tristeţea sa visătoare.

— Da, monseniore, ascultaţi-ne, căci ascultându-ne vă veţi ridica fruntea cu nădejde şi, cine ştie? Poate chiar cu bucurie.

Gabriel surâse dureros socotind că, atâta vreme cât va fi ţinut departe de tatăl său, departe de dragostea Dianei, bucuria era pentru el ca un prieten absent. Totuşi, curajosul tânăr se întoarse spre Jean, făcându-i semn că putea începe.

Atunci Jean, adresându-se grav lui Pierre, zise:

— Vere şi mai mult decât vere, frate, ţie îţi vorbesc primul, ca să-i arăţi domnului viconte d'Exmčs cât de mult poate conta pe patriotismul tău. Spune-ne, Pierre, în ce fel te-a crescut tatăl tău şi cum a fost el însuşi crescut de tatăl lui. Spune-ne, dacă englez cu de-a sila, te-ai simţit vreodată englez şi cu inima. Spune-ne, în sfârşit, pentru cine crezi că ţi-ai da viaţa? Pentru vechea patrie a strămoşilor tăi sau pentru cea nouă care ţi-a fost impusă?

— Jean, răspunse celălalt burghez, cu tot atâta solemnitate cât şi vărul său, ştiu că atunci când o familie a fost franceză, fie şi o singură zi, orice dominaţie străină i se pare aspră ca sclavia şi amară ca exilul.

Strămoşii mei, Jean, care au văzut Calaisul căzând în puterea duşmanului, le-au vorbit fiilor lor despre Franţa cu lacrimi şi despre Anglia cu ură. Aceste sentimente de regret şi de duşmănie s-au transmis din generaţie în generaţie.

Pierre Peuquoy cel de acum două secole trăieşte în Pierre Peuquoy cel de astăzi şi, aşa cum mi-am păstrat numele francez, mi-am păstrat şi inima franceză, Jean. Să nu spui Jean că am două patrii, nu poţi avea niciodată decât una! Şi dacă ar trebui să aleg între ţara în care m-a aruncat soarta şi cea pe care mi-a dat-o naşterea şi neamul, crede-mă că n-aş şovăi…

— Aţi auzit, monseniore! Strigă Jean întorcându-se către vicontele d'Exmčs.

— Da, prietene, da, aud, e frumos şi nobil! Răspunse Gabriel, puţin distrat.

— Încă un cuvânt, Pierre, zise Jean Peuquoy, cred că nu toţi vechii noştrii compatrioţi de aici gândesc ca tine, nu-i aşa? Cred că eşti singurul de aici care încă n-ai devenit ingrat faţă de maica-Patrie.

— Te înşeli, Jean, răspunse armurierul. Nu spun că toţi cei care poartă, ca şi mine, un nume francez nu şi-au uitat obârşia, dar multe familii burgheze iubesc şi regretă veşnic Franţa şi tocmai din aceste familii obişnuiesc cei din neamul Peuquoy să-şi aleagă nevestele. Cei din rândurile gărzii civice din Calais, din care fac şi eu parte, fără voia mea, mai curând şi-ar rupe halebarda decât s-o întoarcă împotriva unui soldat francez.

— E bine de ştiut asta! Murmură Jean Peuquoy, frecându-şi mâinile; ia spune-mi, vere, ai vreun grad în garda asta civică? Iubit şi preţuit cum eşti, bănuiesc că nici nu se poate altfel…

— Nu, Jean, am refuzat orice grad.

— Serviciul care ţi se cere e chiar atât de greu, Pierre?

— Da, destul de greu, având în vedere că, într-un loc cum e Calaisul, garnizoana nu e niciodată suficientă; în ce mă priveşte, eu o comand la fiecare 5 ale lunii.

— La fiecare 5 ale lunii? Englezii ăştia nu-s prea prudenţi fixând astfel ziua de gardă a fiecăruia.

— Oh, zise armurierul clătinând din cap, nu mai e nici un pericol după două secole de stăpânire. Şi apoi, cum totuşi

se cam tem de garda civică, nu ne încredinţează decât sarcini pe care nu le pot îndeplini ei înşişi. Eu sunt totdeauna de gardă pe platforma turnului Octogone, care este apărat de mare mult mai bine decât de mine şi de care doar pescăruşii se pot apropia.

— Eşti întotdeauna de gardă la fiecare 5 ale lunii pe platforma turnului Octogone, Pierre?

— Da, de la patru la şase dimineaţa. Sunt ceasurile mele preferate, pentru că, la ora aceea, văd soarele răsărind din ocean şi spectacolul e uluitor chiar şi pentru un biet negustor ca mine.

— Un spectacol într-adevăr uluitor, Pierre, zise Jean Peuquoy, coborându-şi vocea, căci, cu toată poziţia de necucerit a turnului, dacă vreun aventurier ar încerca să escaladeze, dinspre mare, Octogonul, pun rămăşag că nu l-ai vedea, atât ai fi de absorbit de contemplarea ta!

Pierre îşi privi vărul cu mirare.

— Nu l-aş vedea, e adevărat, răspunse el după un minut de ezitare; căci aş şti că numai un francez ar avea interesul să pătrundă în oraş şi, fiind şi eu francez, nu sunt cu nimic obligat faţă de cei care mă constrâng să-i păzesc, aşa că mai curând decât să-l resping, poate că l-aş ajuta să intre.

— Bun! Strigă Jean Peuquoy. Vedeţi, monseniore, că Pierre este un francez devotat, adăugă el adresându-se lui Gabriel.

— Văd, jupâne, zise acesta, neatent la o discuţie care i se părea inutilă. Văd, dar la ce bun acest devotament?

— La ce bun? Am să vă spun eu, zise Jean; căci socot că e rândul meu să vorbesc. Ei bine, dacă vreţi, domnule viconte, putem să ne răzbunăm luând Calaisul în locul Sâint-Quentinului. Englezii, mândri pentru cele două veacuri de stăpânire, se complac într-o siguranţă înşelătoare; siguranţa asta o să-i piardă. Avem, vede şi monseniorul, ajutoare în oraş. Să lăsăm acest proiect să se coacă. Intervenţia dumneavoastră pe lângă cei care au căderea să ne vină în ajutor şi judecata mea îmi spun că o

lovitură îndrăzneaţă ne-ar face stăpâni pe oraş. Pricepeţi, nu-i aşa, monseniore?

— Da, da, sigur! Răspunse Gabriel care, de fapt nu ascultase, dar pe care acest apel îl smulse din reverie, da, vărul dumitale vrea să se întoarcă, nu-i aşa? Într-un oraş francez… De exemplu Amiens… Ei bine, am să vorbesc cu milordul Wentworth şi cu domnul de Guise. Lucrul se poate face şi intervenţia mea vă poate fi de folos. Continuă, prietene… Sigur că te ascult…

Şi recăzu în visare.

Căci vocea pe care o auzea el în acel moment nu era, ca să spunem drept, cea a lui Jean Peuquoy, ci a lui Henric al II-lea care poruncea, după istorisirea, făcută de amiral, a atacului de la Saint-Quentin, să fie eliberat de îndată contele de Montgommery. Apoi urmă vocea tatălui său, atestând, posomorât şi încă gelos, că Diana era într-adevăr fiica rivalului său încoronat. Pe urmă, auzea vocea Dianei, care, după atâtea încercări, putea să-i spună în sfârşit: „Te iubesc!” Se înţelege că, furat de acest dulce vis, nu putea să audă decât jumătate din proiectele cutezătoare ale domnului Jean Peuquoy. Dar bravul burghez trebuie să se fi simţit jignit de puţina atenţie acordată de Gabriel unui plan atât de măreţ, aşa că zise cu puţină amărăciune:

— Dacă monseniorul ar fi binevoit să aplece la vorbele mele o ureche mai puţin distrată, ar fi văzut că ideea noastră, a lui Pierre şi a mea, nu este chiar de aruncat.

Gabriel nu răspunse.

— Nu te aude, Jean, zise Pierre Peuquoy, arătându-i-l vărului său pe oaspetele atât de absorbit de gânduri şi-o avea şi el planurile lui, gândurile lui…

— Planul lui nu e atât de dezinteresat ca al nostru! Zise Jean cu amărăciune. Aş spune chiar că e puţin egoist dacă nu l-aş fi văzut pe acest gentilom înfruntând pericolul cu un soi de furie, ba chiar primejduindu-şi viaţa pentru a o salva pe a mea. Dar, mă rog! Ar fi trebuit să mă asculte că doar vorbeam despre binele şi gloria patriei! Fără el, cu tot zelul

nostru, nu vom putea face nimic, Pierre. Trebuie să renunţăm la planul nostru ori să-l amânam, zise Jean; căci ce poate braţul fără cap? Ce poate poporul fără nobili? Apoi adăugă cu un surâs ciudat: Până în ziua în care poporul va fi şi braţul şi capul!

Capitolul XL În care numeroase evenimente sunt adunate cu multă artă TRECUSERĂ TREI SĂPTĂMÂNI, se apropiau ultimele zile ale lui septembrie şi nici o schimbare de seamă nu se petrecuse în situaţia diverselor personaje ale acestei povestiri.

Jean Peuquoy, cum era de aşteptat, îi plătise lordului Wentworth mărunta răscumpărare pe care şi-o fixase. În plus, obţinu îngăduinţa de a se stabili la Calais. Dar nu se grăbea deloc să-şi înalţe o nouă casă şi să se apuce de treabă. Deveni brusc curios şi începu să se tot plimbe de dimineaţă până seară pe zidurile de apărare ale oraşului şi să discute cu soldaţii din garnizoană fără să se mai gândească la meseria de ţesător nici cât negru sub unghie. În schimb, Gabriel era din zi în zi mai trist. N-ajungeau până la el, de la Paris, decât ştiri fără importanţă. Franţa începea să răsufle. Spaniolii şi englezii pierduseră un timp preţios ca să cucerească nişte cetăţi prost apărate, ţara îşi putuse veni în fire, Parisul şi regele erau salvaţi. Sigur că aceste veşti, datorate în parte eroicei apărări a Saint-Quentinului, îl bucurară pe Gabriel, dar ce folos… Despre Henric al II-lea, despre Coligny, despre tatăl său, despre Diana, nici un cuvânt! Acest gând adumbrea fruntea şi-l împiedica să se lase în voia amicalelor avansuri ale lordului Wentworth, cum ar fi făcut poate în cu totul altă ocazie. Uşuraticul şi expansivul guvernator părea într-adevăr cuprins de o exuberantă prietenie faţă de prizonierul său. Plictiseala şi, de câteva zile, un fel de tristeţe contribuiseră fără îndoială la această simpatie. În acest Calais mohorât, compania unui gentilom tânăr şi spiritual de la Curtea Franţei era o distracţie preţioasă. Aşa că lordul Wentworth nu lăsa să treacă nici două zile fără să se ducă să facă o

vizita vicontelui d'Exmčs ţi dorea să-l vadă cel puţin de trei ori pe săptămână la masa lui. Afecţiune oarecum stingheritoare: căci guvernatorul se jura, zicând, că nu-i va da cu nici un preţ drumul captivului, că nu se va resemna niciodată să-l lase să plece pe cuvânt de onoare, că asta nu se va întâmpla decât atunci când şi ultimul scud din răscumpărarea lui Gabriel va fi plătit cu forme în regulă, pentru că nu putea îndura – zicea el – să se despartă de un prieten atât de drag. Cum, în fond, ăsta putea să fie doar un fel elegant de a nu se încrede în el, Gabriel nu cuteza să insiste şi, în delicateţea sa, suferea fără să se plângă, aşteptând să i se însănătoşească scutierul care, dacă ne amintim, trebuia să plece la Paris după răscumpărarea cuvenită.

Dar Martin-Guerre, sau mai curând înlocuitorul lui, Arnauld du Thill, se restabilea greu. După câteva zile totuşi, chirurgul însărcinat cu îngrijirea rănii pe care caraghiosul o primise într-o încăierare îşi declară bolnavul vindecat. Una sau două zile de odihnă şi bunele îngrijiri ale drăguţei Babette, sora lui Pierre Peuquoy, urmau să desăvârşească vindecarea, dacă mai avea nevoie să fie desăvârşită. La această asigurare, Gabriel îşi anunţă scutierul că a treia zi dimineaţă va pleca fără întârziere la Paris. Dar în ziua respectivă Arnauld du Thill se plânse de un fel de fierbinţeală, de nişte ameţeli care chipurile l-ar face să cadă grămadă dacă ar merge fără ajutorul Babettei. Un nou răgaz, cerut şi acordat, de două zile. Dar, după acest răstimp, un soi de oboseală îi înmuie braţele şi picioarele bietului Arnauld; se lecui şi această oboseală cu băi şi cu o dietă destul de severă, ar acest regim aspru îi pricinui o slăbiciune atât de mare încât îi trebui un alt răgaz ca să-şi restabilească puterile cu ceva mai întăritor şi mai ales cu nişte vin. Babette îl imploră plângând pe Gabriel să nu-şi trimită atât de grabnic scutierul la Paris, ca să nu moară de foame pe drum. Această ciudată convalescenţă se tot prelungi astfel – un bârfitor zicea că graţie Babettei – cam

două săptămâni. Dar asta nu putea să ţină la infinit. Până la urmă Gabriel se supără şi însuşi Arnauld du Thill, care la început găsea tot soiul de pretexte ca să nu plece, îi declară acum înlăcrimatei Babette, cu un aer satisfăcut şi victorios, că nu mai putea risca să-şi nemulţumească stăpânul şi că cel mai bine era să plece cât mai repede ca să se înapoieze cât mai curând. Dar ochii roşii şi înfăţişarea abătută a Babettei dovedeau că ea nu se aşteptase câtuşi de puţin la o astfel de hotărâre. În ajunul zilei în care, conform declaraţiei sale, Arnauld du Thill avea s-o pornească în sfârşit spre Paris, Gabriel luă masa la lordul Wentworth. Guvernatorul se sili să fie din cale-afară de vesel.

Petrecut de gazdă până la curtea interioară, luminată la acea oră doar de o lampă pe cale să se stingă, tânărul – chiar în momentul în care se înfăşură în mantie ca să iasă afară – văzu una dintre draperii dându-se la o parte. O femeie, pe care Gabriel o recunoscu a fi una dintre cameristele lordului, se strecură spre el, cu un deget pe buze, întinzându-i cu cealaltă mână o hârtie.

— Pentru gentilomul francez care vine adesea la lordul Wentworth, spuse ea încet, înmânându-i un bileţel împăturit.

Şi, înainte ca Gabriel, stupefiat, să aibă timpul s-o întrebe ceva, ea o şi luă la fugă. Foarte intrigat, curios din fire şi destul de imprudent, se gândi că avea un sfert de oră de drum de făcut pe întuneric înainte să poată citi biletul în linişte, în camera sa şi că era prea mult să aştepte atâta dezlegarea unei taine care părea aţâţătoare. Deci, fără să ezite şi ca să ştie cât mai repede despre ce era vorba, privi în juru-i şi, văzându-se singur, se apropie de lampa care fumega, desfăcu biletul şi citi, nu fără oarecare emoţie, ceea ce urmează: „Domnule, nu vă cunosc, căci nu v-am văzut niciodată; dar una dintre femeile care mă slujesc mi-a spus că sunteţi francez ca şi mine şi prizonier ca şi mine. Asta mi-a dat curajul să-mi strig, faţă de dumneavoastră, tristeţea. Urmează, desigur, să fiţi răscumpărat. Vă veţi

întoarce probabil în curând la Paris. Îi veţi putea vedea pe ai mei, care nu ştiu ce mi s-a întâmplat. Le-aţi putea spune unde sunt, că lordul Wentworth mă ţine sechestrată aici fără să-mi îngăduie să iau legătura cu ai mei, fără să vrea să accepte preţul libertăţii mele şi că, abuzând de dreptul crud pe care i-l dă situaţia mea, cutează zilnic să-mi vorbească despre o dragoste pe care o resping cu groază, că acest dispreţ şi certitudinea nepedepsirii pot să-l împingă la crimă. Un gentilom şi mai ales un compatriot îmi va da cu siguranţă ajutor într-o situaţie atât de nenorocită; vreau vă spun cine sunt pentru că această datorie…”

Scrisoarea se oprea aici, nesemnată. O piedică neaşteptată, un accident subit o determinase pe prizonieră s-o întrerupă şi totuşi voise s-o trimită, chiar aşa neterminată, ca să nu scape o ocazie preţioasă şi pentru că, chiar aşa, incompletă, scrisoarea spunea totuşi ceea ce voise să spună, afară de numele femeii atât de nedemn constrânsă. Acest nume Gabriel nu-l aflase şi totuşi un tremur ciudat, un presentiment neaşteptat i se strecură în inimă. Palid de emoţie, se apropie din nou de lampă pentru a reciti biletul, când o altă draperie se trase şi lordul Wentworth, precedat de un mic paj, traversă curtea pentru a se înapoia în odaia sa. Zărindu-l pe Gabriel pe care abia îl condusese cu cinci minute înainte, guvernatorul se opri destul de mirat.

— Dumneavoastră sunteţi, domnule d'Exmčs? Spuse, îndreptându-se către tânăr cu interesul pe care i-l arăta de obicei. Cine v-a reţinut? Nădăjduiesc că nu e vorba de vreun accident ori de vreo indispoziţie?

Cinstitul tânăr, fără să-i răspundă lordului Wentworth, îi întinse scrisoarea pe care abia o primise. Englezul îşi aruncă ochii pe ea şi deveni şi mai palid decât Gabriel, dar ştiu să-şi păstreze sângele rece şi, prefăcându-se că citeşte, îşi alcătui cu dibăcie răspunsul.

— Bătrână nebună! Spuse el mototolind şi aruncând biletul cu un dispreţ bine jucat.

Nici un cuvânt nu putea să-l decepţioneze mai repede şi mai sigur pe Gabriel, pierdut mai adineauri în gândurile cele mai nebuneşti. Totuşi, nu dădu prea repede înapoi şi reluă cu oarecare neîncredere:

— Nu-mi spuneţi cine este prizonieră pe care o ţineţi aici împotriva voinţei sale, milord?

— Împotriva voinţei sale! Zise pe un ton degajat Wentworth. E o rudă ţicnită a soţiei mele pe care familia, vrând s-o îndepărteze din Anglia, mi-a lăsat-o în grijă în acest oraş, unde supravegherea este mai uşoară atât pentru smintiţi, cât şi pentru prizonieri. Fiindcă aţi aflat acest secret de familie, prefer să vă spun pe loc despre ce este vorba. Mânia acestei lady Howe, care a citit prea multe poeme cavalereşti, este de a se crede, în ciuda celor cincizeci de am şi a părului ei cărunt, o eroină oprimată şi persecutată; prin născoceli mai mult sau mai puţin nimerite se străduie să-i mişte pe cavalerii tineri şi galanţi care-i trec pragul. Să mă bată Dumnezeu, Gabriel, dar mi se pare că poveştile bătrânei mele mătuşi te-au mişcat. Haide, mărturiseşte că misivă ei te-a tulburat puţin, nu-i aşa?

— Mărturisiţi şi dumneavoastră, milord, că povestea e cam ciudată, zise Gabriel destul de rece şi, după câte ştiu, nu mi-aţi vorbit niciodată despre această rudă.

— Nu, într-adevăr, dar de obicei nu-i amesteci pe străini în treburile familiei tale.

— Dar de ce ruda dumneavoastră spune că e franţuzoaică? Zise Gabriel.

— Ei, ca să pară mai interesantă, probabil, zise lordul Wentworth cu un surâs care începea să pară silit.

— Dar acea dragoste cu care e terorizată, milord?

— Iluzii de femeie bătrână care ia amintirile drept speranţe, zise Wentworth, dând totodată semne de nerăbdare.

— Şi ca să evitaţi ridicolul, nu-i aşa, milord, o ţineţi ascunsă de orice priviri?

— Chiar aşa! Zise lordul încruntând din sprâncene, dar fără să izbucnească totuşi. Nu te ştiam chiar atât de curios, Gabriel. Dar e nouă fără un sfert şi te sfătuiesc să te duci acasă înainte de a suna ora stingerii. Căci un prizonier nu trebuie să încalce regulamentele din Calais. Dacă lady Howe te interesează atât de mult, vom putea relua mâine dimineaţa discuţia asupra acestui subiect. Până atunci te rog să păstrezi tăcere asupra acestor lucruri delicate, de familie şi-ţi doresc noapte bună, domnule viconte.

După care guvernatorul îl salută pe Gabriel şi ieşi. Voia să rămână stăpân pe el până la capăt şi se temea să nu se încingă prea tare dacă discuţia se mai prelungea.

După un minut de ezitare şi de reflecţie, Gabriel părăsi palatul guvernatorului ca să se reîntoarcă la căsuţa armurierului. Numai că lordul Wentworth nu jucase teatru chiar atât de bine pentru a şterge orice bănuială din inima tânărului şi îndoielile, pe care un tainic instinct i le încuraja, îl asaltară din nou în timpul drumului.

Hotărî să păstreze tăcere de acum încolo faţă de lordul Wentworth, dar să observe, să întrebe şi să se asigure dacă într-adevăr doamna necunoscută nu era franţuzoaică şi deci prizoniera englezului. „Şi dacă lucrul se va confirma, ce voi putea face? Nu sunt eu însumi aici prizonier? N-am mâinile legate? Lordul Wentworth îmi poate cere oricând această spadă pe care n-o port decât graţie îngăduinţei sale. Povestea asta trebuie să ia sfârşit şi, la nevoie, să ies din această situaţie echivocă. Martin-Guerre trebuie să plece mâine fără nici o amânare. Am să i-o spun chiar în seara asta.”

Într-adevăr, Gabriel, căruia un ucenic al lui Pierre Peuquoy îi deschise uşa, urcă direct la etajul al doilea în loc să se oprească, la cel că de obicei, la primul. Toată casa dormea la acea oră şi sigur că şi Martin-Guerre dormea la fel ca şi ceilalţi. Dar Gabriel avea de gând să-l trezească pentru a-i aduce la cunoştinţă porunca. Înainta deci fără să facă zgomot până la uşa scutierului, ca să nu tulbure somnul

celorlalţi. Cheia se afla în prima uşă pe care Gabriel o deschise încetişor. Dar a doua uşă era încuiată şi Gabriel auzi, prin peretele despărţitor, hohote de râs şi zgomot de pahare ciocnite. Bătu cu oarecare violentă şi cu voce poruncitoare spuse cine e. Brusc se făcu tăcere şi, cum Gabriel ridicase glasul, Arnauld du Thill veni în grabă să tragă zăvoarele. Numai că se cam grăbi şi nu lăsă timpul necesar unei femeiuşte, a cărei rochie se zări prin uşa întredeschisă, să dispară înainte de intrarea lui Gabriel. Acesta crezu că e vorba de vreo slujnică din casă şi, zâmbind, îşi dojeni scutierul.

— Mi se pare, Martin, zise el, că-ţi merge mai bine decât pretinzi. O masă încărcată, trei sticle de vin, două tacâmuri! Fără să vreau ţi-am pus parteneră pe goană. Dar, mă rog, pot trage liniştit concluzia că te-ai vindecat şi că-ţi pot porunci, fără nici un fel de ezitări să pleci mâine la Paris.

— Asta era, după cum ştiţi şi intenţia mea, monseniore, zise Arnauld du Thill destul de plouat şi tocmai îmi luam rămas bun…

— De la un prieten? Foarte frumos, zise Gabriel, dar prietenia nu trebuie să te facă să-ţi uiţi datoria, aşa că-ţi poruncesc ca mâine, înainte de a mă scula, tu să şi fii în drum spre Paris… Ştii parola guvernatorului, calul e pregătit de câteva zile, s-a odihnit şi el destul, punga ţi-e plină datorită minunatei noastre gazde care n-are decât un regret, bietul om, că nu-mi poate plăti el despăgubirea. Nu-ţi lipseşte nimic Martin şi dacă pleci mâine dis-de-dimineaţă, în trei zile poţi fi la Paris. Acolo, ştii ce ai de făcut…

— Da, monseniore, mă duc de îndată la palatul din strada Jardins-Saint-Paul: o liniştesc pe doică în privinţa dumneavoastră; îi cer cei zece mii de scuzi pentru răscumpărare plus alţi trei mii pentru cheltuielile şi datoriile dumneavoastră de aici şi-i arăt acest răvaş şi acest inel de la dumneavoastră…

— Precauţii inutile, Martin, căci buna mea doică te cunoaşte; dar, mă rog cum vrei. Ai grijă – banii să fie adunaţi cât mai repede, pricepi?

— Fiţi liniştit, monseniore. Banii odată adunaţi şi scrisoarea dumneavoastră trimisă domnului amiral, mă întorc aici mai repede decât atunci când am plecat.

— Şi mai ales fără încăierări pe drum!

— Nu-i nici un pericol, monseniore.

— Haide, drum bun, Martin şi noroc!

— Peste zece zile mă veţi vedea din nou, monseniore; mâine, la răsăritul soarelui, voi fi departe de Calais.

De data asta, Arnauld du Thill îşi ţinu făgăduiala.

A doua zi îi îngădui Babettei să-i însoţească până la poarta oraşului. O îmbrăţişa pentru ultima oară, jurându-i şi ei că o va revedea în curând, apoi, foarte vesel, ca un ticălos ce era, dispăru curând după colţul drumului.

Biata fată se grăbi să intre în casă înainte ca bănuitorul ei frate, Pierre Peuquoy, să se fi sculat, dar fu obligată să spună că e bolnavă ca să poată plânge în voie în odaia sa. Începând din acea zi, ar fi greu de spus care dintre cei doi – Babette ori Gabriel – aşteptau cu mai multă nerăbdare întoarcerea scutierului.

Aveau să aştepte multă vreme amândoi.

Capitolul XLI Cum Arnauld du Thill face să fie spânzurat Arnauld du Thill la Noyon ÎN PRIMA ZI ARNAULD DU THILL îşi urmă drumul fără piedici. Întâlnea din când în când pe drum trupe duşmane germani care dezertau, englezi daţi afară din armată, spanioli obraznici căci, în această Franţă ruinată de război, existau pe atunci mai mulţi străini decât francezi. Dar la toţi aceşti tâlhari de drumul mare, Arnauld le arăta permisul de liberă trecere al lordului Wentworth şi toţi, nu fără regrete şi fără murmure, îl lăsau în pace Totuşi, a doua zât în împrejurimile Saint-Quentinului, un detaşament spaniol îi căuta pricină, pretinzând că armăsarul nu era trecut pe permis şi că ar fi tocmai bun de confiscat. Dar falsul Martin-Guerre dovedi o

mare fermitate cerând să fie condus de îndată la şef, aşa că-l lăsară în pace cu cal cu tot. Întâmplarea îi sluji totuşi de lecţie; hotărî de acum înainte să evite pe cât putea trupele pe care le-ar întâlni. Lucrul era destul de greu: duşmanul, fără a avea vreun avantaj hotărâtor, ocupase, după cucerirea oraşului Saint-Quentin, întregul ţinut. Catelet, JHlam, Noyon Chauny îi aparţineau şi Arnauld sosind încurcătură, hotărî să întoarcă spatele oraşului şi să se ducă să înnopteze în satul vecin. Dar pentru asta trebuia să părăsească drumul cel mare; cum Arnauld nu cunoştea bine ţinutul, se rătăci şi, tot căutând drumul, căzu dintr-o dată, după o cotitură a potecii, în mijlocul unei trupe de mercenari duşmani care păreau să caute acelaşi lucru. Or. Care nu fu mirarea lui Arnauld auzindu-l pe unul dintre scutieri strigând de îndată ce-l zări:

— Hei, băieţi! Nu cumva ăsta e ticălosul ăla de Arnauld du Thill?

— Arnauld du Thill pe cal? Zise un alt mercenar.

— Dumnezeule! Îşi zise scutierul pălind, se pare că sunt cunoscut pe aici şi dacă-s cunoscut, sunt pierdut!

Dar era prea târziu ca să mai dea înapoi şi să fugă; mercenarii îl şi înconjurară. Din fericire se întunecase destul de tars.

— Cine eşti şi unde te duci? Îl întrebă unul dintre ei.

— Mă numesc Martin-Guerre, răspunse Arnauld tremurând, sunt scutierul vicontelui d'Exmčs, care în momentul de faţă e prizonier la Calais şi mă duc la Paris să caut bani pentru răscumpărarea sa.

Iată hârtia de trecere dată de milordul Wentworth, guvernatorul oraşului Calais.

Şeful trupei chemă pe unul dintre ai săi care avea o torţă şi începu să verifice grav permisul lui Arnauld.

— Sigiliul este într-adevăr autentic, zise el şi permisul bun. Ai spus adevărul, amice, poţi să-ţi continui drumul…

— Mulţumesc, zise Arnauld care răsuflă uşurat.

— Un cuvânt totuşi. N-ai întâlnit pe drum un netrebnic, un ticălos care răspunde la numele de Arnauld du Thill?

— Nu cunosc nici un Arnauld du Thill, se grăbi să strige Arnauld du Thill.

— Nu-l cunoşti, dar ai fi putut să-l întâlneşti pe aceste poteci. E cam de talia dumitale şi atât cât pot să-mi dau eu seama pe întunecimea asta, aduce puţin cu dumneata. Numai că nu e aşa de bine îmbrăcat. Poartă o mantie cafenie, o pălărie rotundă şi nişte pantofi cenuşii; trebuie să se ascundă cam în partea din care vii dumneata, tâlharul! Ah, o să ne cadă el în mână!

— Ce-a făcut? Întrebă cu timiditate Arnauld.

— Ce-a făcut? E a treia oară că ne scapă… Cică era tratat prea aspru. Păi cum să nu fie? Prima oară, când a şters-o, a răpit-o pe Gudule, iubita stăpânului său. Merita pedepsit, nu-i aşa? Fiindcă n-avea cu ce-şi plaţi răscumpărarea, s-a vândut şi s-a răzvândut, trecând din stăpân în stăpân. Dacă n-avea bani, era dator ca măcar să ne distreze în vreun fel, dar dumnealui face pe mândrul şi-o şterge! De trei ori ne-a scăpat… Dar dacă-l prindem, ticălosul…!

— Ce-o să-i faceţi? Întrebă din nou Arnauld.

— Prima oară a înghiţit o ciomăgeală; a doua oară, l-au snopit până l-au lăsat lat; a treia oară o să fie spânzurat.

— Spânzurat! Repetă speriat Arnauld.

— Pe loc, amice şi fără nici un fel de judecată. E prizonierul nostru. Noi o să ne distrăm zdravăn, iar el o să se înveţe minte. Uită te colo, în dreapta dumitale… Vezi ştreangul ăla? Ei bine, acolo o să-l atârnam pe Arnauld du Thill de îndată ce punem mâna pe el.

— Da! Da! Zise Arnauld, rizând puţin silit.

— Dacă-l întâlneşti cumva pe netrebnicul ăsta, pune mâna pe el şi adu-l încoace. Te vom răsplăti, n-ai grijă. Şi acum, drum bun!

Mercenarii se depărtară, dar Arnauld, liniştit, îi rechemă:

— Iertare, jupânilor, serviciu contra serviciu! M-am rătăcit şi nu mai ştiu unde mă aflu. Arătaţi-mi, vă rog, pe unde s-o

apuc...

— Nimic mai uşor, zise mercenarul. Colo, în spatele dumitale, unde-s zidurile şi poternă aia pe care poate că o zăreşti prin întuneric, se află Noyonul. Nu te uita la dreapta, spre spânzurătoare! Uită-te colo, la stânga, unde strălucesc suliţele camarazilor noştri; căci la poternă aia e de gardă în noaptea asta compania noastră. Acum, întoarce-te şi ai să vezi în faţă drumul către Paris trecând prin pădure. După douăzeci de paşi drumul se bifurcă. O iei la dreapta ori la stânga după cum ţi-o plăcea. Amândouă drumurile sunt la fel de lungi şi amândouă se întâlnesc la bacul de peste râul Oise, la un sfert de leghe de aici. După ce treci lacul cu bacul, ţii drumul drept. Primul sat, la o leghe de bac, este Auvrayul. Eşti lămurit?

— Mulţumesc şi noapte bună! Zise Arnauld punând piciorul în scară.

Indicaţiile care i se dăduseră erau exacte. La douăzeci de paşi găsi răscrucea şi-şi lăsă calul s-o apuce pe drumul din stânga. Noaptea era deasă şi pădurea la fel. Totuşi, după zece minute, Arnauld du Thill ajunse într-un luminiş din pădure unde luna, străpungând sideful norilor, răspândi o lumină palidă.

În acel moment se gândea la spaimă prin care trecuse şi la acea întâmplare ciudată în care-şi dovedise sângele rece. Linişţit asupra trecutului, tocmai se gândea cu melancolie la viitor, când zări sau crezu că zăreşte la o sută de paşi, în faţă, un om sau mai curând o umbră, care, la apropierea lui, dispăru repede într-un şanţ. „încă o întâlnire neplăcuta”, gândi prudentul Arnauld. Încerca să intre în pădure, dar şanţul era de netrecut şi pentru cal şi pentru cavaler. Aştepta câteva minute, apoi cutează să se uite mai bine. Fantomă, care se ridicase iar în picioare, se aruncă repede în şanţ. „I-o fi frică de mine cum îmi este şi mie de el?” îşi zise Arnauld. „Să mă întorc din drum? Ar fi mai prudent. S-o pornesc cu calul în galop şi să trec ca un fulger prin faţa lui? Ar ţi cel mai bine. El n-are cal, merge pe jos şi chiar

dac-ar avea o archebuză… N-ar avea timp să mă nimerească…”

Hotărâre promptă, execuţie rapidă. Arnauld dădu pinteni calului şi trecu ca o săgeată prin faţa omului la pândă. Cum acesta nu se mişcă, spaima lui Arnauld se mai potoli.

Îşi struni calul sub imboldul unei idei venite pe neaşteptate şi făcu câţiva paşi înapoi. Omul continuă să stea nemişcat. Asta îi dădu lui Arnauld curaj şi, sigur de ceea ce avea de făcut, o porni către şanţ. Dar, mai înainte de a putea scoate un singur cuvânt, omul făcu o săritură şi, smulgând din scară piciorul drept al lui Arnauld, îl aruncă pe scutier jos de pe cal, se prăvăli peste el şi-i puse o mână în gât şi un genunchi în piept. Toate acestea nu durară nici douăzeci de secunde.

— Cine eşti şi ce vrei? Îl întrebă învingătorul pe duşmanul său doborât la pândă

— Lasă-mă, fie-ţi milă! Spuse cu o voce gâtuita Arnauld, care-şi găsise nasul. Sunt francez, dar am o hârtie de liberă trecere din partea lordului Wentworth, guvernatorul Calaisului.

— Dacă eşti francez, zise omul şi într-adevăr n-ai accentul acestor străini afurisiţi, n-am nevoie de permisul tău. Dar de ce te-ai apropiat atât de curios de mine?

— Mi s-a părut că văd un om în şanţ zise Arnauld şi am înaintat să văd dacă nu era cumva vreun rănit care să aibă nevoie de ajutor.

— Intenţia a fost bună, zise omul retrăgându-şi mâna şi îndreptându-şi genunchiul. Haide, amice ridică-te, adăugă el, întinzându-i mâna lui Arnauld care se şi ridicase. Poate că te-am primit un pic cam… Aspru. Dar nu vreau să-şi vâre nimeni nasul în treburile mele. Tu însă îmi eşti compatriot, n-ai să-mi faci nici un rău, dimpotrivă, mă vei ajuta, vom porni la drum împreună. Eu mă numesc Martin-Guerre, tu?

— Eu? Bertrand, zise Arnauld tresărind.

Din fericire, noaptea adâncă îi ascundea faţa; îşi prefăcu deci şi mai bine glasul.

— Ei bine, Bertrand, continuă Martin-Guerre; află că sunt un prizonier, scăpat pentru a doua oară, alţii spun chiar pentru a treia, din mâinile spaniolilor, englezilor, germanilor, flamanzilor sau dracu mai ştie din mâinile cui, pe scurt, din mâinile întregii clici duşmane care s-a năpustit asupra ţării noastre ca un nor de lăcuste.

Căci Franţa seamănă la ora asta, Dumnezeu să mă ierte, cu un turn Babel. Într-o lună am avut, aşa cum mă vezi, douăzeci de stăpâni de diferite naţii şi mereu auzeam altă limbă şi mai aspră şi mai barbară. M-am săturat să fiu plimbat din târg în târg; cu atât mai mult cu cât e distrau torturându-mă. Îmi tot reproşau c-o furasem pe una Gudule, care cică m-ar fi iubii, după cât se pare, până într-atâta încât a fost în stare să fugă cu mine.

— Hm! Făcu Arnauld.

— Sătul până peste cap de ocările lor. Într-o bună zi, asta se întâmpla la Chany, am şters-o din nou. M-au prins şi m-au snopit în bătaie, încât mi se făcuse şi mie milă de mine. M-au ameninţat că mă spânzură dac-o iau de la capăt, iar eu nu doream decât s-o iau de la capăt şi azi-dimineaţă, găsind o ocazie prielnică, în timp ce mă mutau la Noyon, i-am lăsat pe tiranii mei cu buză umflată. Dumnezeu ştie cât m-or fi căutat ca să mă spânzure! Cum mi-e cam silă de aşa ceva, m-am cocoţat într-un copac mare din pădure, aşteptând să se întunece şi abia mă puteam abţine să nu râd, deşi cam albastru, văzându-i cum treceau ocărind şi înjurând pe sub copacul meu… Înnoptându-se, mi-am părăsit observatorul. Dar acum, altă belea: una că m-am rătăcit în această pădure, pe unde n-am mai călcat niciodată, iar a doua, că mor de foame; n-am pus îndură de douăzeci şi patru de ceasuri decât nişte frunze şi câteva rădăcini; cad din picioare de slăbiciune, după cum dealtfel ai putut cu uşurinţa să vezi şi singur.

— Hm! Făcu Arnauld, n-am prea văzut asta mai adineauri, ba dimpotrivă, mi s-a părut chiar că eşti destul de viguros.

— Ei! Da, zise Martin, te-am cam înghesuit un pic… Dar asta din pricina foamei. Acum, că-mi eşti compatriot, n-ai să mă laşi să cad din nou în mâinile acelor duşmani, nu-i aşa?

— Nu, sigur, zise Arnauld du Thill care reflectă la vorbele lui Martin.

Odată cu zorile îşi recăpătase cutezanţa compromisă un moment I de pumnul de fier al sosiei sale.

— Trebuie să faci ceva pentru mine, continuă Martin-Guerre. Cunoşti puţin împrejurimile?

— Sunt din Auvray, la un sfert de leghe de aici, zise Arnauld.

— Te duci într-acolo? Zise Martin.

— Nu, mă întorc de-acolo, răspunse, după un moment de şovăială şiretul iupân.

— Auvrayul e încoace? Spuse Martin arătând spre locul unde se găsea Noyonul.

— Încoace, într-adevăr, zise Arnauld. E primul sat după Noyon pe drumul spre Paris.

— Pe drumul spre Paris! Strigă Martin. Ei bine, iată cum te poţi rătăci în pădure. Îmi închipuiam că am lăsat Noyonul în urmă şi când olo mă întorceam înapoi. Credeam că merg spre Paris şi când colo mă îndepărtam. Ţinutul ăsta blestemat mi-e cu totul necunoscut. Deci, ca să nu cad în gura lupului, trebuie să mă îndrept în partea în care veneai tu…

— Aşa precum zici, jupâne. Eu mă duc la Noyon, dar fă împreună cu mine câţiva paşi. O să găsim, foarte aproape de aici, un alt drum are te va duce direct la Auvray.

— Mulţumesc, prietene Bertrand, zise Martin; sigur că vreau să-mi cruţ picioarele, căci sunt tare obosit şi foarte slăbit, după cum ţi-am mai spus, cu burta a dracului de goală. N-ai, din întâmplare, ceva de mâncare la tine? Asta ar însemna să mă salvezi de două ori: o dată de englezi şi a doua oară de foame, nu mai puţin groaznică decât englezii.

— Vai! Răspunse Arnauld, n-am nimic în raniţă. Dar dacă vrei să tragi o duşcă, am plosca asta mare, plină…

Într-adevăr, Babette avusese grijă să umple cu un vin de Cipru, estul de tare, plosca necredinciosului ei şi Arnauld avusese până lunci prudenţa să-şi menajeze clondirul, ca să-şi păstreze intactă judecata şi aşa destul de pusă la încercare de primejdiile drumului.

— Cred şi eu că vreau! Strigă cu entuziasm Martin-Guerre. O duşcă de vin mă însufleţeşte întotdeauna.

— Ei bine, ia şi bea, omule, zise Arnaulde întinzându-i plosca.

— Mulţumesc şi Domnul să te răsplătească!

Şi începu să înghită cu încredere acel vin, la fel de trădător ca şi cel care i-l oferea şi ai cărui aburi îi tulburară aproape pe loc creierul.

— Eh! Zise el, vesel, nu-i lipsit de tărie vinişorul ăsta spumos...

— Nu face rău, zise Arnauld, eu beau din el două sticle la fiecare masă. Noaptea e frumoasă, hai să ne aşezăm colo, pe iarbă, un moment, ai să te şi odihneşti, ai să şi bei după pofta inimii. Eu am timp şi dac-o să ajung la Noyon înainte de zece, oră la care se deschid porţile, e cât se poate de bine. În ce te priveşte, măcar că Auvrayul ţine de Franţa, dacă o iei pe drumul mare ai putea totuşi să întâlneşti patrule stânjenitoare; dacă părăseşti drumul, ai să te rătăceşti din nou. Deocamdată propun să ne oprim câteva minute şi să stăm de vorbă. Unde ai fost făcut prizonier?

— Nu ştiu precis, zise Martin, căci există două versiuni contradictorii: ce cred eu şi ce mi se spune. Or, ei mă asigură că le-am picat în mâna după bătălia din ziua Sfântului Laurenţiu, iar eu îmi închipui că nu în ziua aceea, ci mult mai târziu am nimerit singur într-un detaşament duşman.

— Cum îţi explici asta? Întrebă Arnauld du Thill făcând pe miratul. Peripeţiile tale mi se par foarte interesante. Trebuie să-şi mărturisesc că-mi plac la nebunie astfel de istorii. Mai trage cinci, şase înghiţituri ca să-ţi recapeţi

memoria şi mai povesteşte-mi ceva din viaţa ta. Nu eşti din Picardia?

— Nu, răspunse Martin, după o pauză pe care o umplu golind pe trei sferturi plosca, nu, sunt din sud, din Artigues.

— Frumos ţinut. Ai familie acolo?

— Nevastă, prietene, răspunse Martin, devenind, graţie vinului de Cipru, foarte expansiv şi încrezător.

Şi aţâţat, jumătate de întrebările lui Arnauld, jumătate de libaţiile sale repetate, se apucă să-şi istorisească, plin de volubilitate, povestea în cele mai intime amănunte: tinereţea, iubirile, însurătoarea; că nevastă-sa era o femeie drăguţă, dar că avea o palmă cam grea. Mă rog, palma unei femei nu dezonorează un bărbat, dar, cu vremea, îl plictiseşte. Iată de ce Martin-Guerre îşi părăsise nevasta. O iubea, totuşi, pe această Bertrande a lui. Mai purta încă pe deget inelul de fier de la nunta lui şi, la inimă, cele două sau trei scrisori pe care i le scrisese Bertrande după prima lor despărţire. Spunând acestea, bietul Martin-Guerre plânse. La băutură omul devine sentimental. Voi să povestească apoi ce i se întâmplase de când intrase în serviciul contelui d'Exmčs, cum îl urmărea un fel de umbră, cum el, Martin-Guerre, era uneori în dublu exemplar şi cum nu se putea recunoaşte în cele două existenţe ale sale.

Dar această parte a povestirii i se păru mai puţin interesantă lui Arnauld du Thill, care-l aducea mereu pe povestitor la copilăria lui, la casa părintească, la prieteni, la neamurile din Artigues, la calităţile şi cusururile Bertrandei. În mai puţin de două ceasuri, perfidul Arnauld du Thill, datorită celui mai abil interogatoriu, află tot ceea ce voia să ştie despre obiceiurile şi faptele săvârşite de bietul Martin-Guerre.

După două ceasuri, Martin-Guerre, cu capul în flăcări, se sculă sau mai curând încercă să se scoale, căci se clătină şi recăzu greoi în fund.

— Ce se întâmplă cu mine? Spuse el izbucnind într-un hohot de râs care se prelungi multă vreme înainte de a se

stinge. Să mă bată Dumnezeu, cred că acest vinişor obraznic îşi cam face de cap! Dă-mi mâna, camarade, ca să mă ridic în picioare.

Arnauld îl ridică de jos şi izbuti să-l pună pe picioare, dar nu într-un echilibru prea sigur.

— Ha! Ha! Ia te uită câte felinare! Strigă Martin. Phiii! Ce dobitoc sunt! Luam stelele drept felinare!

Apoi începu să cânte cu o voce formidabilă: „Trimiteţi iute după vin, fârtate, Să ne-nfruptăm din el pe săturate, În iad, la cel mai straşnic han, Unde-i stăpân chiar lacomul Satan…”

— Vrei să taci? Strigă Arnauld. Dacă trece vreun duşman prin împrejurimi şi te aude?

— Ei şi? Mă doare-n cot, zise Martin, ce-ar putea să-mi facă? Să mă spânzure? M-ai făcut să beau cam mult, măi frate! Eu, care sunt un om măsurat, nu prea ştiu să mă lupt cu beţia, apoi mai eram şi cu burta goală, mi-era foame, acum mi-e sete…

„Trimiteţi iute după vin, fârtate…”

— Stt! Zise Arnauld. Haide încearcă să mergi… Nu vrei să te duci la Auvray şi să dormi acolo?

— Oh, da, să dorm, zise Martin. Dar nu vreau la Auvray, ci aici, pe iarbă, sub felinarele Domnului.

— Da, zise Arnauld şi mâine dimineaţă o patrulă spaniolă o să dea peste tine şi o să te trimită să te culci la dracu…

— Ei, nici chiar aşa, prefer să mă târăsc până la Auvray. Pe aici, nu?

Dar, oricât se strădui, descrise nişte zigzaguri atât de întortocheate încât Arnauld văzu bine că dacă nu-l ajută puţin, are să cadă grămadă şi are să-i dea peste cap tot planul lui.

— Uite ce e, zise el bietului Martin, eu sunt din fire un om milos şi Auvrayul nu este prea departe, am să te conduc până acolo. Lasă-mă să-mi dezleg calul, am să-l duc de frâu, iar pe tine de braţ…

— Pe legea mea! Te-ai gândit bine, zise Martin. Ţi-o mărturisesc aşa, ca între bărbaţi, cred că sunt puţin cam ameţit… Vinişorul tău spumos nu-i lipsit de tărie; sunt foarte fericit, dar cam ameţit…

— Haide, la drum, se face târziu, zise Arnauld du Thill, apucând-o, cu sosia lui la braţ, pe drumul pe care venise şi care ducea direct la poternă din Noyon. Dar, zise el, ca să mai scurtăm drumul, n-ai vrea să-mi povesteşti vreo istorie din Artigues?

— Vrei să-ţi istorisesc povestea Papottei? Zise Martin, ha! Ha! Biata Papotte!

Epopeea Papottei fu prea dezlânată ca s-o mai relatăm aici. Ea era totuşi pe terminate când, târâş-grăbiş, cei doi cumetri ajunseră la poternă din Noyon.

— Uite colo! Zise Arnauld. Vezi poarta aia? Este poarta din Auvray. Bate zdravăn şi când paznicul va veni să-ţi deschidă, spune-i că te-am trimis eu, Bertrand; o să-ţi arate, la doi paşi de-acolo, o casă unde te va primi fratele meu şi unde vei găsi o masă pe cinste şi o gazdă de treabă. Cu bine, Martin! O ultimă strângere de mână şi… Adio!

— Adio şi mulţumesc, răspunse Martin. Nu sunt decât un biet amărât, aşa că nu te pot răsplăti cum s-ar cuveni. Dar să ştii că bunul Dumnezeu, care le vede pe toate, te va răsplăti după cum meriţi!

Ciudat lucru, această prezicere de beţiv îl făcu pe Arnauld să tremure; o clipă, fu cât pe-aci să-l cheme pe Martin înapoi. Dar acesta şi bătea de-acum în poternă.

„Ia te uită! Bate în usa propriului său mormânt, gândi Arnauld. La dracu! Astea-s copilării!”

Martin, care nu se îndoia că tovarăşul său de drum îl observa de departe, strigă cât îl ţinu gura:

— Hei, paznice! Hei, cerberule! Vrei să-mi deschizi, bădărane?

— Cine-i acolo? Întrebă sentinela dinăuntru. Nu se mai deschide. Cine eşti tu ca să faci atâta tapaj?

— Cine sunt? Mojicule! Sunt Martin-Guerre, sau dacă vrei, Arnauld du Thill sau, dacă vrei, prietenul lui Bertrand. Sunt mai mulţi deodată, mai ales când beau. Sunt vreo douăzeci de zurbagii care te vor snopi în bătaie dacă nu-mi deschizi mai repede.

— Arnauld du Thill! Eşti Arnauld du Thill? Întrebă sentinela.

— Da, Arnauld du Thill, douăzeci de mii de draci încărcaţi într-o căruţă! Zise Martin care acum bătea în poartă cu picioarele şi cu pumnii.

Atunci, în dosul porţii se auzi larma soldaţilor chemaţi de sentinelă. Poarta se deschise în grabă şi Arnauld du Thill, aflat la pândă după nişte copaci, auzi mai multe voci strigând laolaltă cu accentul surprizei:

— E el, pe legea mea! E într-adevăr el!

Cât despre Martin-Guerre, recunoscându-şi tiranii, scoase un strigăt de disperare, care-l lovi pe Arnauld ca un blestem.

Apoi du Thill judecă învălmăşeala care se iscase şi după strigăte că Martin se angajase într-o luptă fără şanse. Din păcate n-avea decât doi pumni împotriva a douăzeci de săbii. Zgomotul scăzu, apoi se îndepărtă, apoi încetă.

Când nu mai auzi nimic, se lăsă, timp de un sfert de ceas, în voia gândurilor. Rezultatul meditaţiei sale fu că se înfundă în pădure, la vreo trei sau patru sute de paşi, îşi legă calul de un copac, îşi întinse pe pământ, peste frunzele moarte, şaua şi învelitoarea calului, se înfăşură în mantie şi după câteva minute se scufundă într-un somn adânc. Dormi opt ore în şir. Totuşi când se trezi, era încă noapte şi, după poziţia stelelor, socoti că putea să fie patru dimineaţa. Se sculă, se scutură şi, fără să-şi dezlege calul, înaintă cu precauţie până la drumul cel mare. În spânzurătoarea pe care i-o arătaseră în ajun se legăna încetişor trupul bietului Martin. Un surâs hidos rătăci pe buzele lui Arnauld du Thill. Fără să tremure, se apropie de cadavru.

Dar trupul spânzura prea sus ca să-l poată atinge. Atunci se căţără pe prăjina spânzurătorii, cu sabia în mână şi ajuns la înălţimea necesară, tăie frânghia cu tăişul spadei sale. Trupul căzu la pământ. Arnauld se dădu jos, scoase din degetul mortului un inel de fier care nu merita osteneala de a fi luat, scotoci la pieptul spânzuratului şi găsi acolo nişte hârtii pe care le strânse cu grijă, îi luă mantia şi se retrase liniştit, fără o privire, fără o rugăciune pentru nenorocitul pe care-l tulburase atâta în timpul vieţii şi pe care-l fura şi mort.

Îşi regăsi calul în desiş, îl înşeuă şi se îndepărtă în galop mare spre Paris. După o jumătate de ceas, cum dinspre răsărit începea să se mijească o lumină slabă, un tăietor de lemne, trecând din întâmplare pe drum, văzu frânghia tăiată şi pe spânzurat zăcând la pământ. Se apropie, temător şi curios totodată, de mortul care avea veşmintele în dezordine şi frânghia slăbită în jurul gâtului, se întrebă dacă greutatea trupului rupsese frânghia sau vreun prieten i-o tăiase prea târziu. Cutează chiar să-l atingă ca să se asigure că era într-adevăr mort. Dar spre groaza sa, spânzuratul îşi mişcă mâinile şi capul şi se ridică în genunchi. Tăietorul de lemne, înspăimântat, fugi, cât îl ţineau picioarele, făcându-şi întruna semnul crucii şi încredinţându-se Celui de Sus şi tuturor sfinţilor.

Capitolul XLII Visele bucolice ale lui Arnauld du Thill CONETABILUL DE MONTMORENCY, revenit la Paris cu o zi înainte, după ce plătise o răscumpărare regală, se prezentase la Luvru ca să tatoneze terenul. Dar Henric al II-lea îl primi cu răceală şi-l lăudă pe ducele de Guise care se angajase, spunea el, să atenueze, dacă nu să repare, nenorocirile regatului.

Pălind de mânia invidiei, conetabilul nădăjduise ca măcar lângă Diana de Poitiers să găsească puţină consolare. Dar cum favorita îl primise la fel de rece, Montmorency se plânse de această primire.

— Drace! Zise cu impertinenţă doamna de Poitiers, cunoşti, desigur, noul dicton al poporului din Paris?

— Abia am sosit, doamnă şi nu ştiu… Bâlbâi conetabilul.

— Ei bine, acest popor maliţios spune: „Cine fuge de la datorie în ziua de Sfântul Laurenţiu, e un dezertor”.

Conetabilul se făcu palid, o salută pe ducesă şi ieşi din Luvru cu moartea în inimă. Reintrând în palatul şi-n camera lui, îşi aruncă furios pălăria pe jos.

— Oh! Regii şi femeile! Strigă el, ingraţi cărora nu le place decât succesul!

— Monseniore, spuse un valet, un om doreşte să vă vorbească.

— Ducă-se dracului! Zise conetabilul. Chiar că şi sunt gata să-l primesc! Trimite-l la doamna de Guise.

— Monseniore, acest om m-a rugat să vă spun numele lui, zice că se numeşte Arnauld du Thill.

— Arnauld du Thill! Strigă conetabilul uluit, asta-i altceva, adu-l încoace.

Valetul se înclină şi ieşi.

„Acest Arnauid, gândi conetabilul, este abil şiret şi lacom şi mai mult decât atât, fără scrupule şi fără conştiinţa. Oh! Dacă m-ar putea ajuta să mă răzbun pe toţi aceşti oameni! Da şi dacă mă răzbun ce voi câştiga? Mai curând dac-ar putea să mă ajute să le reintru în graţii!”

În acel moment fu introdus Arnauld du Thill. Pe chipul caraghiosului se citeau satisfacţia şi obrăznicia. Îl salută pe conetabil până la pământ.

— Te credeam prizonier, îi zise Montmorency.

— Şi am fost într-adevăr, monseniore, ca şi dumneavoastră dealtfel, zise Arnauld

— Dar ai scăpat, după câte văd, răspunse conetabilul.

— Da, monseniore, i-am cam dus cu vorba. Dumneavoastră v-aţi servit de bani, eu de mintea mea, aşa că iată-ne pe amândoi liberi.

— Ah! Ce vrei să spui? Zise conetabilul.

— Monseniore, răspunse Arnauld cu umilinţă, vreau să spun că eu n-am avut bani, asta-i tot.
— Hm! Făcu Montmorency bombănind, ce vrei de la mine?
— Bani, pentru că n-am, monseniore.
— Şi pentru ce ţi-aş da eu bani? Zise conetabilul.
— Ca să mă plătiţi, monseniore, răspunse spionul.
— Ca să-ţi plătesc ce?
— Veştile pe care vi le aduc.
— Să vedem veştile.
— Să vedem scuzii.
— Caraghiosule! Şi dacă pun să te spânzure?
— Un mijloc detestabil pentru a-mi lega limba în loc să mi-o dezleg, monseniore.
„E într-adevăr obraznic, îşi zise Montmorency, probabil că se ştie necesar.”
— Să vedem, zise cu voce tare, consimt să-ţi fac câteva avansuri.
— Monseniorul este bun şi-i voi aminti acest cuvânt generos când se va fi achitat fată de mine pentru datoriile trecutului.
— Ce datorii?
— Iată nota, monseniore, zise Arnauld prezentându-i faimoasa listă pe care am văzut-o atât de des umflându-se.
Anne de Montmorency îi aruncă o privire
— Da, zise el, văd aici, alături de servicii cu totul închipuite şi iluzorii, servicii care mi-ar fi putut fi utile în situaţia în care am fost, dar care, la ora asta, nu mai sunt bune decât să mă facă să le regret şi atâta tot.
— Ei! Monseniore, poate că exageraţi puţin, dizgraţia e trecătoare, zise Arnauld.
— Cum? Se şi ştie că sunt în dizgraţie?
— Lumea se îndoieşte şi eu la fel, monseniore.
— Uite, poftim, la ce-mi mai foloseşte acum faptul că vicontele d'Exmčs ţi Diana de Castro au fost despărţiţi la Saint-Quentin, când, după toate probabilităţile, regele şi marea seneşală nu-şi vor mai da fata după fiul meu?

— Dumnezeule! Monseniore, zise Arnauld, cred că regele ar consimţi din toată inima să v-o dea dacă i-aţi putea-o înapoia.

— Ce vrei să spui?

— Spun, monseniore, că Henric al II-lea, regele nostru, trebuie să fie în acest moment tare trist nu numai pentru pierderea oraşului Saint-Quentin şi a bătăliei, ci şi pentru pierderea fiicei sale, Diana de Castro, care a dispărut după atacul de la Saint-Quentin fără să se mai ştie ce s-a întâmplat cu ea. Au circulat în legătură dispariţie douăzeci de zvonuri contradictorii. Întors ieri, probabil că nu ştiţi asta, monseniore, eu însumi n-am aflat-o decât azi-dimineaţă…

— Am atâtea alte griji! Zise conetabilul. Trebuie fireşte, să mă gândesc mai mult la dizgraţia prezentă, decât la favoarea trecută.

— E drept, zise Arnauld, dar această favoare vă va fi reacordată, monseniore, dacă veniţi să-i spuneţi regelui: Sire, vă plângeţi fata, o căutaţi peste tot, întrebaţi de ea pretutindeni… Dar eu ştiu unde se afla, sire!

— Chiar ştii, Arnauld? Întrebă cu însufleţire Montmorency.

— A şti este meseria mea, răspunse spionul. V-am spus că am noutăţi de vânzare, vedeţi că marfa mea e de calitate. Gândiţi-vă la asta, monseniore!

— Mai curând mă gândesc, zise conetabilul, că regii îşi amintesc de eşecurile slujitorilor lor şi nu de meritele acestora. Când i-o voi aduce lui Henric al II-lea pe fiică-sa, la început va fi încântat, tot aurul, toate onorurile regatului nu vor ajunge, în primul moment, ca să mă răsplătească. Apoi, Diana va plânge, va spune că preferă să moară decât s-o dea altuia şi nu vicontelui d'Exmčs ţi regele, convins, îţi va aminti de bătălia pe care am pierdut-o şi nu de copila pe care i-am regăsit-o. Aşa că toate eforturile mele nu vor avea alt rezultat decât să-l facă fericit pe vicontele d'Exmčs.

— Va trebui, zise Arnauld cu surâsul lui rău, va trebui ca în vreme ce doamna de Castro reapare, vicontele să dispară.

Ah! Ce mai renghi!

— Da, dar astea sunt mijloace extreme, mi-e silă să mă folosesc de ele, zise conetabilul. Ştiu că braţul ţi-e sigur şi gura discretă. Totuşi…

— Ah! Monseniorul se înşeală în privinţa intenţiilor mele, strigă Arnauld făcând pe indignatul, monseniorul mă calomniază. Monseniorul a crezut că vreau să-l scap de acest tânăr printr-un mijloc… Violent. (Făcu un gest expresiv.) Nu, de o sută de ori nu! Am ceva mai bun decât asta:

— Ce anume ai? Întrebă cu însufleţire conetabilul.

— Mai întâi să ne înţelegem, monseniore, zise Arnauld. Iată, vă spun locul unde se află căprioara rătăcită. Vă asigur, cel puţin pentru timpul necesar încheierii căsătoriei cu ducele François, absenţa şi tăcerea periculosului său rival. Sunt două servicii apreciabile, monseniore. Dar dumneavoastră ce puteţi face pentru mine?

— Ce-mi ceri? Zise Montmorency'.

— Sunteţi rezonabil, voi fi şi eu, zise Arnauld. Veţi achita mai întâi, fără să vă tocmiţi, nu-i aşa? Mică notă din trecut, pe care am avut onoarea să v-o prezint mai adineauri…

— Fie, răspunse conetabilul.

— Ştiam că nu voi întâmpina dificultăţi în privinţa acestui prim punct, monseniore; totalul e o mizerie şi acei bani nu-mi ajung nici să-mi plătesc cheltuielile de drum şi câteva daruri pe care am de gând să le cumpăr înainte de a părăsi Parisul. Dar aurul nu e totul pe lume.

— Cum? Zise conetabilul mirat şi aproape speriat, tocmai Arnauld du Thill vine să-mi spună că aurul nu e totul pe lume?

— Însuşi Arnauld du Thill, monseniore, dar nu acel Arnauld du Thill pungaş şi lacom pe care l-aţi cunoscut, nu; ci un alt Arnauld du Thill, mulţumit de averea modestă pe care a agonisit-o şi care nu mai are altă dorinţă decât să-şi petreacă liniştit restul vieţii în ţinutul în care a văzut lumina zilei, sub acoperişul părintesc, în mijlocul prietenilor din

copilărie, în sânul familiei sale. Ăsta a fost întotdeauna visul vieţii mele, monseniore, ăsta mi-a fost scopul existenţei mele cam… Agitate.

— Da, zise Montmorency. După cum văd, te-ai îmbogăţit…

— Spre bucuria mea, monseniore, spre bucuria mea; zece mii de scuzi înseamnă o avere pentru un biet amărât de teapa mea, mai ales în satul meu umil şi-n sinul modestei mele familii.

— Familia ta! Satul tău! Şi eu care te credeam fără vatră, fără loc şi trăind la întâmplare, în haine de ocazie şi sub un nume de împrumut…

— Arnauld du Thill este de fapt un nume fals, monseniore. Numele meu adevărat este Martin-Guerre şi-s născut în satul Artigues, aproape de Rieux, unde mi-am lăsat nevasta şi copiii.

— Nevasta! Repetă din ce în ce mai uluit bătrânul Montmorency. Copiii!

— Da, monseniore şi trebuie să-l previn pe monseniorul să nu mai conteze de-acum încolo pe serviciile mele; aceste două expediente la care recurg în momentul de faţă vor fi cu siguranţă ultimele. Mă retrag din afaceri şi vreau să trăiesc cinstit, înconjurat de afecţiunea neamurilor şi de stimă concetăţenilor.

— Să fie într-un ceas bun! Zise conetabilul, dar dacă ai devenit atât de modest şi de… Pastoral încât nu mai vrei să auzi vorbindu-se de bani, ce doreşti ca răsplată pentru secretele pe care spui că le posezi?

— Cer, monseniore, zise Arnauld, cer cinste, nu a oamenilor asta se înţelege, ci doar un pic de cinste, de care am, v-o mărturisesc, cea mai grabnică nevoie.

— Explică-te, zise Montmorency; vorbeşti în şarade.

— Ei bine, monseniore, am pregătit un înscris care atestă că eu Martin-Guerre, am fost în serviciul dumneavoastră atâţia ani, în calitate… În calitate de scutier (trebuie să înfrumuseţăm lucrurile), că în tot acest timp m-am purtat ca un slujitor cinstit, credincios şi foarte devotat; că acest

devotament, monseniore, aţi binevoit să mi-l răsplătiţi dăruindu-mi o sumă destul de mare de bani pentru a fi la adăpost tot restul zilelor mele. Puneţi în josul acestui înscris sigiliul şi semnătura dumneavoastră şi vom fi chit, monseniore.

— Imposibil, zise conetabilul. Ar însemna să fiu un şarlatan, falsificator şi un mişel dacă aş semna asemenea minciuni.

— Nu sunt minciuni, monseniore, căci v-am slujit întotdeauna cu credinţă… Prin mijloacele mele şi vă mărturisesc că, dacă aş fi economisit toţi banii pe care i-am obţinut de la dumnevoastră până acum, suma ar fi trecut de zece mii de scuzi. Nu comiteţi deci un fals şi dealtfel pentru roadele pe care datorită mie le veţi culege…

— Ticălosule, mă vâri în aceeaşi oală cu tine?

— Da, monseniore. Avem nevoie unul de altul şi egalitatea est„ fiica necesităţii. Spionul are încredere în dumneavoastră, aveţi şi dumneavoastră încredere în spion. Haideţi! Nu ne aude nimeni, monseniore, fără falsă ruşine! Faceţi târgul! E bun pentru mine şi e şi mai bun pentru dumneavoastră. „Dă ca să ţi se dea!„ Semnat” monseniore!

— Nu, după, zise Montmorency. Dă ca să ţi se dea, cum spui tu! Mai întâi vreau să ştiu ce s-a întâmplat cu Diana de Castro şi cu contele d'Exmčs…

— Ei bine, monseniore, afară de unele reţineri pe care le cred necesare, vă voi satisface curiozitatea în legătură cu aceste două persoane şi veţi fi obligat să conveniţi că hazardul şi eu am aranjat destul de bine lucrurile în favoarea dumneavoastră.

— Ascult, zise conetabilul.

— În ce-o priveşte pe doamna de Castro, zise Arnauld du Thill, ea n-a fost nici omorâtă, nici răpită, ci doar făcută prizonieră la Saint-Quentin şi inclusă printre cele cincizeci de persoane de la care trebuia luată o răscumpărare. Acum, de ce n-a făcut publică această captură cel în mâinile căruia a căzut? Cum de doamna de Castro n-a dat ea însăşi

nici o veste? Iată un lucru de care habar n-am. La drept vorbind, o şi credeam liberă şi, sosind la Paris, socoteam s-o găsesc aici. Abia azi-dimineaţă am aflat că la Curte habar n-aveau ce se întâmplase cu fiica regelui şi că, pentru Henric al II-lea, asta era una dintre cele mai mari griji. Poate că, în aceste vremuri tulburi, trimişii doamnei Diana au fost întorşi din drum ori s-au rătăcit, sau poate că sub această întârziere se ascunde o altă taină. Dar, în sfârşit în legătură cu acest punct pot risipi orice îndoială şi pot spune în ce loc şi la cine anume se află doamna de Castro prizonieră.

— Informaţia este destul de preţioasă, într-adevăr, zise conetabilul; care este acel loc şi cine este acel om?

— Aşteptaţi puţin, monseniore, zise Arnauld, nu vreţi înainte de orice să fiţi edificat, în egală măsură şi despre contele d'Exmčs? Căci dacă e bine de ştiut unde-ţi sunt prietenii, e şi mai bine de ştiut unde-ţi sunt duşmanii.

— Slăbeşte-mă cu proverbele! Zise Montmorency. Unde este acest d'Exmčs?

— Prizonier şi el, monseniore, răspunse Arnauld. Cine n-a fost puţin prizonier în aceste vremuri din urmă? E ceva foarte la modă! Or, vicontele d'Exmčs s-a conformat modei ţi e ţi el prizonier.

— Dar el va şti să dea de veste! Zise conetabilul, trebuie să aibă bani, prieteni… Va găsi, desigur, cu ce să-şi plătească răscumpărarea şi în curând o să ne cadă iar pe cap.

— Aţi presupus foarte bine, monseniore. Da, vicontele d'Exmčs are bani, este nerăbdător să scape din captivitate şi aşteaptă să-i fie plătită cât mai curând posibil răscumpărarea. A şi trimis pe cineva a Paris ca să se ducă să-i aducă preţul libertăţii sale.

— Pe cine anume? Zise Montmorency.

— Dar, din fericire pentru noi şi din nenorocire pentru el, continuă Arnauld, cel pe care l-a trimis la Paris într-o atât de mare grabă sunt eu, monseniore, eu, care-l slujeam pe contele d'Exmčs sub adevăratul meu nume de Martin-

Guerre, în calitate de scutier. Vedeţi deci că pot fi scutier de-adevăratelea…

— Şi n-ai făcut acest comision, caraghiosule? Zise conetabilul. N-ai adunat răscumpărarea pretinsului tău stăpân.

— Am adunat-o cu mare grijă, monseniore, astfel de lucruri nu se lasă în voia soartei. Gândiţi-vă că, dacă nu luam aceşti bani, însemna să isc bănuieli. I-am luat în mod conştiincios… Numai că, fiţi liniştit, nu-i voi mai duce la destinaţie. Ar fi exact cei zece mii de scuzi care m-ar ajuta să trec drept cucernic şi cinstit tot restul vieţii mele şi pe care aş fi scutit să-i solicit generozităţii dumneavoastră, monseniore, după ce veţi semna hârtia…

— N-o voi semna, ticălosule! Strică Montmorency. Nu mă voi face cu bunăştiinţă complicele unei tâlhării!

— Oh, monseniore, zise Arnauld, ce nume aspru daţi unei nevoi la care mă supun ca să vă slujesc. Cum. Din devotament închid gura conştiinţei şi dumneavoastră mă răsplătiţi astfel? Ei bine, fie, o să-i trimitem vicontelui d'Exmčs această sumă de bani şi el se va întoarce aici la fel de repede ca doamna Diana, dacă nu chiar înaintea ei. Pe când dacă n-o primeşte…

— Dacă n-o primeşte? Zise conetabilul.

— Câştigam timp, monseniore. Domnul d'Exmčs mă va aştepta la început cu răbdare vreo cincisprezece zile. Îţi trebuie un oarecare timp ca să aduni zece mii de scuzi şi doica lui nu mi-a înmânat această sumă decât azi-dimineaţă.

— Această femeie are deci încredere în tine?

— În mine, în inelul şi-n înscrisul vicontelui, monseniore. Şi apoi m-a şi recunoscut. Să spunem deci cincisprezece zile de aşteptare plină de nerăbdare, o săptămână de aşteptare plină de nelinişte, o altă săptămână de aşteptare dezolată. Abia după o lună, vicontele d'Exmčs, disperat, va trimite un alt mesager să-l caute pe primul. Dar primul nu va fi găsit; şi dacă primii zece mii de scuzi sunt greu de strâns, alţi zece mii sunt aproape imposibil de adunat. Aveţi deci

răgazul ca să vă însuraţi de douăzeci de ori feciorul, monseniore; căci vicontele d'Exmčs va dispărea ca şi cum ar fi mort mai bine de două luni şi nu se va întoarce, viu şi furios, decât la anul.

— Da, dar se va întoarce! Zise Montmorency şi, în ziua aceea, nu se va informa ce s-a întâmplat cu bunul lui scutier Martin-Guerre?

— Vai, monseniore, relua Arnauld cu milă, i se va răspunde, regret să v-o spun, că fidelul Martin-Guerre, venind să-şi regăsească stăpânul, cu răscumpărarea pe care se dusese s-o strângă, a căzut, din nenorocire, în mâinile unei patrule spaniole care, după toate probabilităţile, l-a jefuit, despuiat şi spânzurat la porţile Noyonului, ca să se asigure că nu va mai spune nimic nimănui.

— Cum! Arnauld, vei fi spânzurat?

— Am şi fost, monseniore, vedeţi până unde merge zelul meu? Asupra persoanei spânzuratului însă, datele se cam contrazic… Dar, mă rog, cine să-i creadă pe mercenarii jefuitori interesaţi să ascundă adevărul? Haideţi, monseniore, reluă, vesel şi hotărât, Arnauld. Gândiţi-vă că precauţiile mele au fost luate cu dibăcie şi că, cu un netrebnic experimentat ca mine, nu e nici un pericol ca excelenţa-voastră să fie compromisă. Dacă prudenţa va fi izgonită de pe pământ, ea se va refugia în inima unui… Spânzurat. Dealtfel, v-o repet, nu afirmaţi decât adevărul, vă slujesc de multă vreme, mulţi dintre oamenii dumneavoastră pot s-o ateste, ca şi dumneavoastră dealtfel şi apoi mi-aţi dat într-adevăr vreo zece mii de scuzi. Vreţi, zise şiretul pungaş, să vă fac socoteala?

Conetabilul nu se putu abţine să nu surâdă.

— Dar, ticălosule, zise el, la sfârşitul socotelii… Arnauld du Thill îl întrerupse.

— Haideţi, monseniore, zise, nu mai şovăiţi decât de formă, dar ce înseamnă formă pentru spiritele superioare? Semnaţi şi nu mai faceţi fasoane.

Puse pe masă, în faţa lui Montmorency, hârtia care nu mai aştepta decât această semnătură.

— Mai întâi numele oraşului şi numele omului care-o ţine prizonieră pe Diana de Castro.

— Nume pentru nume, monseniore, întâi al dumneavoastră în josul cestei hârtii şi apoi le veţi afla şi pe celelalte.

— Bine, zise Montmorency.

Trase parafa înflorită care-i servea de semnătură.

— Şi sigiliul, monseniore?

— Iată şi sigiliul, eşti mulţumit?

— Ca şi cum monseniorul mi-ar fi dat zece mii de scuzi.

— Ei bine, acum unde este Diana?

— În mâinile lordului Wentworth, la Calais, zise Arnauld vrând să ia pergamentul conetabilului, care-l mai ţinea încă în mână.

— Un moment, zise el ţi vicontele d'Exmčs?

— La Calais, în mâinile lordului Wentworth.

— Atunci, Diana şi vicontele se văd?

— Nu, monseniore; el locuieţte la un armurier din oraţ, pe nume Perre Peuquoy ţi ea la palatul guvernatorului. Vicontele d'Exmčs nu ţtie, v-o jur, că frumoasa sa e atât de aproape de el.

— Alerg la Luvru, zise conetabilul aruncând hârtia. Şi eu la Artigues, strigă Arnauld triumfător. Cu bine, monseniore. Străduiţi-vă să nu mai fiţi un conetabil luat peste picior.

— Cu bine, ticălosule, străduieşte-te să nu fii spânzurat de-adevăratelea.

Ieşiră fiecare pe altă uşă.

Capitolul XLIII Armele lui Pierre Peuquoy, frânghiile lui Jean Peuquoy şi lacrimile Babettei Peuquoy TRECUSE APROAPE O LUNĂ FĂRĂ să se petreacă vreo schimbare în situaţia celor pe care i-am lăsat la Calais. Pierre Peuquoy lucra în continuare arme; Jean Peuquoy se apucase de ţesut şi, în clipele de răgaz, făcea frânghii neînchipuit de lungi, iar Babette Peuquoy plângea.

În ce-l priveşte pe Gabriel, aşteptarea sa trecuse prin fazele prezise de Arnauld jiu Thill. Aşteptase răbdător în primele cincisprezece zile: dar după asta se nelinişti. Nu se mai ducea decât foarte rar la lordul Wentworth şi nu-i mai făcea decât vizite foarte scurte. Intervenise între ei o răceală din ziua în care Gabriel se amestecase în pretinsele treburi de familie ale guvernatorului.

Acesta, dealtfel, devenea din zi în zi mai trist. Şi totuşi, nu cele trei mesaje primite, după plecarea lui Arnauld, din partea regelui Franţei îl nelinişteau pe lordul Wentworth. Toate trei, primul scris cu politeţe, al doilea cu răceală, al treilea plin de ameninţare, cereau acelaşi lucru: eliberarea doamnei de Castro în schimbul unei răscumpărări fixate de însuşi guvernatorul. Dar toate trei primiseră acelaşi răspuns: că el înţelegea s-o păstreze pe doamna de Castro ca zălog, s-o schimbe la nevoie cu vreun prizonier englez de seamă, ori să fie cedată Franţei în schimbul păcii. Era în dreptul lui şi, din spatele puternicelor sale ziduri, sfida mânia lui Henric al II-lea. Dar nici această mânie nu-l tulbura, măcar că se întreba cum de aflase regele despre captivitatea Dianei; ceea ce-l tulbura era indiferenţa din ce în ce mai dispreţuitoare a frumoasei sale prizoniere. Nici supunerea, nici atenţiile nu putuseră îmblânzi firea mândra a doamnei de Castro. Ea rămânea mereu tristă, calmă şi demnă în faţa pătimaşului guvernator şi, când acesta se hazarda să scoată vreun cuvânt despre iubirea lui, o privire îndurerată şi totodată trufaşă venea să zdrobească inima şi să jignească orgoliul bietului lord Wentworth. Nu cutezase să-i vorbească Dianei nici despre scrisoarea trimisă de ea lui Gabriel, nici despre încercările făcute de rege pentru a obţine libertatea fiicei sale, până într-atâta se temea de vreun cuvânt amar, de vreun reproş plin de ironie al acelei guri fermecătoare şi crude.

Dar Diana, nemaivăzând-o în palat pe camerista care cutezase să-i ducă biletul, înţelese că îi scăpase şi această şansă disperată. Totuşi nobila fată nu-şi pierduse curajul. În

ultima zi de octombrie, termenul pe care Gabriel şi-l fixase lui însuşi pentru a-l aştepta pe Martin-Guerre, hotărî să meargă la lordul Wentworth şi să-i ceară îngăduinţa de a trimite un alt mesager la Paris.

Spre ora două, părăsi deci casa familiei Peuquoy, unde Pierre lustruia o sabie, unde Jean împletea ultima frânghie şi unde, de multe zile. Babette, cu ochii roşii de plâns, se învârtea în jurul lui fără să aibă curajul să-i vorbească; se duse direct la palatul guvernatorului.

Cum lordul Wentworth era pentru un moment reţinut de nu ştiu ce treabă, îl rugă pe Gabriel să aştepte cinci minute. Sala unde se afla Gabriel dădea într-o curte interioară. Gabriel se apropie de fereastră ca să se uite în acea curte şi, fără să-şi dea seama, se juca şi bătea cu degetele în geam. Dintr-o dată, chiar sub degetele sale, nişte litere trasate pe sticlă cu un diamant îi atraseră atenţia. Se apropie ca să vadă mai bine şi putu citi distinct: Diana de Castro. Era iscălitura care lipsea din josul biletului misterios pe care-l primise cu o lună în urmă. Un nor trecu prin faţa ochilor lui Gabriel şi fu obligat să se sprijine de zid ca să nu cadă. Presimţirile sale nu-l minţiseră. Deci pe Diana o ţinea acest desfrânat de Wentworth în puterea lui! Acestei fiinţe dulci şi pure cuteza el să-i vorbească despre dragostea să!

Cu un gest involuntar. Gabriel îşi duse mâna la mânerul spadei, în acel moment intră lordul Wentworth. Ca şi prima dată, Gabriel, fără să rostească o vorbă, îl conduse în faţa ferestrei şi-i arăta semnătura acuzatoare.

La început guvernatorul păli. Apoi îşi reveni repede, cu acea stăpânire de sine pe care o posedă în cel mai înalt grad.

— Ei bine, ce e? Întrebă el.

— Nu-i ăsta numele acelei rude nebune pe care sunteţi obligat s-o ţineţi aici, milord? Zise Gabriel.

— Se poate; şi ce-i cu asta? Zise lordul cu un aer trufaş.

— Păi, dacă e aşa, eu o cunosc pe această rudă… Foarte îndepărtată, desigur. Am văzut-o adesea la Luvru. Îi sunt

devotat cum trebuie să fie orice gentilom faţă de fiica regelui Franţei.

— Şi apoi? Zise lordul Wentworth.

— Şi apoi, milord, vă voi cere socoteală de felul în care reţineţi şi trataţi o prizonieră de acest rang.

— Şi dacă aş refuza, domnule, să vă dau socoteală, aşa cum l-am refuzat şi be regele Franţei?

— Pe regele Franţei? Repetă Gabriel uluit.

— Sigur, domnule, zise lordul cu acelaşi sânge rece. Un englez, mi se pare, nu răspunde de acţiunile sale în faţa unui suveran străin, mai ales când ţara să se află în război cu acel suveran. Aşa că, domnule d'Exmčs, dacă refuz să vă dau socoteală?

— Vă voi cere să-mi daţi satisfacţie, milord! Strigă Gabriel.

— Şi nădăjduiţi să mă ucideţi, fără îndoială, domnule, zise guvernatorul, cu spada pe care n-o purtaţi decât graţie îngăduinţei mele şi pe care am dreptul să v-o cer oricând?

— Oh! Milord. Zise Gabriel furios, asta o să mi-o plătiţi!

— Fie, domnule, zise lordul, îmi voi aminti de această datorie când o veţi achita pe a dumneavoastră.

— Sunt neputincios! Strigă Gabriel, frământându-şi mâinile, sunt neputincios într-un moment în care aş vrea să am puterea a zece mii de oameni!

— E într-adevăr supărător pentru dumneavoastră, zise lordul Wentworth, că împrejurările vă leagă astfel mâinile, dar mărturisiţi şi dumneavoastră că ar fi prea comod pentru un prizonier de război şi pentru un debitor să obţină atât de simplu şi chitanţa şi libertatea tăind gâtul creditorului şi duşmanului său.

— Milord, zise Gabriel străduindu-se să-şi recapete calmul, ştiţi doar că l-am trimis acum o lună pe scutierul meu la Paris ca să-mi aducă această sumă care vă preocupă atâta. Oare scutierul să fi fost rănit, poate chiar ucis cu tot permisul de liberă trecere pe care i l-aţi dat? Să i se fi furat banii pe care mi-i aducea? Nu ştiu. Fapt este că întârzie şi că veneam în acest moment să vă rog să mă lăsaţi să trimit

din nou pe cineva la Paris, pentru că n-aveţi încredere în cuvântul unui gentilom şi nu mi-aţi dat posibilitatea să mă duc să aduc eu însumi răscumpărarea. Acum, milord, n-aveţi dreptul să-mi refuzaţi această îngăduinţă pe care veneam să v-o cer, sau, mai bine-zis, eu am acum dreptul să spun că vă e teamă să mă eliberaţi ca să nu-mi măsor spada cu a dumneavoastră.

— Şi cui veţi spune asta, domnule, zise lordul Wentworth, într-un oraş englez, pus sub autoritatea mea şi unde nu veţi fi privit decât ca un prizonier şi un duşman?

— Voi spune asta cu glas tare, milord, oricărui om care simte şi gândeşte, nobil prin inima şi prin nume, oamenilor simpli, ofiţerilor dumneavoastră care ştiu ce înseamnă lucrurile de onoare, tuturora şi toţi vor fi de partea mea împotriva dumneavoastră, milord; toţi vor socoti că, nedându-mi posibilitatea să ies de aici, nu meritaţi să fiţi şeful unor viteji.

— Dar nu vă gândiţi, domnule, zise rece lordul Wertworth, că mai înainte de a răspândi printre ai mei spiritul de indisciplină, n-am decât să rostesc un singur cuvânt, să fac un singur gest ca să fiţi aruncat în închisoare, unde nu mă veţi mai putea acuza decât în faţa zidurilor?

— Oh! E adevărat, mii de trăsnete! Murmură Gabriel cu dinţii strânşi şi cu pumnii încleştaţi.

Acest om al sentimentului şi al emoţiei se lovea de impasibilitatea unui om cu inimă de fier.

Dar un cuvânt schimbă faţa scenei şi restabili brusc egalitatea între Wentworth şi Gabriel.

— Scumpă Diana! Scumpă Diana! Zise tânărul cu spaimă, nu pot face nimic pentru tine în primejdia în care te afli!

— Ce-aţi spus, domnule? Întrebă lordul Wentworth clătinându-se. Mi se pare că aţi spus: „Scumpă Diana!” sau am auzit eu prost? O iubiţi şi dumneavoastră pe doamna de Castro?

— Ei bine, da, o iubesc! Strigă Gabriel. O iubiţi şi dumneavoastră, dar dragostea mea este pe atât de pură şi

de devotată pe cât este a dumneavoastră de nedemnă şi de crudă.

— De ce mi-aţi vorbit atunci de fiica Franţei şi de ocrotirea pe care orice gentilom o datorează unei asemenea oprimate? Zise lordul fără voia lui. Ah! O iubiţi! Deci dumneavoastră sunteţi cel pe care-l iubeşte! A cărui amintire o invocă atunci când vrea să mă tortureze! Dumneavoastră sunteţi cel din pricina căruia mă dispreţuieşte!

Lordul Wentworth, mai adineauri atât de batjocoritor şi de dispreţuitor, îl privea acum pe Gabriel cu un soi de groază plină de respect; acesta, la rândul lui, la vorbele rivalului său, îşi ridică fruntea triumfător.

— Ah! Adevărat? Mă iubeşte? Strigă el, se mai gândeşte la mine, mă cheamă? Bine, dacă mă cheamă, mă voi duce s-o ajut şi s-o salvez! Haideţi, milord, puneţi-mi căluş, legaţi-mă, închideţi-mă. Voi şti s-o ajut şi s-o ocrotesc, fiindcă mă iubeşte! Fiindcă mă iubeşte, vă râd în nas şi vă dispreţuiesc. Deşi dumneavoastră sunteţi înarmat până în dinţi şi eu fără arme, am să izbutesc totuşi, călăuzit de dragostea Dianei, să vă înving…

— Da, cred, murmură la rândul său lordul Wentworth descurajat.

— Şi fiindcă n-ar fi prea generos din partea mea să vă provoc acum la duel, chemaţi-vă gărzile şi spuneţi-le să mă închidă, dacă asta vă face plăcere. Închisoarea alături de ea şi odată cu ea, e o fericire…

Se făcu o lungă tăcere.

— Domnule, zise în sfârşit lordul Wentworth, după oarecare şovăială, aţi venit să-mi cereţi îngăduinţa de a trimite un al doilea curier la Paris care să aducă răscumpărarea…

— Într-adevăr, milord, răspunse Gabriel, acesta era planul meu când am sosit aici.

— Şi mi-aţi reproşat că n-am încredere în onoarea unui gentilom şi că nu v-am îngăduit, pe cuvânt de onoare, să vă

duceţi singur după această răscumpărare…
— Adevărat, milord.
— Ei bine, domnule, zise Wentworth, puteţi pleca; porţile Calaisului vă sunt deschise, cererea vă este aprobată.
— Înţeleg, zise Gabriel cu amărăciune. Vreţi să mă îndepărtaţi de ea. Şi dacă acum refuz să părăsesc Calaisul?
— Eu sunt stăpânul aici, domnule, zise lordul şi nu puteţi nici refuza, nici accepta dorinţa meA. Ci trebuie să vă supuneţi ei.
— Fie, zise Gabriel, voi pleca, milord, fără ca totuşi să vă fiu recunoscător pentru această generozitate.
— Nici n-am nevoie, domnule, de recunoştinţa dumneavoastră.
— Voi pleca, dar să ştiţi că nu voi rămâne multă vreme debitorul dumneavoastră, că mă voi întoarce în curând ca să-mi plătesc toate datoriile. Şi cum atunci nu voi mai fi prizonier şi nici dumneavoastră creditorul meu, nu va mai exista nici un pretext ca spada mea să nu se încrucişeze cu a dumneavoastră.
— Aş putea refuza această luptă, domnule, zise lordul, cu un fel de melancolie; căci şansele nu sunt egale; dacă vă omor, ea mă va urî şi mai mult; dacă mă veţi ucide, ea vă va iubi şi mai mult. Dar n-are importanţă! Trebuie să primesc şi primesc. Nu vă e teamă totuşi, adăugă el, cu un aer sumbru, că mă împingeţi astfel la cine ştie ce faptă? Când toate avantajele sunt de partea dumneavoastră, naş putea, credeţi, să abuzez de ceea ce-mi rămâne?
— Nobilimea de pretutindeni şi Dumnezeu din cer vă vor judeca, milord, zise Gabriel tremurând, dacă veţi cuteza să vă răzbunaţi în mod laş pe cei care nu se pot apăra.
— Orice s-ar întâmpla, domnule, nu vă primesc printre judecătorii mei. Apoi adăugă, după o pauză: E ceasul trei, mai aveţi timp până la şapte, ora închiderii primelor porţi, să părăsiţi oraşul. Voi da ordine ca să vă lase să treceţi.
— La ora şapte, milord. Zise Gabriel, nu voi mai fi în Calais.

— Şi ţineţi seama, zise Wentworth, că nu veţi mai păşi niciodată aici; chiar dacă aş muri ucis de dumneavoastră, în acel duel, fiţi sigur că-mi voi fi luat mai înainte toate precauţiile pe care mi le dictează gelozia şi anume să n-o mai revedeţi niciodată pe doamna de Castro!

Gabriel făcuse un pas ca să iasă din cameră. Se opri în faţa uşii.

— Ceea ce spuneţi e imposibil, milord, într-o zi sau alta am s-o revăd totuşi pe Diana!

— Lucrul nu va fi cu putinţă, domnule, v-o jur, dacă puterea unui guvernator şi ultima poruncă a unui muribund au oarecare şanse să se impună.

— Se va putea, milord, nu ştiu cum, dar sunt sigur că se va putea, zise Gabriel.

— Atunci, domnule, zise lordul cu un surâs dispreţuitor, va trebui să luaţi Calaisul cu asalt!

Gabriel reflectă un minut.

— Dacă va fi nevoie, voi lua Calaisul cu asalt, zise el. Cu bine, milord.

Salută şi ieşi lăsându-l pe lordul Wentworth împietrit şi nemaiştiind dacă trebuia să se sperie sau să râdă.

Gabriel se întoarse de îndată la casa familiei Peuquoy. Îi găsi pe Pierre lustruindu-şi lama spadei, pe Jean făcând noduri la frânghie şi pe Babette suspinând. Istorisi prietenilor săi discuţia pe care tocmai o avusese cu guvernatorul şi le anunţă plecarea sa grabnică. Nu le ascunse nici măcar cuvântul, temerar poate, cu care se despărţise de lordul Wentworth.

După care se duse în camera sa ca să se pregătească în grabă de plecare. Acum, când era liber, viteazul tânăr ardea de nerăbdare să ajungă la Paris ca să-şi salveze tatăl şi apoi să se întoarcă la Calais ca să-şi salveze iubita. Când, după o jumătate de ceas, ieşi din odaia sa, pe palier o găsi pe Babette Peuquoy.

— Vasăzică plecaţi, domnule viconte? Zise ea. Nu mă întrebaţi de ce plâng?

— Nu, copila mea, căci nădăjduiesc că atunci când mă voi întoarce nu vei mai plânge.

— Şi eu sper la fel, monseniore, zise Babette. Deci, cu toate ameninţările guvernatorului nostru, socotiţi să vă reîntoarceţi, nu-i aşa?

— Da, Babette.

— Şi presupun că împreună cu scutierul Martin-Guerre?

— Sigur.

— Deci, domnule d'Exmčs, zise tânăra fată, sunteţi sigur că-l veţi regăsi pe Martin-Guerre la Paris? Nu-i un om necinstit, nu-i aşa? N-a fugit cu răscumpărarea dumneavoastră? Nu e în stare de necredinţă, nu-i aşa?

— Mi se pare, zise Gabriel destul de mirat de aceste întrebări, că Martin are de la o vreme o fire cam schimbătoare, de parcă-ar fi doi oameni în el, unul liniştit, celălalt şiret şi scandalagiu. Dar, cu toate aceste schimbări ciudate, este un slujitor cinstit şi credincios.

— Şi, zise Babette. Dacă nu e în stare să-şi înşele stăpânul, cu atât mai mult nu va înşela o femeie, nu-i aşa?

— Oh, zise Gabriel, la întrebarea asta mărturisesc că mi-e greu să-ţi răspund.

— În sfârşit, monseniore, zise Babette pălind, veţi avea bunătatea să-i înapoiaţi acest inel? Va şti de la cine vine şi ce înseamnă.

— I-l voi înapoia, Babette, zise Gabriel surprins, amintindu-şi de seara despărţirii de scutierul său. I-l voi înmâna, dar persoana care i-l trimite ştie… Presupun, că Martin-Guerre… E însurat?

— Însurat! Strigă Babette. Atunci, monseniore, păstraţi inelul, aruncaţi-l, dar nu i-l mai daţi.

— Dar, Babette…

— Mulţumesc, monseniore şi rămâneţi cu bine, murmură biata fată.

Fugi la etajul al doilea şi, abia intrată în camera ei, căzu leşinată pe un scaun.

Gabriel, supărat şi neliniştit de bănuiala care îi trecuse prin minte, coborî gânditor scara de lemn din vechea casă a familiei Peuquoy. La piciorul scării îl găsi pe Jean, care se apropie misterios de el.

— Domnule viconte, îi zise cu voce scăzută burghezul, m-aţi întrebat mereu de ce tot lucram frânghii atât de lungi… Nu vreau totuşi să vă las să plecaţi, mai ales după ce v-aţi luat astfel rămas bun de la acel Wentworth, fără să vă împărtăşesc taina. Dacă uneşti prin două frânghii transversale alte două frânghii lungi şi solide, ca asta pe care-o fac eu acum, obţii o scară. Această scară, când eşti de gardă, cum e Pierre de douăzeci de ani încoace şi cum sunt eu de trei zile, poate fi ascunsă sub ghereta de pe platforma turnului Octogone. Apoi, într-o dimineaţă întunecată de decembrie sau de ianuarie, fiind de sentinelă, poţi, din curiozitate, să prinzi solid cele două capete de cele două tronsoane de fier fixate în creneluri şi să laşi celelalte două capete să cadă în mare, la trei sute de picioare adâncime, unde s-ar afla poate din întâmplare vreo barcă…

— Dar, dragul meu Jean… Îl întrerupse Gabriel.

— Destul despre asta. Domnule viconte, zise ţesătorul. Aş vrea, înainte de a ne părăsi, să păstraţi încă o amintire de la devotatul dumneavoastră slujitor Jean Peuquoy. Iată o hârtie cu planul zidurilor şi al fortificaţiilor Calaisului. L-am făcut în urma acelor plimbări care vă mirau atâta. Ascundeţi-l sub haină şi când veţi fi la Paris, uitaţi-vă uneori la el, vă rog, din prietenie pentru mine…

Gabriel voi să-l întrerupă, dar Jean nu-i lăsă timp şi, strângându-i mâna pe care i-o întindea tânărul, se îndepărtă zicându-i doar:

— Pe curând, domnule d'Exmčs. Îl veţi găsi la poartă pe Pierre care vă aşteaptă ca să-şi ia şi el rămas bun.

Într-adevăr, Pierre aştepta în faţa casei ţinând de hăţuri calul lui Gabriel.

— Mulţumesc pentru ospitalitate, jupâne, îi zise vicontele d'Exmčs. Îţi voi trimite peste puţin, dacă nu cumva ţi-i voi

aduce eu însumi, banii pe care ai avut bunăvoinţa să mi-i împrumuţi. Voi adăuga o gratificaţie serioasă pentru oamenii dumitale. Până atunci, oferă din partea mea acest mic diamant surorii dumitale.

— Mulţumesc în numele ei, domnule viconte, răspunse armurierul, rugându-vă la rândul meu să primiţi din parte-mi acest corn pe care vi l-am atârnat la coburi, acest corn pe care l-am lucrat cu mâinile mele şi căruia i-aş recunoaşte sunetul chiar şi printre mugetele furioase ale mării, să zicem de pildă întruna din acele nopţi de 5 ale fiecărei luni când sunt de gardă de la 4 la 6 dimineaţa pe terasa turnului Octogone care dă spre mare.

— Mulţumesc, zise Gabriel strângându-i mâna în aşa fel încât să-i arate că a înţeles despre ce este vorba.

— Cât despre acele arme la care am tot lucrat, zise Pierre, regret că n-am făcut şi mai multe: dacă într-o bună zi Calaisul ar fi asediat, toţi cei care ţin cu Franţa ar pune mâna pe ele şi-ar isca între zidurile oraşului o răscoală periculoasă…

— Adevărat! Zise Gabriel strângând încă o dată mâna bravului său cetăţean.

— Şi. Acum, vă doresc călătorie plăcută şi noroc, domnule d'Exmčs, zise Pierre. Cu bine ţi pe curând!

— Pe curând! Zise Gabriel.

Se întoarse şi-i salută, pentru ultima oară, pe Pierre, care stătea în picioare pe prag, pe Jean, care se aplecase la una din ferestrele primului etaj şi pe Babette, ascunsă pe jumătate în dosul unei draperii de la etajul al doilea.

Apoi dădu pinteni calului şi se îndepărtă în galop. Ordinele lui Wentworth ajunseseră la poarta din Calais; căci nu întâmpină nici o dificultate ca să treacă; peste puţin, se afla pe drumul către Paris, singur cu neliniştile şi nădejdile sale.

Va putea oare, sosind la Paris, să-şi elibereze tatăl? Va putea, reîntorcându-se la Calais, s-o elibereze pe Diana?

Capitolul XLIV Urmarea întâmplărilor lui Martin-Guerre

DRUMURILE FRANŢEI NU ERAU mai sigure pentru

Gabriel de Montgommery decât pentru scutierul său, aşa că băiatul trebui să-şi pună la contribuţie toată inteligenţa şi toată agerimea spiritului ca să evite piedicile şi încurcăturile. Cu toată străduinţa lui, n-ajunse la Paris decât du pa patru zile. Dar primejdiile drumului îl preocupau mai puţin pe Gabriel decât dorinţa de a-şi atinge scopul. Măcar că nu era din fire prea înclinat spre visare, singurătatea aproape că-l silea să se gândească fără încetare la captivitatea tatălui său şi a Dianei, la mijloacele prin care să elibereze aceste fiinţe dragi, la făgăduielile regelui, la hotărârea pe care trebuia s-o ia dacă Henric al II-lea nu-şi îndeplinea acesta făgăduieli. Dar nu! Henric nu era degeaba primul gentilom al Franţei! Aştepta probabil ca Gabriel să vină să-l roage ca să-l ierte pe contele răzvrătit, dar, de iertat, sigur că-l va ierta. Şi dacă totuşi nu-l va ierta?

Când această idee deznădăjduită îi trecu prin minte, Gabriel dădu pinteni calului şi-şi duse mâna la mânerul spadei… Plăcutul şi totodată durerosul gând la Diana de Castro îi liniştea de obicei sufletul agitat.

Frământat de aceste incertitudini şi spaime ajunse, în sfârşit, în dimineaţa celei de a patra zile, la porţile Parisului. Călătorise toată noaptea şi licăririle palide ale zorilor abia luminau oraşul când păşi pe străzile învecinate cu Luvrul. Se opri în faţa casei regale, ferecată şi adormită şi se întrebă dacă trebuia să aştepte sau să treacă mai departe. Dar nerăbdarea să nu se împacă deloc cu aşteptarea. Hotărî să se ducă de îndată acasă la el, în strada Jardins-Saint-Paul, unde va putea cel puţin să afle câte ceva în legătură cu aceea ce-l interesa. Drumul trecea prin faţa sinistrelor turnuri de la Chatelet. Se opri în faţa porţii mohorâte. O sudoare rece îi scălda fruntea. Trecutul şi viitorul său se aflau acolo, în dosul acelor ziduri umede. Dar Gabriel nu era omul care să consacre emoţiilor o parte din timpul pe care-l putea consacra în mod util acţiunii. Îşi alungă acele gânduri întunecate şi o porni la drum.

Când sosi în faţa casei salE. Pe care n-o mai văzuse de atâta vreme, zări o lumină la geamurile sălii scunde. Harnica Aloyse se şi sculase. Gabriel bătu spunându-şi numele. După două minute se afla în braţele blândei femei care-i ţinuse loc de mamă.

— Ah, iată-te, monseniore, iată-te, băiatul meu!

Asta-i tot ce putu spune. Gabriel, după ce-o îmbrăţişa cu dragoste, se dădu un pas îndărăt şi o privi. Stăruia în această privire adâncă o întrebare mută, mai limpede decât toate cuvintele. Aloyse o înţelese, îşi plecă încet capul şi nu răspunse nimic.

— Deci, nici o veste de la Curte? Întrebă atunci vicontele, ca şi cum răspunsul cuprins în acea tăcere nu i-ar fi ajuns.

— Nici o veste, monseniore, răspunse doica.

— Nici nu mă îndoiam. Dacă s-ar fi petrecut vreun lucru fericit ori nenorocit, mi l-ai fi strigat odată cu primul sărut. Nu ştii nimic?

— Nimic, vai!

— Înţeleg, zise cu amărăciune tânărul. Am fost prizonier, sau chiar socotit mort! Nu plăteşti datorii unui prizonier, cu atât mai puţin unui mort. Dar iată-mă din nou aici, viu şi liber şi regele va trebui totuşi să se socotească cu mine; va trebui, fie de voie, fie de nevoie!

— Oh! Bagă de seamă, monseniore, strigă Aloyse.

— Nu te teme, doică. Domnul amiral e la Paris?

— Da. A trimis de zece ori un om aici ca să se intereseze dacă ai sosit.

— Bine. Şi domnul de Guise?

— S-a întors şi el. Pe el contează acum poporul că să înlăture nenorocirile Franţei.

— Facă Domnul, zise Gabriel, să nu dea peste nenorociri care nu mai pot fi înlăturate.

— În ce-o priveşte pe doamna de Castro, pe care o credeau pierdută, continuă grăbită Aloyse, domnul conetabil a descoperit că e prizonieră la Calais şi se speră să fie scoasă în curând de acolo.

— Ştiu şi nădăjduiesc că şi el, zise Gabriel cu un accent ciudat. Dar, adăugă, nu-mi spui nimic despre cel care mi-a prelungit captivitatea, despre Martin-Guerre şi mesajul lui întârziat… Ce s-a întâmplat cu Martin?

— E aici, monseniore; ticălosul, prostănacul!

— Cum? Aici? De când? Ce face?

— S-a culcat şi doarme, zise Aloyse, care părea să vorbească despre Martin cu oarecare pică. Face pe bolnavul, sub pretextul că l-au spânzurat.

— Spânzurat! Strigă Gabriel. Probabil ca să-i fure banii pentru răscumpărarea mea.

— Banii pentru răscumpărarea domniei-tale, monseniore? Nu zău, ia pomeneşte-i acestui caraghios despre banii de răscumpărare! Să vezi numai ce răspunde. N-are habar de nimic. Închipuieşte-ţi, Gabriel, că vine acasă grăbit şi plin de zel… Conform scrisorii arătate, strâng repede şi-i număr zece mii de scuzi sunători. Musiul pleacă glonţ, fără să piardă un minut. După câteva zile, pe cine crezi că văd întorcându-se aici, pleoştit şi cu o mutră de-ţi făcea milă? Pe Martin-Guerre al meu. Pretinde că n-a primit de la mine nici un bănuţ. Că a căzut prizonier înainte de luarea oraşului Saint-Quentin, că habar n-are, zice el, ce s-a întâmplat cu domnia-ta. Că nimeni cică nu i-a încredinţat nici o misiune. Că a fost bătut şi spânzurat! Că a reuşit cu chiu cu vai să scape şi să se întoarcă la Paris. Cam astea-s poveştile cu care ne pisează Martin-Guerre de dimineaţă până seara, ori de câte ori i se vorbeşte despre răscumpărarea domniei-tale.

— Stai, doică, zise Gabriel, Martin-Guerre n-a putut cheltui banii, asta pot s-o jur. E un om cinstit şi-mi este devotat cu trup şi suflet.

— Da, monseniore, de cinstit e cinstit, însă teamă mi-e că-i nebun, nebun de legat, zău aşa. Deşi nu face urât, e totuşi periculos. În sfârşit, nu-s singura care l-a văzut venind după bani. Toţi oamenii de la castel sunt martori. A primit zece

mii de scuzi. Jupânul Elyot avut de întâmpinat chiar unele greutăţi ca să-i adune atât de repede.

— Greutăţi, negreutăţi, zise Gabriel, va trebui să adune din nou şi la fel de repede o altă sumă asemănătoare, ba poate chiar ceva mai mare. Acum, fiindcă s-a făcut ziua-n amiaza mare, mă duc la Luvru, vreau să-i vorbesc regelui.

— Cum, fără un minut de odihnă? Zise Aloyse. În plus, ceasul nu-i decât şapte, vei găsi porţile închise, căci nu se deschid decât la nouă.

— Aşa-i! Zise Gabriel, încă două ceasuri de aşteptare. O, Doamne! Dă-mi răbdarea să mai aştept două ore, din moment ce am putut aştepta două luni. Ia stai, până la nouă am să-i caut pe domnii de Coligny şi de Guise.

— Nu, căci şi ei sunt la Luvru, zise Aloyse. De altfel, regele nu primeşte înainte de amiază şi mă tem că nu-l vei putea vedea mai curând. Ai deci câteva ceasuri ca să discuţi cu domnul amiral şi cu domnul locotenent general al regatului. Ăsta este noul titlu cu care regele, în împrejurările grave în care ne aflăm, l-a împopoţonat pe domnul de Guise. Până atunci, monseniore, nu vei refuza să mănânci ceva şi să-i vezi pe credincioşii şi vechii domniei-tale servitori, care ţi-au dus dorul atâta vreme…

În acelaşi moment şi parcă pentru a ocupa şi a distruge dureroasa aşteptare a tânărului, Martin-Guerre, înştiinţat desigur de sosirea stăpânului său, dădu buzna în cameră, mai palid de bucurie decât de pe urma suferinţelor.

— Cum, dumneavoastră sunteţi? Iată că, în sfârşit, monseniore, strigă el, oh! Ce fericire!

Dar Gabriel primi destul de rece efuziunile bietului scutier.

— Dacă am sosit, Martin, zise el, închipuie-ţi că nu datorită ţie, căci tu ai făcut totul ca să mă laşi pe veci prizonier.

— Cum şi dumneavoastră, monseniore, zise Martin cu consternare şi dumneavoastră, în loc să-mi daţi dreptate cum nădăjduiam, mă învinuiţi de a mă fi atins de cei zece mii de scuzi? Poate că o să şi spuneţi că m-aţi însărcinat să-i adun şi să vi-i aduc…

— Păi cum altfel? Zise Gabriel uluit.

— Cu alte cuvinte, mă socotiţi în stare pe mine, Martin-Guerre, să-mi însuşesc banii destinaţi să răscumpere libertatea stăpânului meu?

— Nu, Martin, nu. Zise Gabriel, mişcat de accentul credinciosului său scutier, bănuielile mele. Ţi-o jur, n-au mers până acolo încât să mă îndoiesc de cinstea ta şi chiar îi spuneam acest lucru mai adineauri Aloysei. Dar s-ar fi putui să-ţi fi furat careva banii, pe drum, venind spre mine.

— Venind spre domnia-voastră, repetă Martin. Dar unde, monseniore? De când am ieşit prima oară din Saint-Quentin, să mă trăsnească Domnul dacă ştiu unde aţi fost! Unde să vă fi întâlnit?

— La Calais, Martin. Oricât ai fi de zăpăcit şi de nebun, e cu neputinţă să fi uitat Calaisul.

— Cum să fi uitat ceea ce n-am văzut niciodată? Întrebă liniştit Martin-Guerre.

— Dar, nenorocitule, cum poţi să te renegi până într-atâta? Strigă Gabriel. Spuse în şoaptă câteva cuvinte doicii care ieşi. Apoi apropiindu-se de Martin: Şi Babette? Ingratule!

— Babette! Care Babette? Întrebă scutierul uluit.

— Cea pe care ai sedus-o, nedemnule.

— Ah! E vorba de Gudule! Zise Martin, vă înşelaţi asupra numelui. Nu Babette, ci Gudule, monseniore. Ah! Da, biata fată! Dar n-am sedus-o, s-a sedus ea singură, v-o jur!

— Ce! Încă una? Zise Gabriel. Pe asta n-o cunosc şi apoi oricine-ar fi, presupun că nu se poate plânge tot de acelaşi lucru ca Babette Peuauoy.

Martin-Guerre nu cuteză să se înfurie; dar, dacă ar fi avut rangul vicontelui, n-ar fi lipsit mult.

— Monseniore, toţi aici zic că-s nebun şi, tot spunându-mi-se asta, cred, pe sfântul Martin, că până la urmă voi înnebuni de-a binelea. Totuşi, mai am încă judecată şi memorie, ce dracu! Şi la nevoie, monseniore, deşi am trecut prin multe încercări şi nenorociri, vă voi povesti punct cu

punct ce mi s-a întâmplat de trei luni încoace, după ce m-am despărţit de domnia-voastră.

— Aş fi curios într-adevăr, zise Gabriel, să ştiu cum îţi explici purtarea ta ciudată.

— Ei bine, monseniore, vă amintiţi că am ieşit din Saint-Quentin, ca să ne ducem după ajutoarele domnului de Vaulpergues; am luat-o fiecare pe alt drum, cred că vă amintiţi şi asta, apoi s-a întâmplat ceea ce aţi prevăzut domnia-voastră. Am căzut în mâinile duşmanului. Am vrut, după recomandările domniei-voastre, să dau dovadă de îndrăzneală; dar, lucru ciudat, duşmanii mă recunoscuseră ca pe un fost prizonier de-al lor!

— Haide, îl întrerupse Gabriel, iar ai luat-o razna!

— Ah! Monseniore, zise Martin, vă conjur, lăsaţi-mă să povestesc ce ştiu şi cum ştiu. O să mă certaţi pe urmă. Din momentul în care duşmanii m-au recunoscut, monseniore, mărturisesc că m-am resemnat; căci ştiu şi ştiţi şi domnia-voastră la fel de bine ca şi mine, că de fapt eu sunt doi şi că, fără să mă prevină, celălalt eu al meu îşi face adesea de cap. Deci, ne-am acceptat soarta. Căci de acum încolo voi vorbi despre mine la plural. Gudule, o flamandă de treabă pe care noi am răpit-o, ne-a recunoscut şi ea; n-are importanţă că noi n-am recunoscut-o: ca să vă povestesc toate necazurile prin care a trecut şi în puterea citor stăpâni, toţi folosind diferite jargoane, a căzut pe rând nenorocitul dumneavoastră scutier, ar fi prea lung, monseniore…

— Da, scurteaz-o, zise Gabriel.

— Am trecut din rău în mai rău. Eu-l meu numărul doi tocmai o ştersese de la inamic şi eu am pătimit amar pentru vina lui. Eu-l numărul unu, adică eu, ale cărui întâmplări le istorisesc, izbuti să scape şi el, dar făcu prostia de a se lăsa prins, aşa că ce mai tura-vura. Mă bătură până mă lăsară aproape mort. Eu însă tot nu m-am lăsat! Am luat-o pentru a treia oară la fugă! Dar prins şi a treia oară, printr-o dublă trădare, a vinului şi a unui trecător, am vrut să fac o faptă

nesăbuită şi să mă bat cu duşmanii cu furia disperării şi a beţiei. Ca urmare, după ce m-au bătut toată noaptea în modul cel mai barbar, spre dimineaţă călăii mei m-au spânzurat.

— Te-au spânzurat! Strigă Gabriel socotind că monomania scutierului său punea iar stăpânire pe el. Te-au spânzurat! Martin, ce înţelegi tu prin asta?

— Înţeleg, monseniore, că m-au atârnat între cer şi pământ, la căpătâiul unei frânghii de cânepa legată zdravăn de un stâlp numit spânzurătoare. Ceea ce, în orice limbă şi dialect, se numeşte îndeobşte a spânzura, monseniore. E limpede, nu?

— Nu prea, Martin, căci în sfârşit, pentru un spânzurat…

— Arăt destul de bine, într-adevăr; dar nu ştiţi sfârşitul istoriei.

Durerea şi tulburarea mea când m-am văzut spânzurat mă făcură să-mi pierd cunoştinţa. Când mi-am revenit eram întins pe iarba proaspătă, cu funia tăiată atârnând în jurul gâtului. Poate vreun drumeţ o fi voit, mişcat de starea mea, să elibereze spânzurătoarea de fructul ei omenesc? Amărăciunea mea refuză să creadă acest lucru. Mai curând îmi închipui că vreun pungaş a dorit să mă prade şi a tăiat, funia ca să-mi scotocească mai uşor prin buzunare, inelul de nuntă şi hârtiile furate mă îndreptăţesc să afirm asta fără să fac vreo nedreptate rasei omeneşti. Fapt este că am fost scăpat la vreme şi cu tot gâtul meu puţin smintit din loc, am putut să fug pentru a patra oară, prin pădure şi peste câmp, ascunzându-mă ziua, înaintând cu precauţie noaptea, trăind cu rădăcini şi cu ierburi sălbatice, o hrană mizerabilă, cu care vitele abia s-ar putea obişnui. În sfârşit, după ce m-am rătăcit de o sută de ori, am putut, după cincisprezece zile, să revăd Parisul şi această casă unde am sosit de douăsprezece zile şi unde am fost primit mult mai prost decât mă aşteptam după atâtea încercări, lata povestea mea, monseniore.

— Ei bine, zise Gabriel, cu privire la această poveste, eu aş putea să-ţi istorisesc o alta, cu totul diferită, pe care te-am văzut îndeplinind-o sub ochii mei.

— Povestea eului meu numărul doi, monseniore? Zise liniştit Martin. Pe legea mea! Monseniore, dacă nu-s indiscret şi dacă aţi avea bunătatea să mi-o spuneţi în două vorbe, aş fi destul de curios s-o cunosc.

— Glumeşti, ticălosule? Zise Gabriel.

— Ah, monseniorul cunoaşte profundul meu respect! Dar deşi acest de al doilea eu al meu mi-a pricinuit destule încurcături şi m-a vârât în destule necazuri, ei bine, zău că mă interesează; cred, pe cuvântul meu de onoare, că până la sfârşit voi avea slăbiciunea să-l îndrăgesc, caraghiosul!

— Într-adevăr, caraghiosul… Făcu vicontele. Gabriel tocmai se pregătea să înceapă istorisirea faptelor rele ale lui Arnauld du Thill, dar fu oprit de doică sa, care intră urmată de un om îmbrăcat în straie ţărăneşti.

— Asta ce mai e? Zise Aloyse. Iată un om care pretinde că a fost trimis aici ca să-ţi vestească moartea, Martin-Guerre.

Capitolul XLV Unde virtutea lui Martin-Guerre începe să se reabiliteze

— MOARTEA MEA? STRIGĂ MARTIN-Guerre pălind la cuvintele doamnei Aloyse.

— Ah, Dumnezeule, strigă la rândul său ţăranul de îndată ce văzu chipul scutierului.

— Să fi murit oare celălalt eu al meu? Să mai am o existenţă de schimb? În fond, îşi zise Martin, dacă ne gândim bine. Am fost un pic supărat, dar acum totul s-a isprăvit cu bine. Hai vorbeşte, amice, adăugă el adresându-se ţăranului năucit.

— Ei! Jupâne, reluă acesta din urmă după ce-l privi atent pe Martin-Guerre, cum se face că ai sosit înaintea mea? Ţi-o jur că m-am grăbit atâta cât se poate grăbi un om dornic să câştige cei zece scuzi făgăduiţi; şi fiindcă n-ai avut cal, e cu neputinţa, jupâne, să mă fi întrecut pe drum, unde dealtfel te-aş fi văzut…

— Dar, omule, eu nu te-am văzut niciodată? Zise Martin-Guerre, iar tu-mi vorbeşti ca şi cum m-ai cunoaşte.

— Dacă te cunosc! Zise ţăranul stupefiat; adică nu eşti dumneata cel care mi-a zis să vin aici să spun că domnul Martin-Guerre a murit spânzurat?

— Dar Martin-Guerre sunt eu!

— Dumneata! Nu se poate! Să-ţi anunţi propria dumitale moarte? Zise ţăranul.

— Dar de ce, unde şi când ţi-am anunţat eu o asemenea grozăvie? Întrebă Martin.

— Trebuie să spun tot? Zise ţăranul.

— Da, tot.

— Cu toată prefăcătoria pe care mi-ai recomandat-o?

— Cu toată prefăcătoria.

— Ei bine, fiindcă ai o memorie atât de scurtă, am să spun tot: cu atât mai rău pentru dumneata dacă mă sileşti. Acu şase zile, dimineaţa, eram pe cale să-mi plivesc ogorul…

— Mai întâi, unde ţi-e pământul? Întrebă Martin.

— Trebuie să-i răspund, stăpâne?

— Sigur, sigur!

— Ei bine, ogorul meu e în dosul Montargisului, iacă! Lucram, te-am văzut trecând pe drum, cu un sac în spinare. „Ei, prietene, ce faci acolo?” ai spus dumneata. „Plivesc ogorul, Jupâne”, am răspuns eu. „Scoţi ceva cu meseria asta?” „An bun, an rău, patru soli pe zi.” „Vrei să câştigi douăzeci de scuzi în două săptămâni?” „Păi…” „Te întreb dacă da ori ba”. „Da!” „Ei bine, pleacă de îndată la Paris. Dacă mergi fără popasuri mari, vei fi acolo cel mult în cinci ori şase zile; vei întreba de strada Jardins-Saint-Paul şi de palatul vicontelui d'Exmčs. La acest palat te trimit. Vicontele n-o să fie acolo; dar o s-o găseşti pe doamna Aloyse, o femeie de treabă; doica lui; şi iată ce-i vei spune, cască-ţi bine urechile: „Sosesc„, îi vei zice, „de la Noyon, unde una dintre cunoştinţele domniei-tale a fost spânzurată acum cincisprezece zile. Acest om se numeşte Martin-Guerre„. Ţine bine minte numele: Martin-Guerre. „L-au

spânzurat după ce l-au prădat de toţi banii pe care-i avea, că nu cumva să se plângă justiţiei„. Dar, înainte de a fi dus la spânzurătoare, Martin-Guerre a avut timpul să-ţi vorbească despre această nenorocire, cu scopul, mi-a spus el, ca să puteţi aduna o nouă răscumpărare pentru stăpânul său. Mi-a spus că pentru osteneala mea îmi veţi da zece scuzi. L-am văzut spânzurat şi am venit! Iată ce-ai să-i spui acelei femei… Ai înţeles?” m-a întrebat. „Dă, jupâne, i-am răspuns eu. Numai că la început mi-ai vorbit de douăzeci de scuzi, iar acu numai de zece…” „Prostule! Iată avansul de zece”. „Să fie cu noroc! Făcui eu. Dar dacă doamna Aloyse o să mă întrebe cum arată acel Martin-Guerre pe care nu l-am văzut niciodată?” „Uită-te la mine…” „Mă uit.” „Ei bine, îl vei descrie pe Martin-Guerre ca pe mine însumi.”

— Ciudat! Murmură Gabriel, care asculta istorisirea cu o atenţie încordată.

— Acum, reluă ţăranul, am venit, jupâne, gata să-mi repet lecţia cum m-ai învăţat şi te aflu aici înaintea mea. E adevărat că am mai hoinărit pe drum şi am tocat în crâşmele din cale cei zece scuzi ai dumitale cu nădejdea că voi căpăta în curând alţi zece. Dar, în sfârşit, n-am trecut peste termenul despre care mi-ai vorbit. Mi-ai şase zile şi azi sunt fix şase zile de când am părăsit Montargisul.

— Şase zile! Zise Martin-Guerre melancolic şi visător. Am trecut m şase zile prin Montargis! Acum şase zile mă aflam deci în drum e ţinutul meu…

— Stai! Îl întrerupse cu însufleţire Aloyse; omul ăsta e un mincinos, pentru că pretinde că ai vorbit cu el acum şase zile la Montargis, când de douăsprezece zile dumneata n-ai ieşit din casa asta.

— E drept, zise Martin-Guerre. Totuşi numărul doi al meu…

— Şi apoi, reluă doica, nici nu-s cincisprezece zile de când ai fost spânzurat la Noyon; după spusele dumitale ar fi chiar o lună.

— Aşa-i, zise scutierul, chiar azi se împlineşte lună, mi-am adus aminte de asta când m-am sculat. Totuşi, celălalt eu al meu…

— Baliverne! Strigă doica.

— Nu chiar, zise Gabriel intervenind, omul asia ne pune, cred eu, pe drumul adevărului.

— Oh, bunul meu senior, nu vă înşelaţi? Voi căpăta cei zece scuzi?

— Da, zise Gabriel, dar ai să ne laşi numele şi adresa. Poate că într-o zi vom avea nevoie de mărturia dumitale. Încep, deşi bănuielile sunt încă incerte, să întrevăd crima.

— Totuşi, monseniore… Voi să obiecteze Martin.

— Şi cu asta basta, îl întrerupse Gabriel. Vei avea grijă, Aloyse, ca acest om să fie răsplătit. Treaba asta îşi va avea ceasul ei. Numai că, adăugă el coborându-şi glasul, înainte de a pedepsi trădarea unui scutier, o să am poate de răzbunat trădarea unui stăpân.

— Vai! Murmură Aloyse.

— S-a făcut opt, zise Gabriel. Nu-mi voi vedea oamenii decât la întoarcere, căci vreau să fiu la Luvru când s-or deschide porţile; dacă nu mă pot apropia de rege decât la prânz, voi discuta cel puţin cu amiralul şi cu domnul de Guise.

— Şi după ce-l vei vedea pe rege, ai să te înapoiezi îndată, nu-i aşa? Întrebă Aloyse.

— De îndată, linişteşte-te, doică. Ceva îmi spune că voi trece peste toate aceste piedici teribile, pe care intriga mi ie ridică în cale.

— Oh! Dacă Domnul îmi va asculta ruga mea fierbinte, aşa va fi! Zise Aloyse.

— Plec, spuse Gabriel. Rămâi, Martin, trebuie să mă duc singur. Hai, o să-ţi facem dreptate şi o să te eliberăm de coşmar, prietene. Dar, vezi tu, deocamdată am o altă treabă şi o altă îndatorire de îndeplinit. Pe curând, Martin; cu bine, doica.

Gabriel ieşi singur, pe jos, înfăşurat într-o mantie largă şi luă, grav şi mândru, drumul Luvrului.

„Vai! Îşi zise doica, iată-mă aşa cum l-am văzut odinioară şi pe taică-său, care nu s-a mai întors!”

După ce trecu pe Pont-au-Change, continuându-şi drumul de-a lungul pieţii la Greve, Gabriel zări mai departe un bărbat învăluit şi el într-o mantie largă, dar mult mai grosolană decât a sa. În plus acel om se străduia să-şi ascundă trăsăturile chipului sub borurile largi ale pălăriei. Gabriel, deşi la început i se păru că distinge vag silueta unui prieten, îşi văzu totuşi de drum. Dar necunoscutul făcu o mişcare, pani să ezite, apoi la sfârşit, se opri brusc.

— Gabriel, prietene! Spuse cl cu precauţie.

Îşi arătă pe jumătate chipul şi Gabriel văzu că nu se înşelase…

— Domnul de Coligny! Strigă ei cu glas reţinut. Dumneavoastră în acest loc şi la această Qiâi

— Sstt! Făcu amiralul. Îşi mărturisesc că n-aş vrea în momentul ăsta să fiu recunoscut, spionat, urmărit. Dar văzându-te, prietene, după o atât de lungă despărţire şi atâta incertitudine în legătură cu dumneata, n-am putut rezista nevoii de a te striga şi de a-ţi strânge mâna. De când eşti la Paris?

— Chiar din dimineaţa asta, zise Gabriel şi mă duceam la Luvru.

— Ei bine! Dacă nu eşti prea grăbit, fă câţiva paşi alături de mine.

Să-mi spui ce ţi s-a întâmplat în timpul acestei lungi absenţe.

— Voi spune toi, celui mai loial şi mai devotat dintre prieteni, răspunse Gabriel. Totuşi, domnule amiral, îmi veţi îngădui mai întâi p întrebare asupra unui punct care mă interesează mai mult decât orice pe lume.

— Prevăd această întrebare. Dar n-ar trebui, prietene, să prevezi răspunsul meu? Vrei să mă întrebi, nu-i aşa, dacă mi-am ţinut făgăduiala pe care ţi-am făcut-o. Dacă i-am

istorisit regelui partea glorioasă pe care ai avut-o la apărarea Saint-Quentinului?

— Nu, domnule amiral, zise vicontele d'Exmčs, nu despre asta vreau să vă întreb; căci vă cunosc, am învăţat să mă încred în cuvântul dumneavoastră şi sunt sigur că prima dumneavoastră grijă, când aţi înapoiat, a fost să vă îndepliniţi angajamentul şi să-i spuneţi gelui, numai regelui, că am contribuit şi eu ceva la apărarea Saint-Quentinului. Sunt chiar sigur că aţi şi exagerat puţin în faţa majestăţii-sale unele servicii ale mele. Da, monseniore ştiu asta dinainte, ar ceea ce nu ştiu e ce-a răspuns Henric al II-lea la frumoasele dumneavoastră cuvinte.

— Vai, Gabriel, zise amiralul, Henric al II-lea n-a răspuns nimic, a interesat doar de soarta dumitale şi atâta tot. I-am spus ce ştiam, n-ai murit, dar că, după toate probabilităţile, ai fost făcut prizonier că, din delicateţe, n-ai vrut să-mi dai amănunte.

— Şi regele?… Întrebă Gabriel.

— Regele, prietene, a zis: „Bine!” şi un surâs de satisfacţie i-a înflorit pe buze. Apoi, cum eu insistam asupra faptelor dumitale de arme şi asupra obligaţiilor pe care le aveau regele şi Franţa faţă de dumneata, Henric mi-a spus: „Destul!” şi a schimbat tonul, m-a constrâns să vorbesc despre altceva.

— Da, exact ceea ce presupuneam, spuse Gabriel cu ironie.

— Prietene, curaj! Îţi aminteşti că încă de la Saint-Quentin te-am revenit să nu contezi pe recunoştinţa celor mari.

— Oh! Spuse Gabriel cu un aer ameninţător, regele poate face pe uitucul câtă vreme mă crede captiv sau mort. Dar îi voi aduce aminte personal de drepturile mele şi atunci o să fie nevoit să şi le amintească.

— Şi dacă va continua să facă pe uitucul? Întrebă domnul de Coligny.

— Domnule amiral, când înduri o ofensă te adresezi regelui ca să-ţi facă dreptate. Când regele însuşi e

ofensatorul, nu te mai adresezi decât lui Dumnezeu care te răzbună.

— Ei bine, poate că acum este locul şi momentul să-ţi aduc aminte de o discuţie pe care am avut-o noi doi despre credinţa celor oprimaţi şi-n care ţi-am vorbit despre un mijloc sigur de pedepsire a regilor, slujind în acelaşi timp adevărul.

— Oh! Am această discuţie prezentă în minte, zise Gabriel; memoria nu-mi joacă renghiuri, monseniore; poate că aş fi recurs ajutorul dumneavoastră, dacă nu împotriva lui Henric al II-lea, Cel puţin împotriva urmaşilor săi.

— Aşa stând lucrurile, zise amiralul, cred că poţi să-mi acorzi un ceas…

— Regele nu primeşte decât la prânz. Până atunci timpul meu vă aparţine.

— Vino cu mine unde mă duc eu, zise amiralul. Eşti gentil ţi-am văzut caracterul pus la grea încercare, nu-ţi cer deci nici fel de jurământ. Făgăduieşte-mi doar să păstrezi secretul asupra persoanelor pe care ai să le vezi şi asupra lucrurilor pe care ai să le a

— Vă făgăduiesc tăcere absolută, zise Gabriel.

— Urmează-mă, spuse amiralul şi dacă ţi se face vreo nedreptate la Luvru, vei avea cum să te răzbuni. Haidem!

Coligny şi Gabriel traversară Pont-au-Change şi la Cite şi o porniră pe străduţele întortocheate care se învecinau atunci cu strada Saint-Jacques.

Capitolul XLVI Un filosof şi un soldat COLYGNY SE OPRI LA ÎNCEPUTUL străzii Saint-Jacques, în faţa uşii scunde a unei case cu aspect sărăcăcios. Bătu, se deschise mai întâi o ferestruică, apoi uşa, după ce un paznic nevăzut îl recunoscuse pe amiral.

Urmându-l pe nobilul său ghid, Gabriel străbătu un lung coridor întunecat şi sui cu greu trei etaje pe o scară mâncată de cari. Când ajunseră în pod, la uşa celei mai de sus şi mai mizerabile camere a casei, Coligny bătu de trei

ori în acea uşă, nu cu mâna, ci cu piciorul. Li se deschise şi intrară.

Intrară într-o cameră destul de mare, dar tristă şi goală. Două ferestre strimte, una dând spre strada Saint-Jacques, cealaltă spre curtea din spate, nu luminau aproape deloc. Drept mobilă, nu se aflau acolo decât patru scaune fără spetează şi o masă de stejar cu picioare răsucite. La intrarea amiralului, doi oameni, care păreau să-l aştepte, îi ieşiră în întâmpinare. Un al treilea rămase discret mai la o parte, în picioare, în faţa ferestrei care dădea spre stradă şi-i făcu doar de la distanţă un salut adânc lui Coligny.

— Théodore şi dumneata, căpitane, zise amiralul celor doi oameni care-l primiră, vă aduc şi vă prezint un prieten, dacă nu în trecut sau în prezent, cel puţin cred că în viitor.

Cei doi necunoscuţi se înclinară în tăcere în faţa vicontelui d'Exmčs. Apoi, cel mai tânăr, cel care se numea Théodore, începu să vorbească în şoaptă şi plin de însufleţire cu Coligny. Gabriel se îndepărtă puţin ca să nu-i stingherească şi putu astfel să-i examineze în voie pe cei doi bărbaţi. Căpitanul avea trăsături accentuate şi înfăţişarea dârza a unui om de acţiune. Era înalt, brun şi nervos. Nu era nevoie să fii bun observator ca să citeşti pe fruntea lui îndrăzneala, în ochii lui ardoarea, în cutele buzelor sale strânse, voinţa energică. Tovarăşul acestui om trufaş aducea mai curând a curtean: era un cavaler graţios, cu faţa rotundă şi veselă, cu privirea fină, cu gesturi elegante. Costumul său, potrivit legilor celei mai recente mode, contrasta în mod ciudat cu veşmântul, simplu până la austeritate, al căpitanului. În ceea ce priveşte pe cel de al treilea personaj, care rămăsese în picioare, izolat de grupul celorlalţi, fizionomia lui atrăgea de la început atenţia, cu toată atitudinea sa rezervată; lăţimea frunţii, limpezimea şi adâncimea privirii indicau pe omul inteligent, poate chiar un geniu. Coligny, după ce schimbase câteva vorbe cu prietenul său, se apropie de Gabriel.

— Îţi cer iertare, îi spuse el, dar nu sunt singurul stăpân aici şi a trebuit să mă consult cu prietenii mei înainte de a-ţi arăta unde te găseşti şi în compania cui te afli.

— Acum pot să ştiu? Întrebă Gabriel.

— Poţi, prietene.

— Unde mă aflu?

— În camera sărmană în care fiul dogarului din Noyon, Calvin, a ţinut primele adunări secrete ale reformaţilor şi unde a trebuit să iasă ca să se îndrepte spre rugul din Estrapade. Dar astăzi este triumfător şi atotputernic la Geneva. Regii acestei lumi au încredere în el şi doar numele lui e de ajuns ca să facă zidurile umede ale acestei cocioabe să strălucească mai grozav decât arabescurile de aur la Luvru.

La numele lui Calvin, Gabriel se descoperi. Măcar că acest tânăr impetuos nu fusese câtuşi de puţin preocupat până atunci de problemele religiei sau ale moralei, totuşi n-ar fi aparţinut secolului său dacă viaţa austeră şi laborioasă, caracterul sublim şi hotărât, doctrinele îndrăzneţe şi absolute ale legislatorului Reformei nu l-ar fi preocupat şi pe el. Spuse totuşi cu destul calm:

— Şi cine sunt cei care mă înconjoară în venerata odaie a maestrului?

— Discipolii săi, răspunse amiralul, sunt Théodore de Bčze, pana sa ţi La Renaudie, spada sa.

Gabriel îi salută pe elegantul scriitor, care avea să devină istoricul bisericii reformate şi pe aventurosul căpitan care avea să fie căpetenia tulburărilor din Amboise. Théodore de Bčze îi întoarse lui Gabriel salutul, cu graţia curtenitoare care-i era caracteristică şi, luând la rândul său cuvântul, îi spuse surâzând:

— Domnule viconte d'Exmčs, deţi aţi fost introdus aici cu unele precauţii, nu ne priviţi vă rog, ca pe nişte foarte periculoşi şi tenebroşi conspiratori. Mă grăbesc să vă declar că, dacă fruntaşii religiei se recunosc în secret în această casă de trei ori pe săptămână, o fac numai ca să-şi

comunice noutăţile Reformei şi să primească fie pe neofiţii care ne împărtăşesc principiile, cerând să împartă primejdiile cu noi, fie pe cei care, pentru meritul lor personal, dorim să-i câştigăm de partea noastră. Mulţumim amiralului că v-a adus aici, domnule viconte, căci sunteţi în mod sigur printre aceştia din urmă.

— Eu, domnilor, sunt printre cei din prima categorie, spuse înaintând cu un gest simplu şi modest, necunoscutul cara până atunci stătuse deoparte. Sunt unul dintre acei gânditori umili pe care lumina ideilor dumneavoastră îi scoate din umbra lor şi care ar vrea să se apropie de ele.

— Dar nu vei întârzia, Ambroise, să te numeri printre cei mai iluştrii dintre fraţii noştri, spuse La Renaudie. Da, domnilor, continuă el adresându-se lui Coligny şi lui de Bčze, cel pe care vi-l prezint, un practician încă necunoscut, încă tânăr, după cum vedeţi, va fi totuşi, îmi pun capul pentru asta, una dintre gloriile credinţei noastre, căci munceşte şi gândeşte enorm; şi fiindcă a venit singur la noi, trebuie să ne bucurăm, căci în curând vom citi cu orgoliu printre ai noştri pe marele chirurg Ambroise Paré12.

— Oh! Domnule căpitan! Strigă Ambroise.

— De ce maestru a fost instruit Ambroise Paré? Întrebă Théodore de Bčze.

— De ministrul Chandier cu care mi-a făcut cunoştinţă domnul La Renaudie, răspunse Ambroise. Şi ai şi jurat în mod solemn?

— Nu încă, răspunse chirurgul. Vreau să fiu sincer şi să nu mă angajez decât în deplină cunoştinţă de cauză. Or, am nişte îndoieli, mărturisesc şi, ca să mă dăruiesc pentru totdeauna şi fără rezerve acestei cauze, trebuie să-mi lămuresc anumite lucruri. Ca să mă luminez, am dorit să-i cunosc pe şefii Reformei şi, dacă va trebui, mă voi duce până la Calvin. Căci adevărul şi libertatea sunt pasiunile mele.

— Bravo! Strigă amiralul, fii liniştit, domnule, nimeni dintre noi n-ar vrea să aducă vreun prejudiciu rarei şi

mândrei dumitale independenţe de spirit.

— Ce vă spuneam? Zise La Renaudie triumfător. Nu va fi pentru credinţa noastră o cucerire preţioasă? L-am văzut pe Ambroise Paré în biblioteca sa, l-am văzut la căpătâiul bolnavilor, l-am văzut chiar pe câmpul de luptă şi pretutindeni, în faţa greşelilor şi prejudecăţilor, ca şi în faţa rănilor şi bolilor, e la fel, calm, rece, superior, stăpân asupra altora şi asupra lui însuşi.

Gabriel, emoţionat de ceea ce vedea şi auzea, zise:

— Să mi se îngăduie să spun şi eu un cuvânt: ştiu acum unde sunt şi ghicesc motivele pentru care generosul meu prieten, domnul de Coligny, m-a adus în această casă, unde se adună cei pe care regele Henric al II-lea îi numeşte eretici şi-i socoteşte duşmanii săi de moarte. Dar eu am şi mai mare nevoie să fiu instruit decât domnul Ambroise Paré. Ca şi el, am muncit mult, dar mai mult cu trupul decât cu mintea; mi-aţi face un mare serviciu, domnule Paré, dacă aţi voi să-mi arătaţi ce raţiuni şi ce interese au mânat către partidul Reformei nobila dumneavoastră inteligenţă.

— Nu-i vorba de interese, zise Ambroise Paré; căci, ca să reuşesc în meseria mea de chirurg, interesul meu ar fi fost să mă ataşez credinţei Curţii şi prinţilor. Nu-i vorba de interese, domnule viconte, ci, aşa cum aţi spus-o, de raţiuni; dacă eminentele personaje în faţa cărora îmi ridic glasul îmi îngăduie acest lucru, vă voi face să înţelegeţi, în două cuvinte, aceste raţiuni.

— Vorbeşte, vorbeşte! Spuseră în acelaşi timp Coligny, La Renaudie şi Théodore de Bčze.

— Voi fi scurt, zise Ambroise, timpul nu-mi aparţine. Să ştiţi de la început că am vrut să desprind ideea Reformei de toate teoriile şi de toate formulele. Aceşti spini odată îndepărtaţi, iată principiile care mi-au apărut şi pentru care mă fac pasibil de persecuţii. Puterile religioase şi politice, biserica şi regalitatea au uzat până acum doar de regulă şi de legea lor. Preotul spune fiecărui om: crede asta, iar prinţul: fă asta! Lucrurile au putut dura astfel atâta timp

cât spiritele erau încă înapoiate şi aveau nevoie să se sprijine pe această disciplină ca să meargă înainte. Dar, la ora asta, ne simţim tari. Şi totuşi, prinţul şi preotul, Biserica şi regele nu vor să se despartă de autoritatea care a devenit pentru ei o obişnuinţă. Tocmai împotriva acestei inechităţi sociale protestează, după mine, Reforma. Orice suflet trebuie să-şi poată examina liber credinţa şi judeca supunerea. Spre aceasta mi se pare mie că trebuie să tindă reînnoirea căreia ne consacrăm eforturile. Mă înşel, cumva, domnilor?

— Nu, nu, doar că mergi prea departe, zise Théodore de Bčze, această cutezanţă de a amesteca treburile morale cu cele politice…

— Ah! Tocmai îndrăzneala asta e ceea ce-mi place mie! Îl întrerupse Gabriel.

— Aici nu-i vorba de îndrăzneală, ci de logică! Zise Ambroise Paré. Pentru ce oare ceea ce este echitabil în Biserică să nu fie şi în Stat? Cum de puteţi respinge ca acţiune ceea ce admiteţi că gândire?

— Cuvintele îndrăzneţe pe care le-ai rostit sunt pline de revoltă, strigă Coligny gânditor.

— Revolta? Zise liniştit Ambroise. Oh! Eu aş putea spune mai repede revoluţie.

Cei trei reformaţi se priviră între ei cu surpriză. „Acest om este mai puternic decât am presupus noi”, părea să spună privirea lor.

Gabriel, obsedat întruna de veşnicul gând al vieţii sale, făcea legătura între el şi ceea ce auzise şi reflectă. Théodore de Bčze se adresa cu însufleţire cutezătorului chirurg:

— Trebuie neapărat să fii alături de noi. Ce ceri?

— Nimic, decât favoarea de a discuta uneori şi de a supune luminilor dumneavoastră unele dificultăţi de care încă mă împiedic.

— Vei avea mai mult, zise Théodore de Bčze, vei coresponda direct cu Calvin.

— O asemenea onoare, mie? Strigă Ambroise Paré roşind de bucurie.

— Da, trebuie să-l cunoşti şi să te cunoască, zise amiralul. Un discipol ca dumneata cere un maestru ca el. Îi vei da scrisorile lui La Renaudie şi noi ne vom asuma sarcina de a le face să ajungă la Geneva. Tot noi îţi vom da şi răspunsurile la aceste scrisori. Nu se vor lăsa mult aşteptate. Ai auzit vorbindu-se despre prodigioasa activitate a lui Calvin. Aşa că vei fi mulţumit.

— Ah! Spuse Ambroise Paré, mă răsplătiţi înainte de a fi făcut ceva. Cum de am meritat atâta favoare?

— Fiind ceea ce eşti, prietene, zise La Renaudie. Ştiu bine că-l vei entuziasma şi pe el.

— Oh! Mulţumesc, mulţumesc de mii de ori! Răspunse Ambroise. Dar, continuă el, din nenorocire trebuie să vă părăsesc. Mă aşteaptă atâţia oameni care suferă…

— Du-te! Du-te! Zise Théodore de Bčze, motivele dumitale sunt prea sacre ca să te reţinem. Du-te! Fă binele aşa cum gândeşti adevărul!

— Dar, părăsindu-ne, reluă Coligny, repetă-ţi că părăseşti nişte prieteni şi, aşa cum le spunem celor de aceeaşi credinţă cu noi, nişte fraţi.

Îşi luară bun rămas de la el şi Gabriel, strângându-i cu căldură mâna, se alătură acestei mărturii de prietenie.

Ambroise Paré ieşi, cu inima plină de bucurie şi mândrie.

— Un suflet într-adevăr de elită! Strigă Théodore de Bčze.

— Câtă ură faţă de tot ce-i comun! Zise La Renaudie.

— Şi ce devotament fără calcul şi fără gândiri ascunse faţă de cauza umanităţii! Zise Coligny.

— Vai! Reluă Gabriel, alături de această abnegaţie, cât de meschin trebuie să vi se pară egoismul meu, domnule amiral. Eu nu subordonez, ca Ambroise Paré, faptele şi persoanele ideilor şi principiilor, ci dimpotrivă, principiile şi ideile faptelor şi persoanelor. Reforma n-ar fi pentru mine un scop, ci un mijloc. În marea dumneavoastră luptă dezinteresată, eu mă voi bate pentru propriile mele

socoteli. O, motivele mele sunt prea personale ca să îndrăznesc să apăr o cauză atât de pură şi aţi face foarte bine să mă alungaţi de pe acum din rândurile dumneavoastră ca nedemn.

— Vă calomniaţi cu siguranţă degeaba, domnule d'Exmčs, zise Théodore de Bčze. Chiar dacă aveţi idei mai puţin elevate decât cele ale lui Ambroise Paré, căile Domnului sunt diverse şi adevărul nu-l afli doar pe un singur drum.

— Da, făcu La Renaudie, obţinem rar profesiuni de credinţă că aceea pe care aţi auzit-o, când adresăm celor pe care vrem să-i înrolăm în partidul nostru întrebarea: „Ce ceri?”

— Ei bine, reluă Gabriel cu un surâs trist, Ambroise Paré a răspuns la această întrebare: „Întreb dacă într-adevăr justiţia şi dreptul sunt de partea voastră.” Ştiţi ce voi întreba eu?

— Nu. Răspunse Théodore de Bčze, dar suntem gata să vă satisfacem orice nedumerire.

— Eu vă întreb, zise Gabriel, dacă sunteţi siguri că aveţi de partea dumneavoastră suficientă putere materială, dacă nu pentru a învinge, cel puţin pentru a lupta?

Din nou cei trei reformaţi se priviră între ei cu surpriză. Dar această surpriză nu mai avea aceeaşi semnificaţie ca prima oară. Gabriel îi observă într-o tăcere melancolică. Théodore de Bčze, după o pauză, reîncepu:

— Oricare ar fi, domnule d'Exmčs, sentimentul care vă dictează o astfel de întrebare, v-am făgăduit mai dinainte să vă răspund, aşa că-mi ţin făgăduiala. N-avem de partea noastră numai raţiunea, ci şi puterea, slavă Domnului! Progresele Reformei sunt rapide şi de netăgăduit. Acum trei ani s-a ridicat la Paris o biserică reformată; azi, în toate oraşele mari ale regatului, Blois, Tours, Poitiers, Marsilia, Rouen, există câte una. Veţi putea vedea dumneavoastră înşivă, domnule d'Exmčs, adunările prilejuite de vizitele noastre la Pre-aux-Clercs. Poporul, nobilimea şi Curtea îşi lasă baltă serbările ca să vină să cânte cu noi psalmii

francezi ai lui Clement Marot13. La anul vom organiza o procesiune publică, pentru a ne da seama de numărul nostru. În prezent, aş putea afirma că avem de partea noastră cam o cincime a populaţiei. Putem deci să ne intitulăm, fără falsă modestie, un partid şi să inspirăm, cred, prietenilor noştri oarecare încredere şi duşmanilor oarecare teamă.

— Aşa fiind, zise rece Gabriel, aş putea să mă număr printre primii şi să vă ajut să-i combateţi pe ceilalţi.

— Dar dacă am fi fost mai slabi? Întrebă La Renaudie.

— Aş fi căutat alţi aliaţi, mărturisesc, răspunse Gabriel cu liniştită fermitate.

La Renaudie ţi Théodore de Bčze lăsară să le scape un gest de mirare.

— Ah! Strigă Coligny, nu-l judecaţi, prieteni, cu prea multă grabă şi severitate. L-am văzut la asediul de la Saint-Quentin şi, când îţi rişti viaţa cum şi-a riscat-o el, n-ai un suflet de duzină. Dar eu ştiu că el trebuie să-şi îndeplinească o datorie de familie, sacră şi cumplită, care nu-i lasă liberă nici o părticică a devotamentului.

— În lipsa acestui devotament, aş voi ca cel puţin să vă aduc sinceritatea, zise Gabriel. Dacă evenimentele mă determină să fiu de-al dumneavoastră, domnul amiral poate atesta că vă voi oferi un braţ şi o inimă de nădejde. Dar adevărul este că nu mă pot dărui în întregime şi fără calcul; căci am de îndeplinit un lucru şi atâta timp cât acest lucru nu va fi dus la capăt, nu voi fi stăpân pe soarta mea. Destinul altor persoane îl reclamă la orice oră şi în orice loc pe al meu.

— Te poţi tot atât de bine devota unui om ca şi unei cauze, zise Théodore de Bčze.

— Şi în acest caz, reluă Coligny, am fi fericiţi, prietene, să te slujim, după cum şi noi am fi mândri să ne slujeşti.

— Urările noastre te vor însoţi şi voinţele noastre te vor ajuta la nevoie. Numai bagă de seamă, tinere, zise austerul La Renaudie în limbajul lui măreţ şi familiar; atunci când îţi

vom spune frate, va trebui să fii demn de noi. Putem admite în rândurile noastre un devotament deosebit; dar inima se înşeală uneori chiar pe ea însăşi. Eşti sigur că, în timp ce te crezi consacrat unui alt ţel, nici un gând personal nu se amestecă în acţiunile dumitale? În scopul pe care-l măreşti eşti în mod absolut şi real dezinteresat? Nu eşti îndemnat de nici o pasiune, această pasiune fie ea chiar cea mai generoasă din lume?

— Nu vă cerem, reluă Théodore de Bčze, să ne împărtăşiţi secretele dumneavoastră; dar dacă ni le-aţi dezvălui n-aţi fi nici un moment încurcat?

— Dacă îţi vorbim astfel, prietene, spuse la rândul lui amiralul, o facem ca să apărăm cauza şi să ne păstrăm mâinile curate.

Gabriel ascultă privindu-i pe rând pe cei trei oameni severi faţă de alţii ca şi faţa de ei înşişi, care, în picioare în jurul lui, Pătrunzători şi gravi, îl interogau ca prieteni şi ca judecători. La vorbele lor, Gabriel păli şi roşi rând pe rând. El însuşi îşi întreba conştiinţa. Soldat, obişnuit cu faptele şi nu cu reflecţia, nu prea avusese vreme să se cunoască. În acel moment se întreba cu groază dacă dragostea să pentru doamna de Castro nu ocupase o parte prea mare în inima lui în pofida dragostei filiale; dacă, egoist, nu ţinea mai mult să-l elibereze pe bătrânul conte doar ca să afle secretul naşterii Dianei. O împrejurare, în aparenţă neînsemnată, îl readuse în fire. La biserica Saint-Severin sună ceasul unsprezece. Într-o oră va fi în faţa regelui. Atunci, cu o voce destul de fermă, Gabriel le spuse reformaţilor:

— Sunteţi oamenii vârstei de aur; totuşi nu e cu putinţă ca toţi cei din partidul Reformei să vi se asemuie. E util şi necesar ca dumneavoastră, care sunteţi capul şi inima Reformei, să vă supravegheaţi cu severitate intenţiile şi actele; dar dacă eu mă dăruiesc acestei cauzei n-o voi face în calitate de şef, ci de simplu soldat. Petele sufletului sunt de neşters; cele ale mâinii se mai pot spăla. Voi fi mâna dumneavoastră, atâta tot. Această mână curajoasă şi îndrăzneaţă, cutez s-o spun, aţi putea-o refuza?

— Nu, zise Coligny şi-o acceptăm chiar din ceasul acesta.

— Eu, continuă Théodore de Bčze, sunt sigur că ea se va aşeza la fel de pură şi de vitează pe mânerul spadei sale.

— Vom lua drept garant, reluă La Renaudie, chiar ezitarea pe care au putut s-o işte în inima dumitale cuvintele noastre, poate prea aspre şi prea exigente. Ştim să judecăm oamenii.

— Mulţumesc, domnilor, zise Gabriel. Mulţumesc că nu v-aţi schimbat părerea – de care am atâta nevoie în aspra sarcină ce-o am de îndeplinit. Vă mulţumesc mai ales dumneavoastră, domnule amiral, care, conform făgăduielii, mi-aţi pus la dispoziţie mijloacele prin care să pot plăti lipsa de credinţă, fie chiar şi a unui rege. Acum sunt nevoit să vă părăsesc, dar nu vă spun „adio”, ci „cu bine!” Măcar că eu sunt dintre cei care ascultă mai curând de fapte decât de gânduri, cred totuşi că ceea ce aţi semănat astăzi în sufletul meu va rodi.

— O dorim şi pentru noi, zise Théodore de Bčze.

— Pentru mine n-ar trebui s-o doresc; căci, vă mărturisesc, nenorocirea va fi cea care mă va face să mă dăruiesc Reformei. Cu bine, domnilor, acum trebuie să mă duc la Luvru.

— Te însoţesc, zise Coligny. Am să-i repet lui Henric al II-lea, în faţa dumitale, ceea ce i-am declarat în lipsa dumitale. Memoria regilor este scurtă şi al nostru nu trebuie lăsat să nege sau să uite. Merg cu dumneata.

— N-aş fi îndrăznit să vă cer acest serviciu, domnule amiral. Dar primesc cu recunoştinţă propunerea dumneavoastră.

— Să plecăm deci, zise Coligny.

După ce părăsi camera lui Calvin, Théodore de Bčze îţi luă carnetul şi scrise pe el două nume: Ambroise Paie şi Gabriel, viconte d'Exmčs.

— Dar, îi spuse La Renaudie, mi se pare că te cam grăbeşti înscriindu-i pe aceşti doi oameni printre ai noştri. Nu s-au angajat în nici un fel.

— Aceşti doi oameni sunt ai noştri, răspunse de Bčze. Unul caută adevărul şi celălalt fuge de nedreptate. Îţi spun că sunt ai noştri şi-i voi scrie lui Calvin…

— Dimineaţa a fost bună pentru noi, zise La Renaudie.

— Sigur! Răspunse Théodore, am convins un filosof de prestigiu şi un soldat valoros, un cap puternic şi un braţ solid, un câştigător de bătălii şi un semănător de idei. Ai dreptate, La Renaudie: dimineaţa a fost într-adevăr bună.

Capitolul XLVII Graţia Mariei Stuart trece prin acest roman la fel de fugară ca şi prin istoria Franţei SOSIND CU COLIGNY LA PORŢILE Luvrului, Gabriel fu consternat de primul cuvânt pe care-l auzi. Regele nu primea în ziua aceea.

Amiralul, deşi amiral şi nepotul lui Montmorency, era prea bănuit de erezie ca să aibă credit la Curte. Cât despre căpitanul gărzilor; Gabriel d'Exmčs, uţierii locuinţei regale avuseseră vreme să-i uite chipul şi numele. Cei doi prieteni întâmpinară destule greutăţi ca să treacă de uşile de afară. Înăuntru însă fu şi mai greu. Pierdură mai bine de un ceas cu discuţii şi ameninţări. Pe măsura ce izbuteau să facă să se ridice o halebardă, o alta venea să le bareze drumul. Toţi acei dragoni, mai mult sau mai puţin incoruptibili, care-l păzeau pe rege, păreau să se multiplice în faţa lor. Dar după ce ajunseră datorită insistenţelor, în marea galerie care preceda cabinetul lui Henric al II-lea, le fu imposibil să treacă mai departe. Consemnul era prea sever. Regele,

închis cu conetabilul şi cu doamna de Poitiers, dăduse ordinele cele mai stricte să nu fie deranjat sub nici un pretext.

Ca să intre la rege, Gabriel ar fi trebuit să aştepte până seara. Să aştepţi tocmai când crezi că ţi-ai atins în sfârşit scopul, după atâtea lupte şi dureri! Cele câteva ore de aşteptare i se păruseră lui Gabriel mai cumplite decât toate primejdiile pe care le înfruntase şi le biruise până atunci. Fără să audă cuvintele bune cu care amiralul încerca să-l consoleze şi să-l facă să aibă răbdare, el privea trist pe fereastră ploaia care începuse să cadă din cerul întunecat şi, cuprins de mânie şi nelinişte, frământa înfrigurat mânerul spadei. Cum să treacă peste acele gărzi stupide care-l împiedicau să ajungă în camera regelui?

Brusc, draperia antecamerei regale se ridică şi o siluetă albă şi strălucitoare păru să lumineze atmosfera cenuşie şi ploioasă. Mica regină Delfină, Maria Stuart, străbătea galeria. Gabriel scoase un strigăt şi întinse braţele către ea.

— Ah! Doamnă! Făcu el, fără să-şi dea seama de gestul său.

Maria Stuart se întoarse, îi recunoscu pe amiral şi pe Gabriel şi veni îndată către ei, surâzătoare ca de obicei.

— În sfârşit, v-aţi întors, domnule viconte d'Exmčs! Spuse ea. Sunt fericită să vă revăd. Am auzit vorbindu-se mult despre dumneavoastră în ultima vreme. Dar ce faceţi la Luvru la ora asta matinală şi ce doriţi?

— Să vorbesc cu regele, să vorbesc cu regele, doamnă! Răspunse Gabriel cu glas sugrumat.

— Domnul d'Exmčs, spuse atunci amiralul, trebuie într-adevăr să vorbească de îndată cu majestatea-sa. Lucrul nu suporta amânare şi toate gărzile i-au interzis să treacăt spunându-i să vină deseară.

— Ca şi cum aş putea aştepta până deseară! Strigă Gabriel.

— Numai că, zise Maria Stuart, cred că majestatea-sa isprăveşte în acest moment de dat nişte ordine importante.

Domnul conetabil de Montmorency este încă la rege şi, într-adevăr, mă tem că…

O privire rugătoare a lui Gabriel o împiedica pe Maria să-şi termine fraza.

— Hai să vedem! Risc, spuse ea.

Şi făcu un semn cu mâna sa mică. Gărzile se retraseră cu respect.

Gabriel şi amiralul putură să treacă.

— Oh! Mulţumesc, doamnă, spuse pătimaşul tânăr. Mulţumesc domniei-voastre care, asemenea unui înger, îmi apăreţi mereu ca să mă consolaţi în durerile mele.

— Drumul e liber, zise surâzând Maria Stuart. Dacă majestatea-sa se înfurie, nu daţi pe faţă intervenţia îngerului decât într-un caz extrem, vă rog.

Făcu lui Gabriel şi tovarăşului său o reverenţă graţioasă şi dispăru. Gabriel se afla de-acum la uşa cabinetului regelui. În ultima antecameră, un ultim uşier mai încercă să se opună la trecerea lor. Dar uşa se deschise brusc şi Henric al II-lea apăru în prag, isprăvind de dat cele din urmă instrucţiuni conetabilului. Hotărârea nu era virtutea regelui. La vederea neaşteptată a vicontelui d'Exmčs, se dădu îndărăt şi nu ştiu dacă să şei înfurie sau nu. Virtutea lui Gabriel era fermitatea. Se înclină mai întâi adânc în faţa regelui.

— Sire, spuse el, binevoiţi să primiţi expresia respectuosului meu omagiu…

Apoi, întorcându-se către domnul de Coligny, care înainta, în spatele lui şi căruia voi să-i evite încurcătura primelor cuvinte, adăugă:

— Veniţi, domnule amiral şi conform binevoitoarei făgăduieli pe care mi-aţi făcut-o, amintiţi majestăţii sale modesta contribuţie pe care am avut-o la atacul de la Saint-Quentin.

— Ce înseamnă asta, domnule? Strigă Henric care începuse a-şi regăsi sângele rece. Cum aţi ajuns până la

uşă, fără să fi fost anunţat? Cum îndrăzniţi să-l interpelaţi pe domnul amiral în prezenţa noastră?

Gabriel, la fel de cutezător în ocazii decisive ca şi în faţa duşmanului şi înţelegând că nu era momentul să se intimideze, reluă pe un ton respectuos, dar hotărât:

— Am socotit, sire, că majestatea voastră e întotdeauna gata când e vorba să facă dreptate, fie chiar şi ultimului dintre supuşii săi.

Profitase de mişcarea din spatele regelui, ca să intre cu îndrăzneală în cabinet unde Diana de Poitiers, palidă şi pe jumătate ridicată fotoliul său de stejar sculptat, îl privea pe cutezător, fără să poată rosti, în furia şi surpriza ei, un singur cuvânt. Coligny intrase şi el în urma impetuosului său prieten. Montmorency, la fel de uluit şi ceilalţi, luase hotărârea s-o imite pe Diana. Urmă un moment tăcere. Henric al II-lea, întors către iubita sa, o întrebă din priviri. Dar, mai înainte ca el să ia sau ca ea să-i dicteze vreo hotărâre. Gabriel, care ştia bine că în acel minut juca o partidă decisivă, îi spuse din nou lui Coligny cu un accent rugător şi demn totodată:

— Vă implor să vorbiţi, domnule amiral.

Montmorency făcu repede nepotului său un semn negativ: dar Gaspard nu ţinu seama de el.

— Voi vorbi, zise el, căci este de datoria mea, sire, reluă adresându-se regelui; vă repet pe scurt, în prezenţa domnului viconte d'Exmčs, ceea ce am crezut că e de datoria mea să vă spun în amănunt înainte de întoarcerea sa. Lui singur îi datorăm faptul de a fi prelungit apărarea Saint-Quentinului dincolo de termenul fixat chiar de majestatea-voastră.

Conetabilul avu o tresărire semnificativă. Dar Coligny, privindu-l fix, reluă cu acelaşi calm:

— Da, sire, de trei ori domnul d'Exmčs a salvat oraţul ţi, fără curajul, fără energia să, Franţa n-ar mai fi la ora asta pe drumul salvării, pe care se poate nădăjdui că se va menţine de acum încolo.

— Haide, eşti prea modest şi prea complezent, nepoate! Strigă domnul de Montmorency, care nu-şi mai putu struni nerăbdarea.

— Nu, domnule, zise Coligny, sunt drept şi cinstit, asta-i tot. Am contribuit şi eu, din toate puterile, la apărarea cetăţii care mi-a fost încredinţată. Dar vicontele d'Exmčs a reînsufleţit curajul locuitorilor pe care eu îl şi socoteam pe jumătate stins; vicontele d'Exmčs a ţtiut să introducă în oraş un ajutor pe care nici eu nu-l ştiam atât de aproape de noi; în sfârşit, vicontele d'Exmčs a dejucat o acţiune a inamicului pe care eu n-o prevăzusem. Nu mai vorbesc de felul în care s-a comportat în luptă. Dar ceea ce a realizat el singur şi asta o susţin sus şi tare, face ca partea uriaşă de glorie de care a avut parte cu acest prilej s-o scadă cu atât mai mult sau chiar s-o facă cu totul iluzorie pe a mea.

— Oh! Vă mulţumesc, domnule amiral, pentru atâta loialitate şi virtute, strigă Gabriel emoţionat. Vă rog să contaţi pe mine ca pe veşnicul dumneavoastră îndatorat. Da, dm ceasul acesta, creditorul a devenit debitorul dumneavoastră şi-şi va aminti de datoria sa, v-o jur.

În vremea asta, regele, cu sprâncenele încruntate şi cu ochii în pământ, bătea nerăbdător cu piciorul în podea, profund contrariat. Conetabilul se apropie puţin câte puţin de doamna de Poitiers şi schimbă cu ea câteva cuvinte în şoaptă. Părură să se oprească la o hotărâre, căci Diana începu să surâdă; şi acest surâs diabolic îl făcu să se înfioare pe Gabriel, care chiar în clipa aceea îşi aruncase din întâmplare privirea către frumoasa ducesă. Totuşi, tânărul găsi puterea să adauge:

— Vă mulţumesc, domnule amiral; v-aţi făcut faţă de mine mai mult decât datoria şi, dacă maiestatea sa binevoieşte acum să-mi acorde, ca primă recompensă, favoarea unui minut de discuţie în particular…

— Mai târziu, domnule, nu spun nu. Dar mai târziu, zise cu însufleţire Henric al II-lea; pe moment, lucrul e imposibil.

— Imposibil! Strigă îndurerat Gabriel.

— Şi de ce imposibil, sire? Îl întrerupse liniştită Diana, spre marea surpriză a lui Gabriel şi chiar a regelui.

— Cum! Doamnă, bâlbâi Henric, vă gândiţi să…

— Mă gândesc, sire, că un rege este dator să dea fiecăruia dintre supuşii săi ceea ce-i datorează. Or, datoria dumneavoastră faţă de domnul viconte d'Exmčs este dintre cele mai legitime, dintre cele mai sacre mi se pare.

— Fără îndoială, fără îndoială, zise Henric, care încerca să citească în ochii amantei sale şi vreau…

— Ascultaţi-l pe domnul d'Exmčs de îndată, zise Diana; e şi bine şi drept.

— Dar majestatea sa ştie, zise Gabriel din ce în ce mai uluit, că trebuie să-i vorbesc singur?

— Domnul de Montmorency tocmai se retrăgea când aţi intrat, domnule, zise Diana de Poitiers. Cât despre domnul amiral, v-aţi asumat dumneavoastră singur sarcina de a-i spune în mod delicat că nu-l mai reţineţi. În ce mă priveşte, eu, care am fost martora angajamentului luat de rege faţă de dumneavoastră şi care voi şti, dacă va trebui, să-i amintesc majestăţii-sale termenii precişi ai acestui angajament, îmi veţi îngădui, cred, să rămân…

— Sigur, doamnă, chiar vă rog, murmură Gabriel.

— Noi ne luăm rămas bun, nepotul meu şi cu mine, de la majestatea sa şi de la dumneavoastră, doamnă, zise Montmorency.

Şi-i făcu Dianei, înclinându-se, un semn de încurajare, de care aceasta nu păru să mai aibă nevoie. La rândul său, Coligny cutează să-i strângă lui Gabriel mâna, apoi ieşi în urma unchiului său.

Regele şi favorita rămaseră singuri cu Gabriel, speriat de neprevăzută şi misterioasa protecţie pe care i-o acordă mama Dianei de Castro.

Capitolul XLVIII Cealaltă Diana ÎN CIUDA PUTERNICEI STĂPÂNIRI de sine, chipul lui Gabriel păli şi emoţia făcu ca vocea să-i pară spartă atunci când, după o pauză, îi spuse regelui:

— Sire, cu o încredere profundă în făgăduiala voastră regească, cutez, scăpat abia ieri din captivitate, să amintesc majestăţii-voastre angajamentul solemn pe care a binevoit să-l ia faţă de mine. Contele Montgommery trăieşte încă, sire, altfel mi-aţi fi retezat de mult vorba…

Se opri cu pieptul apăsat. Regele rămase nemişcat. Gabriel reluă:

— Ei bine, sire, deoarece contele de Montgommery trăieşte încă, deoarece aşa după cum a arătat şi domnul amiral, am prelungit cât am putut termenul rezistenţei oraşului Saint-Quentin, înseamnă că eu mi-am ţinut făgăduiala; ţineţi-o şi dumneavoastră, sire, daţi-mi înapoi tatăl…

— Domnule… Zise Henric ezitând. O privi pe Diana de Pointiers ale cărei calm şi siguranţă nu păreau să fie tulburate. Pasul era totuşi dificil. Henric se obişnuise să-l privească pe Gabriel ca pe un mort ori ca pe un prizonier şi nu-şi pregătise răspuns la cererea lui. În faţa acestei ezitări Gabriel simţi cum teama îi strânge inima.

— Sire, zise el cu un soi de disperare, nu se poate ca majestatea-voastră să fi uitat! Majestatea-voastră îşi aminteşte, cu siguranţă, acea solemnă discuţie; îşi aminteşte ce angajament mi-am luat în numele prizonierului, dar şi angajamentul luat de dumneavoastră faţă de mine.

Regele fu, fără să vrea, mişcat de spaimă şi durerea tânărului; instinctele sale generoase se deşteptară în el.

— Îmi amintesc de tot, îi zise el lui Gabriel.

— Ah! Mulţumesc, sire, strigă Gabriel, a cărui privire străluci de bucurie.

Dar doamna de Poitiers zise în acel moment, liniştită:

— Fără îndoială că regele îşi aminteşte de tot, domnule d'Exmčs; dumneata eţti cel care pare să fi uitat.

Dacă un trăsnet ar fi căzut la picioarele saie în toiul unei zile frumoase de iunie, nu l-ar fi uluit într-atâta pe Gabriel.

— Cum, murmură el. Ce-am uitat, doamna?

— Jumătate din sarcina dumitale, domnule, răspunse Diana. Ai pus într-adevăr majestăţii sale şi dacă nu-s chiar cuvintele dumitale, cel puţin acesta este sensul: „Sire, pentru a răscumpăra libertatea contelui de Montgommery, îl voi opri pe duşman în drumul său triumfal spre centrul Franţei”.

— Ei bine şi n-am făcut astfel, doamnă? Întrebă Gabriel pierdut.

— Da, răspunse Diana. Dar ai adăugat: „Şi chiar, dacă va trebui, voi deveni din atacat atacator şi voi pune stăpânire pe unul din locurile în care domneşte duşmanul”. Iată ce-ai spus, domnule. Or, dumneata n-ai făcut, după câte mi se pare, decât jumătate din ceea ce-ai zis. Ce poţi răspunde la asta? Ai păstrat Saint-Quentinul un anumit număr de zile, foarte bine, nu neg. Văd oraşul apărat, dar oraşul cucerit unde-i?

— Oh! Doamne! Doamne! Mai putu spune Gabriel năucit.

— Vezi, zise Diana cu acelaşi sânge rece, că memoria mi-e încă bună şi mai atentă decât a dumitale. Totuşi nădăjduiesc că, acum, ai să-ţi aminteşti şi dumneata, la rândul dumitale.

— Da. E adevărat, acum îmi amintesc! Strigă cu amărăciune. Gabriel. Dar spunând atâta, am vrut doar să zic că la nevoie voi face imposibilul; căci e posibil, sire, să iei în acest moment un oraş, de la spanioli sau englezi? Majestatea voastră, lăsându-mă să plec, a acceptat tacit prima mea ofertă, fără să mă lase să cred că după acel efort eroic, după acea lungă captivitate aş mai fi putut s-o execut şi pe-a doua. Sire! Mă adresez dumneavoastră, un oraş pentru libertatea unui om, oare nu-i destul? Nu vă veţi mulţumi cu o asemenea răscumpărare? Va trebui ca, în urma unei vorbe scăpate aiurea, în toiul exaltării, să mi se impună o altă sarcină, de o sută de ori mai grea decât prima, dacă nu chiar irealizabilă?

Regele făcu o mişcare ca să vorbească; dar marea seneşală se grăbi să i-o i-a înainte.

— E oare mai uşor şi mai irealizabil, spuse ea, există mai puţine pericole şi mai puţină nebunie, cu toate făgăduielile dumitale, să redai libertatea unui captiv de temut, vinovat de lezmajestate? Pentru a obţine imposibilul, oferă imposibilul, domnule d'Exmčs; nu-i drept ca dumneata să-i ceri regelui să-şi ţină cuvântul, când dumneata nu ţi l-ai ţinut până la capăt pe-al dumitale. Datoriile unui suveran nu sunt mai puţin grele decât cele ale unui fiu; doar nişte servicii imense şi supraomeneşti aduse Statului ar putea să scuze faptul de a trece peste legile ţării. Ai de salvat un tată, dar majestatea să are de păzit Franţa.

Şi, cu o privire expresivă care-i întărea vorbele, Diana aminti de două ori lui Henric ce riscuri îşi asuma lăsându-l să iasă din mormânt fie bătrânul conte de Montgommery şi odată cu el taina lui. Gabriel, făcând un ultim efort, strigă întinzând mâinile către rege:

— Sire, mă adresez dumneavoastră, echităţii, clemenţei dumneavoastră! Sire, mai târziu, datorită timpului şi împrejurărilor, îmi voi ţine făgăduiala să aduc patriei acest oraş, sau să mor în încercarea asta. Dar, până atunci, sire, lăsaţi-mă, vă rog, să-mi văd tatăl…

Henric, sfătuit de privirea şi de atitudinea Dianei, răspunse întărindu-şi glasul:

— Ţineţi-vă făgăduiala până la capăt, domnule şi jur pe Dumnezeu că atunci, dar numai atunci, mi-o voi îndeplini şi eu pe a mea. Cuvântul meu e în funcţie de al dumneavoastră.

— Este ultimul dumneavoastră cuvânt, sire?

— Ultimul.

Gabriel îşi plecă o clipă capul, zdrobit, învins şi tremurând din pricina acestei înfrângeri.

Într-un minut îi trecu prin minte o lume de gânduri. Se va răzbuna pe acest rege ingrat şi pe această femeie perfidă; se va arunca în rândurile reformaţilor; va urma soarta Montgommery-ilor; îl va lovi de moarte pe Henric, aşa cum Henric l-a lovit pe bătrânul conte! Va face să fie alungată

Diana de Poitiers, umilită şi fără onoruri! Acesta îi va fi de acum încolo unicul scop al vieţii şi acest scop, oricât de îndepărtat şi de necrezut ar părea pentru un simplu gentilom, va şti totuşi să şi-l atingă! Numai că, în vremea asta, tatăl lui va putea să moară de douăzeci de ori! Răzbunarea era bună, salvarea şi mai bună în situaţia lui, să iei un oraş, era poate mai puţin greu decât să pedepseşti un rege. Numai că scopul ăsta era sfânt şi glorios, pe când celălalt criminal şi nelegiuit. Cu primul, o pierdea pe Diana de Castro pentru totdeauna; cu celălalt, cine ştie dacă n-o câştiga! Lui Gabriel îi trecură prin faţa ochilor, fulgerător, toate evenimentele întâmplate de la capitularea Saint-Quentinului. Sufletul viteaz şi totdeauna gata de acţiune al tânărului se şi regăsise. Se oprise la o hotărâre, concepuse un plan, întrevăzuse o ieşire. Regele şi iubita lui îl văzură cu mirare şi aproape cu spaimă, ridicându-şi fruntea palidă, dar calmă.

— Fie! Spuse el.

— Vă resemnaţi? Zise Henric.

— Mă hotărăsc! Răspunse Gabriel.

— Cum? Explicaţi-vă, zise regele.

— Ascultaţi-mă, sire… Fapta prin care voi încerca să vă redau un oraş din cele pe care vi le-au ocupat spaniolii, vi se pare disperată, imposibilă, smintită, nu-i aşa?

— E adevărat, răspunse Henric.

— Mă tem că da, adăugă Diana.

— După toate probabilităţile, continuă Gabriel, această încercare mă va costa viaţa, fără alt rezultat decât că voi fi socotit nebun ori ridicol.

— Nu eu v-am propus-o, zise regele.

— Ar fi mai înţelept să renunţaţi, zise Diana.

— V-am spus totuşi că sunt hotărât la asta.

Henric şi Diana nu-şi putură reţine o mişcare de admiraţie.

— Oh! Bagă de seamă! Strigă regele.

— La ce? La viaţa mea? Răspunse râzând Gabriel, e multă vreme de când mi-am sacrificat-o. Numai că sire, de data

asta, nici o neînţelegere, nici un subterfugiu. Condiţiile târgului pe care l-am încheiat în faţa Domnului sunt limpezi acum. Eu, Gabriel, viconte d'Exmčs, viconte fe Montgommery, voi face în aţa fel încât datorită mie, un oraş aflat în momentul de faţă în puterea spaniolilor sau a englezilor, să cadă în mâinile dumneavoastră. Acest oraş nu va fi o cetate prost fortificată sau un târguşor, ci un oraş puternic, foarte important pe care l-aţi putea râvni. Nimic încâlcit până aici, socot!

— Nu, într-adevăr, zise regele, tulburat.

— Dar şi dumneavoastră, în ce vă priveşte, zise Gabriel, dumneavoastră, Henric al II-lea, rege al Franţei, vă veţi angaja să deschideţi, la prima mea cerere, celula tatălui meu şi să mi-l înapoiaţi pe contele de Montgommery. Vă angajaţi la asta?

— Mă angajez.

— Mulţumesc maiestăţii-voastre. Dar nu e totul: trebuie să acordaţi o garanţie în plus acestui biet smintit care se aruncă cu ochii închişi în prăpastie. Trebuie să fiţi indulgent cu cei care se pregătesc să moară. Nu vă voi cere un înscris semnat care ar putea să vă compromită şi pe care fără îndoială că mi-l veţi refuza. Dar iată o Biblie. Sire, puneţi deasupra mâna voastră regală şi faceţi acest jurământ: „În schimbul unui oraş de primul rang pe care i-l voi datora lui Gabriel de Montgommery, mă leg pe această sfântă carte să redau vicontelui d'Exmčs libertatea tatălui său şi declar dinainte că, dacă nu respect acest jurământ, vicontele va fi scutit faţă de mine şi de ai mei de orice fel de obligaţie, adaug că tot ce va face ca să pedepsească sperjurul va fi bine făcut şi absolvit în faţa oamenilor şi a lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi vorba de o crimă împotriva persoanei mele!” Faceţi acest jurământ, sire!

— Cu ce drept îmi ceri asta? Zise Henric.

— V-am spus, sire, cu dreptul celui care va muri.

Regele încă şovăia, dar ducesa, cu surâsul ei dispreţuitor, îi făcu un semn că putea să accepte fără nici o teamă.

Într-adevăr, ea socotea că, pe moment, Gabriel îşi pierduse judecata şi înalţă din umeri cu milă.

— Bine, consimt, zise Henric cu o aţâţare ciudată. Şi repetă, cu mâna pe Biblie, formula jurământului, pe care i-o dictă Gabriel.

— Cel puţin, zise tânărul, când regele isprăvi, asta îmi va cruţa remuşcările. Martor noii noastre învoieli nu e numai doamna, ci şi Dumnezeu. Acum, nu mai am nimic de pierdut. Rămâneţi cu bine, sire. Peste două luni sau voi fi mort, sau îmi voi îmbrăţişa tatăl.

Se înclină în faţa regelui şi a ducesei şi ieşi grăbit. Henric, fără ă vrea, rămase un moment serios şi gânditor, dar Diana izbucni în râs.

— Haideţi, nu râdeţi, sire? Doar vedeţi că acest nebun e pierdut şi că taică-su va muri în temniţă. Puteţi râde, sire, zău aşa!

— Asta voi şi face, zise regele râzând.

Capitolul XLIX O idee mare pentru un om mare DE CÂND PURTA TITLUL DE locotenent general al regatului, ducele de Guise ocupa o locuinţă chiar în Luvru. Acum, ambiţiosul şef al casei de Lorena dormea, sau mai bine zis veghea, în fiecare noapte, în castelul regilor Franţei. Ce visuri îşi făcea el, treaz, sub acele baldachine populate de himere? Visele sale mai progresaseră oare din ziua în care îi încredinţase lui Gabriel, în cortul de la Civitetta, proiectele în legătură cu tronul Neapolelui? Se mai mulţumea cu asta acum? Oaspete al casei regale, nu-şi spunea oare că ar putea deveni stăpânul ei? Nu simţea vag în jurul tâmplelor atingerea coroanei? Nu-şi privea cu un surâs credincioasa lui spadă, mai sigură decât bagheta unui vraci, singura care putea să-i transforme nădejdea în realitate? E de presupus că, încă din acea epocă, François de Lorena realitate? E de presupus că, încă din acea epocă, François de Lorena nutrise astfel de gânduri. Ce vreţi? Însuşi regele, chemându-l în ajutor, nu-i întărea oare ambiţiile cele mai cutezătoare? A-i încredinţa salvarea Franţei în această

situaţie disperată, însemna a-l recunoaşte drept primul căpitan al vremii! Francisc I n-ar fi fost atât de molâu. Şi-ar fi apucat spada şi s-ar fi năpustit întocmai ca la Marignan. Dar lui Henric al II-lea, deşi foarte viteaz, îi lipsea voinţa care comandă şi forţa care execută. Ducele de Guise îşi spunea toate astea, dar îşi mai spunea că n-ar fi fost de ajuns să-şi justifice sie însuşi acele nădejdi temerare, trebuia să le justifice în ochii Franţei; trebuia, prin servicii strălucite, prin succese de seamă, să-şi cucerească soarta. Fericitul general, care avusese norocul de a stăvili la Metz a doua invazie a marelui împărat Carol Quintul, simţea totuşi că nu făcuse încă destul pentru a spera totul. Chiar dacă l-ar fi respins din nou pe spanioli şi pe englezi până la frontieră şi tot nu era de ajuns. Pentru că Franţa să se dăruie sau să se lase cucerită, nu era suficient să-i repare înfrângerile, trebuia să-i aducă victorii.

Acestea erau gândurile care frământau mintea ducelui de Guise de la reîntoarcerea sa din Italia. Şi le repeta chiar în ziua în care Gabriel de Montgommery încheia cu Henric al II-lea acel pact smintit şi sublim. Singur în camera sa, François de Guise, în picioare, la fereastră, se uita, fără să vadă, în curte şi bătea, în mod mecanic, cu degetele în geam. Unul dintre oamenii săi ciocăni la uşă cu discreţie, apoi, intrând, îl anunţă pe vicontele d'Exmčs.

— Vicontele d'Exmčs! Zise ducele de Guise care avea memoria lui Cezar ţi care dealtfel, avea motive temeinice să-şi aducă aminte de Gabriel. Vicontele d'Exmčs! Tânărul meu tovarăş de arme de la Metz, Renty şi Valenza! Pofteşte-l. Thibault, pofteşte-l de îndată.

Eroul nostru nu ezitase. Cu acel instinct sigur din ceasurile grele care, dacă iluminează întregul curs al existenţei, se numeşte geniu, părăsindu-l pe rege, ca şi cum ar fi presimţit tainicele gânduri cu care se mângâia chiar atunci ducele de Guise, se duse glonţ la locuinţa locotenentului general al regatului. Poate că acesta era singurul om care-l putea înţelege şi ajuta. Gabriel, dealtfel,

avea să fie mişcat de primirea pe care i-o făcu fostul său general. Ducele de Guise îi ieşi în întâmpinare până la uşă şi-l strânse în braţe.

— Ah! Dumneata, în sfârşit… Îi spuse el cu efuziune. De unde vii? Cât m-am gândit şi cât am vorbit despre dumneata, Gabriel!

— Într-adevăr, monseniore, am păstrat un oarecare loc în amintirea dumneavoastră?

— Drace! Mai şi întreabă! Strigă ducele. Dumneata n-ai obiceiul să-ţi aduci aminte de oameni? Coligny, care preţuieşte el singur cât toţi Montmorency-ii la un loc, mi-a povestit (deşi, nu ştiu de ce, pe ocolite) o parte din faptele dumitale de acolo, de la Saint-Quentin. Şi încă îmi ascundea, după cum spunea, ce era mai important.

— Şi totuşi n-am prea făcut cine ştie ce! Zise surâzând cu tristeţe gabriel.

— Ambiţios, zise ducele.

— Ambiţios, într-adevăr! Întări Gabriel, clătinând cu melancolie m cap.

— Dar; slavă Domnului, reluă ducele de Guise, te-ai întors. Iată-ne laolaltă, prietene! Ştii ce proiecte am făcut împreună în Italia! Ah! Dragul meu Gabriel, acum mai mult ca niciodată, Franţa are nevoie de vitejia noastră!

— Atâta cât voi exista şi cât voi putea, zise Gabriel. Voi face totul pentru ea şi n-aştept, monseniore, decât un semn al dumneavoastră.

— Mulţumesc, prietene, răspunse ducele, nu-ţi voi uita promisiunea, fii sigur şi semnul nu se va lăsa prea mult aşteptat.

— Eu va trebui să vă mulţumesc, monseniore, strigă Gabriel.

— La drept vorbind, zise ducele de Guise, cu cât privesc în jurul meu, cu atât găsesc situaţia mai încurcată şi mai gravă. A trebuit să alerg mai întâi zorit, să organizez în jurul Parisului rezistenţa, să prezint în faţa duşmanului o linie formidabilă de apărare, să-i stăvilesc înaintarea. Dar

asta nu înseamnă nimic! El are Saint-Quentinul! Are nordul ţării! Trebuie, vreau să intervin. Dar cum?

Se opri ca pentru a-l consulta pe Gabriel. Cunoştea deosebita putere de înţelegere a acestui tânăr şi, în mai multe ocazii, ţinuse seama de părerile sale; dar, de data asta, vicontele d'Exmčs tăcu, observându-l pe duce şi aşteptând să-i vină la mână.

François de Lorena reluă deci:

— Să nu-mi acuzi încetineala, prietene. Ştii doar, nu sunt dintre aceia care şovăie, ci dintre aceia care reflectează înainte de a acţiona. Nu mă vei ţine de rău, căci şi dumneata eşti tot cam ca şi mine. Hotărât şi totodată prudent. Ba chiar, adăugă ducele, cutele tinerei dumitale frunţi mi se par şi mai adânci ca altădată. Nu cutez să te întreb despre dumneata. Aveai, îmi amintesc, de achitat nişte datorii mari şi de descoperit nişte duşmani primejdioşi. Ai de plâns şi alte nenorociri decât cele ale patriei? Mi-e teamă că da: căci te-am lăsat grav şi te regăsesc trist.

Să nu vorbim despre mine, monseniore, vă rog, zise Gabriel. Să vorbim despre Franţa, va fi ca şi cum vom vorbi despre mine.

— Fie! Zise ducele de Guise. Vreau să-ţi spun deci pe faţă gândul şi grija mea. Mi se pare că ceea ce ar fi acum necesar, e să ridicăm, printr-o lovitură răsunătoare, moralul oamenilor noştri şi vechea noastră reputaţie, să transformăm apărarea în atac, în sfârşit, să nu ne mărginim a ne remedia înfrângerea, ci a le compensa prin succese.

— Aceasta este şi părerea mea, monseniore! Strigă plin de însufleţire Gabriel, surprins şi încântat de o coincidenţă atât de favorabilă propriilor sale planuri.

— E şi părerea dumitale, nu-i aşa? Zise ducele de Guise. Te-ai gândit, desigur, de multe ori la primejdiile Franţei noastre şi la mijloacele de a le îndepărta?

— Într-adevăr, m-am gândit adesea.

— Ei, bine, zise François de Lorena, ai examinat situaţia? Acea lovitură de trăsnet pe care o socoteşti ca şi mine necesară, unde, când şi cum s-o încercam?

— Monseniore, cred că ştiu.

— E cu putinţă? Strigă ducele. Oh, vorbeşte, vorbeşte, prietene!

— Dumnezeule! Poate că am vorbit prea devreme! Zise Gabriel. Propunerea pe care vreau să v-o fac este dintre acelea care au cu siguranţă nevoie de pregătiri îndelungi. Sunteţi foarte mare, monseniore; dar lucrul despre care am să vă vorbesc s-ar putea să pară până şi domniei-voastre nemăsurat.

— Nu sunt câtuşi de puţin expus ameţelii, zise ducele de Guise surâzând.

— N-are importanţă, monseniore. La prima vedere, proiectul meu, mă tem şi vă previn, o să vi se pară straniu, smintit, chiar irealizabil! Totuşi, nu e decât dificil şi periculos.

— Dar asta e o atracţie în plus! Zise François de Lorena.

— Atunci, monseniore, continuă Gabriel, e de la sine înţeles că n-o să vă speriaţi. Voi fi, repet, riscuri mari. Dar mijloacele de reuşită sunt în puterea mea şi când vi le voi dezvălui, veţi fi de aceeaşi părere cu mine.

— Dacă e aşa, vorbeşte, Gabriel, zise ducele. Dar, adăugă el cu nerăbdare, cine vine iar să ne întrerupă? Tu baţi la uşă, Thibault?

— Da, monseniore, zise valetul sosind. Monseniorul mi-a poruncit să-l înştiinţez când va sosi ora de consiliu şi iată că sună de două, domnul de Saint-Remy şi ceilalţi domni vor veni dintr-o clipă într-alta să-l ia pe monseniorul.

— Adevărat, adevărat, zise ducele de Guise, în curând va avea loc consiliul şi încă unul important. Trebuie neapărat să asist şi eu. Bine, Thibault, lasă-ne. Să-i pofteşti aici pe acei domni când vor sosi. Vezi, Gabriel, că datoria mă cheamă lângă rege. Dar până deseară, când ai să-mi poţi dezvolta pe îndelete planul dumitale, care trebuie să fie

mare pentru că-ţi aparţine, satisfă-mi pe scurt curiozitatea şi nerăbdarea. În două cuvinte, Gabriel, ce ai de gând să faci?

— În două cuvinte, monseniore, să luăm Calaisul, zise liniştit Gabriel.

— Să luăm Calaisul! Strigă ducele, dându-se înapoi de surpriză.

— Uitaţi, monseniore, zise Gabriel, cu acelaşi sânge rece, că aţi făgăduit să nu vă speriaţi.

— Oh! Dar te-ai gândit bine ce spui? Zise ducele. Să iei Calaisul apărat de o garnizoană formidabilă, de ziduri de necucerit, de mare! Calaisul este în puterea Angliei de mai bine de două sute de ani. Calaisui, păzit aşa cum păzeşti cheia Franţei când o ai. Îmi place tot ceea ce e îndrăzneţ. Dar acest lucru depăşeşte orice închipuire.

— Da, monseniore, răspunse Gabriel. Vreau să fac acest lucru tocmai pentru că fapta este temerară, pentru că nu se poate concepe gândul ori bănuiala că are şanse de reuşită.

— La urma urmelor, e posibil, zise ducele pe gânduri

— Când mă veţi asculta, monseniore, veţi spune: „E sigur!” Cu condiţia, bineînţeles, de a păstra secretul cel mai strict, de a-l deruta pe duşman prin manevre false şi de a sosi în faţa oraşului pe neaşteptate. În cincisprezece zile Calaisul va fi al nostru.

— Dar, reluă cu însufleţire ducele, aceste indicaţii generale nu ajung. Planul dumitale, Gabriel! Ai un plan?

— Da, monseniore, simplu şi sigur.

Gabriel n-avu vreme să isprăvească. În acel moment uşa se deschise şi contele de Saint-Remy intră, urmat de numeroşi seniori ataşaţi pe lângă ducele de Guise.

— Majestatea-sa aşteaptă, monseniore locotenent general al regatului, spuse Saint-Remy.

— Sunt al dumneavoastră, domnilor, zise ducele de Guise, salutându-i pe cei sosiţi.

Apoi, întorcându-se spre Gabriel, îi spuse în şoaptă:

— Trebuie, vezi şi dumneata, să te părăsesc. Dar ideea neaşteptată şi măreaţă pe care ai semănat-o în mintea mea nu mă va părăsi toată ziua! Dacă într-adevăr crezi o astfel de minune realizabilă, mă simt demn să te înţeleg. Poţi veni aici la ora opt? Vom avea la dispoziţie aţa noaptea şi nu vom mai fi întrerupţi.

— La opt voi fi la dumneavoastră, zise Gabriel şi-mi voi întrebuinţa cu folos vremea până atunci.

— Îndrăznesc să-i spun monseniorului, zise contele de Saint-Remy, că e trecut de două…

— Iată-mă, iată-mă, răspunse ducele.

Făcu câţiva paşi dând să iasă, apoi se întoarse spre Gabriel, îl privi, apropiindu-se încă o dată de el ca pentru a se asigura că înţelesese bine:

— Să luăm Calaisul? Repetă el în şoaptă, ca un soi de întrebare. Şi Gabriel, dând afirmativ din cap, răspunse cu un surâs blând şi calm:

— Să luăm Calaisul!

Ducele de Guise ieţi, iar vicontele d'Exmčs părăsi Luvrul.

Capitolul L Diverse chipuri de ostaşi ALOYSE PÂNDEA CU TEAMĂ, LA fereastra casei, întoarcerea lui Gabriel. Când îi zări, îşi înălţă spre cer ochii plini de lacrimi, de data asta lacrimi de fericire şi de mulţumire. Apoi alergă să deschidă ea însăşi uşa stăpânului iubit.

— Domnul fie binecuvântat! Bine că te văd viu, monseniore, strigă, ea. Ai ieşit de la Luvru? L-ai văzut pe rege?

— L-am văzut, răspunse Gabriel.

— Ei bine?

— Ei bine, doică, trebuie să mai aşteptăm.

— Să mai aşteptăm! Repetă Aloyse împreunându-şi mâinile. Sfânta Fecioară! E totuşi atât de trist şi atât de greu să aştepţi!

— Mi-ar fi într-adevăr greu să aştept, zise Gabriel dacă n-aş avea de îndeplinit nişte treburi. Voi lucra, slavă Domnului!

Intră în sală şi-şi aruncă mantia pe spatele unui fotoliu. Nu-l zări pe Martin-Guerre care se vârâse într-un colţ şi se cufundase în reflecţiile sale profunde.

— Păi bine, Martin, leneşule! Strigă doamna Aloyse către scutier, Nu te deranjezi nici măcar să-ţi ajuţi stăpânul să-şi scoată mantia?

— Oh, iertare, iertare, făcu Mărim, trezindu-se din visarea lui şi sculându-se grăbit.

— Lasă, Martin, nu te deranja, zise Gabriel. Aloyse, nu vreau să-l tulbur pe bietul meu Martin, zelul şi devotamentul lui îmi sunt în acest moment mai necesare ca niciodată şi trebuie să mă înţeleg cu el asupra unor lucruri serioase.

Orice dorinţă a vicontelui d'Exmčs era sacră pentru Aloyse. Îi aruncă scutierului cel mai prietenos surâs şi ieşi discret pentru a-l lăsa pe Gabriel să discute în linişte.

— Ei, Martin, spuse acesta când rămaseră singuri. Ce făceai acolo? I la ce te gândeai atât de serios?

— Monseniore, răspunse Martin, îmi scormoneam creierii ca să ezleg cât de cât enigma omului de azi-dimineaţă.

— Ei bine şi-ai dezlegat-o? Zise Gabriel surâzând.

— Prea puţin, din păcate, monseniore, căci sunt nevoit să vă mărturisesc că, cu cât deschid mai tare ochii, cu atât noaptea mi se pare mai neagră.

— Dar ţi-am spus. Martin, că eu văd cu totul altceva.

— Adevărat, monseniore, dar ce? Asta mă omor eu să descopăr…

— N-a venit. Încă vremea să-ţi spun, zise Gabriel. Ascultă: îmi eşti devotat, Martin?

— E o întrebare pe care mi-o pune monseniorul?

— Nu, Martin, e o laudă. Fac apel la acest devotament despre care vorbesc. Va trebui, pentru o vreme, să uiţi de tine, să uiţi de umbra care pluteşte deasupra vieţii tale şi pe care o vom risipi mai târziu, ţi-o făgăduiesc. Acum însă am mare nevoie de tine, Martin.

— Ah, cu atât mai bine! Strigă Martin-Guerre.

— Dar, să ne înţelegem, zise Gabriel. Am nevoie de viaţa, de curajul tău. Vrei să te încrezi în mine, să-ţi amâni neliniştile personale i să te dărui doar mie şi soartei mele?

— Dacă vreau! Strigă Martin. Dar, monseniore, asta îmi este datoria şi, mai mult decât atât, dorinţa. Pe sfântul Martin! Am fost rea multă vreme despărţit de dumneavoastră! Vreau să câştig cu orice preţ zilele pierdute. Chiar dac-ar umbla legiuni de Martin-Guerre pe urmele mele, fiţi liniştit, monseniore, voi dispreţui totul! De îndată ce veţi fi aici, în faţa mea, nu vă voi vedea decât pe dumneavoastră.

— Inimă viteză! Zise Gabriel. Gândeşte-te totuşi, Martin, că treaba la care îţi cer să te angajezi e plină de primejdii, de capcane cumplite…

— Să trecem peste asta! Zise Martin, pocnindu-şi degetele cu nepăsare.

— Ne vom primejdui de o sută de ori viaţa, Martin!

— Cum va îi mizã, aşa va fi şi partida, monseniore!

— Iar această partidă teribilă, odată începută, nu ne va mai fi îngăduit s-o părăsim.

— Ori joci, ori nu joci, zise cu mândrie scutierul.

— Cu toată hotărârea ta, spuse Gabriel, nu-ţi dai seama de şansele ciudate pe care le are sau poate că nu le are lupta supraomenească la care te voi duce; gândeşte-te bine, toate aceste eforturi vor rămâne poate fără nici o răsplată! Martin, ia seamă la asta! Când mă gândesc la planul pe care-l am de îndeplinit mi se face mie frică…

— Bun! Primejdiile şi cu mine ne cunoaştem, zise Martin cu un aer nepăsător şi de când am avut cinstea să fiu spânzurat…

— Martin, reluă Gabriel, va trebui să înfrunţi elementele dezlănţuite ale naturii, să te înveseleşti de furtună, să râzi de imposibil…

— Vom râde! Zise Martin-Guerre. Ca să vă vorbesc deschis, monseniore, de când am fost spânzurat, zilele pe care le trăiesc mi se par zile dăruite şi nu vreau să-l supăr

pe bunul Dumnezeu cu surplusul pe care mi l-a acordat. Ceea ce-ţi da pe deasupra negustorul nu trebuie pus niciodată la socoteală; altfel omul e un nerecunoscător sau un prost.

— Deci, Martin, reluă vicontele d'Exmčs, vei împărţi soartă cu a mea şi mă vei urma…

— Până în iad, monseniore, cu condiţia ca să-i dau cu tifla Necuratului, căci doar suntem buni catolici, ce naiba!

— Nu te teme de asta, zise Gabriel; poate că. Luptând alături de mine, îţi vei compromite salvarea pe lumea asta, dar nu şi pe cealaltă.

— E ceea ce-mi trebuie, zise Martin. Dar, oare, monseniorul n-are altceva de cerut decât viaţa?

— Într-adevăr, zise Gabriel, surâzând de naivitatea eroică a acestei întrebări: într-adevăr, Martin, trebuie să-mi mai faci un serviciu…

— Despre ce-i vorba, monseniore?

— Fii bun, reluă Gabriel, caută şi găseşte-mi cât mai repede cu putinţă, chiar azi dacă se poate, o duzină de oameni de seamă ta, viteji, puternici, îndrăzneţi, care nu se tem nici de fier, nici de foc, care ştiu să îndure foamea şi setea, căldura şi frigul, care-s ascultători că îngerii şi care se bat că dracii… Crezi că se poate?

— La poruncă… Vor fi bine plătiţi? Întrebă Martin-Guerre.

— Un galben pentru fiecare picătură din sângele lor, zise Gabriel. Averea mea este lucrul la care nu ţin câtuşi de puţin, din păcate, în dificila sarcină pe care trebuie s-o duc la capăt.

— La preţul ăsta, monseniore, vă voi aduna în două ceasuri câţiva zdrahoni ouni, de care răspund ca de mine însumi. În Franţa şi mai ales la Paris, asemenea băieţi de viaţă nu stau degeaba niciodată. Dar pe cine vor sluji? V

— Pe mine, zise vicontele d'Exmčs. Ţi nu pe căpitanul gărzilor, ci pe un particular oarecare ce va lua parte la campania pe care o pregăteşte. Îmi trebuie oameni de nădejde…

— Oh! Dacă aşa stau lucrurile, zise Martin, am la îndemână, gata la primul semnal, cinci sau şase din vechii noştri zurbagii din războiul Lorenei. S-au stafidit, sărmanii de ei, de când i-aţi concediat. Vor fi fericiţi să se reîntoarcă în foc împreună cu dumneavoastră! Deci pentru dumneavoastră vreţi să-i angajez? Atunci, chiar astă-seară vă voi prezenta tot tacâmul…

— Bine! Zise Gabriel. O condiţie necesară în ceea ce priveşte înrolarea lor este să fie dispuşi să părăsească Parisul imediat şi să mă urmeze oriunde voi merge eu, fără întrebări sau comentarii, fără să-i intereseze dacă ne îndreptăm spre sud sau spre nord.

— Vor merge la glorie şi la bani cu ochii legaţi, monseniore.

— Contez deci pe ei şi pe tine, Martin. În ce te priveşte…

— Să nu vorbim despre asta, monseniore, îl întrerupse Martin.

— Ba dimpotrivă, să vorbim. Dacă vom supravieţui încăierării, viteazul meu slujitor, mă angajez solemn să fac pentru tine ceea ce vei face tu pentru mine şi să te slujesc la rândul meu împotriva duşmanilor tăi, aşa cum mă slujeşti tu pe mine, ţine minte. Până atunci dă-mi mâna, Martin.

— Ah! Monseniore! Exclamă Martin, sărutând respectuos mâna pe care i-o întindea stăpânul său.

— Du-te, Martin, zise vicontele d'Exmčs; apucă-te îndată de treabă. Discreţie şi curaj! Acum simt nevoia să rămân singur.

— Iertare, monseniorul rămâne acasă? Întrebă Martin.

— Da, până la ora şapte. La opt trebuie să fiu la Luvru.

— În cazul ăsta, zise scutierul, înainte de ora şapte, domnule viconte, sper să vă pot înfăţişa măcar pe câţiva din oamenii viitoarei dumneavoastre trupe.

Salută şi ieşi, foarte mândru şi preocupat de misiunea lui.

Rămas singur. Gabriel îşi petrecu restul zilei închis în casă, consultând planul pe care i-l dăduse Jean Peuquoy, făcând note, plimbându-se în lung şi-n lat prin odaie şi gândindu-

se. Nici o obiecţie a ducelui de Guise nu trebuia să rămână fără răspuns la discuţia din acea seară. Se întrerupea doar din când în când ca să-şi repete cu voce fermă: „Te voi salva, tată! Diana, te voi salva!”

Spre ora şase. Când, la insistenţele Aloysei, Gabriel acceptă să mănânce, intră Martin cu un aer grav şi afectat.

— Monseniore, zise el, aţi fi dispus să primiţi şase sau şapte ostaşi dintre cei care aspiră la cinstea de a servi Franţa şi pe rege sub ordinele dumneavoastră?

— Cum şase sau şapte?! Strigă Gabriel.

— Şase sau şapte pe care monseniorul nu-i cunoaşte. Oamenii noştri mai vechi de la Metz vor completa duzină. Sunt încântaţi să-şi rişte pielea pentru un stăpân ca dumneavoastră şi acceptă orice condiţii pe care le veţi pune…

— Drace! Nu ţi-ai pierdut vremea degeaba, zise vicontele d'Exmčs. Ei bine, haide, adu-ţi oamenii încoace.

— Unul după altul? Monseniorul va putea astfel să-i cântărească mai bine.

— Unul după altul, fie, zise Gabriel.

— Un ultim cuvânt, adăugă scutierul. Nu-i nevoie să-l avertizez pe domnul viconte că toţi aceşti oameni sunt cunoscuţi fie direct de mine, fie din informaţii exacte. Au firi diferite, dar trăsătura lor j comună este curajul, un curaj încercat în multe împrejurări. Pot răspunde în faţa monseniorului de această calitate esenţială dacă binevoieşte să se arate indulgent faţă de unele mici cusururi.

După acest discurs pregătitor, Martin-Guerre ieşi şi se întoarse aproape imediat urmat de un flăcău zdravăn, cu chipul oacheş, cu o înfăţişare greoaie, cu o mutră nepăsătoare, dar totuşi spirituală.

— Ambrozie zise Martin-Guerre prezentându-l.

— Ambrozio! E un nume străin. Nu e francez? Întrebă Gabriel.

— Cine ştie? Zise Ambrozio. Sunt copil găsit şi am crescut în Pirinei, cu un picior în Franţa şi cu altul în Spania şi, pe legea mea! Am profitat din plin de această dublă situaţie de bastard, fără să-i mulţumesc nici Domnului, nici mamei.

— Cum adică? Zise Gabriel.

— Nepărtinitor între cele două patrii ale mele, zise Ambrozio, M-am străduit mereu, cu slabele mele puteri, să înlătur barierele dintre ele, să extind asupra fiecăruia avantajele celeilalte şi, prin acest schimb liber de daruri, să contribui din toate puterile mele, ca un fiu cucernic ce sunt, la prosperitatea şi înflorirea lor.

— Într-adevăr, zise Martin-Guerre, Ambrozio făcea contrabandă.

— Dar, continuă Ambrozio, semnalat autorităţilor spaniole cât şi celor franceze şi urmărit de ingraţii mei compatrioţi de pe ambele versante ale Pirmeilor, am luat hotărârea să le cedez locul şi să vin la Paris, oraşul celor cutezători…

— Unde Ambrozio va fi fericit, adăuga Martin, să-şi pună în slujba vicontelui d'Exmčs îndemânarea, isteţimea şi lunga sa obişnuinţa cu oboseala şi cu pericolul.

— Ambrozio contrabandistul e acceptat! Zise Gabriel. Altul!

Ambrozio ieşi încântat, făcând loc unui personaj cu înfăţişare ascetică şi gesturi discrete, învăluit într-o lungă mantie de culoare închisa, cu un şirag de mătănii cu boabe mari în jurul gâtului.

— Lactance, îl anunţa Martin-Guerre; a slujit sub ordinele domnului de Coligny pe care-l regreta şi care va putea pune o vorbă bună pentru el în fata monseniorului. Dar Lactance este un catolic zelos şi-i este silă să asculte de un şef căzut pe panta ereziei.

Lactance, fără să spună o vorbă, aproba prin semne, din cap şi din mână, vorbele lui Martin, care continuă:

— Acest cucernic soldat va face, după cum îi este datoria, toate eforturile pentru a-l mulţumi pe domnul viconte d'Exmčs, dar cere să-i fie lăsate toată libertatea şi

îngăduinţa de a-şi îndeplini în mod riguros practicile religioase pe care le cere salvarea sufletului său.

Obligat de meseria armelor pe care a îmbrăţişat-o şi de vocaţia sa firească să se bată împotriva fraţilor sai întru Cristos şi adesea să-i şi ucidă, Lactance socoate că e bine să compenseze prin austeritate aceste crude îndeletniciri.

— Cucernicul Lactance e acceptat! Zise surâzând Gabriel.

Lactance, mereu tăcut, se înclina profund şi ieşi murmurând o rugăciune de recunoştinţa Celui Preaînalt care-i acordase favoarea de a se face plăcut unui atât de viteaz căpitan.

După Lactance, Martin-Guerre introduse, sub numele de Yvonnet, un bărbat tânăr, de talie mijlocie, cu chip distins şi fin, cu mâini mici şi îngrijite. Începând cu pieptănătura şi terminând cu cizmele, costumul lui era nu numai curat, ci şi cochet. Îl salută pe Gabriel cât mai graţios cu putinţă şi rămase în picioare în faţa lui, într-o poziţie pe cât de respectuoasă pe atât de elegantă, scuturând uşor cu mâna câteva fire de praf care i se aşezaseră pe mâneca dreaptă.

— Iată, monseniore, pe cel mai hotărât dintre toţi, zise Martin-Guerre; Yvonnet, în încăierare, este un adevărat leu dezlănţuit pe care nimic nu-l opreşte. Loveşte cu vârful şi cu tăişul spadei ca un turbat.

Dar mai ales la asalt străluceşte. El pune întotdeauna primul piciorul pe scară şi înfige primul stindardul francez pe zidurile duşmane.

— Deci, un adevărat erou… Spuse Gabriel.

— Fac şi eu ce pot, zise cu modestie Yvonnet şi Martin-Guerre apreciază mai mult decât trebuie slabele mele eforturi…

— Nu, sunt drept, zise Martin şi dovadă e că după ce ţi-am lăudat virtuţile, am să-ţi arăt şi cusururile. Yvonnet, monseniore, nu-i diavolul fără frică despre care vă vorbesc decât pe câmpul de luptă. Ca să fie brav trebuie ca-n jurul lui să bată toba, să şuiere săgeţile, să bubuie tunul. În viaţa de toate zilele, Yvonnet este un timid, delicat ca o fată

mare. Sensibilitatea lui cere mari menajamente. Nu-i place să rămână singur în întuneric, îi e groază de şoareci şi de păianjeni şi leşină din pricina unei zgârieturi. Nu-şi regăseşte războinica îndrăzneală decât atunci când simte mirosul de praf de puşcă şi vede curgând sângele duşmanului.

— N-are importanţă, zise Gabriel, cum nu ne ducem la bal, ci la luptă, Yvonnet cel delicat e acceptat!

Yvonnet îl salută pe viconte după toate regulile şi se îndepărtă surâzând, răsucindu-şi, cu mâna lui albă, fina sa mustaţă neagră.

Urmară doi coloşi blonzi, ţepeni şi calmi. Unul părea să aibă vreo patruzeci de ani; celălalt n-arată nici de douăzeci şi cinci.

— Heinrich Scharfenstein şi Franz Scharfenstein, unchi şi nepot, anunţă Martin-Guerre.

— Drace! Cine sunt ăştia? Zise Gabriel uluit. Cine sunteţi, vitejilor?

— Wir werstehen nur ein wenig das franzosich, spuse cel mai vârstnic dintre coloşi.

— Cum? Întrebă vicontele d'Exmčs.

— Noi înţeles rău franceza, zise uriaşul mai tânăr.

— Sunt mercenari germani, zise Martin-Guerre; în italiană, condotieri; în franceză, soldaţi. Îşi vând braţele celui care oferă mai mult şi socotesc bravura la adevăratul ei preţ. Au mai lucrat pentru spanioli şi pentru englezi… Dar spaniolul plăteşte prost, iar englezul se tocmeşte prea mult. Cumpăraţi-i, monseniore şi veţi face o afacere bună. Nu discută niciodată un ordin şi dacă e nevoie se aşază până şi în gura tunului cu un sânge rece uluitor. Curajul este pentru ei e o chestiune de cinste şi, ca să-şi primească exact leafa, îndură, fără să se plângă, orice fel de pericole, fie chiar şi morale, ale acestui soi de comerţ.

— Îi angajez şi pe aceşti lefegii în slujba gloriei, zise Gabriel şi, pentru mai multă siguranţă, le voi plăti pe o lună înainte. Dar timpul trece. Cheamă-i pe ceilalţi.

Cei doi Goliaţi germani duseră milităreşte mâna la pălărie şi se retraseră amândoi deodată, bătând pasul cu precizie.

— Următorul, zise Martin-Guerre, se numeşte Pilletrousse. Iată-l.

Un soi de brigand, cu mutră cumplită, cu hainele zdrenţuite, îşi făcu apariţia, legănându-se încurcat şi întorcându-şi ochii de la Gabriel ca din faţa unui judecător.

— De ce pari atât de ruşinat, Pilletrousse? Îl întrebă Martin-Guerre cu blândeţe. Monseniorul pe care-l vezi mi-a cerut oameni viteji. Poate că eşti puţin mai… Deocheat decât ceilalţi, dar de roşit, n-ai de ce roşi.

După care se adresă cu seriozitate stăpânului său:

— Pilletrousse, monseniore, este ceea ce noi numim un soldat care pradă. În războiul general împotriva spaniolilor şi englezilor, a dus lupta pe contul lui. Pilletrousse hoinăreşte pe drumurile mari, pune mâna pe tâlharii străini şi-i pradă pe prădători. Pe compatrioţii săi nu numai că-i respectă, dar îi şi protejează. Deci, Pilletrousse capturează, nu fură. Totuşi, a simţit nevoia să isprăvească oarecum cu meseria asta… Cam rătăcitoare şi să-i neliniştească mai puţin pe duşmanii Franţei. Aşa că a acceptat cu grabă oferta de a se înrola sub drapelul vicontelui d'Exmčs.

— Îl primesc pe răspunderea ta, Martin-Guerre, cu condiţia să nu aleagă ca loc al isprăvilor sale drumurile şi potecile, ci oraşele întărite şi câmpurile de luptă.

— Mulţumeşte monseniorului, caraghiosule, eşti de-ai noştri, zise prădătorului Martin-Guerre, care părea să aibă o slăbiciune pentru întărite şi câmpurile de luptă.

— Mulţumeşte monseniorului, caraghiosule, eşti de-ai noştri, zise prădătorului Martin-Guerre, care părea să aibă o slăbiciune pentru acest brigand.

— Oh! Da, mulţumesc, monseniore, zise cu efuziune Pilletrousse. Vă făgăduiesc că de-acum încolo să nu mă mai bat niciodată cu doi sau trei, ci numai cu zece…

— Pe curând! Zise Gabriel.

Cel care intră după Pilletrousse era un individ palid, melancolic, care părea să privească universul cu descurajare şi tristeţe. Ceea ce sporea mai ales aerul lugubru al mutrei sale erau tăieturile şi cicatricele cu care era din belşug însemnat. Martin-Guerre îl prezentă pe acest al şaptelea şi ultimul recrut sub denumirea funebră de Malemort14.

— Monseniorul viconte d'Exmčs va fi într-adevăr vinovat dacă-l va refuza pe bietul Malemort, adăugă el. Malemort este atins de o pasiune sinceră şi adâncă. Nefericitul are o înclinare pronunţată pentru război; nu se simte bine decât în luptă, nu e fericit decât în faţa masacrului, dar n-a gustat, vai! Din această fericire decât cu vârful buzelor. Se aruncă atât de orbeşte şi cu atâta furie în încăierare, încât întotdeauna se alege, chiar de la primul pas, cu câteva tăieturi care-l doboară şi-l trimit la spital, unde-şi petrece timpul gemând şi văitându-se, nu atât din cauza rănii, ci din pricina absenţei sale de i luptă. Tot trupul lui e numai cicatrice; dar e viguros, slavă Domnului! Se reface repede. Doar că trebuie să aştepte mereu o altă ocazie. Această lungă aşteptare nepotolită îl distruge mai mult decât tot sângele pe care l-a pierdut într-un mod atât de glorios. Monseniorul nu va avea inima să-l lipsească pe acest luptător melancolic de d bucurie pe care i-o poate procura cu un folos reciproc.

— Şi Malemort e acceptat, dragul meu Martin, zise Gabriel. Un surâs de satisfacţie înflori pe chipul palid al lui Malemort Speranţa îi înflăcăra ochii stinşi şi se duse să-şi întâlnească prietenii cu un pas mult mai uşor decât atunci când intrase.

— Ăştia-s toţi cei pe care voiai să mi-i prezinţi? Îl întrebă Gabriel pe scutierul său.

— Da. Monseniore, cred că sunteţi de acord cu alegerea lor…

— Ar fi fost şi greu să-i resping, zise Gabriel. Te pricepi la oameni, Martin. Primeşte complimente pentru aceste

fericite alegeri.

— Da, zise cu modestie Martin-Guerre. Îmi place să cred că Malemort, Pilletrousse, cei doi Schartfensteini, Lactance, Yvonne şi Ambrozio nu sunt flăcăi chiar de dispreţuit.

— Cred şi eu! Zise Gabriel. Nişte luptători adevăraţi!

— Dacă monseniorul, adăugă Martin, consimte să li se alăture Landry, Chesnel, Aubiot, Coutamine şi Balu, veteranii noştri din războiul Lorenei, socot că, în frunte cu domnia-voastră şi cu alţi patru sau cinci oameni de aici care să ne slujească, vom avea o oaste într-adevăr bună să se arate prietenilor şi mai ales duşmanilor noştri.

— Da, sigur, zise Gabriel, braţe şi capete de fier! Viteji nu glumă, Martin. Dar acum odihneşte-te. Ţi-ai întrebuinţat cu folos ziua, prietene şi-ţi mulţumesc; a mea, deşi plină de treabă şi de amărăciune, încă nu s-a terminat.

— Unde se duce monseniorul astă-seară?

— La Luvru, la domnul duce de Guise, care mă aşteaptă la opt, zise Gabriel, ridicându-se. Dar, graţie promptitudinii şi zelului tău, Martin, nădăjduiesc că unele dificultăţi care se puteau ivi în discuţia mea cu ducele au fost înlăturate.

— Oh, sunt cât se poate de fericit, monseniore.

— Şi eu, Martin! Nu ştii cât de mult ţin să reuşesc. Ah! Dar voi reuşi! Nu se poate să nu reuşesc!

Capitolul LI Dibăcie şi neîndemânare SĂ STRĂBATEM CU GÂNDUL şaizeci de leghe şi două săptămâni şi să ne întoarcem la Calais spre sfârşitul lunii noiembrie 1557.

Nu trecuseră nici douăzeci şi cinci de zile de la plecarea vicontelui d'Exmčs, când un mesager se prezentă din partea sa la porţile oraşului englez. Acest om ceru să fie condus la milordul Wentworth, guvernatorul căruia avea să-i înmâneze răscumpărarea fostului său prizonier. Părea dealtfel destul de stângaci aşa-zisul mesager, căci, deşi i se arătase drumul, trecuse de douăzeci de ori fără să intre, prin faţa porţii celei mari pe care toţi se străduiau să i-o tot arate şi se dusese întruna să bată pe la poterne şi pe la

porţi tăinuite; aşa că nepriceputul făcu aproape în întregime înconjurul drumurilor exterioare ale cetăţii.

În sfârşit, după nenumărate lămuriri, unele mai precise decât altele, o porni pe drumul cel bun; puterea magică a cuvintelor: „Aduc zece mii de scuzi guvernatorului” era atât de mare, încât precauţiile de rigoare odată luate, după ce-l scotociră pe omul nostru, după ce primiră ordine de la lordul Wentworth, îl lăsară pe purtătorul unei sume atât de respectabile să pătrundă în Calais.

Prostănacul trimis de Gabriel se rătăci de mai multe ori şi pe străzile Calaisului înainte de a găsi palatul guvernatorului pe care suflete milostive i-l arătau totuşi din o sută în o sută de paşi. I se părea că trebuie să întrebe de lordul Wentworth la fiecare corp de gardă pe care-l întâlnea şi cum zărea unul se şi îndrepta glonţ într-acolo.

După ce prăpădi astfel un ceas ca să facă un drum pentru care altuia i-ar fi trebuit doar zece minute, ajunse, în sfârşit, la palatul guvernatorului.

Fu dus imediat în faţa lordului Wentworth care-l primi, cu un aer grav, împins chiar, în ziua aceea până la o tristeţe mohorâtă. Când cesta îi explică obiectul mesajului său şi puse pe masă un sac doldora u aur. Englezul întrebă:

— Vicontele d'Exmčs te-a însărcinat să-mi aduci banii ăştia fără să-ţi transmită nimic pentru mine?

Pierre, astfel se numea trimisul, îl privi pe lordul Wentworth cu o mutră mirată care nu-i făcea prea multă cinste.

— Milord, zise el în sfârşit, n-am nimic alta cu dumneavoastră decât să vă înmânez răscumpărarea asta. Stăpânul meu nu mi-a poruncit nimic în plus şi eu nu pricep…

— Perfect! Îl întrerupse lordul Wentworth, cu un surâs dispreţuitor. Domnul viconte d'Exmčs a devenit mai rezonabil, după câte văd! Îl felicit. Aerul de la Curtea Franţei te face să uiţi! Cu atât mai bine pentru cei care-l respiră.

— Milord, la rândul său, n-are nimic de cerut stăpânului meu? Zise mesagerul.

— N-am nimic de spus domnului d'Exmčs, pentru că nici el nu mi-a spus mie nimic, zise sec lordul Wentworth. Totuşi să-l previi dacă vrei, că timp de o lună, până la 1 ianuarie, îl voi aştepta şi voi fi la ordinele sale şi ca gentilom şi ca guvernator al Calaisului. Val înţelege el despre ce-i vorba.

— Până la 1 ianuarie? Repetă Pierre. O să-i spun, milord.

— Bine, iată răsplata dumitale, prietene, o mică răsplată pentru osteneala acestui drum lung. Ia-i, ia-i…

Omul, care la început păru să şovăie, se răzgândi şi acceptă punga pe care i-o oferea lordul Wentworth.

— Mulţumesc, milord, zise el. Dar milordul îmi va mai acorda o favoare?

— Despre ce-i vorba? Întrebă guvernatorul Calaisului.

— În afară de această datorie pe care am achitat-o milordului, zise mesagerul, vicontele d'Exmčs mai are una, din timpul ţederii sale aici, faţă de unul dintre locuitorii acestui oraş, un oarecare… Cum Dumnezeu îl cheamă? Ah, da, un anume Pierre Peuquoy, care l-a găzduit…

— Ei bine? Zise lordul Wentworth.

— Ei bine, milord, îmi va fi îngăduit să mă duc la acest Pierr Peuquoy să-i dau înapoi datoria?

— Sigur, zise guvernatorul. O să ţi se arate casa. Iată-ţi permisul de ieşire din Calais. Aş fi voit să-ţi îngădui să petreci câteva zile aici, poate că simţeai nevoia să te odihneşti după această lungă călătorie. Dar regulamentul acestui loc ne interzice să ţinem aici un străin, mai ales un francez! Adio deci, amice şi drum bun!

— Adio şi noroc, milord şi toate mulţumirile mele.

Părăsind palatul guvernatorului, mesagerul, nu fără a se fi înşelat încă de vreo zece ori asupra drumului, se duse în strada Martroi, unde locuia, dacă cititorii noştri binevoiesc să-şi mai aducă aminte, armurierul Pierre Peuquoy. Trimisul lui Gabriel îl găsi pe Pierre Peuquoy şi mai trist încă în atelierul său decât pe lordul Wentworth în palatul său.

Armurierul, care-l luă la început drept un muşteriu, îl primi cu o indiferenţă vădită.

Totuşi, când celălalt pronunţă numele vicontelui d'Exmčs, fruntea bravului burghez se lumină brusc.

— Din partea vicontelui d'Exmčs! Strigă el. Apoi, adresându-se unuia dintre ucenicii săi care, tot aranjând tejgheaua, începuse să tragă cu urechea:

— Quentin, zise el, lasă treaba şi du-te repede să-l înştiinţezi pe vărul meu că a sosit mesagerul vicontelui d Exmbs.

Ucenicul, dezamăgit de această poruncă, ieşi.

— Vorbeşte acum, prietene, relua însufleţit Pierre Peuquoy. Oh! Ştiam eu bine că acest demn senior nu ne va uita. Vorbeşte repede. Ce veşti ne aduci din partea sa?

— Complimente şi mulţumiri, această pungă cu aur şi cuvintele: „Amintiţi-vă de 5!” pe care mi-a spus că o să le pricepeţi dumneavoastră…

— Asta-i tot? Întrebă Pierre Peuquoy.

— Tot, jupâne. „Ciudaţi mai sunt cei din ţara asta, gândi mesagerul. Se pare că niciunul nu ţine la scuzi. Îţi pun în schimb nişte întrebări cam aiurea, din care nici dracul nu pricepe nimic.”

— Dar, reluă armurierul, în casa asta suntem trei persoane. În afară de mine se mai află Jean, vărul meu şi sora mea Babette. Te-ai achitat de comisionul faţă de mine, foarte bine. Dar n-ai nimic altceva pentru Babette ori pentru Jean?

Jean Peuquoy, ţesătorul, intră chiar atunci pentru a-l auzi pe mesagerul lui Gabriel zicând:

— N-am nimic de spus decât dumneavoastră, jupâne Pierre Peuquoy şi v-am spus tot ce aveam de spus.

— Ei bine, vere, zise Pierre întorcându-se către Jean, vezi, domnul viconte d'Exmčs ne mulţumeşte, domnul viconte d'Exmčs ne trimite foarte zorit aceţti bani, domnul viconte d'Exmčs ne spune: „Amintiţi-vă de 5!” Dar el nu-şi mai aminteşte de nimic altceva.

— Vai! Spuse o voce slabă şi îndurerată din dosul uşii. Era biata Babette care auzise totul.

— Un moment! Zise Jean Peuquoy care se încăpăţâna să spere. Prietene, continuă el adresându-se trimisului, dacă faci parte din casa vicontelui d'Exmčs, trebuie să cunoşti printre slugile sale sau printre tovarăşii dumitale pe un oarecare Martin-Guerre.

— Martin-Guerre?… A, da, Martin-Guerre, scutierul. Da, jupâne, îl cunosc.

— E tot în serviciul vicontelui d'Exmčs?

— Tot.

— Dar a ştiut că vii la Calais?

— A ştiut, răspunse omul. Era chiar de faţă, îmi amintesc, când am părăsit palatul domnului d'Exmčs. M-a însoţit împreună cu stăpânul său… Cu stăpânul nostru, până la uşă şi m-a văzut pornind la drum.

— Şi nu ţi-a spus nimic pentru mine, nici pentru nimeni din casă?

— Absolut nimic, v-o repet.

— Stai, Pierre, nu te necăji încă. Prietene, poate că Martin-Guerre ţi-a recomandat să dai în taină cuiva vreun bilet? Află că precauţia e inutilă. Acum ştim cu toţii adevărul. Durerea persoanei căreia Martin-Guerre îi datorează o despăgubire ne-a făcut să aflăm totul.

Poţi deci vorbi fără grijă în prezenţa noastră. Dar dacă ai unele şovăieli în această privinţă, noi ne retragem şi această persoană la care fac eu aluzie va veni de îndată să discute cu dumneata…

— Pe legea mea, v-o jur, zise mesagerul, că nu pricep o iotă din ce spuneţi.

— Ajunge, Jean, destul! Strigă Pierre Peuquoy, ai cărui ochi se înflăcărară de un fulger de indignare. Pe memoria tatălui meu! Nu văd, Jean, ce plăcere poţi avea să insişti atâta asupra afrontului pe care ni l-a adus.

Jean îşi plecă îndurerat capul fără să mai adauge nimic. Socotea ca vărul său avea dreptate.

— Binevoiţi să număraţi aceşti bani, jupâne? Întreba mesagerul, Destul de încurcat de rolul său.

— Asta nu-i greu, zise Jean mai calm, dar nu mai puţin trist decât Pierre. Ţine asta pentru dumneata, prietene. În plus, vreau să-ţi dau de mâncare şi de băut.

— Mulţumesc pentru bani, zise trimisul, care părea totuşi destul de jenat să-i ia. Cât despre mâncare şi băutură, nu mi-e foame, nici sete, căci am mâncat mai adineauri la Nieullay. Trebuie să plec imediat, fiindcă guvernatorul mi-a interzis să petrec prea multă vreme în acest oraş.

— Nu te vom opri, zise Jean Peuquoy. Cu bine! Spune-i lui Martin-Guerre… Ba nu! N-avem ce-i spune. Zi-i numai domnului d'Exmčs că-i mulţumim şi că ne vom aminti de ziua de 5. Dar nădăjduim că-şi va aminti şi el la rândul său.

— Stai un pic, adăugă Pierre Peuquoy care ieşi un moment din sumbra sa meditaţie. Să-i mai spui stăpânului dumitale că-l vom aştepta o lună întreaga. Într-o lună poţi să te întorci la Paris şi el poate trimite pe cineva aici. Dar dacă anul în curs se termina fără să primim veşti de la el vom socoti că inima lui este lipsită de memorie şi ne vom supăra atât pentru el, cât şi pentru noi. Căci, În sfârşit, cinstea lui de gentilom care-l face să-şi amintească atât de bine de plata datoriilor va trebui să-l facă să-şi amintească şi mai bine de secretele încredinţate. Şi cu asta, adio, prietene.

— Domnul să vă aibă în pază, zise mesagerul lui Gabriel ridicându-se se să plece. Toate întrebările şi părerile dumneavoastră vor fi raportate aidoma stăpânului meu…

Jean Peuquoy îl însoţi pe om până la uşa casei; Pierre rămase, doborât, în colţul său. Mesagerul plimbăreţ, după numeroase ocolişuri şi rătăciri prin acel oraş întortocheat, unde se părea că-i este atât de greu să se descurce, ajunse în sfârşit la poarta principală, unde-şi arătă hârtia de liberă trecere şi, pe unde, după ce fu scotocit cu grijă, putu să iasă afară din oraş.

Merse cam trei sferturi de ceas cu pas vioi, fără să se oprească şi nu-şi încetini mersul după ce se afla la o leghe

de oraş. Atunci îşi îngădui să se odihnească, se aşeza pe un dâmb cu iarbă, păru să cugete şi un surâs de mulţumire îi lumina ochii şi buzele. „Nu ştiu, îşi spuse el, ce au toţi în acest oraş de sunt mai trişti şi mai misterioşi unul decât altul. Lordul Wentworth mi se pare că avea de limpezit o socoteală cu domnul d'Exmčs, iar cei doi Peuquoy păreau să-i poarte sâmbetele scutierului Martin-Guerre. Dar, în sfârşit, ce mă interesează asta pe mine? Eu nu-s trist deloc. Am obţinut ce-am vrut şi ce mi-a trebuit! Fără o trăsătură de pană. Fără un crâmpei de hârtie! Totul e aici, în capul meu şi, cu planul domnului d'Exmčs, voi reconstitui cu uţurinţă acest loc care-i face pe alţii atât de mohorâţi şi a cărui amintire mă face atât de vesel pe mine.” Reconstitui repede, în gând, străzile, bulevardele şi posturile fortificate, pe unde pretinsa-i neîndemânare îl dusese. „Asta-i, îşi spuse el, totul e limpede şi clar ca şi cum aş vedea aievea oraşul. Ducele de Guise va fi mulţumit, raţie acestei călătorii şi preţioaselor indicaţii ale căpitanului gărilor majestăţii sale, vom putea să-i aducem pe acest simpatic conte d'Exmčs ţi pe scutierul lui la întâlnirea pe care le-au fixat-o peste

0 lună lordul Wentworth şi Pierre Peuquoy. În şase săptămâni, dacă Dumnezeu şi împrejurările ne ajută, vom fi stăpânii Calaisului, unde îmi voi relua adevăratul meu nume.”

Şi cititorii se vor arăta încântaţi când vor afla că acest nume era al mareşalului Pierre Strozzi, unul dintre cei mai renumiţi şi mai dibaci ingineri ai secolului al XVI-lea.

După câteva minute de odihnă, Pierre Strozzi o porni la drum, ca şi cum s-ar fi grăbit să se reîntoarcă la Paris. Se tot gândea la oraşul Calais şi aproape deloc la locuitorii săi.

Capitolul LII 31 decembrie 1557

AŢI GHICIT, DESIGUR, DE CE-L găsise Pierre Strozzi pe lordul Wenworth atât de trist şi de supărat şi de ce guvernatorul Calaisului vorbea încă despre vicontele d'Exmčs cu atâta semeţie şi amărăciune, pentru că doamna de Castro părea să-l urască din ce în ce mai mult. Când

lordul îi cerea îngăduinţa să-i facă o vizită, ea căuta întotdeauna pretexte ca să nu-l primească. Dacă totuşi era silită să-i îndure prezenţa, primirea ei glacială şi ceremonioasă trăda foarte limpede sentimentele sale faţă de el şi-l lăsa să plece de fiecare dată mai dezolat. Totuşi el nu obosea în dragostea lui: Fără să nădăjduiască nimic, nu-şi pierdea speranţa. Voia, cel puţin, să rămână pentru Diana gentilomul perfect care se bucurase la Curtea reginei Maria a Angliei de reputaţia unei nemaipomenite curtoazii. Îşi copleşea prizoniera cu atenţii fără număr. Diana era slujită regeşte şi înconjurată de un lux princiar. Îi dăruise un paj francez, angajase pentru ea pe unul din acei muzicieni italieni atât de căutaţi în secolul Renaşterii. Prinţesa găsea adesea în odaia ei podoabe şi găteli dintre cele mai scumpe pe care lordul Wentworth le ceruse special de la Londra; dar ea nici măcar nu se uita la ele.

Odată, dădu în cinstea ei o mare serbare la care pofti tot ceea ce Anglia avea mai ilustru la Calais şi în Franţa. Unii dintre invitaţi traversară chiar strâmtoarea. Dar doamna de Castro refuză cu încăpăţânare să se arate. Faţă de atâta dispreţ şi răceală, lordul îşi repeta zilnic că ar fi, cu siguranţă mai bine, pentru liniştea lui, să accepte răscumpărarea regală pe care i-o oferise Henric al II-lea şi să-i redea Dianei libertatea. Dar asta însemna, în acelaşi timp, s-o redea dragostei fericite a lui Gabriel d'Exmčs ţi englezul nu găsea niciodată în inima lui destulă forţă şi curaj ca să săvârşească un atât de greu sacrificiu. „Nu, nu, îşi spunea el, dacă n-o am eu, cel puţin n-o va avea nimeni.” În toiul acestor nehotărâri şi temeri, zilele, săptămânile, lunile se scurgeau. În ziua de 31 decembrie 1557, lordul Wenthworth izbutise să fie primit din nou în odaia doamnei de Castro. Nu respira decât acolo, măcar că ieşea întotdeauna mai trist şi mai îndrăgostit. Dar a o vedea pe Diana, chiar severă, a o auzi, chiar ironică, devenise pentru el o nevoie dintre cele mai imperioase. El, în picioare, ea aşezată în faţa şemineului înalt, discutau. Discutau despre

unicul şi dezolantul subiect care-i reunea şi-i despărţea totodată.

— În sfârşit, doamnă, spunea îndrăgostitul guvernator, dacă totuşi, jignit de cruzimea, exasperat de dispreţul dumneavoastră, aş uita că sunt gentilom şi gazda dumneavoastră?

— Nu mă veţi dezonora pe mine, ci pe dumneavoastră, milord, Răspunse Diana cu fermitate.

— Vom fi amândoi dezonoraţi! Zise lordul Wentworth. Sunteţi în puterea mea! Unde vă veţi refugia?

— O, Doamne, în moarte, răspunse ea liniştită.

Lordul păli şi tremura. El să-i pricinuiască Dianei moartea?

— O asemenea încăpăţânare nu-i firească, zise el scuturând din cap.

La urma urmelor, ar trebui să vă temeţi de mine, dacă n-aţi nutri cine ştie ce nădejde smintita, doamna. Continuaţi să credeţi într-o şansa imposibilă? Haide, spuneţi-mi, de la cine mai puteţi aştepta ajutor la această oră?

— De la Dumnezeu, de la rege… Răspunse Diana.

Îşi lăsă fraza neterminată, având o anume reticenţă pe care lordul Wentworth o înţelese foarte bine.

„Sigur, se gândeţte la acel d'Exmčs!” îţi spuse el.

Dar ar fi fost o aluzie primejdioasă pe care nu cuteza s-o rostească.

Se mulţumi deci să spună cu amărăciune:

— Da, contaţi pe rege! Contaţi pe Dumnezeu! Dar dacă Domnul ar fi vrut să vă ajute, mi se pare că v-ar fi salvat chiar din prima zi şi iată că azi se împlineşte anul fără ca El să-şi fi întins mâna asupra dumneavoastră.

— Îmi pun totuşi nădejdea în anul care începe mâine, replica Diana, ridicându-şi ochii frumoşi spre cer ca pentru a implora ajutorul Celui de Sus.

— Cât despre regele Franţei, tatăl dumneavoastră, urma lordul Wentworth, îmi închipui că în momentul de fata are de rezolvat treburi mult mai grele care-i solicita toată

puterea şi toată inteligenţa, Căci Franţa se afla într-un pericol şi mai mare decât fata lui.

— Dumneata spui asta? Zise Diana cu un accent de îndoiala.

— Lordul Wentworth nu minte doamnă. Ştiţi cum stau lucrurile cu regele, augustul dumneavoastră tată?

— Ce pot afla eu în închisoarea asta? Răspunse Diana, care nu-şi putu totuşi reţine o mişcare de interes.

— N-aveţi decât să mă întrebaţi, zise lordul Wentworth fericit să fie un moment ascultat, fie şi ca mesager al nenorocirii. Ei bine, aflaţi ca întoarcerea domnului de Guise la Paris n-a ameliorat până acum deloc situaţia Franţei. S-au organizat unele trupe, s-au întărit unele locuri mai expuse şi cam asta-i tot. La ora asta, francezii şovăie şi nu prea ştiu ce să iacă. Toate forţele lor masate la graniţa de nord au oprit, e drept, marşul triumfător al spaniolilor, dar n-au întreprins nimic pe cont propriu. Vor ataca Luxemburgul? Se vor îndrepta spre Picardia? Vor încerca să ia cu asalt oraşele Saint-Quentin sau Ham? Nu se prea ştie…

— Sau Calais… Îl întrerupse Diana ridicând cu însufleţire ochii către guvernator pentru a surprinde pe chipul lui efectul acestui cuvânt.

Dar lordul Wentworth rămase nepăsător şi, cu un surâs îngăduitor, zise:

— Nu, doamnă, îngăduiţi-mi să nu-mi pun această problemă. Cel care are cât de cât idee despre război nu va admite această supoziţie nebunească nici măcar un minut şi domnul de Guise are prea mu ta experienţă pentru a se expune, printr-o tentativă total irealizabilă, râsetelor tuturor celor care poartă o sabie în Europa…

Chiar în acel moment, la uşă se auzi un zgomot şi un arcaş dădu năvală înăuntru.

— Ce s-a întâmplat de cutezi să mă deranjeze astfel? Întrebă el iritat.

— Milordul să mă ierte! Răspunse arcaşul. Lordul Derby m-a trimis în grabă…

— Şi pentru ce motiv, mă rog? Haide, explică-te!

— Lordul Derby a fost anunţat, zise arcaşul, că o avangardă de două mii de archebuzieri francezi a fost văzută ieri la zece leghe de Calais, lordul Derby mi-a poruncit să vin imediat să-i dau de ştire milordului.

— Ah! Strigă Diana, care nu încercă să-şi ascundă o mişcare de bucurie.

Dar lordul Wentworth reluă cu răceală, adresându-se arcaşului:

— Pentru asta ai cutezat să mă deranjezi aici, caraghiosule?

— Milord, zise bietul ostaş stupefiat, lordul Derby…

— Lordul Derby, îl întrerupse guvernatorul, este un miop care ia dâmburile de pământ drept munţi. Du-te şi spune-i-o din partea mea.

— Deci, milord, relua arcaşul, posturile pe care lordul Derby voia să le dubleze cât mai repede…

— Să rămână aşa cum sunt! Şi lasă-mă odată în pace cu aceste spaime caraghioase!

Arcaşul se înclină respectuos şi ieşi.

— Totuşi, milord, zise Diana de Castro, vedeţi că prezicerile mele atât ds smintite ar putea, totuşi, să se realizeze…

— Sunt obligat să vă arăt că vă înşelaţi mai mult ca niciodată asupra acestui punct, zise lordul Wentworth cu imperturbabilă sa siguranţă. Pot să vă dau, în două cuvinte, explicaţia acestei false alarme căreia nu pricep cum de lordul Derby i-a căzut pradă.

— Să vedem, zise doamna de Castro, avidă de lămuriri asupra unui punct în care se concentra acum toată viaţa ei.

— Ei bine, doamnă, continuă lordul Wentworth, din două una: sau domnii de Guise şi de Nevers, care sunt, recunosc, căpitani iscusiţi şi prudenţi, vor să aprovizioneze Ardres şi Boulogne şi îndreaptă într-acolo trupele care ne-au fost

semnalate, ori fac către Calais o mişcare simulata ca să-i deruteze pe cei din Ham şi Saint-Quentin, pentru ca, întorcându-se brusc îndărăt, să atace prin surprindere unul din cele două oraşe.

— Şi ce vă face să credeţi, domnule, zise doamna de Castro, mai mult imprudentă decât răbdătoare, ce va face să credeţi că nu se prefac a se îndrepta spre Ham şi Saint-Quentin, ca să surprindă Calaisul?

Din fericire, avea de a face cu o convingere solidă, întărita atât de un orgoliu naţional, cât şi de unul individual.

— Am avut cinstea să vă spun, doamnă, zise lordul cu dispreţ, ca oraşul Calais este unul din acele oraşe pe care nu-l poţi nici lua prin surprindere, nici cuceri. Înainte de a te putea apropia de oraş, ar trebui să pui mai întâi mâna pe fortul Saint-Agathe, apoi pe fortul Nieullay. După aceea ar fi necesare cincisprezece zile de luptă victorioasa şi în timpul acestor zile Anglia, avertizată, ar avea de cincisprezece ori vreme să alerge, cu mic, cu mare, în ajutorul preţioasei sale cetăţi. Să iei Calaisul! Ah! Ah! Nu mă pot abţine să nu râd când mă gândesc la asta!

Doamna de Castro, jignită, reluă cu oarecare amărăciune:

— Ceea ce mă îndurerează pe mine, te bucura pe dumneata. Cum vrei ca sufletele noastre să ajungă vreodată să se înţeleasă?

— Oh! Doamnă, striga lordul pălind, aş vrea să vă spulber iluziile care ne separă. Aş vrea să v-o dovedesc, clar ca lumina zilei, că va amăgiţi cu himere şi ca, numai pentru a concepte ideea tentativei la care visaţi, ar trebui ca toată Curtea Franţei să fie cuprinsă brusc de nebunie.

— Exista nebunii eroice, milord, zise cu mândrie Diana şi cunosc într-adevăr nebuni sublimi care n-ar da înapoi din faţa acestei extravagante, din dragoste pentru glorie sau pur şi simplu din devotament.

— Ah! Da, domnul d'Exmčs, de exemplu! Strigă lordul Wentworth cuprins de o mânie geloasa care-l făcu incapabil să se stăpânească.

— De unde cunoaşteţi acest nume? Întrebă uluită Diana ele Castro.

— Acest nume, doamnă, zise guvernatorul, mărturisiţi că-l aveţi pe buze încă de la începutul acestei discuţii şi ca odată cu Dumnezeu şi cu tatăl dumneavoastră îl invocaţi în gând şi pe cel de al treilea eliberator.

— Trebuie să dau socoteală de sentimentele mele? Zise Diana.

— Nu trebuie să-mi daţi socoteală de nimic, ştiu tot. Ştiu chiar ceea ce nu ştiţi nici dumneavoastră, doamnă şi-mi va face plăcere să vă expun pe larg frumoasa pasiune a unor îndrăgostiţi romantici.

Ştiu, de pildă, ca vicontele d'Exmčs a fost făcut prizonier la Saint-Quentin odată cu dumneavoastră şi că a fost adus tot odată cu dumneavoastră, aici, la Calais.

— E cu putinţă? Strigă Diana în culmea uimirii.

— Oh! Dar nu mai e aici, doamna! Altfel nu v-aş fi spus acest lucru. De aproape două luni, domnul d'Exmčs e liber.

— Şi eu care n-am ştiut că suferă alături de mine, atât de aproape de mine! Zise Diana.

— Da, dumneavoastră n-aţi ştiut, dar el a ştiut, doamnă, zise guvernatorul. Trebuie chiar să vă mărturisesc că, atunci când a aflat, s-a năpustit asupră-mi cu ameninţări grozave. Nu numai că m-a provocat la duel, dar împingând, aşa cum aţi prevăzut cu o mult prea caldă simpatie, dragostea până la nebunie, mi-a declarat deschis hotărârea lui de a cuceri Calaisul.

— Nădăjduiesc mai mult ca niciodată că o va face! Zise Diana.

— Nu nădăjduiţi prea mult, doamnă, căci, v-o repet, de când domnul d'Exmčs mi-a adresat acel rămas bun înfricoşător, au trecut două luni. E adevărat că în aceste două luni am mâi avut veşti de la duşmanul meu; mi-a trimis la sfârşitul lui noiembrie, cu o scrupuloasă exactitate, banii de răscumpărare. Dar, despre mândră să provocare, nici un cuvânt.

— Aşteptaţi, milord, zise Diana. Domnul d'Exmčs ţtie să-şi plătească datoriile de orice fel.

— Mă îndoiesc, doamnă; căci ziua scandenţei e pe trecute.

— Ce vreţi să spuneţi? Întrebă doamna de Castro.

— L-am anunţat, doamnă, pe vicontele d'Exmčs, prin omul pe care mi l-a trimis, că voi aştepta dubla sa provocare până la 1 ianuarie 1558. Or, iată, suntem în 31 decembrie…

— Ei bine, îl întrerupse Diana, mai are încă douăsprezece ore înaintea lui.

— E drept, doamnă, răspunse lordul, dar dacă mâine, la ora asta, n-am veşti de la el…

Nu-şi isprăvi vorba. Lordul Derby, speriat, se năpusti chiar în acel moment în cameră.

— Milord, strigă el, milord, am avut dreptate! Sunt francezii! Şi se îndreaptă spre Calais!

— Ei! Zise lordul Wentworth care se schimbă la faţă, în ciuda prefăcutei sale siguranţe. Nu se poate! Pe ce-ţi sprijini spusele? Iar zarvă, iar vorbe goale, iar spaime deşarte?

— Vai, nu, din nenorocire, fapte, milord.

— Mai încet, Derby, vorbeşte mai încet, zise guvernatorul apropiindu-se de locotenentul său; haide, sânge rece. Ce vrei să spui cu „faptele” dumitale?

— Francezii au atacat pe neaşteptate fortul Sainte-Agathe. Or, nici zidurile, nici oamenii nu erau pregătiţi să-i primească şi mi-e teamă că la ora asta au şi pus stăpânire pe această primă întăritură a Calaisului.

— Oricum, sunt încă departe de noi! Zise cu însufleţire lordul.

— Da, dar de acolo nimic nu le va mai sta în cale până la podul Nieullay şi podul Nieullay este la două mile de centru.

— Ai trimis întărituri, Derby?

— Da, milord, scuzaţi-mă; fără şi în pofida ordinului dumneavoastră.

— Ai făcut bine, zise lordul Wentworth.

— Dar acele ajutoare vor ajunge prea târziu, zise locotenentul.

— Cine ştie? Să nu ne speriem încă… Ai să mă însoţeşti imediat la Nieullay. O să-i facem pe aceşti neruşinaţi să plătească scump îndrăzneala lor! Şi dacă au şi pus mâna pe Sainte-Agathe, ei bine vom face totul să-i alungăm de acolo!

— Deie Domnul! Zise lordul Derby. Dar s-au angajat cu prea mult oţărâre în luptă.

— Ne vom lua revanşa, răspunse Wentworth. Cine-i comandă, ştii?

— Habar n-am; probabil domnul de Guise sau poate domnul de Nevers. Stegarul care a alergat în galopul calului să-mi aducă vestea de necrezut a sosirii lor neaşteptate mi-a spus doar că ar fi recunoscut de departe, în primele lor rânduri, pe fostul dumneavoastră prizonier, vi-l amintiţi, acel viconte d'Exmčs…

— Blestem! Strigă guvernatorul strângându-şi pumnii. Hai, Derby, vino repede!

Doamna de Castro, cu acea însuşire pe care o capeţi în unele împrejurări deosebite, auzise aproape întreg raportul făcut totuşi în şoapta de către lordul Derby.

Când Wentworth îşi luă rămas bun de la ea, îi spuse:

— Scuzaţi-mă, doamnă, trebuie să vă părăsesc. O treabă importanţa…

— Duceţi-vă, milord, îl întrerupse Diana, nu fără oarecare maliţie, încercaţi să vă recăpătaţi superioritatea atât de crud compromisă. Dar, până atunci, să ştiţi un lucru: că, trebuie să contezi întotdeauna pe cuvântul unui gentilom francez. Încă nu suntem în 1 ianuarie, milord.

Lordul Wentworth, furios, ieşi fără să răspundă.

SFÂRŞIT

1 Francesco Primaticcio zis Primatice (1504-1570), pictor, sculptor şi arhitect italian care a decorat castelele Fontainebleau, Louvre şi Chambord.

2 E vorba de Benvenuto Cellini.

3 Jean-Goujon, sculptor şi arhitect francez, născut în Normandia, probabil între 1510 şi 1514 şi mort în 1569 (?). A realizat jubeul bisericii Saint-Germain-l'Auxerois, basoreliefurile din palatul Carnavalet şi Tribuna Cariatidelor din Luvru. A sculptat, de asemenea, o foarte frumoasă statuie a Dianei cu cerbul, pentru care se pare că i-a pozat Diana de Poitiers (care a trăit între 1499-1566), iubita lui Henric al II-lea.

4 Rémy Belleau (1528-1577), unul dintre poeţii Pleiadei, autor al unor poezii cu conţinut pastoral.

5 Jean Antoine de Baif (1532-1589), poet francez, foarte erudit, care a făcut parte din Pleiadă.

6 Michel de Nostre-Dame, zis Nostradamus (1503-1566), astrolog şi medic francez, celebru în vremea sa pentru vindecări socotite pe atunci miraculoase.

7 Anne de Pisseleu, ducesă d'Etampes (1508-1580), favorita regelui Francisc I.

8 Tânărul conte de Montansier pregătea astfel, prin arestarea lui Montgommery, asasinatul lui Lignerolles. Se ştie că domnul de Lignerolles raportându-i lui Carol al IX-lea că ducele de Anjou îi încredinţase secretul planului pe care-l avea de a se rupe de şefii hughenoţi, regele l-a determinat pe fratele lui să-l ucidă pe Lignerolles ca să prevină orice indiscreţie. Contele de Montansier îşi asumă sarcina execuţiei împreună cu alţi patru sau cinci gentilomi-călăi care pieriră pe urmă cu toţii în chip jalnic. „Căci, spune Brantôme, trebuie să bagi de seamă când ucizi un om pe nedrept, fiindcă nu s-au văzut câtuşi de puţin omoruri care să nu fi fost răzbunate cu voia lui Dumnezeu. Cel care ne-a dat o sabie alături, ne-a dat-o ca să ne apărăm, şi nu ca să abuzăm de ea.” (N.a.)

9 Binecuvântată.

10 Uşiţă secretă care se deschidea deasupra şanţului de apărare la vechile cetăţi medievale.

11 Etienne de la Boétie (1530-1593), umanist francez, prieten cu Montaigne, care s-a ridicat împotriva tiraniei monarhice prin lucrările Discurs despre servitutea voluntară şi Împotriva unuia.

12 Ambroise Paré (1509-1590), celebru chirurg francez (medicul lui Henric al II-lea, Francisc al II-lea, Carol al IX-lea şi Henric al III-lea), primul care, descoperind ligaturile arterelor, le-a cauterizat, salvând astfel viaţa celor amputaţi. (N. Tr.)

13 Clement Marot (1496-1544), poet francez de Curte, simpatizant al Reformei, care a lăsat o seamă de lucrări, dintre care amintim: Epistolă regelui, Epigrame, Elegii, Epistolă către Lyon Jamet.

14 Moarte tragică (fr.).